

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA
MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I
ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Podgorica, maj 2022. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	14
2. REALIZACIJA PROGRAMA RADA VLADE ZA 2020. GODINU	14
3. REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE CRNE GORE	15
4. PREGLED AKTIVNOSTI I REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU PRISTUPANJA CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU	15
5. PRIORITETNI RAZVOJNI PROJEKTI	17
6. STANJE U UPRAVNIM OBLASTIMA I IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA	19
6.1. DIREKTORAT ZA POLJOPRIVREDU	19
6.2. DIREKTORAT ZA RIBARSTVO	23
6.3. DIREKTORAT ZA PLAĆANJA	31
6.4. DIREKTORAT ZA RURALNI RAZVOJ	51
6.5. DIREKTORAT ZA VODOPRIVREDU	60
6.6. DIREKTORAT ZA ŠUMARSTVO, LOVSTVO I DRVNU INDUSTRIJU	65
6.7. ODJELJENJE ZA SAVJETODAVNE POSLOVE U BILJNOJ PROIZVODNJI	69
6.8. ODJELJENJE ZA SAVJETODAVNE POSLOVE U OBLASTI STOČARSTVA	75
6.9. ODJELJENJE ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU	75
6.10. ODJELJENJE ZA EKONOMSKE ANALIZE I TRŽIŠTE	83
6.11. ODJELJENJE ZA NORMATIVNO PRAVNE POSLOVE MINISTARSTVA	85
6.12. ODJELJENJE ZA RAZVOJ, MEĐUNARODNU SARADNJU I IPA FONDOVE	86
6.13. SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE	88
6.14. SLUŽBA ZA FINANSIJE, RAČUNOVODSTVO I JAVNE NABAVKE	89
7. IZVJEŠTAJI ORGANA U NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA	90
7.1. UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE ..	90
7.2. UPRAVA ZA VODE	172
7.3. UPRAVA ZA ŠUME	182

1. UVOD

U skladu sa odredbama člana 65 Zakona o državnoj upravi („Službeni list CG“, broj 78/18 i 71/21) i člana 48 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, br. [118/20](#), [121/20](#), [1/21](#), [2/21](#), [29/21](#), [34/21](#), [41/21](#), [85/21](#) i [11/22](#).), pripremljen je Izvještaj o radu i stanju u upravnim oblastima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede za 2021. godinu. Izvještaj sadrži pregled najznačajnijih aktivnosti Ministarstva tokom protekle godine, koji je sačinjen na osnovu podataka o radu organizacionih jedinica Ministarstva, uz kratak osvrt na kadrovske resurse i raspolaganje sredstvima opredijeljenim Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2021. godinu.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede vrši poslove uprave koji se odnose na: utvrđivanje predloga tekuće i razvojne politike i mjera agrarne politike i politike ruralnog razvoja; predlaganje i konstituisanje sistemskih rješenja u poljoprivredi i preduzimanje mjera za njihovo sprovođenje; zaštitu, iskorišćavanje i unapređivanje poljoprivrednog zemljišta; biljnu proizvodnju; stočarstvo; organsku proizvodnju; fitosanitarnu oblast; veterinarstvo; bezbjednost hrane i hrane za životinje; pčelarstvo; slatkovodno i morsko ribarstvo i marikulturu; jačanje konkurentnosti proizvođača hrane; održivo gazdovanje poljoprivrednim resursima; poboljšanje kvaliteta života i širenje ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima; primjenu savremene tehnike i tehnologije u poljoprivredi; bilans osnovnih poljoprivrednih proizvoda; predlaganje mjera i analiziranje njihovog uticaja na ekonomski položaj i uslove privređivanja subjekata iz oblasti poljoprivrede i agroindustrije; vršenje savjetodavnih poslova u poljoprivredi; razvojnu politiku u oblasti šumarstva; sistemska rješenja za gazdovanje šumama i šumskim zemljištem i njihovu zaštitu; očuvanje, ekonomsko korišćenje i unapređivanje šuma; monitoring planiranja gazdovanja šumama; licenciranje stručnih poslova u šumarstvu; prerađivačku industriju drveta i proizvoda od drveta; razvojnu politiku u oblasti lovstva; sistemska rješenja za gazdovanje i upravljanje sa divljači i lovstvom; obezbjeđenje korišćenja lovišta i izradu programa razvoja lovstva; razvojnu politiku u upravljanju vodama; sistemska rješenja za obezbjeđenje i korišćenje voda, vodnog zemljišta i vodoizvorišta za vodosnabdijevanje, zaštitu voda od zagađivanja, uređenje voda i vodotoka i zaštitu od štetnog dejstva voda; sistemske i druge podsticajne mjere za unapređenje ovih oblasti; vođenje propisanih evidencija; međunarodnu saradnju u oblastima za koje je Ministarstvo osnovano; pripremu propisa iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, bezbjednost hrane, veterine, fitosanitarne oblasti, ribarstva, šumarstva, vodoprivrede i drugih oblasti za koje je Ministarstvo osnovano; usklađivanje domaćih propisa iz okvira svoje nadležnosti sa pravnom tekovinom Evropske unije; upravni nadzor u oblastima za koje je Ministarstvo osnovano; sprovođenje inspekcijskog nadzora u okviru nadležnosti i ovlašćenja utvrđenih zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor i propisima u oblasti poljoprivrede i ribarstva; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

U Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja sistematizovana su službenička i namještenečka radna mjesta za 295 izvršioaca, uključujući i ministra.

2. REALIZACIJA PROGRAMA RADA VLADE ZA 2021. GODINU

Po Programu rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je od ukupno 29 tema i propisa realizovalo 19 (stepen izvršenja 65,5%).

U 2021. godini Vlada Crne Gore je, na predlog Ministarstva poljoprivrede i šumarstva i vodoprivrede, realizovala sljedeće aktivnosti:

1. Utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vinu („Sl. list CG“, br. 41/2016) (II kvartal)
2. Utvrdila Predlog zakona o organizovanju tržišta ribarstva i akvakulture (III kvartal)
3. Donijela Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore – IPARD II program 2014-2020, verzija 1.3 (I kvartal)
4. Donijela Program monitoringa voda za 2021. godinu (I kvartal)
5. Donijela Program gazdovanja šumama za 2021. godinu s Izvještajem o realizaciji Programa gazdovanja šumama u 2020. godinu (Izvještaj o radu Uprave za šume) (I kvartal)
6. Usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja šumarstva za 2020. godinu (I kvartal)
7. Usvojila Izvještaj ministarstava o radu i stanju u upravnim oblastima, za 2020. godinu (I kvartal)
8. Donijela Program podsticanja projekata u vodoprivredi (II kvartal)
9. Donijela Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama za 2021. godinu (II kvartal)
10. Donijela Program za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori (II kvartal)
11. Donijela Plan davanja koncesija u oblasti voda za 2021. godinu (II kvartal)
12. Donijela Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period 2021-2026. (II kvartal)
13. Usvojila Izvještaj o zdravstvenom stanju šuma u 2020. godini (II kvartal)
14. Usvojila Treći izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa za unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom (II kvartal)
15. Usvojila Izvještaj o sprovođenju Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za 2020. godinu (II kvartal)
16. Usvojila Izvještaj o prioritetnim razvojnim projektima u oblasti poljoprivrede (II kvartal)
17. Usvojila Četvrti Izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nus proizvode životinjskog porijekla (III kvartal)
18. Usvojila Inovirani nacionalni program za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nus proizvode životinjskog porijekla (III kvartal)
19. Usvojila Godišnji izvještaj o realizaciji Plana upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi sa akcionim planom za period oktobar 2020-oktobar 2021.*Informacija o izgradnji postrojenja za preradu nusproizvoda životinjskog (III kvartal)
20. Usvojila Polugodišnji izvještaj o realizaciji prioritetnih projekata u oblasti poljoprivrede za period januar-jun 2021. godine.

3. REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE CRNE GORE

Kada su u pitanju zaključci usvojeni na sjednicama Vlade kojima se zadužuje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, u 2021. godini je bilo ukupno 111 zaduženja, od čega je realizovano 41, nerealizovano 66, odnosno zaduženja koja nisu dospjela 4 (procenat izvršenja iznosi 38,32%).

4. PREGLED AKTIVNOSTI I REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU PRISTUPANJA CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU

U 2021. godini, po Programu pristupanja Crne Gore u Evropsku Uniju, Ministarstvo je u zakonodavnom okviru imalo obaveze u poglavljima 11, 12, 13 i 27.

Poglavlje 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2020-2022 u toku 2021. godine planiralo realizaciju ukupno 6 obaveza (1 u strateškom: Program razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja IPARD III 2022-2027. i 8 u zakonodavnom okviru: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vinu, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o maslinarstvu i maslinovom ulju, Pravilnik o aromatizovanim proizvodima od vina, Zakon o jakim alkoholnim pićima, Pravilnik o sprovođenju direktnih plaćanja i IAKS mjera ruralnog razvoja, Pravilnik o sprovođenju Programa poboljšanja dostupnosti hrane - voće, povrće, mlijeko i mliječni proizvodi za škole, Nacionalni pčelarski program), koje nijesu realizovane.

Navedene obaveze su većinom obustavljene i/ili usporene usljed pandemije virusa COVID-19 i njenih posljedica. Jedan dio administrativnih kapaciteta bio je isključivo usmjeren na rešavanje problema izazvanih pandemijom, što je bio priličan izazov za administraciju koja je bila fokusirana na očuvanje poljoprivredne proizvodnje, u vrlo teškim okolnostima. Pored toga, na određenim dokumentima je bilo nemoguće raditi jer zahtjevaju intezivan timski rad uz ekspertsku podršku koja je tražena od strane EK, te je isto odloženo zbog novonastalih okolnosti.

Poglavlje 12: Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni poslovi

Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2021-2023), planirana je realizacija 36 obaveza (2 u strateškom i 34 u zakonodavnom okviru) u 2021, od čega je realizovano 24, odnosno 66,6%.

U oblasti bezbjednosti hrane realizovane su obaveze koje se tiču sprovođenja višegodišnjeg plana službenih kontrola, pravila higijene, materijala koji dolaze u kontakt sa hranom, jonizujućeg zračenja, posebnih pravila kontrole za proizvode životinjskog porijekla, kontrole nusproizvoda životinjskog porijekla, aditiva za hranu za životinje. U oblasti veterine realizovane se obaveze koje se tiču sprečavanja unošenja zarazne bolesti afričke kuge svinja, dok su u oblasti koja se odnosi na fitosanitarnu politiku realizovane obaveze koje se tiču zdravlja bilja, sredstava za zaštitu bilja, rezidua pesticida i sadnog materijala voća.

Uporedo s realizacijom obaveza u okviru kojih se crnogorsko zakonodavstvo usklađuje s pravnom tekovinom EU, realizovane su i obaveze sa fokusom na adekvatnom sprovođenju propisa.

U okviru administrativnih kapaciteta, od ukupno 14 planiranih zaposlenja tokom 2021. svi su realizovani.

U narednom periodu se očekuje donošenje zakona koji su od izuzetne važnosti za usklađivanje sa novim regulativama u oblasti zdravstvene zaštite bilja, veterine i službenih kontrola.

Poglavlje 13: Ribarstvo

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je uskladu sa Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2020-2022 u toku 2021. godine planiralo realizaciju ukupno 6 obaveza u zakonodavnom okviru od čega je realizovana jedna obaveza, odnosno Godišnji program prikupljanja podataka, što predstavlja 16,6% ukupne realizacije.

Nacrta Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi pripremljen je uz pomoć eksperata iz Hrvatske i uz podršku FAO AdriaMed projekta. Zbog kompleksnosti materije, činjenice da se i na nivou EU radilo na novim rešenjima u Zajedničkoj ribarskoj politici, kao i zbog situacije sa pandemijom COVID-19, navedeni Nacrt Zakona je još uvijek u fazi usaglašavanja s važećom pravnom praksom Crne Gore.

Planirano usvajanje podzakonskih akata u III kvartalu 2021. ((Pravilnik o elektronskom dnevniku ulova, Pravilnik o načinu i mjestu obilježavanja ribolovnog alata i opreme, Pravilnik o tehničkim uslovima i mjestu prve prodaje, uslovima i načinu prodaje na mjestu prve prodaje, Pravilnik o tehničkim uslovima i mjestu za iskrcaj i prekrcaj, Pravilnik o načinu vođenja Registra trgovaca ribom na veliko, obrascu i sadržini zahtjeva, lista trgovaca ribom na veliko, Pravilnik o osnovnim konstruktivno-tehničkim karakteristikama, načinu upotrebe, vremenu, namjeni, količini i vrsti ribolovnih alata i opreme koja se smije upotrebljavati u velikom i malom privrednom ribolovu) je

odloženo zbog odlaganja usvajanja Nacrta Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi, te su u skladu sa Programom prisupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 planirani za usvajanje u II kvartalu 2023. godine.

Takođe, odloženo je usvajanje podzakonskih akata (Pravilnik o priznavanju organizacija proizvođača u sektoru ribarstva, Pravilnik o tržišnim nazivima proizvoda ribarstva, Pravilnik o označavanju proizvoda ribarstva i Pravilnik o tržišnim standardima određenih proizvoda ribarstva i akvakulture) s obzirom na to da se oslanjaju na propise koji su vraćeni iz skupštinske procedure. Naime, Predlog zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi i Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi, nakon usaglašavanja sa domaćim zakonodavstvom, EK i utvrđivanja na Vladi 12. XII 2019. godine, upućeni su Skupštini Crne Gore 14. I 2020. na dalje usvajanje. Tokom 2020. predmetni zakoni su u skupštinskoj proceduri usvojeni na Odboru za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje i Zakonodavnom odboru. Nakon konstituisanja Skupštine Crne Gore 23. IX 2020. i formiranja Vlade Crne Gore 4. XII 2020. novi saziv Parlamenta je Vladi vratio pomenute zakone u ponovnu proceduru. Zakoni su poslani na ponovno usaglašavanje sa resornim ministarstvima, te je Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi utvrđen na 44. sjednici Vlade 28. X 2021. godine i poslat je Skupštini Crne Gore 30. XII 2021. godine na dalje usvajanje. Predlog zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi je u proceduri usaglašavanja.

Podzakonska akta su u skladu sa Programom prisupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 planirani za usvajanje u IV kvartalu 2022. godine.

Poglavlje 27: Životna sredina i klimatske promjene

U skladu sa Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023, usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o šumama je planirano za IV kvartal 2023.

5. PRIORITETNI RAZVOJNI PROJEKTI

✓ Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u Crnoj Gori u okviru IPARD II - 2014-2020 (IPARD II)

Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program) predstavlja jedan od preduslova za korišćenje evropskih pretpristupnih sredstava kroz IPA II – oblast politike poljoprivrede i ruralnog razvoja. Kroz sprovođenje IPARD II programa crnogorskim poljoprivrednicima biće dostupno ukupno 51.816.473 EUR bespovratnih sredstava, od čega EU sredstva čine 39.000.000 EUR, a nacionalno kofinansiranje iznosi 12.816.473 EUR. Uz doprinos korisnika, sprovođenjem IPARD II programa biće investirano oko 86 mil. EUR u crnogorsku poljoprivredu. Finansijska podrška sastoji se od 75% sredstava obezbijeđenih kroz Instrument pretpristupne pomoći za ruralni razvoj Evropske unije (IPARD), shodno Finansijskom sporazumu za IPARD II 2014-2020 i 25% nacionalnih sredstava obezbijeđenih iz budžeta Vlade Crne Gore.

Cilj IPARD II programa je restrukturiranje i modernizacija poljoprivrednog i prerađivačkog sektora, u svrhu stvaranja konkurentnih poljoprivrednih gazdinstava i prerađivačkog sektora, koji će biti spremni za ulazak u EU i korišćenje fondova EU.

Mjera 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Kada je u pitanju Mjera 1 IPARD II programa (Prvi i drugi javni poziv), u 2021. godini isplaćeno je ukupno 41 projekat. Ukupan iznos ovih investicija je 3,853,536.69 EUR (sa PDV-om), dok je iznos isplaćene podrške 2,159,034.35 EUR.

Takođe isplaćena su 4 zahtjeva za avansno plaćanje u iznosu od 382,877.13 eura avansa.

Takođe, u 2021. godini za Mjeru 1 podnijeta su 42 finalna zahtjeva za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost ovih investicija je 4,496,345.49 EUR (sa PDV-om), 3,920,485.09 EUR (bez PDV-a), dok je zahtijevani iznos podrške 2,537,712.17 EUR.

Pored finalnih zahtjeva, kroz Mjeru 1 pristigao je i jedan zahtjev za djelimično plaćanje. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 193,810.77 EUR (sa PDV-om), odnosno 160,174.19 EUR (bez PDV-a), dok je iznos tražene podrške 114,782.24 EUR.

Mjera 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Kroz Mjeru 3 IPARD II programa (prvi, drugi i treći javni poziv) u 2021. godini isplaćeno je ukupno 7 projekta. Ukupan iznos ovih investicija iznosi 3,040,738.94, (sa PDV-om), dok je isplaćeni iznos podrške 1,277,054.27 EUR. Tri projekta su iz sektora prerade mesa, dva iz sektora vinogradarstva i dva iz sektora voća, povrća i ratarskih kultura.

Takođe u 2021. godini za Mjeru 3 podnijeto je 10 zahtjeva za isplatu čiji je ukupan zahtjevani iznos investicije 6,716,747.48 EUR (sa PDV-om), odnosno 5,551,030.94 EUR (bez PDV-a), dok je potencijalni iznos podrške 2,720,684.56 EUR.

Takođe, isplaćeno je 8 zahtjeva za avansno plaćanje u iznosu od 881,797.67 EUR avansa.

Prvi Javni poziv za Mjeru 7 „Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja“, podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“

Prvi Javni poziv za Mjeru 7 „Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja“, podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“ je objavljen 23. juna 2021. godine.

Prijem zahtjeva za dodjelu podrške za ovaj Javni poziv je bio od 23. juna do 31. avgusta 2021. godine, ali je prijem zahtjeva produžen do 30. septembra 2021. godine.

U okviru Prvog IPARD poziva podnijeto je 102 zahtjev za dodjelu podrške.

Ukupna vrijednost traženih investicija je 11,559,740.25 EUR (sa PDV-om), odnosno 9,553,504.34 EUR (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 6,209,777.82 EUR.

✓ Projekat Stvaranja klastera i transformacija ruralnih područja RCTP (IFAD)

Osnovni cilj RCTP projekta je da doprinese transformaciji manjih poljoprivrednih proizvođača na sjeveru Crne Gore, omogućavajući im da postanu komercijalno konkurentniji i otporniji na klimatske promjene. To će se postići poboljšanjem i povećanjem ekonomskih mogućnosti zasnovanih na konkurentskim farmama i agrobiznisima koji su povezani i integrirani u profitabilne lance vrijednosti (VC).

Strategija je usmjerena na tri transformaciona i komplementarna ishoda. Prvi ishod će imati za cilj kritičku podršku razvoju agrobiznisa, kroz inkluzivnu platformu za više zainteresovanih strana (MSP) u visoko-potencijalnim lancima vrijednosti i agregaciju za postizanje ekonomije obima za poslovne transakcije. Drugi ishod će imati za cilj poboljšanje povezanosti malih domaćinstava, te njihovo snabdijevanje vodom i putnom infrastrukturom, uz pomoć pametnih i klimatski otpornih infrastrukturnih rješenja. Treći ishod će imati za cilj prikupljanje znanja i informacija zasnovanih na procesima monitoringa i evaluacije (M&E) kako bi se omogućilo povećanje nivoa znanja i generisanje informacija koje mogu informisati Vladu Crne Gore i IFAD o izazovima koji predstoje.

Projekat se sprovodi u sedam crnogorskih opština: Nikšić, Šavnik, Žabljak, Petnjica, Berane, Bijelo Polje i Mojkovac. Ovim projektom se razvijaju klasteri lanaca vrijednosti u četiri oblasti proizvodnje: sjemenski krompir, maline i drugo bobičasto voće, meso (tov ovaca, koza i govoda) i mlijeko i mliječni proizvodi.

Projekat ima dvije bitne komponente: 1) Komponenta 1- kreiranje klastera lanaca vrijednosti u cilju održive i otporne ruralne transformacije i 2) Komponenta 2- Investicije u razvoj ruralne infrastrukture (putevi i vode) u cilju razvoja klastera i treću komponentu koja se tiče menadžmenta projekta.

6. STANJE U UPRAVNIM OBLASTIMA I IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA

6.1. DIREKTORAT ZA POLJOPRIVREDU

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Stočarstvo

U oblasti stočarstva isplaćene su premije predviđene Agrobudžetom za ukupno 6.339 poljoprivrednih gazdinstava, u ukupnom iznosu od 4.098.919,00€, i to:

- premije za krave i priplodne junice u vrijednosti 2.694.090,00€. Vlasnici koji drže preko 2 muzna grla stimulirani su premijama od 75,00€ po grlu za 37.155 grla za koja je ostvarena podrška;
- premije za ovce u vrijednosti 896.327,10€. Vlasnici koji drže preko 30 ovaca stimulirani su premijama od 9,00€ po grlu za 103.773 grla za koja je ostvarena podrška;
- premije za koze u vrijednosti 124.411,50€. Vlasnici koji drže preko 20 koza stimulirani su premijama od 9,00€ po grlu za 14.641 grla za koja je ostvarena podrška i
- premije za tov junadi, bikova i volova u vrijednosti 384.160,00€, za 2.744 grla.

U okviru mjere „Program unapređivanja stočarstva“ isplaćeno je 325.204,38€, od čega se 51.720,00€ odnosi na premije za licencirane bikove i pastuve, za premije za steone junice 22.200,00€, za premije za krmače i suprasne nazimice 143.160,00€ dok je za sjeme za vještačko osjemenjavanje krava isplaćeno 108.124,38€.

Otkup mlijeka

U 2021. godini otkupljeno je 26.702.465 litara mlijeka što je za 7,48% manje u odnosu na 2021. godinu. Ministarstvo kroz mjeru „Podrška razvoju tržišne proizvodnje mlijeka“ daje podršku proizvođačima koji predaju mlijeko odobrenim objektima za preradu mlijeka (mljekarama/sirarama).

Namjera je da se u predstojećem periodu nastavi sa mjerama za unapređenje kvaliteta mlijeka, kako bi svo otkupljeno mlijeko bilo na nivou evropskog kvaliteta. U 2021. godini 68,5% otkupljenog sirovog mlijeka je u skladu je sa kriterijumima koji se primjenjuju u EU.

Otkupom mlijeka bavi se 30 mljekara/sirara. Prosječan broj kooperanata iznosi 1.500.

Poljoprivredni proizvođači koji predaju mlijeko mljekarama ostvarili su pravo na podršku u iznosu 2.303.421,95€. Od toga je premija za januar 2021. godine isplaćena avansno u decembru 2020. godine. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kroz privremene mjere intervencija na tržištu, podržalo je dodatno registrovana poljoprivredna gazdinstva koja predaju mlijeko odobrenim objektima za preradu mlijeka, u iznosu od 0,02€/litru za mjesece jun i jul 2021. i u iznosu od 0,03 eura, za mjesece oktobar, novembar i decembar 2021. godine. Po tom osnovu kooperantima je isplaćeno 287.615,67€, za ukupno 1500 korisnika.

Kroz mjeru Mjeru 2.1.16 - Podrška jačanju otkupne mreže mlijeka iznos podrške za 2021. godinu, kao i za decembar 2020. godine iznosio je 490.802,36€. Ukupno je 12-14 mljekara - sirara imalo više od 30 kooperanata i oni su ostvarili premiju od 0,02€ po litru.

Prerada mlijeka na gazdinstvu

U okviru mjere „Podrška preradi mlijeka na gazdinstvu“ isplaćeno je ukupno 2.135.162,00€. Pravo na premiju po osnovu ove mjere u 2021. godini ostvarilo je ukupno 1.977 poljoprivrednih proizvođača, a ukupan iznos podrške iznosi 2.135.162,00€.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kroz privremene mjere intervencija na tržištu, podržalo je dodatno registrovana poljoprivredna gazdinstva koja prerađuju mlijeko na sopstvenom gazdinstvu, u iznosu od 0,02€, za mjesec jun, jul, oktobar, novembar i decembar 2021. godine. Po tom osnovu proizvođačima je isplaćeno 305.748,32€.

Na gazdinstvima koja su podnijela zahtjev za premiju za 2021. godinu, prerađeno je više od 35 miliona litara mlijeka, od kojeg je proizvedeno više od 3.500 tona sira i kajmaka.

Najveći broj korisnika podrške je iz sjevernog regiona – 85%, potom centralnog – 14%, dok je iz južnog regiona (1%).

Pčelarstvo

U 2021. godini je utrošeno je 120.690.49€. Opredijeljena sredstva su namijenjena proizvodnji selekcionisanih matica, unapređenju kvaliteta pčelinjih proizvoda i zdravstvenog stanja pčelinjih zajednica, edukaciji pčelara, preradi i nabavci voska, nabavci opreme za transport pčelinjih zajednica, organizovanju pčelarskih manifestacija, kao i za podršku mladim pčelarima početnicima. Objavljeno je četiri javna poziva za 2021. godinu: Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja mladim pčelarima početnicima; Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku pčelarske opreme za transport pčelinjih društava; Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku voska za organsku i konvencionalnu proizvodnju meda i Javni poziv za odabir odgajivača pčelinjih matica.

Konsultantski angažman za izradu Atlasa medonosnog bilja i katastra pčelinjaka realizuje se u okviru MIDAS 2 projekta. Aktivnosti se sprovode planiranom dinamikom. Predviđeno trajanje projekta je 2,5 godine, dok je ukupna vrijednost ugovora 199.597,97€. U pitanju je projekat koji će imati višestruk značaj za pčelare. Cilj izrade Atlasa medonosnog je stvaranje uslova za održivi ekonomski razvoj pčelarstva zasnovan na održivom upravljanju pčelarskom proizvodnjom i planskom korišćenju prirodnih resursa, odnosno stvaranje preduslova za najoptimalnije iskorišćenje pčelarskih pašnih resursa te značajnije povećanje pčelarske proizvodnje u Crnoj Gori.

Realizovan je Javni poziv za pomoć pčelarima u čvrstoj prihrani (pogače). Pomoć je iznosila 0,40€ po kilogramu pogače, maksimalno 5 pogača/kilograma po pčelinjem društvu. Podrška je realizovana kroz Javni poziv, na transparentan način. Javni poziv je završen, podržano je 740 korisnika u iznosu od 58.809,60€.

Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji

Podršku je ostvarilo 3.874 proizvođača, a subvencionisano 8.608,20 hektara obradivih površina i isplaćena subvencija u iznosu od 1,76 miliona€.

Direktna plaćanja za proizvodnju duvana

Ukupan iznos subvencija za 24 proizvođača duvana koji su ispunili uslove za podršku po osnovu mjere „Direktna plaćanja za proizvodnju duvana“ je 16.650,00€. Ukupno zasijana površina pod duvanom je 16,65 hektara.

Podrška proizvodnji sjemenskog materijala

Ministarstvo je podržalo sedam poljoprivrednih proizvođača za proizvodnju sjemenskog materijala na površini od 167,7 hektara (132,8 ha sjemenskog krompira i 34,9 ha sjemenskih žitarica), iznosom od 91.950,00€. Proizvođači sjemenskog materijala su podržani i za troškove obavljene stručne kontrole za proizvodnju sjemenskog materijala u iznosu od 28.424,00€.

Program intervencija na tržištu

Usljed situacije izazvane pandemijom bolesti COVID19, sprovođenje pilot projekta „Voće, povrće i mleko i mlječni proizvodi za škole“ je zaustavljeno zbog zatvaranja i ograničenog rada škola.

Shodno zaključku Vlade broj 04-4166/2 od 3. septembra 2021. godine, koji se odnosi na rješavanje otkupa sezonskih viškova jagnjadi, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u saradnji sa nadležnim institucijama, Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Fondom PIO i Investiciono razvojnim fondom je organizovalo pomoć u distribuciji tržišnih viškova jagnjadi koji su se preko predstavnika mesnih industrija plasirali Savezu udruženja penzionera Crne Gore. Otkupna cijena jagnjadi iznosila je 2,50€/kg. Cijena mesa za penzionere iznosila je 4,40€/kg, dok Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Fond PIO subvencionišu predmetnu transakciju sa 1,30€/kg mesa, mesnim industrijama. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja i Fond PIO subvencionišu solidarno predmetnu transakciju sa 1,10€/kg mesa, u skladu sa dosadašnjom praksom, dok preostali dio od 0,20€/kg subvencioniše Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, zbog povećane otkupne cijene mesa sa 2,40 na 2,50€ u korist proizvođača, kao vid podrške dohotku poljoprivrednih proizvođača, u cilju ublažavanja posledica pandemije COVID 19. Otkup su izvršile četiri mesne industrije i to: MI Goranović - Nikšić, MI Mesopromet - Bijelo Polje, HM Durmitor – Žabljak i TUKO - Nikšić. Realizacija otkupa jagnjadi je izvršena u periodu od 04.10.2021. - 8.11.2021. godine pri čemu je otkupljeno 7.378 jagnjadi. Ukupna težina zaklane jagnjadi koja je isporučena iznosi 166.114,82 kg ili prosječno po jagnjetu 22,51 kg. Ukupan iznos podrške Programu je iznosio 381.047,97€, a od toga Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede izvršilo svoj dio Savezu udruženja penzionera Crne Gore u iznosu od 94.131,73€.

Osiguranje

U okviru mjere „Upravljanje rizicima u poljoprivredi“ u 2021. godini zaključeno je 322 ugovora o osiguranju. Ministarstvo je i u 2021. godini podržavalo finansiranje troškova osiguranja u iznosu od 50% od vrijednosti polise. Podršku u iznosu od 156.977,47€ ostvarilo je 279 poljoprivrednih proizvođača.

Šeme kvaliteta

Podržano je deset projekata za uvođenje i sertifikaciju sistema kvaliteta i bezbjednosti hrane u vrijednosti od 27.400,00€.

U skladu sa Zakonom o šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda („Službeni list CG“, broj 22/17) u decembru 2021. godine predat je zahtjev za registraciju garantovano tradicionalnog specijaliteta „Bamija na Ulcinjski način“.

Organska proizvodnja

U okviru mjere „Podrška organskoj proizvodnji“ koja se sprovodila kroz javni poziv, isplaćena su sredstva u iznosu od 390.321,53€ za 332 proizvođača.

Projekat izgradnje Kuće voća u Andrijevi

U Andrijevi je početkom 2018. godine otpočela izgradnja objekta Kuća voća. Projektovana vrijednost investicije je 1,33 miliona €. Vlada projekat finansira sredstvima kapitalnog budžeta. Predviđeno je da Kuća voća bude biće centar dešavanja u voćarstvu sa više aspekata: proizvodnog, istraživačkog i edukativnog.

U 2021. godini, nijesu izvođeni građevinski radovi, s obzirom na to da Kapitalnim budžetom za 2021. godinu nijesu bila predviđena sredstva za izvođenje radova na objektu Kuće voća.

Tokom 2021. godine, uz podršku MIDAS 2 projekta, pripremljena je studija tržišta, model upravljanja i predlog petogodišnjeg plana poslovanja, za Kuću voća.

Ministarstvo je tokom 2020. godine pokrenulo proceduru za nabavku opreme za Kuću voća kroz MIDAS 2 projekat. Kako je Svjetska banka insistirala na održivosti projekta prilikom potraživanja sredstava za nabavku opreme, dala je Ministarstvu poljoprivrede preporuku za izradu studije za model upravljanja za Kuću voća. Stoga je Ministarstvo angažovalo poslovne konsultante koji su završili izradu studije tržišta, modela upravljanja i predloga petogodišnjeg plana poslovanja.

Potrebno je da u narednom periodu Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, koje je zaduženo za sprovođenje aktivnosti na nabavci opreme, definiše tehnološku opremu (projekat tehnologije) koja će biti ugrađena u objekat, a sve u skladu sa izmijenjenim tehnološkim elaboratom urađenim od strane Ministarstva poljoprivrede 2019. godine, na osnovu kog je izvršena izmjena i dopuna projekta arhitekture, vodovoda i kanalizacije, termotlenike i elektroinstalacija.

Projekat izgradnje Kuće masline u Baru

Nakon završetka radova na objektu Kuća maslina, intenzivno je rađeno na dobijanju upotrebne dozvole, i uknjižavanju objekta.

Objekat ima sadržaje za preradu i proizvodnju ulja isključivo po standardima EU, pakovanje i etiketiranje ulja, održavanje radionica, seminara, prodajni i izložbeni prostor.

MIŠLJENJA U POSTUPCIMA RASPOLAGANJA DRŽAVNOM IMOVINOM

Postupajući po zahtjevima Ministarstva finansija i socijalnog staranja u vezi raspolaganja državnom imovinom, Direktor za poljoprivredu je, s aspekta nadležnosti za poljoprivredno zemljište, tokom 2021. godine je obradio i dao 142 mišljenja u postupku po zahtjevu pravnih i fizičkih lica za kupovinu, zakup nepokretnosti, upravljanja i ostavriavanja prava službenosti na nepokretnostima u državnoj svojini za zemljišta koja su po načinu korišćenja poljoprivredno zemljište i drugo zemljište koje je u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

PROJEKAT „DIGITALIZACIJA OPŠTINSKOG UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM“

Projekat se sprovodi u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori uz finansijsku podršku njemačkog Ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj. Cilj projekta je unapređenje procesa u oblasti digitalnog upravljanja zemljištem i to kroz: unapređenje transparentnosti i modernizaciju usluga u procesu digitalnog upravljanja zemljištem, kao i regionalnu razmjenu iskustava u ovoj oblasti. Dužina trajanja projekta je 35 mjeseci, do oktobra 2022. godine.

Očekivani rezultati projekta su modernizacija usluga i procedura za upravljanje zemljištem u odabranim lokalnim samoupravama u navedenim državama; unaprijeđeno prikupljanje podataka i praćenje upotrebe poljoprivrednog zemljišta; povećano zadovoljstvo i broj zakupaca poljoprivrednog zemljišta; regionalna razmjena iskustava u upravljanju poljoprivrednim zemljištem između relevantnih nacionalnih aktera u cilju uspostavljanja održivog sistema upravljanja ovim tipom zemljišta i doprinos procesu digitalizacije u čitavom regionu.

Za pilot projekat Digitalizacije opštinskog upravljanja zemljištem koji sprovodi BFC SEE mreža uz podršku Telegroup-a i Njemačke razvojne saradnje odabrane su opštine iz Srbije, BiH i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore koje će u svojim sistemima uspostaviti ili poboljšati upravljanje zemljištem uz podršku digitalnog softverskog rešenja AgroLIFE. U Crnoj Gori će po prvi put biti uveden AgroLIFE softver.

ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U vinogradarsko-vinarskom sektoru, u prvostepenom upravnom postupku podnijeto je 102 zahtjeva, od čega 1 zahtjev za zaštitu naziva za geografsko porijeklo vina, 68 zahtjeva za upis u Vinogradarski registar ili za promjenu evidentiranih podataka u Registru i 33 zahtjeva za izdavanje dozvole za stavljanje vina u promet. Svi navedeni postupci su riješeni, pri čemu je za izdavanje dozvole za stavljanje vina u promet bilo neophodno donijeti 33 rješenja o obrazovanju komisije za ocjenu kvaliteta vina i isto toliko dozvola na osnovu izvještaja komisije. Drugostepenih postupaka nije bilo, kao ni upravnih sporova u sektoru vinogradarstva i vinarstva. U vinogradarskom registru upisano je 381 proizvođač grožđa i vina.

Postupajući po zahtjevima proizvođača, u sektoru maslinarstva podnijeta su 75 zahtjeva za upis u Registar maslinara i/ili Registar proizvođača maslinovog ulja. Na osnovu ovih zahtjeva donijeta su 75 prvostepena rješenja. U sektoru maslinarstva nije bilo drugostepenih postupaka.

U oblasti šema kvaliteta i jakih alkoholnih pića, u prvostepenom upravnom postupku donijeto je 22 rješenja, i to 6 rješenja o upisu u Registar proizvođača jakih alkoholnih pića i 16 rješenja/dozvola za puštanje u promet jakih alkoholnih pića.

Postupajući po zahtjevima proizvođača, u sektoru organske proizvodnje donijeto je 132 prvostepenih rješenja u zakonskom roku, od čega je, rješavajući po zahtjevima stranka za odobravanje izuzetaka od pravila organske proizvodnje donijeto 64 rješenja kojima su usvojeni zahtjevi u cjelosti, 10 rješenja o odbijanju zahtjeva za odobravanje izuzetaka od pravila organske proizvodnje, 42 rješenja za upis u Registar subjekata organske proizvodnje, 16 rjesenja o brisanju iz Registra organske proizvodnje.

Po službenoj dužnosti donijeto je 20 rješenja za brisanje iz predmetnog Registra. Drugostepenih postupaka nije bilo.

U pčelarskom sektoru, u prvostepenom upravnom postupku, po osnovu javnih poziva podnijeto je 94 zahtjeva za podršku. Od toga za mlade pčelare podnešeno je 32 zahtjeva, od čega je 19 zahtjeva podržano, 48 zahtjeva za dodjelu podrške za nabavku opreme za transport pčelinjih zajednica, od čega je 42 zahtjeva podržano, 11 zahtjeva za odabir odgajivača pčelinjih matica od čega je 9 zahtjeva podržano, 3 zahtjeva za dodjelu podrške za nabavku voska za organsku i konvencionalnu proizvodnju meda, od čega je 3 zahtjeva podržano.

6.2. DIREKTORAT ZA RIBARSTVO

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI, ZAKONI I PROGRAMI

U 2021. godini sprovedene su sljedeće aktivnosti na donošenju propisa, planova i programa:

- Predlog zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi i Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi, nakon usaglašavanja sa domaćim zakonodavstvom, EK i utvrđivanja na Vladi 12. decembra 2019. godine, upućeni su Skupštini Crne Gore 14. januara 2020. na dalje usvajanje. Tokom 2020. predmetni zakoni su u skupštinskoj proceduri usvojeni na Odboru za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje i Zakonodavnom odboru. Nakon konstituisanja Skupštine Crne Gore 23. septembra 2020. i formiranja Vlade Crne Gore 4. decembra 2020. novi saziv Parlamenta je Vladi vratio pomenute zakone u ponovnu proceduru. Zakoni su poslani na ponovno usaglašavanje sa resornim ministarstvima, te je Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi utvrđen na 44. sjednici Vlade 28. oktobra 2021. godine i poslat je Skupštini Crne Gore 30. decembra 2021. godine na dalje usvajanje. Predlog

zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi je u proceduri usaglašavanja.

- Nacrt zakona o morskom ribarstvu i marikulturi, koji je pripremljen uz pomoć eksperata iz Hrvatske i uz podršku FAO AdriaMed projekta, zbog kompleksnosti materije, činjenice da se i na nivou EU radilo na nekim novim rešenjima u Zajedničkoj ribarskoj politici, i zbog situacije sa pandemijom COVID-19, još uvijek se nalazi u fazi usaglašavanja sa važećom pravnom praksom Crne Gore. Nakon usaglašavanja, Nacrt ovog zakona biće prosljeđen Evropskoj Komisiji na mišljenje.
- Nastavljena je implementacija Programa prikupljanja podataka (DCF-DCRF). U 2021. godini je urađena godišnja revizija Programa prikupljanja podataka u ribarstvu Crne Gore (DCF-DCRF), koji nije pretrpio izmjene.

Podzakonska akta

- Naredba o ribolovnim zabranama, lovostaju i minimalnim veličinama riba i drugih vodenih organizama ispod kojih je zabranjen ulov ("Sl. list CG", br. 69/21)

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA - AGROBUDŽET

Nastavljeno je sprovođenje mjera podrške sektoru ribarstva kroz Agrobudžet kroz dva programa: podrška razvoju sektora morskog ribarstva i marikulture i podrška razvoju sektora slatkovodnog ribarstva i akvakulture, u ukupnom iznosu od 3.350.000,00€.

Tokom 2021. godine podržani su ribari za modernizaciju i osavremenjivanje postojećih ribolovnih plovni objekata i uzgajivači za osavremenjivanje i nabavku opreme za efikasniji rad uzgajališta, i to realizacijom šest javnih poziva:

1. Javni poziv za dodjelu podrške modernizaciji profesionalne ribolovne flote za ulov demerzalnih resursa;
2. Javni poziv za dodjelu podrške modernizaciji profesionalne ribolovne flote za ulov pelagičnih resursa;
3. Javni poziv za dodjelu podrške modernizaciji profesionalne ribolovne flote u malom privrednom ribolovu za plovila do 10 m;
4. Javni poziv za dodjelu podrške za poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora marikulture
5. Javni poziv za dodjelu podrške za poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora slatkovodne akvakulture
6. Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za unapređenje privrednog ribolova na Skadarskom jezeru.

Od 90 pristiglih zahtjeva kroz tri javna poziva za modernizaciju ribolovne flote donešeno je 85 rješenja za odobravanje sredstava podrške, četiri rješenja su djelimično usvojena, dok je jedan zahtjev odbijen.

Po Javnom pozivu za poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora marikulture donešeno je dva rješenja za odobravanje sredstava podrške, dok je po Javnom pozivu za dodjelu podrške za poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora slatkovodne akvakulture donešeno jedno rješenje za odobravanje sredstava podrške i jedan zahtjev je odbijen.

Po Javnom pozivu za dodjelu sredstava podsticaja za unapređenje privrednog ribolova na Skadarskom jezeru donešeno je 16 rješenja za odobravanje sredstava podrške, a šest zahtjeva je odbijeno.

Pored podrške kroz objavljene javne pozive, Agrobudžet je u 2021. godini obuhvatao i mjeru direktnih plaćanja u sektoru akvakulture i direktnih plaćanja u marikulturi – uzgoj školjaka. Po

osnovu ove dvije mjere za sve pristigle zahtjeve odobrena je isplata sredstava podrške, tj. za direktna plaćanja u akvakulturi podnijeto je 11 zahtjeva, dok je za direktna plaćanja u marikulturi podnijeto tri zahtjeva. Osim navedenog, kroz mjeru održivog upravljanja i očuvanja resursa ribe i drugih morskih organizama podržan je Institut za biologiju mora u sprovođenju godišnjeg plana prikupljanja podataka u morskom ribarstvu, procjeni resursa školjaka u Bokokotorskom zalivu, uvođenju inovativnih rješenja za poboljšanje kvaliteta stanja životne sredine na uzgajalištima morske ribe, kao i istraživanja potencijalnih lokacija za marikulturu na otvorenom moru. Budžetska linija koja podrazumijeva upravljanje sistemom monitoringa i kontrole u ribarstvu uspostavljena je u cilju dalje borbe protiv nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova i radi nesmetane operativnosti Ribarskog monitoring centra. Takođe kroz mjeru unapređenja slatkovodnog ribarstva podržani su sportsko-ribolovni klubovi – korisnici ribljeg fonda u cilju razvoja sportsko – ribolovnog turizma, jačanja kontrole sportsko-ribolovnih aktivnosti i zaštite i unapređivanja ribolovnih voda i ribljih resursa, kao i za učešće u troškovima poribljavanja ribolovnih voda odnosno unosa alohtonih vrsta riba i drugih vodenih organizama u ribolovnim vodama.

Usled pandemije Covid – 19, te posljedica koje je ona izazvala na ekonomiju Crne Gore, profesionalnim ribarima i uzgajivačima akvakulture/marikulture, likvidnost je u značajnoj mjeri bila ugrožena zbog nemogućnosti plasmana svojih proizvoda. U cilju prevazilaženja krize, Vlada Crne Gore je svojim Zaključkom broj 07-398/2 od 28. januara 2021. godine donijela Mjere podrške građanima i privredi za prvi kvartal 2021. godine i zadužila Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da prati mjere koje se odnose na podršku poljoprivredi i ribarstvu. Kroz predmetne mjere je opredijeljeno sljedeće:

- **Pomoć nosiocima dozvola za marikulturu**, radi obezbjeđivanja stabilnosti dohotka uzgajivača školjaka, nastalih stvaranjem viškova konzumnih školjaka vrste mušulja (*Mytilus galloprovincialis*) zbog nemogućnosti plasmana izazvanih pandemijom virusa COVID 19, što je posljedično dovelo do masovne smrtnosti mlađi mušulja i nemogućnosti uzgajivača da zasnuju proizvodnju u optimalnom kapacitetu u 2021. godini. **Podržano je 14 nosilaca dozvole za marikulturu u ukupnom iznosu od 31.677,75€.**
- **Pomoć nosiocima dozvola za privredni ribolov na moru** radi obezbjeđivanja stabilnosti dohotka profesionalnim ribarima na moru zbog značajnog povećanja operativnih troškova i to: energenata, repromaterijala za izradu ribolovnog alata i opreme kao i zbog otežanog plasmana izlovljene ribe i drugih morskih organizama izazvanog pandemijom virusa COVID19. **Podržano je 24 nosioca dozvole za privredni ribolov u ukupnom iznosu od 226.600,00€.**
- **Podrška dohotku nosiocima dozvola za akvakulturu** – uzgoj slatkovodne ribe, kod kojih je usljed situacije izazvane pandemijom bolesti COVID 19, došlo do pada tražnje, a samim tim i do značajnog pada prodaje konzumne pastrmke, što je proizvelo značajno veće troškove za održavanje ribe na nivou konzumne veličine i samim tim ugrozilo dohodak uzgajivača i njihovu likvidnost. **Podržano je 24 nosilaca dozvole za akvakulturu. U ukupnom iznosu od 181.737,4€.**

INSPEKCIJSKI NADZOR

Administrativni kapaciteti inspekcije za morsko ribarstvo su u izvještajnom periodu isti kao i u 2020. godini. U skladu sa tim inspekciju za morsko ribarstvo trenutno čine tri inspektora za morsko ribarstvo i jedan inspektor koji ima ovlašćenje za kontrolu morskog ribarstva. Inspektori za morsko ribarstvo tokom inspekcije na moru tokom vršenja inspekcijske kontrole koriste savremeno plovilo a imaju i dobru saradnju sa Graničnom pomorskom policijom (Ministarstvo unutrašnjih poslova) koristeći njihova plovila.

Pet inspektora za poljoprivredu ima ovlašćenje za kontrolu slatkovodnog ribarstva i jedan inspektor koji ima ovlašćenje za kontrolu slatkovodnog ribarstva.

RJEŠAVANJE PROBLEMA NEZAKONITOG I NEPRIJAVLJENOG RIBOLOVA

Radna grupa za borbu protiv svih vrsta nelegalnog ribolova, koju je u junu 2017. godine formiralo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, i u 2021. godini nastavila je sa svojim radom i aktivnostima u borbi protiv IUU. S obzirom na činjenicu da je došlo do promjene određenih rukovodilaca nadležnih institucija uključenih u rad ove grupe, obrazovana je nova radna grupa i izrađen novi Akcioni plan u kojem su definisane mjere, aktivnosti, nosioci aktivnosti, indikatori i rok realizacije navedenih mjera. Radnu grupu čine predstavnici svih relevantnih subjekata vezanih za sektor ribarstva i kontrolu: Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave pomorske sigurnosti, Nacionalnih parkova, Instituta za biologiju mora, Prirodno matematičkog fakulteta, Osnovnog državnog tužilaštva, Uprave pomorske sigurnosti i upravljača lukama, Saveza za sportski ribolov i na moru i na slatkim vodama, JP za upravljanje morskim dobrom, NVO i grupe građana „STOP krivolovu“.

PROJEKTI

FAO ADRIAMED projekat ima za cilj davanje naučne podrške jadranskim državama u ostvarenju programa zajedničkog upravljanja resursima morskog ribarstva, uz punu i koordiniranu saradnju državnih uprava za ribarstvo, istraživačkih instituta, preduzeća za preradu ribe i profesionalnih ribara, a po preporuci kodeksa o odgovornom ribarstvu koji je usvojen od strane UN.

Predstavnici direktorata za Ribarstvo i Instituta za biologiju mora učestvovali su na online 21. koordinacionom sastanku AdriaMed-a (21st meeting of the AdriaMed Coordination Committee), 25. maja 2021. godine.

BLUELAND

Projekat “Zajednički participativni model upravljanja i instrument za zaštitu i očuvanje priobalnog i morskog biodiverziteta i unaprijeđenje održivog korišćenja morskih obalnih resursa – BLUE LAND” bio je dio INTERREG IPA II prekograničnog programa saradnje za period 2014-2020 između Italije, Albanije i Crne Gore. Projekat je započet 03. aprila 2018. godine, a realizacija projekta završena je 31. marta 2021. Glavni rezultati BLUE LAND projekta, čiji je nosilac MPŠV su: Analiza regulatornog okvira; Predlog pravnog rješenja za potencijalnu zaštitu predloženog područja; Plan upravljanja Blue Land područjem Crne Gore; Protokoli između zainteresovanih strana, a takođe je realizovana aktivnost zaštite ekosistemskog servisa – dine na Velikoj plaži Ulcinj, koja je obuhvatila ograđivanje i označavanje dijela dina sa autohtonom florom u dužini od 1050 m.

Osim navedenih aktivnosti, pripremljena je analiza svih ekosistemskih servisa na sva tri predložena područja, WEB Gis platforma, Mobile App za sva tri Blue Land područja.

FOOD4HEALTH – „Održivi i inovativni lanac vrijednosti poljoprivrednih i ribarstvenih proizvoda u cilju unapređenja tržišta za MSP“

Projekat je pripremljen kroz Interreg IPA CBC poziv za Albaniju, Italiju i Crnu Goru, koji ima za cilj unapređenje tradicionalnih proizvoda iz sektora ribarstva i morske akvakulture, zaštitu geografskog porijekla, započinjanje organske proizvodnje, organizaciju proizvođača u klastere i njihovu prezentaciju na regionalnom tržištu, dok je posebna pažnja posvećena naučno-istraživačkom dijelu projekta, odnosno transferu znanja između sektora nauke i privrede.

Realizacija projekta je počela u junu 2019. godine, a trajaće do kraja 2022. godine. Tokom 2020. godine je izvršena Projektom planirana dogradnja zgrade Instituta za biologiju mora u ukupnoj površini od oko 260m², te stvoreni preduslovi za izgradnju moderne, kompletno opremljene laboratorije za inovativna istraživanja iz oblasti marikulture, koja će biti i u funkciji pružanja pomoći uzgajivačima školjki i ribe, kao i formiranje mrijestilišta kamenica (*Ostrea edulis*) uzgoj mikroalgi – hrane za ostrige i dostizanja veličine jedinki od 1,5 cm u laboratorijskim uslovima.

Isporučen je „Izveštaj o najboljim praksama o šemama kvaliteta i zdravlju potrošača u Crnoj Gori“ i „Izveštaj o postojećim GAP-ovima u vezi sa pravnim okvirom o šemama kvaliteta i zdravlju potrošača“. Raspisan je i tender sa implementiranje aktivnosti u sklopu Prekogranične kampanje podizanja svijesti o procesu promocije zdravlja (apuljski stil života).

INOVATINA RJEŠENJA NA UZGAJALIŠTIMA MORSKE RIBE

Na osnovu rezultata Monitoringa uzgajališta morske ribe, koji je sproveden 2019. godine, pokazao se umjeren do kritičan uticaj uzgajališta na životnu sredinu, tako da, u cilju unapređenja stanja morskog ekosistema i umanjenja uticaja na isti, osmišljen projekat „Uvođenja novih inovativnih rješenja za poboljšanje kvaliteta stanja životne sredine na uzgajalištima morske ribe“. Projekat podrazumijeva eksperimentalni uzgoj morskih krastavaca (*Holothuria sp.*) ispod kaveza u kojima se uzgaja riba. Odabir vrste je izvršen u skladu sa praksama koje su pokazale uspješnost čišćenja organskog otpada ispod uzgajališta ribe na nivou Mediterana. Projekat je započet 2020. godine, sprovodi ga Institut za biologiju mora uz finansijsku podršku Ministarstva, a tokom 2021. godine je nastavljeno sa predmetnim istraživanjima.

„Montenegro Institutional Development and Agriculture Strengthening“ – MIDAS II

MIDAS II projekat je finansiran iz kredita Svjetske banke, a implementira se u periodu od 2018 – 2023. godine.

Projektni razvojni cilj je da se, na način koji je usklađen sa postavljenim završnim mjerilima za pristupanje EU, poboljša pružanje podrške države poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Projekat je sastavljen od 3 razvojne komponente:

1. Jačanje programa Ministarstva za poljoprivredu, ruralni razvoj i ribarstvo,
2. Podrška ispunjenju mjerila za zatvaranje poglavlja 12 o Bezbjednosti hrane, veterinarskoj i fitosanitarnoj politici,
3. Modernizacija sektora ribarstva.

Sektor ribarstva kroz MIDAS II biće podržan na sljedeći način:

- Direktna podrška profesionalnim ribarima za modernizaciju ribarske flote ostvarivaće se u formi grantova za nabavku novih brodova, rekonstrukciju postojećih, nabavku opreme za navigaciju i poboljšanje bezbjednosti na plovilima i slično. Ova komponenta projekta je kreirana nakon urađenog istraživanja potreba 90 profesionalnih ribara.
- Modernizacija sektora ribarstva kroz MIDAS projekat obuhvatiće i investiciju u izgradnju, rekonstrukciju i opremanja luka za ribarska plovila, izgradnju mjesta prvog iskrcaja, rekonstrukciju postojećih ribljih pijaca kao i unapređivanje statistike ulova opremanjima mjesta iskrcaja sa odgovarajućim sistemima za unošenje količine izlovljene ribe.
- U cilju jačanja institucionalnog kapaciteta odnosno administrativnih kapaciteta Direktorata za ribarstvo kao i inspekcije i kontrole, kroz ovaj projekat planirano je organizovanje obuka, studijskih posjeta, nabavka opreme za inspekciju kao i unapređivanje rada i profesionalizacija udruženja ribara.

Ukupan iznos opredijeljenih sredstava za modernizaciju sektora ribarstva iznosi 10.000.000,00 EUR. Jedan od bitnih ciljeva ulaganja u sektor ribarstva je da se ojača nacionalni institucionalni okvir, administrativni kapaciteti i pripremi sektor za uspostavljanje sistema strukturnih mjera u ribarstvu i buduće korišćenje sredstava Evropskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EMFF).

MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI

NOVA GFCM STRATEGIJA 2030

Na sastanku na visokom nivou o novoj strategiji GFCM-a do 2030. godine, koji je održan online 9. jula 2021. godine, Crna Gora je potvrdila svoje političke obaveze prema MedFish4Ever deklaraciji i podržala ovu novu strategiju, čiji je cilj nastavak ambicioznog rada definisanog Srednjoročnom strategijom (2017–2020) ka održivosti ribarstva na Mediteranu i Crnom moru, kako bi se osigurala održivost ribarstva i akvakulture u Sredozemnom i Crnom moru u periodu od 2021. do 2030. godine.

Crna Gora je tokom ovog perioda aktivno učestvovala u postizanju mnogih ciljeva iz prethodne, srednjoročne strategije, kao što su: rad posmatrača na plovilima u prikupljanju naučnih podataka, kontinuirano sprovođenje programa praćenja odbačenog ulova, otvaranje Boka akvarijuma, obuke za izgradnju kapaciteta itd.

MEDFISH4EVER

Crna Gora je posvećena ostvarivanju svih ciljeva ministarske MEDFISH4EVER deklaracije u oblasti ribarstva na nivou Mediterana, kao što su prikupljanje i razmjena podataka, naučni savjeti i saradnja, mjere upravljanja ključnim ribljim fondovima, značajnije učešće malog obalnog ribolova, poboljšana saradnja u oblasti kontrole i borbe protiv nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova. Zbog pandemije COVID-19 i uvedenih restriktivnih mjera, određene aktivnosti u 2020. i 2021. godini su sprovedene smanjenim intenzitetom, a aktivnost sakupljanja socio-ekonomskih podataka za 2019. je sprovedena u septembru 2020., a u skladu sa sporazumom koji je u julu 2020. godine Ministarstvo poljoprivrede potpisalo sa Generalnom komisijom za ribarstvo Mediterana (GFCM).

GENERALNA KOMISIJA ZA RIBARSTVO MEDITERANA (GFCM)

Crna Gora je punopravna članica regionalne organizacije Generalne komisije za ribarstvo Mediterana od 2008. godine, te je od strane ove organizacije prepoznata kao članica koja uredno i u potpunosti ispunjava svoje obaveze.

Predstavnici Direktorata za ribarstvo i Instituta za biologiju mora učestvovali su na sljedećim sjednicama i radionicama Generalne komisije za ribarstvo u Mediteranu:

- Radna grupa za rekreativni ribolov (*Working Group on Recreational Fisheries (WGRF)*), 25-26. februar 2021. (online);
- Koordinacioni sastanak - Zajednička izgradnja nove strategije za sektore ribarstva i marikulture na Mediteranu i Crnom moru (*Coordination meeting – Building together a new strategy for Mediterranean and Black Sea fisheries and aquaculture sectors*), 29. mart 2021. (online);
- Radna grupa za tehnologije u ribarstvu (*Working Group on Fishing Technology (WGFIT)*), 8-9. april 2021. (online);
- Referentna sesija za procjenu ribe list u GSA 17 (*Benchmark session for the assessment of common sole in GSA 17*), 12-16. april 2021. (online);
- Ad-hc sastanak šefova delegacija GFCM-a (*Ad-Hoc Meeting of GFCM Heads of Delegation*), 14. april 2021. (online);
- 5. sastanak podregionalnog komiteta za Jadransko more (*5th meeting of the Subregional Committee for the Adriatic Sea (SRC-AS)*), 20-23. april 2021. (online);
- Tehnički sastanak za evaluaciju strategije upravljanja malom pelagičnom ribom Jadrana - tehnički sastanak za evaluaciju strategije upravljanja (*Adriatic small pelagics MSE interim technical meeting - interim MSE technical meeting*), 7. maj 2021. (online);
- 22. zasjedanje Komiteta za naučno savjetovanje u ribarstvu (*22nd session of the Scientific Advisory Committee on Fisheries (SAC)*), 22-25. jun 2021. (online);

- Prva ekspertska konsultativna radionica za razvoj principa odgovornog ulaganja u akvakulturu u Sredozemlju i Crnom moru (*First Expert Consultation Workshop for the development of Principles for Responsible Investment in Aquaculture in the Mediterranean and Black Sea*), 1. jul 2021. (online);
- Sastanak na visokom nivou: Nova vizija održivog ribarstva i akvakulture u Mediteranu i Crnom moru (*High level meeting: A new vision for sustainable fisheries and aquaculture in the Mediterranean and the Black Sea*), 9. jul 2021. (online);
- Radionica o statusu i budućnosti uzgoja algi u Sredozemlju i Crnom moru (*Workshop on status and future of seaweed farming in the Mediterranean and the Black Sea*), 15. jul 2021. (online);
- 44. godišnje zasijedanje Generalne komisije za ribarstvo Mediterana i 11. zasijedanje Komiteta za administraciju i finansije (44th session of the GFCM and 11th session of CAF), 2-6. novembar 2021, online.

EVROPSKA STRATEGIJA ZA JADRANSKO JONSKI REGION (EUSAIR) – Stub 1 Plavi rast

Predstavnici Direktorata za ribarstvo aktivno učestvuju u sprovođenju Evropske strategije za jadransko-jonski region (EUSAIR) koja ima za cilj promociju ekonomskog i društvenog prosperiteta i rasta u regionu, kroz unaprijeđenje njene privlačnosti, konkurentnosti i povezivanja. Crna Gora zajedno sa Grčkom koordinira radom Tematske nadzorne grupe za prvi stub EUSAIR – Plavi rast.

U predmetnom izvještajnom periodu održana su dva sastanka tematske nadzorne grupe za prvi stub – Plavi rast (TSG 1) i to: 7. maj 2021. i 7. decembar 2021. godine. Sastanci su održani online zbog situacije sa pandemijom COVID – 19. Glavna dostignuća i rezultati koji su ostvareni u okviru TSG 1 su:

- Pripremljeno je, evaluirano i podnešeno 5 predloga projekata koji će se dalje razvijati u okviru Faciliti Point radnog paketa 2: „Omogućavanje strateškog razvoja projekta i finansijskog dijaloga“. Predlozi projekata su naslovljeni (a) FishTourAIR, (b) AIM-FRISH, (c) SeaSusPack (d) AMOS i (e) EURINOME.
 - Vežano za definisane prioritete i budući finansijski programski period 2021-2027, pripremljena je studija „Ideal EUSAIR“ sa ciljem da identifikuje potrebe i mogućnosti za podsticanje planiranja i primjene vodećih inicijativa EUSAIR aktivnosti i projekata u Jadransko-jonskoj makroregiji. „Ideal EUSAIR“ je identifikovao 579 relevantnih aktera, među kojima je najviše zainteresovanih strana iz nacionalnih resornih institucija i univerziteta, dok su ostali akteri iz instituta, istraživačkih centara, industrije i civilnog društva. Pored toga, „Ideal EUSAIR“ je postavio ključne preporuke politike i predložio više od 30 projektnih ideja relevantnih za TSG1.
- Tematska nadzorna grupa za Plavi rast (TSG1) je uzela aktivno učešće na godišnjim forumima EUSAIR-a:
- Petom Forumu, održanom u okviru predsjedavanja Srbije, u periodu 28-29. januar 2021. godine, sa temom „Poboljšanje konkurentnosti proizvodnje u slatkovodnoj akvakulturi u Jadransko-jonskom regionu“, kojom je potvrđeno da slatkovodna akvakultura može pružiti višestruke koristi u smislu sigurnosti hrane, zaposlenosti i ekonomskog razvoja u zemljama Jadransko-jonskog regiona, uz napomenu da su neophodni dalji naponi na makroregionalnom nivou u smislu povećanja vidljivosti sektora akvakulture i podizanja svijesti o značaju proizvoda akvakulture.
 - Šestom Forumu, održanom u okviru predsjedavanja Slovenije, u periodu od 11-12 maja 2021. godine, sa temom „Održive strategije za Plavi rast i inovacije“, kojom je potvrđeno da se saradnja uspostavljen u Jadransko-jonskoj makroregiji u okviru EUSAIR-a

pokazala kao snažno oruđe za identifikaciju zajedničkih napora i akcija za transformaciju održive plave ekonomije na polju istraživanja, inovacija i korišćenja naprednih zelenih i digitalnih tehnologija.

Tematska nadzorna grupa za Plavi rast (TSG1) je u susret novom finansijskom programskom periodu 2021-2027 dala značajan doprinos u definisanju vodeća inicijativa (Flagships), koje su usvojene od strane Upravnog odbora EUSAIR-a i kao takve stavljene na raspolaganje organima upravljanja različitih programa finansiranja koji su relevantni i za EUSAIR područje. Nakon odobravanja vodećih inicijativa (Flagships) započeta je njihova široka promocija i održani sastanci, na kojima su učestvovali predstavnici:

- Glavnih programa (European Regional Development Fund, European Regional Investment Fund, Cohesion Fund, European Maritime and Fisheries Fund, Instrument for Pre-Accession Assistance);
- Transnacionalnih programa (MED i ADRION);
- Programa prekogranične saradnje (CBC) koji su relevantni za svih 9 zemalja koje sprovode EUSAIR;
- Posebna pažnja je posvećena saradnji sa ADRION transnacionalnim programom, uzimajući u obzir da je područje djelovanja ovog programa najrelevantnije EUSAIR-u.

Koordinatori Stuba I su učestvovali na velikom broju različitih događaja (radionice, konferencije) radi bolje promocije ciljeva i dostignuća EUSAIR-a i radi boljeg prepoznavanja prioriteta stuba 1 za Plavi rast na makroregionalnom nivou (Smart Adria Blue Growth Cross-Border Conference 25-27 januar 2021.; EU Macro Regional Strategies week 1-5 mart 2021; Radionica "Smart Specialisation for Sustainable Blue Economy" 6 jul 2021.; Radionica "EUSAIR Investment in Skills and Education: Which Roadmap for a More Sustainable Blue Economy in the Adriatic-Ionian Region?" 9 jul 2021.;Mediterranean Coast and Macro-Regional Strategies Week 2021 (9-11 and 22-23 november 2021; TSG4 sastanak "EUSAIR STAKEHOLDER CONFERENCE 2021: Re-Routing Tourism Aiming at Sustainable Green Macroregion" 25 novembar 2021.; Webinar "A Greener, carbon-free Europe" – Youth4Cohesion 29 Novembar 2021.

Koordinatori Stuba I aktivno učestvuju u aktivnostima/sastancima različitih projekata i inicijativa sa fokusom na relevantna pitanja Plavog rasta (Blue Air projekat- radionice o održivoj akvakulturi, 28. septembar i 13. oktobar 2021.; BlueBioMed konferencija, "Mediterranean Innovation Alliance for the sustainable blue economy, Blue Bioeconomy Innovation Forum" 18-19. novembar 2021. i ESPON TEVI2050 projekat Upravni odbor za EUSAIR 15. Jul i 2. novembar 2021.)

ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U oblasti ribarstva u 2021. godini pristiglo je ukupno 179 zahtjeva za rješavanje u prvostepenom upravnom postupku.

Od ukupno 192 zahtjeva za rješavanje u prvostepenom upravnom postupku, podnijeto je:

- 72 zahtjeva za izdavanje, promjenu i ukidanje dozvole za obavljanje privrednog ribolova;
- 58 zahtjeva za izdavanje službene legitimacije za ribočuvara;
- 12 zahtjev za izdavanje odobrenja za organizaciju sportsko-rekreativnog takmičenja;
- 3 zahtjev za obavljanje naučno istraživačkog ribolova;
- 1 zahtjev za obavljanje selektivnog ribolova;
- 2 zahtjeva za obavljanje sanacionog ribolova;
- 2 zahtjeva za izdavanje odobrenja za prodaju ribe;
- 5 zahtjeva za izdavanje saglasnosti na visinu naknade za obavljanje sportsko-rekreativnog ribolova;
- 1 zahtjev za unos alohtonih vrsta riba i drugih vodenih organizama;
- 10 zahtjeva za izdavanje dozvole za marikulturu;

- 11 zahtjeva za izdavanje dozvole za akvakulturu;
- 1 zahtjev za davanje saglasnosti na projekat akvakulture;
- 1 zahtjev za izdavanje dozvole za naučno-istraživački rad u oblasti marikulture.

Na osnovu pristiglih zahtjeva izdato je:

- 72 dozvola za obavljanje privrednog ribolova;
- 3 rješenja o promjeni ili ukidanju dozvole za obavljanje privrednog ribolova;
- 58 službenih legitimacija za ribočuvare;
- 12 odobrenja za organizaciju sportsko ribolovnih takmičenja;
- 3 dozvola za obavljanje naučno-istraživačkog ribolova;
- 1 odobrenje za obavljanje selektivnog ribolova;
- 2 zahtjeva za obavljanje sanacionog ribolova;
- 2 odobrenja za prodaju ribe;
- 4 saglasnosti na visinu naknade za obavljanje sportsko-rekreativnog ribolova;
- 2 rješenja o usvajanju zahtjeva o poribljavanju ribolovnih voda;
- 1 rješenje za unos alohtonih vrsta riba i drugih vodenih organizama;
- 11 dozvola za obavljanje slatkovodne akvakulture;
- 10 dozvola za obavljanje marikulture;
- 1 dozvola za naučno-istraživački rad u oblasti marikulture;
- 1 saglasnost na Tehničko-tehnološki projekat za obavljanje slatkovodne akvakulture.

U 2021. godini inspekcija za ribarstvo izvršila je oko 600 inspekcijskih kontrola i tom prilikom izdala 65 prekršajnih naloga i naplatila 21.600,00€ prekršajnih kazni. Takođe, nadležnim sudovima za prekršaje podnijeto je 7 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Tokom kontrola na otvorenom moru oduzeto je više stotina kilograma morske ribe i drugih morskih organizama i zaustavljeno i procesurano nekoliko stranih ribarskih plovila koji su nedozvoljeno vršili ribolov u teritorijalnom moru Crne Gore.

Poljoprivredna inspekcija je nadzorom nad sprovođenjem Zakona o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi izvršila 200 kontrola.

6.3. DIREKTORAT ZA PLAĆANJA

Direktorat za plaćanja je u 2021. godini nastavio sa implementacijom mjera direktnih plaćanja predviđenih Agrobužetom za tekuću godinu, finansiranih kroz MIDAS 2 projekat u dijelu podrške za oranice. Podršku je bilo moguće ostvariti za direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji po površini. Takođe, Direktorat za plaćanja je nastavio i sa implementacijom mjere ruralnog razvoja „Podrška organskoj proizvodnji“.

Direktorat za plaćanja implementira IAKS mjere kroz sistem Evidencije zahtjeva, čime je uspostavljen jedinstveni zahtjev, koji je u značajnoj mjeri u skladu sa EU zahtjevima. Unakrsne provjere se vrše između RPG-a, SIZEP-a i ŽR-a tokom podnošenja zahtjeva.

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

U skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju („Službeni list CG“, br. 56/09, 34/14 i 1/15) i Pravilnikom o obliku i načinu vođenja Registra subjekata i Registra poljoprivrednih gazdinstava („Službeni list CG“, broj 16/14), Direktorat za plaćanja je tokom 2021. godine nastavio s započetim aktivnostima na uspostavljanju i vođenju Registra poljoprivrednih gazdinstava, kao i postupanjem po zahtjevima nosilaca poljoprivrednih gazdinstava za upis svojih gazdinstava u navedeni registar i promjenu podataka za ranije upisana gazdinstva.

U skladu s Pravilnikom o bližoj sadržini i načinu uspostavljanja evidencije parcela poljoprivrednog zemljišta („Službeni list CG“, broj 37/18) Direktorat za plaćanja je nastavio s započetim aktivnostima na uspostavljanju i vođenju Evidencije parcela (SIZEP) - sistema za

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

prostornu identifikaciju referentnih parcela. U 2021. godini u ovom sistemu su evidentirane sve parcele koje su bile predmet plaćanja kroz mjere Agrobudžeta koje su vezane za površinu.

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Prvi IPARD javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Prvi Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ je objavljen 23. februara 2018. godine.

Prijem zahtjeva za ovaj Javni poziv je bio od 1. marta do 15. maja 2018. godine.

Od 389 pristiglih zahtjeva za podršku, ukupno je ugovoreno 246 korisnika. Ukupan iznos ugovorenih investicija je 17.4 miliona € (s PDV-om), odnosno 14.4 miliona € (bez PDV-a), dok podrška iznosi 9.5 miliona € (bez PDV-a).

Broj pristiglih zahtjeva za isplatu za Mjeru 1 u 2021. godini je 19. Zahtjevana vrijednost investicija u okviru pristiglih zahtjeva za isplatu je 2,548,754.34€ (sa PDV-om), 2,293,537.42€ (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške iznosi 1,450,479.83€.

Najviše zahtjeva za isplatu je pristiglo iz opština Bijelo Polje i Nikšić.

Tabela 1: Podnijeti zahtjevi za isplatu po opštinama

Opština	Broj aplikacija	Zahtjevani iznos investicije sa PDV-om	Zahtjevani iznos investicije bez PDVa	Zahtjevani iznos podrške
Berane	2	48,416.47	40,013.61	28,998.57
Bijelo Polje	3	561,832.12	648,822.46	339,395.59
Danilovgrad	2	502,128.28	414,981.87	270,630.21
Gusinje	1	35,011.25	28,934.92	20,254.44
Mojkovac	1	55,753.52	46,077.29	33,081.61
Nikšić	3	656,531.15	542,587.98	384,258.46
Pljevlja	1	26,582.54	21,582.54	15,107.78
Plužine	1	23,823.21	19,688.60	18,615.94
Podgorica	2	145,834.81	120,524.63	75,314.01
Tuzi	1	409,786.48	338,666.51	220,133.23
Ulcinj	2	83,054.52	71,657.01	44,689.99
UKUPNO	19	2,548,754.34	2,293,537.42	1,450,479.83

Kada govorimo o sektoru investiranja najviše aplikacija je iz sektora mlijeka.

Tabela 2. Podnijeti zahtjevi za isplatu po sektorima

Sektor	Broj aplikacija	Zahtjevani iznos investicije sa PDV-om	Zahtjevani iznos investicije bez PDVa	Zahtjevani iznos podrške
Sektor mesa	1	481,023.60	582,038.56	292,843.56
Sektor mlijeka	9	346,803.73	286,228.15	200,777.39
Sektor proizvodnje jaja	1	561,192.75	463,795.66	329,219.26
sektor voća i povrća	8	1,159,734.27	961,475.05	627,639.62
UKUPNO	19	2,548,754.34	2,293,537.42	1,450,479.83

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Kada je riječ o vrsti investicije, najveći dio aplikacija je za nabavku mehanizacije.

Tabela 3. Podnijeti zahtjevi za isplatu po vrsti investicije

Vrsta investicije	Broj aplikacija	Zahtjevani iznos investicije sa PDV-om	Zahtjevani iznos investicije bez PDVa	Zahtjevani iznos podrške
izgradnja plastenika	1	71,048.18	58,717.50	38,166.38
Izgradnja plastenika i oprema	1	41,660.00	34,430.00	24,101.00
izgradnja/rekonstrukcija	3	134,392.87	110,681.99	78,108.20
izgradnja/rekonstrukcija i mehanizacija	1	30,716.47	25,385.51	18,758.90
izgradnja/rekonstrukcija i oprema	4	1,930,308.11	1,779,794.17	1,096,368.55
izgradnja/rekonstrukcija, mehanizacija i oprema	1	74,786.63	61,807.13	37,147.63
izgradnja/rekonstrukcija, oprema i sadnice	1	37,387.50	33,915.68	22,045.19
mehanizacija	6	182,787.57	151,064.11	113,139.18
priprema terena, mehanizacija i sadnice	1	45,667.02	37,741.33	22,644.80
UKUPNO	19	2,548,754.34	2,293,537.42	1,450,479.83

Isplaćeni zahtjevi

Ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je 28. Ukupan iznos isplaćenih investicija je 2,893,284.23€ (sa PDV-om), 2,391,143.99€ (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 1,588,631.96€.

Najviše isplaćenih zahtjeva je iz opštine Bijelo Polje.

Tabela 4. Isplaćeni zahtjevi po opštinama

Opština	Broj	Ukupan iznos investicije (sa PDV-om)	Ukupan iznos investicije (bez PDV-a)	Ukupni iznos podrške
Berane	2	47,377.50	39,154.96	28,311.57
Bijelo Polje	5	665,440.42	549,950.74	345,395.13
Danilovgrad	4	625,939.86	517,305.67	329,552.96
Gusinje	1	34,074.12	28,160.43	19,712.30
Kolašin	1	13,781.09	11,389.33	7,972.53
Nikšić	3	633,348.99	523,428.92	372,578.56
Pljevlja	3	76,678.28	63,370.49	45,564.30
Plužine	2	63,477.90	52,461.08	36,722.76
Podgorica	4	137,398.28	113,552.29	73,867.05
Rožaje	2	206,667.16	170,799.31	119,933.80
Tuzi	1	389,100.63	321,570.77	209,021.00
UKUPNO	28	2,893,284.23	2,391,143.99	1,588,631.96

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Kada je u pitanju sektor investiranja, najviše isplaćenih korisnika je iz sektora mlijeka.

Tabela 5. Isplaćeni zahtjevi po sektoru investiranja

Sektor	Broj	Ukupan iznos investicije (sa PDV-om)	Ukupan iznos investicije (bez PDV-a)	Ukupni iznos podrške
Sektor mesa	2	706,547.31	583,923.39	368,793.75
Sektor mlijeka	13	361,880.95	299,075.16	212,512.58
Sektor pčelarstva	2	53,437.04	44,162.85	30,913.99
Sektor proizvodnje jaja	1	540,840.84	446,975.90	317,441.33
Sektor voća i povrća	10	1,230,578.09	1,017,006.69	658,970.31
UKUPNO	28	2,893,284.23	2,391,143.99	1,588,631.96

Kada je u pitanju tip investicije, najviše zahtjeva je isplaćeno za nabavku mehanizacije.

Tabela 6. Isplaćeni zahtjevi po tipu investicije

Tip investicije	Broj	Ukupan iznos investicije (sa PDV-om)	Ukupan iznos investicije (bez PDV-a)	Ukupni iznos podrške
izgradnja	2	58,437.76	48,295.67	33,806.97
izgradnja plastenika	1	71,048.18	58,717.50	38,166.38
izgradnja/rekonstrukcija	1	26,114.87	21,582.54	15,107.78
izgradnja/rekonstrukcija i mehanizacija	2	60,351.42	49,877.21	36,191.43
izgradnja/rekonstrukcija i oprema	6	2,141,349.02	1,769,709.93	1,168,154.42
izgradnja/rekonstrukcija, mehanizacija i oprema	2	129,114.79	106,706.44	67,480.86
mehanizacija	12	311,582.44	257,506.14	179,147.80
mehanizacija i oprema	1	40,259.02	33,271.92	23,290.34
oprema	1	55,026.73	45,476.64	27,285.98
UKUPNO	28	2,893,284.23	2,391,143.99	1,588,631.96

Avansni zahtjevi za isplatu

Pored finalnih zahtjeva, kroz Mjeru jedan prvi javni poziv izvršeno je avansno plaćanje za tri korisnika ukupne vrijednosti podrške 260,245.27€.

Opština investicije	Sektor investicije	Iznos izvršenog avansnog plaćanja
Tuzi	Sektor voća i povrća	125,404.51
Žabljak	Sektor mesab	93,726.76
Cetinje	Sektor vinogradarstva	41,114.00

Prvi IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Od 45 pristiglih zahtjeva za podršku, ukupno je ugovoreno 20 korisnika u toku 2018. i 2019. godine. Ukupan iznos ugovorenih investicija je 11.8 mil.€ (sa PDV-om), odnosno 9.8 mil.€ (bez PDV-a), dok podrška iznosi 4.9 mil.€ (bez PDV-a). Realizacija investicija počela je 2019. godine i još je u toku.

Primljeni zahtjevi za isplatu:

Kroz mjeru 3 prvi javni poziv u 2021. godini primljeno je ukupno 3 zahtjeva za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 2,345,387.18€ (sa PDV-om), 1,938,336.47€ (bez PDV-a), dok je potencijalni iznos zahtijevane podrške 878,566.33€. Primljeni zahtjevi za isplatu su iz opština Mojkovac i Podgorica.

Tabela 4. Primljeni zahtjevi za isplatu po opštinama

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Mojkovac	1	458,611.67	379,017.87	187,812.15
Podgorica	2	1,886,775.51	1,559,318.60	690,754.18
UKUPNO	3	2,345,387.18	1,938,336.47	878,566.33

Kada je u pitanju sektor investiranja, zahtjevi su iz sektora prerade mesa i sektora vina.

Tabela 5. Primljeni zahtjevi za isplatu po sektoru investiranja

Sektor	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Sektor mesa	1	458,611.67	379,017.87	187,812.15
Sektor vina	2	1,886,775.51	1,559,318.60	690,754.18
UKUPNO	3	2,345,387.18	1,938,336.47	878,566.33

Kada je u pitanju tip investicije najviše investicija se odnose na tip izgradnja/rekonstrukcija i oprema.

Tabela 6. Primljeni zahtjevi za isplatu po tipu investicije

Tip investicije	Broj aplikacija	Zahtijevani iznos investicije sa PDV-om	Zahtijevani iznos investicije bez PDV-a	Zahtijevani iznos podrške
Izgradnja/rekonstrukcija	1	1,727,152.88	1,427,399.07	624,794.41
Izgradnja/rekonstrukcija i oprema	2	618,234.30	510,937.40	253,771.92
UKUPNO	3	2,345,387.18	1,938,336.47	878,566.33

Isplaćeni zahtjevi za isplatu

Kroz mjeru 3 ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je 3. Ukupan iznos ovih investicija je 984,080.79€ (sa PDV-om), odnosno 813,289.91€ (bez PDV-a), dok je iznos plaćene podrške 406,975.53€.

Isplaćeni zahtjevi za isplatu su iz opština Bar, Cetinje i Mojkovac.

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Tabela 7. Isplaćeni zahtjevi za isplatu po opštinama

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Bar	1	60,379.00	49,900.00	24,950.00
Cetinje	1	482,189.24	398,503.50	199,582.33
Mojkovac	1	441,512.55	364,886.41	182,443.20
UKUPNO	3	984,080.79	813,289.91	406,975.53

Kada je u pitanju sektor investiranja, isplaćeni zahtjevi su iz sektora prerade mesa, vina i sektora voća i povrća.

Tabela 8. Isplaćeni zahtjevi za isplatu po sektoru investiranja

Sektor	Broj aplikacija	Ukupan iznos investicije (sa PDV-om)	Ukupan iznos investicije (bez PDV-a)	Ukupni iznos podrške
Sektor mesa	1	441,512.55	364,886.41	182,443.20
Sektor vina	1	482,189.24	398,503.50	199,582.33
Sektor voća i povrća	1	60,379.00	49,900.00	24,950.00
UKUPNO	3	984,080.79	813,289.91	406,975.53

Kada je u pitanju tip investicije, najviše zahtjeva je isplaćeno za projekte izgradnje/rekonstrukcije i opreme.

Tabela 9. Isplaćeni zahtjevi po tipu investicije

Tip investicije	Broj aplikacija	Ukupan iznos investicije (sa PDV-om)	Ukupan iznos investicije (bez PDV-a)	Ukupni iznos podrške
oprema	1	60,379.00	49,900.00	24,950.00
izgradnja/rekonstrukcija i oprema	2	923,701.79	763,389.91	382,025.53
UKUPNO	3	984,080.79	813,289.91	406,975.53

Avansni zahtjevi za isplatu

Pored finalnih zahtjeva, kroz Mjeru 3 prvi javni poziv izvršeno je avansno plaćanje za jednog korisnika ukupne vrijednosti avansne podrške od 39,734.58€. Investicija je realizovana kroz sektor vina, u opštini Cetinje.

Drugi IPARD javni poziv za mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Ukupno je ugovoreno 26 projekata ukupne vrijednosti investicija 18.240.755,25€ (sa PDV-om), odnosno 15.075.004,34€ (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 7.603.484,39€ u toku 2020. godine. Realizacija investicija je u toku.

Primljeni zahtjevi za isplatu:

Kroz mjeru 3 drugi javni poziv u 2021. godini primljeno je ukupno 6 zahtjeva za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 4,284,926.97€ (sa PDV-om), 3,541,261.97€ (bez PDV-

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

a), dok je potencijalni iznos zahtjevanje podrške 1,806,401.99€. Primljeni su po jedan zahtjev iz opština: Bijelo Polje, Cetinje, Danilovgrad, Nikšić, Rožaje i Ulcinj.

Tabela 4. Primljeni zahtjevi za isplatu po opštinama

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije sa PDV-om	Vrijednost investicije bez PDV	Iznos podrške
Bijelo Polje	1	1,775,975.08	1,467,748.00	769,645.00
Cetinje	1	90,643.08	74,911.64	37,455.82
Danilovgrad	1	65,954.24	54,507.64	27,253.82
Nikšić	1	1,807,842.00	1,494,084.30	747,042.15
Rožaje	1	242,254.22	200,210.10	100,105.05
Ulcinj	1	302,258.35	249,800.29	124,900.15
UKUPNO	6	4,284,926.97	3,541,261.97	1,806,401.99

Kada je u pitanju sektor investiranja, najviše aplikacija je iz sektora prerade mesa

Tabela 5. Primljeni zahtjevi za isplatu po sektoru investiranja

Sektor	Broj aplikacija	Vrijednost investicije sa PDV-om	Vrijednost investicije bez PDV	Iznos podrške
Sektor maslinarstva	1	302,258.35	249,800.29	124,900.15
Sektor mesa	3	1,932,572.40	1,597,167.28	834,354.64
Sektor voća, povrća i ratarskih kultura	2	2,050,096.22	1,694,294.40	847,147.20
UKUPNO	6	4,284,926.97	3,541,261.97	1,806,401.99

Kada je riječ o vrsti investicije, najveći dio aplikacija je za nabavku opreme i vozila kao i za izgradnju i opremu.

Tabela 6. Podnijeti zahtjevi za isplatu po vrsti investicije

Vrsta investicije	Broj aplikacija	Vrijednost investicije sa PDV-om	Vrijednost investicije bez PDV	Iznos podrške
Izgradnja i oprema	2	2,110,100.35	1,743,884.59	871,942.30
Oprema i mehanizacija	1	242,254.22	200,210.10	100,105.05
Oprema i vozila	2	1,866,618.16	1,542,659.64	807,100.82
vozila	1	65,954.24	54,507.64	27,253.82
UKUPNO	6	4,284,926.97	3,541,261.97	1,806,401.99

Isplaćeni zahtjevi za isplatu

Kroz mjeru 3 drugi javni poziv ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je 3. Ukupan iznos ovih investicija je 1,974,387.05€ (sa PDV-om), odnosno 1,631,724.84€ (bez PDV-a), dok je iznos plaćene podrške 836,082.42€.

Isplaćeni zahtjevi za isplatu su iz opština Bijelo Polje, Cetinje i Rožaje.

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Tabela 7. Isplaćeni zahtjevi za isplatu po opštinama

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Bijelo Polje	1	1,657,600.78	1,369,918.00	705,179.00
Cetinje	1	90,643.08	74,911.64	37,455.82
Rožaje	1	226,143.19	186,895.20	93,447.60
UKUPNO	3	1,974,387.05	1,631,724.84	836,082.42

Kada je u pitanju sektor investiranja, najviše zahtjeva je iz sektora prerade mesa.

Tabela 8. Isplaćeni zahtjevi za isplatu po sektoru investiranja

Sektor	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Sektor mesa	2	1,748,243.86	1,444,829.64	742,634.82
Sektor voća, povrća i ratarskih kultura	1	226,143.19	186,895.20	93,447.60
UKUPNO	3	1,974,387.05	1,631,724.84	836,082.42

Kada je u pitanju tip investicije najviše projekata se odnosi na nabavku opreme i vozila.

Tabela 9. Isplaćeni zahtjevi za isplatu po tipu investicije

Tip investicije	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
oprema i mehanizacija	1	226,143.19	186,895.20	93,447.60
oprema i vozila	2	1,748,243.86	1,444,829.64	742,634.82
UKUPNO	3	1,974,387.05	1,631,724.84	836,082.42

Avansni zahtjevi za isplatu

Pored finalnih zahtjeva, kroz Mjeru 3 drugi javni poziv izvršeno je avansno plaćanje za 6 korisnika ukupne vrijednosti podrške 592,370.65€.

Tabela 10. Isplaćeni zahtjevi za avansno plaćanje

Opština	Broj aplikacija	Iznos izvršenog avansnog plaćanja
Cetinje	2	234,209.02
Danilovgrad	2	222,376.90
Nikšić	1	28,867.40
Podgorica	1	106,917.33
UKUPNO	6	592,370.65

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Drugi IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Drugi Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ je objavljen 20. februara 2020. godine. Prijem zahtjeva za ovaj Javni poziv je bio od 24. februara do 19. maja 2020. godine, ali je prijem zahtjeva produžen za 90 dana i trajao je do 19. avgusta 2020. godine.

U okviru drugog IPARD poziva ukupno je podneseno 180 zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupna vrijednost zahtijevanih investicija je 20.762.558,10€ (sa PDV-om), odnosno 17.183.535,24€ (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 11.240.463,84€.

Ukupno je ugovoreno 118 projekata ukupne vrijednosti investicija 12,320,804.54€ (sa PDV-om), 10,182,483.09€ (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 6,866,662.43€.

U 2021. godini ugovoreno je 57 projekata ukupne vrijednosti investicija 8,198,887.70€ (sa PDV-om), 6,775,940.25€ (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 4,555,514.40€.

Tabela 4: Broj ugovorenih projekata u 2021 godini po opštinama:

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Andrijevica	2	85,987.13	71,063.74	49,744.62
Berane	1	477,369.53	394,520.27	276,164.19
Bijelo Polje	6	899,424.56	743,326.08	534,956.40
Budva	1	26,295.88	21,732.13	13,039.28
Danilovgrad	2	495,054.33	409,135.81	268,118.07
Mojkovac	1	591,157.72	488,560.10	342,563.11
Nikšić	14	2,059,259.00	1,701,866.94	1,136,404.25
Pljevlja	3	124,666.81	103,030.42	73,002.25
Plužine	2	49,298.45	40,742.52	29,255.30
Podgorica	8	2,129,301.71	1,759,753.48	1,106,395.70
Rožaje	5	627,121.99	518,282.64	365,211.06
Šavnik	1	118,314.25	97,780.37	70,619.27
Tuzi	2	61,051.63	50,455.89	34,711.46
Ulcinj	2	195,260.73	161,372.50	103,160.18
Žabljak	7	259,324.00	214,317.36	152,169.26
UKUPNO:	57	8,198,887.70	6,775,940.25	4,555,514.40

Tabela 5: Broj ugovorenih projekata u 2021 godini po sektoru investiranja:

Sektor investiranja	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Sektor maslinarstva	2	593,909.97	490,864.69	317,955.94
Sektor mesa	10	1,929,136.34	1,594,327.55	1,124,969.15
Sektor mlijeka	20	1,879,768.36	1,553,527.57	1,077,484.06
Sektor proizvodnje jaja	2	1,007,986.83	833,046.97	520,167.55
Sektor vinogradarstva	4	827,833.54	684,159.95	436,847.02

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Sektor voća i povrća	19	1,960,252.66	1,620,043.52	1,078,090.68
Ukupno	57	8,198,887.70	6,775,940.25	4,555,514.40

Primljeni zahtjevi za isplatu:

Kroz mjeru 1 drugi javni poziv u 2021. godini primljeno je ukupno 23 finalnih zahtjeva za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 1,947,591.15€ (sa PDV-om), 1,626,947.67€ (bez PDV-a), dok je potencijalni iznos zahtjevanе podrške 1,087,232.34€.

Najviše zahtjeva za isplatu je pristiglo iz opštine Nikšić.

Tabela 7: Podnijeti zahtjevi za isplatu po opštinama

Opština	Broj aplikacija	Zahtijevani iznos investicije sa PDV-om	Zahtijevani iznos investicije bez PDV-a	Zahtijevani iznos podrške
Andrijevica	2	56,719.30	46,875.46	33,165.40
Bijelo Polje	2	85,513.52	70,672.33	48,914.34
Danilovgrad	2	391,203.31	323,790.55	210,464.15
Gusinje	1	17,867.26	14,766.33	10,336.43
Kotor	1	29,388.00	24,287.60	13,039.28
Nikšić	5	798,132.92	676,500.18	440,718.12
Plav	1	29,410.60	24,306.28	17,014.40
Plužine	2	38,745.00	32,020.65	22,927.08
Rožaje	1	33,558.13	27,733.99	19,413.79
Šavnik	2	68,956.30	56,988.68	40,883.58
Tuzi	2	61,051.63	50,455.89	34,711.46
Žabljak	2	337,045.18	278,549.73	195,644.31
UKUPNO	23	1,947,591.15	1,626,947.67	1,087,232.34

Kada govorimo o sektoru investiranja najviše aplikacija je iz sektora mlijeka.

Tabela 8. Podnijeti zahtjevi za isplatu po sektorima

Sektor	Broj aplikacija	Zahtijevani iznos investicije sa PDV-om	Zahtijevani iznos investicije bez PDV-a	Zahtijevani iznos podrške
Sektor maslinarstva	1	29,388.00	24,287.60	13,039.28
Sektor mlijeka	9	338,991.00	280,157.86	190,778.10
Sektor pčelarstva	1	17,867.26	14,766.33	10,336.43
Sektor proizvodnje jaja	1	359,003.77	297,179.36	193,166.88
Sektor ribarstva i akvakulture	1	21,026.00	17,376.86	11,991.64
Sektor vinogradarstva	2	61,051.63	50,455.89	34,711.46
Sektor voća, povrća i ratarskih kultura	8	1,120,263.49	942,723.77	633,208.55
UKUPNO	23	1,947,591.15	1,626,947.67	1,087,232.34

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Kada je riječ o vrsti investicije, najveći dio aplikacija je za nabavku mehanizacije.

Tabela 9. Podnijeti zahtjevi za isplatu po vrsti investicije

Tip investicije	Broj aplikacija	Zahtijevani iznos investicije sa PDV-om	Zahtijevani iznos investicije bez PDV-a	Zahtijevani iznos podrške
Uređenje terena i mehanizacija	1	13,448.65	11,114.59	7,780.21
Izgradnja	1	33,558.13	27,733.99	19,413.79
Izgradnja ograde	1	17,867.26	14,766.33	10,336.43
Izgradnja, rekonstrukcija i mehanizacija	1	324,791.58	268,422.79	187,895.95
Mehanizacija	14	481,367.73	397,824.57	268,208.04
mehanizacija i oprema	1	19,565.00	16,169.41	11,601.58
Mehanizacija, oprema i sadnice	1	593,230.63	507,159.44	328,397.59
Oprema	1	83,732.40	69,200.33	48,440.23
Rekonstrukcija, mehanizacija i oprema	1	359,003.77	297,179.36	193,166.88
Vozilo	1	21,026.00	17,376.86	11,991.64
UKUPNO	23	1,947,591.15	1,626,947.67	1,087,232.34

Zahtjevi za djelimično plaćanje

Kroz mjeru 1 drugi javni poziv u 2021. godini pristigao je 1 zahtjev za djelimično plaćanje. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 193,810.77€ (sa PDV-om), odnosno 160,174.19€ (bez PDV-a), dok je iznos tražene podrške 114,782.24€. Zahtjev je iz opštine Nikšić, sektor mlijeka. Investicija se odnosi na izgradnju.

Isplaćeni zahtjevi

Ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je 13. Ukupan iznos isplaćenih investicija je 960,252.46€ (sa PDV-om), 810,228.90€ (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 570,402.39€.

Najviše isplaćenih zahtjeva je iz opštine Nikšić.

Tabela 10. Isplaćeni zahtjevi po opštinama

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Bijelo Polje	2	83,363.19	68,895.21	48,863.01
Gusinje	1	17,783.01	14,696.71	10,287.69
Kotor	1	26,295.87	21,732.13	13,039.28
Nikšić	4	702,446.48	597,166.07	420,054.20
Plužine	2	38,532.14	31,844.75	22,911.16
Šavnik	2	68,658.71	56,742.74	40,883.58
Tuzi	1	23,173.06	19,151.29	14,363.47
UKUPNO	13	960,252.46	810,228.90	570,402.39

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Kada je u pitanju sektor investiranja, najviše isplaćenih korisnika je iz sektora mlijeka.

Tabela 11. Isplaćeni zahtjevi po sektoru investiranja

Sektor	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Sektor maslinarstva	1	26,295.87	21,732.13	13,039.28
Sektor mlijeka	6	268,908.90	222,238.78	158,668.83
Sektor pčelarstva	1	17,783.01	14,696.71	10,287.69
Sektor ribarstva	1	20,728.41	17,130.92	11,991.64
Sektor vinogradarstva	1	23,173.06	19,151.29	14,363.47
Sektor voća, povrća i ratarskih kultura	3	603,363.21	515,279.07	362,051.48
UKUPNO	13	960,252.46	810,228.90	570,402.39

Kada je u pitanju tip investicije, najviše zahtjeva je isplaćeno za nabavku mehanizacije.

Tabela 12. Isplaćeni zahtjevi po tipu investicije

Tip investicije	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
izgradnja ograde	1	17,783.01	14,696.71	10,287.69
Mehanizacija	10	385,469.01	318,569.46	226,240.79
Mehanizacija, oprema i sadnice	1	536,272.03	459,831.81	321,882.27
vozilo	1	20,728.41	17,130.92	11,991.64
UKUPNO	13	960,252.46	810,228.90	570,402.39

Avansni zahtjevi za isplatu

Pored finalnih zahtjeva, kroz Mjeru jedan drugi javni poziv izvršeno je avansno plaćanje za jednog korisnika ukupne vrijednosti avansne podrške od 122,631.86€. Investicija je realizovana kroz sektor voća, povrća i ratarskih kultura, u opštini Podgorica.

Treći IPARD javni poziv za mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketnig poljoprivrednih i ribljih proizvoda“ je objavljen 15. decembra 2020. godine. Prijem zahtjeva za dodjelu podrške za ovaj Javni poziv je bio od 15. decembra do 15. marta 2021. godine, ali je prijem zahtjeva produžen do 15. aprila 2021. godine. U okviru Trećeg IPARD poziva do 20. aprila 2021. godine podnijeto je 37 zahtjeva za dodjelu podrške. Dostavljen je jedan zahtjev bez podataka, tako da će informacije u nastavku biti date za 36 zahtjeva. Ukupna vrijednost traženih investicija je 27,739,788.91€ (sa PDV-om), odnosno 22,925,445.38€ (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 11,462,722.69€. U 2021. godini ugovoreno je 19 projekata ukupne vrijednosti investicija 10,734,108.42€ (sa PDV-om), 8,871,163.98€ (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 4,447,823.17€.

Tabela 1: Broj ugovorenih projekata u 2021. godini po opštinama investicija:

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Bijelo Polje	4	1,059,562.67	875,671.63	437,835.82
Cetinje	2	471,334.35	389,532.52	194,766.27
Danilovgrad	6	5,398,771.42	4,461,794.55	2,231,133.44
Nikšić	1	61,972.91	51,217.28	25,608.64
Podgorica	3	1,313,784.68	1,085,772.46	543,266.23
Tuzi	3	2,428,682.40	2,007,175.54	1,015,212.77
Ukupno	19	10,734,108.42	8,871,163.98	4,447,823.17

Tabela 2: Broj ugovorenih projekata u 2021 godini po sektoru investiranja:

Sektor investiranja	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Sektor mesa	5	2,687,235.23	2,220,855.56	1,110,807.79
Sektor mlijeka	1	1,730,359.32	1,430,049.02	726,649.51
Sektor vina	5	2,611,707.22	2,158,435.72	1,079,217.87
Sektor voća, povrća i ratarskih kultura	8	3,704,806.65	3,061,823.68	1,531,148.00
Ukupno	19	10,734,108.42	8,871,163.98	4,447,823.17

Primljeni i isplaćeni zahtjevi za isplatu

Kroz mjeru 3 treći javni poziv u 2021. godini primljen i isplaćen je ukupno 1 zahtjev za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 86,433.33€ (sa PDV-om), odnosno 71,432.50 € (bez PDV-a), dok je iznos tražene podrške 35,716.25€. Isplaćena vrijednost investicije iznosi 82,271.10€ (sa PDV-om), odnosno 67,992.64€ (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 33,996.32€. Isplaćeni zahtjev za isplatu je iz opštine Cetinje, sektor vina. Investicija se odnosila na nabavku opreme i izgradnju/rekonstrukciju.

Avansni zahtjevi za isplatu

Pored finalnih zahtjeva, kroz Mjeru 3 treći javni poziv izvršeno je avansno plaćanje za jednog korisnika ukupne vrijednosti avansne podrške od 249,692.44€. Investicija je realizovana kroz sektor vina, u opštini Danilovgrad.

Prvi Javni poziv za Mjeru 7 „Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja“, podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“

Prvi Javni poziv za Mjeru 7 „Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja“, podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“ je objavljen 23. juna 2021 godine.

Prijem zahtjeva za dodjelu podrške za ovaj Javni poziv je bio od 23. juna do 31. avgusta 2021. godine, ali je prijem zahtjeva produžen do 30. septembra 2021. godine.

U okviru Prvog IPARD poziva podnijeto je 102 zahtjev za dodjelu podrške.

Ukupna vrijednost traženih investicija je 11,559,740.25€ (sa PDV-om), odnosno 9,553,504.34€ (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 6,209,777.82€.

Revizija strukture za implementaciju IPARD-a u Crnoj Gori

Tokom 2021. godine Direktor za plaćanja je bio predmet devet revizija. Četiri revizije su obavljene od strane Revizorskog tijela Crne Gore, jedna od strane Direktorata za upravljačku strukturu Ministarstva finansija i socijalnog staranja, jedna od strane spoljnog pružaoca usluga

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

kao i tri obavljene revizije od strane Odjeljenja za unutrašnju reviziju Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Registar poljoprivrednih gazdinstava

Poljoprivredni proizvođači koji ostvaruju pravo na podršku Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, dužni su, u skladu sa zakonom, da registruju svoje poljoprivredno gazdinstvo u Registru poljoprivrednih gazdinstava. U toku 2021. godine u ovaj registar upisano je 1798 poljoprivrednih gazdinstava i urađeno 5030 promjena podataka za već upisana gazdinstva. Zaključno sa 31.12.2021. godine u Registar poljoprivrednih gazdinstava ukupno je upisano 15509 poljoprivrednih gazdinstava.

Tabela 7: Prikaz registrovanih gazdinstava po opštinama

Opština	Registrovano	Ukupno registrovanih
	u 2021.	
Andrijevica	35	286
Bar	78	568
Berane	96	1057
Bijelo Polje	206	2164
Budva	22	126
Cetinje	44	205
Danilovgrad	52	527
Gusinje	10	105
Herceg Novi	36	158
Kolašin	30	302
Kotor	30	135
Mojkovac	60	466
Nikšić	208	1919
Petnjica	27	360
Plav	24	285
Pljevlja	191	1754
Plužine	19	335
Podgorica	411	2737
Rožaje	47	640
Šavnik	19	258
Tivat	18	90
Tuzi	48	106
Ulcinj	50	653
Žabljak	37	273
Ukupno	1798	15509

Sistem evidencije parcela poljoprivrednog zemljišta (SIZEP)

U 2021. godini u SIZEP-u su prostorno identifikovane poljoprivredne parcele koje su bile predmet plaćanja kroz mjere Agrobudžeta koje su vezane za površinu. U 2021. godini prostorno je identifikovano 9460 parcela ukupne površine 6051 ha. Tako da je zaključno sa 31.12.2021. godine ukupno registrovano 16491 parcela za 4309 gazdinstava površine 9 612,2 ha.

Tabela 8: Broj registrovanih parcela, površina i vrsta upotrebe po opštinama

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Opština	Broj parcela	Registrovana površina/ha	Vrsta upotrebe
Andrijevica	64	17.52	Oranica
	3	0.26	Staklenici/plastenici
	343	161.95	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	1	0.25	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Bar	43	17.33	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	45	34.59	Oranica
	1	0.06	Staklenici/plastenici
	9	1.41	Vinograd
	101	45.96	Zasad masline
	69	34.47	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Berane	628	304.24	Oranica
	2	0.55	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
	3	0.23	Staklenici/plastenici
	1060	406.37	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Bijelo Polje	1330	746.38	Oranica
	3	1.16	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
	1	0.35	Pašnjak
	27	1.83	Staklenici/plastenici
	2075	829.51	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	3	1.03	Zasad masline
Budva	22	10.52	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	15	8.76	Oranica
	17	7.63	Zasad masline
	4	2.66	Vinograd
	3	0.59	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Cetinje	7	3.03	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	5	0.77	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
	24	9.45	Oranica
	17	7.06	Vinograd
Danilovgrad	21	7.91	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	482	370.25	Oranica
	13	2.64	Staklenici/plastenici
	3	2.01	Zasad masline
	22	6.43	Vinograd
	2	0.96	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Gusinje	3	9.34	Livada
	108	98.46	Oranica
	24	14.24	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Kolašin	39	13.83	Oranica
	83	109.26	Voćnjak, zasad višegodišnjih kul.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Kotor	1	0.66	Vinograd
	7	2.28	Zasad masline
	9	6.99	Voćnjak, zasad višegodišnjih kul.
Mojkovac	51	23.44	Oranica
	1	0.11	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
	1	0.02	Staklenici/plastenici
	193	75.65	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Nikšić	917	647.52	Oranica
	1	7.49	Livada
	5	1.11	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
	6	0.33	Staklenici/plastenici
	313	166.21	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	10	2.73	Vinograd
Petnjica	165	149.33	Oranica
	1	0.02	
	124	55.32	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Plav	54	43.13	Oranica
	129	65.64	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Pljevlja	902	756.46	Oranica
	3	0.11	Staklenici/plastenici
	2229	784.9	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Plužine	9	3.06	Oranica
	151	64.49	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Podgorica	2259	1970.55	Oranica
	259	46.41	Staklenici/plastenici
	412	206.42	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	297	186.39	Vinograd
	47	71.49	Zasad masline
	48	26.07	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Rožaje	66	28.46	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	170	188.18	Oranica
Šavnik	33	11.79	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	23	6.35	Oranica
Tivat	5	1.43	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	5	2.03	Oranica
	8	4.85	Zasad masline
Ulcinj	243	187.1	Oranica
	175	161.12	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	40	4.99	Staklenici/plastenici
	1	0.3	Livada
	5	1.58	Vinograd
	115	62.68	Zasad masline

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

	68	71.54	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Žabljak	90	135.72	Oranica
	1	1.01	Pašnjak
	2	0.85	Staklenici/plastenici
	5	1.7	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Herceg Novi	42	15.01	Oranica
	8	2.64	Zasad masline
Tuzi	4	1.89	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	4	2.37	Staklenici/plastenici
	5	1.46	Vinograd
	36	53.12	Oranica
	8	8.55	Zasad masline
UKUPNO:	16491	9612.3	

Drugi projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede u Crnoj Gori – MIDAS 2

Drugi projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede u Crnoj Gori (MIDAS 2) dobio je odobrenje Borda izvršnih direktora Međunarodne banke za obnovu i razvoj 30. januara 2018.

Implementacija projekta počela je u junu 2018. godine i predviđeno trajanje projekta je do 30. juna 2023. godine.

Razvojni cilj Projekta jeste poboljšanje konkurentnosti poljoprivrede i i ribarstva u Crnoj Gori, kroz povećanje pružanja državne podrške u usaglašavanju sa zahtjevima za pristupanje EU.

Ovaj projekat ima tri razvojne komponente, dok je četvrta komponenta Upravljanje projektom:

- Prva komponenta – Jačanje programa Ministarstva, za poljoprivredu, ruralni razvoj i ribarstvo (vezano za ispunjenje mjerila u okviru Poglavlja 11):
- Druga komponenta – Podrška za oblast bezbjednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne usluge (vezano za ispunjenje mjerila u okviru Poglavlja 12).
- Treća komponenta – Modernizacija sektora ribarstva (vezano za ispunjenje mjerila u okviru Poglavlja 13).

Pored ostalih angažmana, u toku 2021. godine su započete/realizovane sljedeće aktivnosti:

Komponenta 1:

U periodu jul/avgust 2021. godine objavljena su dva javna poziva za dodjelu bespovratne podrške:

- Grant podrška za investicije u ribolovne plovne objekte, uključujući ribolovnu opremu i elektronske uređaje – primljeno je 20 zahtjeva, od kojih je odobreno 19 i ugovori su potpisani krajem decembra 2021. Ukupna vrijednost potpisanih ugovora (vrijednost investicije) iznosi 2.996.841,00€, dok je potencijalna bespovratna (grant) podrška 2.397.472,80€;
- Grant podrška investicijama u preradu na gazdinstvima – primljeno je 116 zahtjeva za dodjelu bespovratne podrške, dok je 70 odobreno i potpisani su ugovori. Ukupna vrijednost potpisanih ugovora iznosi 489.492,49€, dok potencijalna grant podrška iznosi 391.593,99€.

Specifičnost ovih poziva je iznos potencijalne podrške od 80% od iznosa ukupne investicije, kako bi se ublažile posljedice na sektore poljoprivrede i ribarstva, izazvane COVID19 pandemijom;

- Direktorat za plaćanja je u 2021. godini nastavio sa implementacijom mjera direktnih plaćanja predviđenih Agrobužetom za tekuću godinu, finansiranih kroz MIDAS 2 projekat u dijelu podrške za obradive površine/oranice. U okviru podrške za obradive površine primljeno je 1,910 aplikacija, od čega je 1,782 odobreno i isplaćena je direktna podrška u iznosu 998.901,53€.

Nakon otvaranja prve regionalne kancelarije Direktorata za plaćanja/Kuće poljoprivrede u Bijelom Polju 2020. godine, u planu je dalje uspostavljanje regionalnih kancelarija, od kojih će prva biti u Beranama. U 2021. godini donijeta je odluka o izgradnji kuće poljoprivrede u Beranama i objavljen je tender za izradu glavnog projekta i nadzor nad izvođenjem radova. Osim regionalne kancelarija Direktorata za plaćanje u kući poljoprivrede biće smještene savjetodavne službe, inspektori za poljoprivredu i šumarstvo MPŠV, veterinarski i fitosanitarni inspektori Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, kao i Sekretarijat za poljoprivredu, turizam i vodoprivredu opštine Berane.

Tokom 2021. godine završene su sledeće aktivnosti:

- Izrada 7 sektorskih studija za potrebe izrade IPARD III programa.
- Tehnička podrška za Pripremu IPARD III programa 2021-2027.
- Tehnička podrška za procjenu postojećih registara u MPŠV i izradu mape puta za uspostavljanje potpuno usklađenih registara sa EU.
- Tehnička podrška za model upravljanja Kućom voća (Andrijevića) uključujući pravni okvir i 5-godišnji poslovni plan.
- Evaluacija tekućeg IPARD II i ex ante evaluacija IPARD III.
- Nabavka Radne odjeća za kontrolu na licu mesta za Direktorat za plaćanja i savjetodavne službe.
- Nabavka COVID zaštitne opreme za Direktorat za plaćanja, Direktorat za ribarstvo, savjetodavne službe i UBHVFP.
- Nabavka opreme za kontrolu na terenu za Direktorat za plaćanja i savjetodavne službe i dodatne IT opreme (zbog COVID 19) za Direktorat za plaćanja i savjetodavne službe.
- Nabavka zaštitne opreme protiv COVID-19.
- Nabavka opreme za Kontrolu na terenu i IT opreme (oprema za foto komunikaciju, GPS).

Tokom 2021. godine nastavljene su sledeće aktivnosti:

- Izrada Atlasa medonosnih biljaka i katastra pčelinjaka.
- Podrška za evaluacionu komisiju za IPARD pozive.
- Ažuriranje postojećeg GSAA softvera sa novim funkcionalnostima za administrativnu kontrolu.

Započete su sledeće aktivnosti:

- Eksterna reviziju IPARD-finansijskog računovodstvenog softvera za IPARD Agenciju / Direktorat za plaćanja, MPŠV.
- Izrada Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2022-2028.
- Tehnička pomoć za procjenu kapaciteta za uvođenje celokupnog poljoprivrednog zemljišta (oranice, livade i pašnjaci) u LPIS i odabir pilot agroekoloških mera.
- Izrada glavnog projekta i nadzor nad izvođenjem radova - Regionalna kancelarija Berane.
- Dodatno ažuriranje postojećeg GSAA softvera.

Komponenta 2:

- Uspostavljanje nacionalne referentne fitosanitarne laboratorije na Biotehničkom fakultetu — konsultantski angažman za pripremu biznis plana, načina saradnje i akreditacije buduće nacionalne referentne fitosanitarne laboratorije je završen i predstavlja osnov za početak aktivnosti na izgradnji prostorija za potrebe ove laboratorije, na IV spratu BTF-a u

Podgorici. Priprema idejnog rješenja za nadogradnju IV sprata BTF-a je u završnoj fazi. U međuvremenu, potpisan je Sporazum o regulisanju međusobnih prava i obaveza za funkcionisanje buduće Nacionalne referentne fitosanitarne laboratorije, između Ministarstva poljoprivrede, Univerziteta Crne Gore i Biotehničkog fakulteta.

- Konsultantski angažman za pripremu biznis plana za uspostavljanje sistema za neškodljivo uklanjanje nus-proizvoda životinjskog porijekla je završen sredinom 2021. Kao rezultat ovog projekta pripremljen je sveobuhvatan biznis plan koji, između ostalog, uključuje izvještaj o strateškoj orijentaciji, procjenu tržišta i izvodljivost projekta. Takođe dio izvještaja je predlog tehničko/tehnološkog plana i idejno rješenje sa uključenim finansijskim projekcijama. Ova dokumentacija je bila osnov za usvajanje informacije/Zaključka Vlade Crne Gore (decembar 2021.) o potrebi izgradnje postrojenja za preradu nusproizvoda životinjskog porijekla na lokaciji Čelinska kosa, opština Bijelo Polje. Na osnovu ovog Zaključka, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, na predlog Ministarstva poljoprivrede, uputilo je zvaničan zahtjev za restrukturiranje MIDAS 2 projekta, kako bi se izdvojila i izvršila realokacija sredstava za izgradnju ovog postrojenja.

Uspostavljanje veterinarsko – informacionog sistema je u toku, i teče planiranom dinamikom. Veliki broj modula je razvijen (9, od ukupno 16) i vrši se intenzivna obuka službenika Upave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

Komponenta 3:

- Konsultantska kompanija za izradu procjene uticaja na životnu sredinu i socijalnih uticaja za buduću ribarsku luku na lokaciji Rt Đeran, sprovodi istraživanja o pogodnosti lokacije za izgradnju luke i izradu preliminarnog dizajna luke. Očekuje se da kompletna aktivnost bude završena krajem juna 2022.

- I pored iniciranja Ministarstva poljoprivrede da se u okviru AD Marina Bar pokrenu sve neophodne aktivnosti u rješavanju imovinsko-pravnih pitanja kako bi se stvorio pravni osnov za početak rekonstrukcije Gata 9 ove marine za ribarsku luku, nije bilo daljih konkretnih koraka od kojih zavisi realizacija ove aktivnosti. Ovo se prevashodno odnosi na ostale institucije od kojih takođe zavisi donošenje konačne odluke (Ministarstvo kapitalnih investicija, AD Marina Bar).

- Institut za biologiju mora – nakon nabavke i instalacije opreme, kao i stvaranja uslova za primanje posjetilaca uslijed epidemiološke situacije izazvane COVID19 pandemijom, akvarijum je zvanično otvoren za posjetioce sredinom 2021. godine.

U cilju praćenja realizacije projektnih aktivnosti, kancelarija Svjetske banke u Podgorici dostavlja Ministarstvu finansija i socijalnog staranja i Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, redovne mjesečne izvještaje. Pored ovoga, a najmanje dva puta godišnje, Svjetska banka dostavlja sveobuhvatne izvještaje (Aide Memoire), nakon održanih misija/supervizija implementacije projekta, sa naglaskom na aktivnosti koje je potrebno preduzeti u narednih šest mjeseci. Takođe, obaveza projektnog tima je redovno polugodišnje izvještavanje Banke, u cilju praćenja implementacije dogovorenih aktivnosti.

Tokom 2021. godine održane su dvije redovne misije banke, u februaru (online) i julu 2021. godine. Ovom prilikom su sve institucije koje implementiraju MIDAS 2 projekat, uzele aktivno učešće i dogovoreni su naredni koraci. Druga misija, održana u Podgorici, u julu 2021. godine za cilj je imala srednjeročni presjek stanja projekta i usaglašavanja potrebe za restrukturiranjem MIDAS 2 projekta. Kao rezultat ove misije, u decembru 2021. godine, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, na predlog MPŠV dostavilo je Banci zahtjev za restrukturiranje MIDAS 2 projekta. Zahtjev je pripremljen sa ciljem realokacije postojećih sredstava, kako bi se izgradilo postrojenje za preradu nusproizvoda životinjskog porijekla (ABP) i produžilo trajanje projekta. Ove izmjene će doprinijeti dostizanju mjerila za zatvaranje Poglavlja 12 (Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika), što je i jedan od ciljeva MIDAS 2 projekta. Restrukturiranje ne podrazumijeva dodatna finansijska sredstva. 3.874 zahtjeva u iznosu od 2.148.359,11€, a isplaćena je podrška za 8.608,20 ha obradivih površina (15156 parcela), od kojih su neke

površine ostvarile podršku za obje mjere.

ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

Tokom 2021. godine, dostavljena su ukupno 6271 zahtjeva za odlučivanje u prvostepenom upravnim postupku, i to:

- 236 zahtjeva za dodjelu podrške podnijetih po javnim pozivima u okviru IPARD II 2014–2020, od kojih je 145 riješeno (61,44%), a ostali su u postupku odlučivanja (*uz napomenu da je u 2021. godini riješeno 22 zahtjeva, a koji su podnijeti u prethodnim godinama*);
- 66 zahtjeva za isplatu podrške podnijetih po javnim pozivima u okviru IPARD II 2014–2020, od kojih je 44 riješeno (66,67%), a za 22 zahtjeva u toku je postupak odlučivanja (*uz napomenu da je iz prethodnih godina riješeno u 2021. godini još 18 zahtjeva u okviru IPARD-a*);
- 3971 zahtjeva za dodjelu podrške podnijetih po Javnom pozivu za direktna plaćanja ubiljnoj proizvodnji i dodjelu podrške organskoj proizvodnji od kojih je riješeno 3804 riješeno (95,79%), a za 167 zahtjeva je u toku postupak odlučivanja;
- 193 zahtjeva po osnovu javnih poziva za dodjelu podrške u sektoru pčelarstva i dodjele kvota, od kojih su svi zahtjevi riješeni (100%), i
- 1805 zahtjeva za upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava, od kojih su svi riješeni (100%).

OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

U 2021. godini, Direktorat za plaćanja uz maksimalno angažovanje svih zaposlenih ostvario je veoma dobre i zapažene rezultate.

Kroz IPARD II program (mjera 1 i 3) ukupno je isplaćeno 48 projekata, ukupne vrijednosti investicije 6.894.275,63€ (sa PDV-om), dok je isplaćena bespovratna podrška 3.436.088,62€.

U okviru mjere „Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji“ i mjere ruralnog razvoja „Podrška organskoj proizvodnji“, koje realizuje Direktorat za plaćanja ukupno je primljeno 4.118 zahtjeva za podršku, od kojih je isplaćeno 3.874 zahtjeva u iznosu od 2 148 359,11€, a zahtijevana je podrška za 8 608,20 obradivih površina (15 156 parcele), od kojih su neke površine ostvarile podršku za obje mjere.

U toku 2021. godine u Registru poljoprivrednih gazdinstava upisano je 1798 poljoprivrednih gazdinstava. Upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava je osnova i uslov za dobijanje svih podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, a istovremeno i evidencija o stvarnim podacima o svim poljoprivrednim gazdinstvima na teritoriji Crne Gore. Ukupan broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava zaključno na dan 31.12.2021. godine iznosi 15509. U narednom periodu Direktorat za plaćanja će nastaviti sa dodatnim razvojem Registra poljoprivrednih gazdinstava kroz unapređenje regulative, softverskih kontrola i procedure za upis.

Takođe, u 2021. godini Direktorat za plaćanja je nastavio sa prostornom identifikacijom referentnih parcela kroz Evidenciju parcela poljoprivrednog zemljišta (SIZEP sistem) i kao rezultat u 2021. godini prostorno je identifikovano 9460 parcela ukupne površine 6051 ha tako da je, zaključno sa 31.12.2021. godine, ukupno registrovano 16491 parcela za 4309 gazdinstava površine 9 612,2 ha. U narednom periodu Direktorat za plaćanja će nastaviti sa dodatnim razvojem SIZEP-a kroz unapređenje regulative, metodologije i softvera u cilju identifikacije livada i pašnjaka i sprovođenja agroekoloških mjera.

Uzimajući u obzir navedeno, neophodno je raditi na daljem povećanju ljudskih resursa u Direktoratu za plaćanja, kako bi se osigurala uspješna implementacija IPARD II programa, kao i drugih mjera podrške i projekata koje realizuje ovaj Direktorat.

Uspješna realizacija i povlačenje sredstava iz IPARD II programa ne zavisi samo od Direktorata za plaćanja — IPARD Agencije, već i od svih učesnika u ovom procesu, kako Ministarstva, tako i ostalih organa državne uprave, Tehničkih tijela prepoznatih IPARD II programom, organa lokalne uprave, poljoprivrednih proizvođača i prerađivača i drugih učesnika u ovom procesu.

6.4. DIREKTORAT ZA RURALNI RAZVOJ

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Obnova i razvoj sela i izgradnja seoske infrastrukture

Kroz mjeru „Razvoj sela i izgradnja infrastrukture“ u toku 2021. godine podržana su 123 projekta sa ukupnom podrškom od 1.518.662,69€. Sredstva su opredijeljena za rješavanje pitanja vodosnabdjevanja, sanaciju i rekonstrukciju preko 100 km puteva. Isplaćeno je 831.750,00€ za prioritetne projekte 20 lokalnih samouprava kao i 82 individualnih zahtjeva, u iznosu od 686.912,69€.

ANDRIJEVICA:

- Novi asfaltirani kilometri (Stanjevo Brdo – Crkva u Zabrđu u dužini 1,2 km; Lukin Fir – Rijeka Marsenića u dužini 800 m; Luško polje – magistralni put u dužini 1,2km; Dubovci – Slatina – centar sela u dužini 800 m; Kuće Asanovića 200 m, selo Seoce 500 m, Papov Laz – Trešnjevo preko Lima u dužini 1 km),
- Sanacija i nasipanje zemljanih puteva za izlazak na katune (Gradišnica – Krivi do, Čukića luka – Cvijetnice – Rujište – Rupa – Rijeka Marsenića – Balj; Lisa – Trešnjevnik; Trebačka previja – Zotino brdo; Trešnjevnik – Štavna; Veliki Potok – Ravna Rujišta);
- MZ Kralje, Privođenje radova na sistemu za navodnjavanje „Dubokalj“ Doljnji jaz u MZ Kralje;
- MZ Slatina, Sanacija štete na cjevovodu 150 m crijeva i rezervoar;
- MZ Košutiće, Izgradnja bazena na planini Crnogora;
- MZ Sjenožete, Proširenje i modernizacija lokalnog seoskog puta;
- MZ Kralje, Proširenje i asfaltiranje puta do mjesnog centra Selina u Kraljima.
- Rekonstrukcija unutrašnjeg enterijera najstarije kuće, poznate kao Kula Đurkovića – Karađorđevića;
- MZ Seoce, rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja na poljoprivrednom gazdinstvu.

BERANE:

- Sanacija postojećeg makadamskog puta Zagrađe – Tmušići – Magistrala Dapsiće L=6.5km;
- Sanacija postojećeg makadamskog puta Petnjik – Katun Krčevo – Katun Dolovi L=10km;
- Sanacija postojećeg makadamskog puta Crni vrh škola – Rošca – Vuča Do L=7km;
- Sanacija postojećeg puta Prijelozi – Zagrad – Vuča L=9km;
- Rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture – sanacija klizišta;
- Sanacija 3 km puta u selu Kaludra;
- MZ Šekular – rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u selu Šekular;
- Rekonstrukcija puta Burića Krš u MZ Dapsiće;
- MZ Donje Zaostro – sanacija puta u selu Skakavac;
- Nabavka rezervoara za vodu na poljoprivrednom gazdinstvu u selu Buče.

GUSINJE:

- Sanacija mosta na rijeci Ljuči;
- Nasipanje planinskih puteva šljunkovito – pjeskovitim materijalom iz Majdana u dužini od 23 km.

PETNJICA:

Nasipanje putnih pravaca prema katunima: Pločnik, Crno Vrelo, Konjska Rijeka, Korijen, Ravni turijak, Agovske bare, Tikovi, Vrševska brda i Ciglen;

- MZ Javorova – Obezbeđivanje vodoizvorišta sa teritorije susjedne MZ Dašča Rijeka – Kršica.

PLAV:

- Rekonstrukcija lokalnog puta Komarača – Desni Meteh;
- Rekonstrukcija lokalnog puta Lug – Kuj – Košutica, stara škola – Čaf Vranica;
- Sanacija dva putna pravca u naseljima Temnjaci i naselju Kofiljača;
- MZ Velika, zaseok Vranpotok – sanacija puta;
- Sanacija jaza Gradinka u Koritima;
- Sanacija 300 m pristupnog puta u Selu Mašnice zaseok Kupusine;
- MZ "Narodni heroj Vujadin Vujo Zogović" – rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture.

PLJEVLJA:

- Modernizacija lokalnog puta Kraljeva Gora – Glibači – Bobovo;
- Modernizacija lokalnog puta Glisnica – Jakupov grob – Rađevići;
- MZ Bukovica – rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture (rekonstrukcija objekta za potrebe poljoprivrednih proizvođača);

Izgradnja bazena za vodu na poljoprivrednom gazdinstvu u selu Ljuce;

- MZ Poblaće – Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja.

PLUŽINE:

- Asfaltiranje lokalnog puta Crkvičko Polje – Žeično;
- Asfaltiranje lokalnog puta Boričje – Pišče;
- Asfaltiranje lokalnog puta Ravno – Poljana – Miletića potok;

Izgradnja bistjerne za vodu na pljoprivrednom gazdinstvu u selu Brezna.

ŠAVNIK:

- Adaptacija puta u selu Godijelja u dužini od 1,2 km;
- Adaptacija katunskog puta Timar – Volujak – Zečica u dužini od 4 km;
- Sanacija dijela puta oko 400 m u selu Bare;
- Izgradnju bazena za vodu na poljoprivrednom gazdinstvu u selu Bare;
- rješavanje pitanja vodosnabdjevanja na katunima Jačišta, Korita i Štičije.

ŽABLJAK:

- Nasipanje i sanacija putnog pravca od Zminice do Pašinog Polja ukupne dužine 5 km;
- Nasipanje i sanacija makadamskog putnog pravca od Studenaca do Miljića Luke ukupne dužine 4 km;
- Nasipanje i sanacija makadamskog putnog pravca od Bosače do Zminjeg jezera ukupne dužine 2 km;
- Rekonstrukcija putnih pravaca u ruralnim područjima i to: putni pravac u selu Motički Gaj, putni pravac u selu Pitomine i putni pravac u selu Uskoci.

ROŽAJE:

- Nasipanje puteva prema katunima: Vlahovi, Gijevo Polje i Rudine u dužini od 10 km;
- Sanacija putnog pravca u selu Bogaje od JU OŠ „Bratstvo i jedinstvo“ Skarepača prema objektu seoske kapele;
- MZ Bašča – rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture;
- Sanacija makadamskog puta u MZ Grižica.

NIKŠIĆ:

- Izgradnja lokalnog puta Zagrad – Trešnjica – Konjsko – Lukavica u MZ Župa Nikšićka u dužini od 2,5 km;

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

- Izgradnja lokalnog puta Podbožur – Smrduša – Cerovica – Velimlje u MZ Trubjela u dužini od 2,5 km;
- Izgradnja lokalnog puta Kuside – Trepča – Muževica – Dubočke – Crni Kuk u MZ Trubjela i MZ Crni Kuk u dužini od 2,5 km;
- MZ Vidrovan – Saniranje seoskog bunara u selu Praga lokalitet Igrišće;
- MZ Lukovo – Sanacija puta prema katunima i sanacija bistjerni.

CETINJE:

- Projekat za izgradnju bistjerne – rezervoara u selu Suvodo MZ Bajice;
- Sanacija bistjerne u MZ Ljubotinj;
- Sanacija puta na poljoprivrednom gazdinstvu u selu Drušići;
- Izgradnja bunara i sistema za vodosnabdjevanje zaseoka Đuranovići – Carev Laz u Dobroskoj Župi;
- Sanacija bistjerne u selu Začir.

DANILOVGRAD:

- Sanacija dijela asfaltnog puta Poljica – Studeno u dužini od 2 km;
- Nasipanje, tamponiranje i trasiranje puta na poljoprivrednom gazdinstvu u Gornjim Bandićima;
- Izgradnja bunara.

MOJKOVAC:

- Rekonstrukcija puta Gostilovina – Zaboje – Bistra lokva – Crvena lokva;
- Proboj puta Planinica – katun Krajevi – Bistrica;

Rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture u selu Jakovića;

- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u selu Polja.

BAR:

- Sanacija puta za maslinarski kompleks Mamole u selu Kunje, MZ Mrkojevići;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u selu Komarno;
- Sanacija puta, rješavanje pitanja vodosnabdjevanja i elektrifikacije u ruralnim područjima.

HERCEG NOVI:

- Nasipanje i sanacija puta za Vratlo, MZ Kameno, II faza;
- Nasipanje i probijanje puta Kamenari – Bjelske Kruševice – Repaji;
- Sanacija kamene bistjerne Petijevići – Mokrine;
- Sanacija pojilišta za stoku u selima Kruševica i Vrbanj;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja sela Kruševica;
- Sanacija puta i rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u Baošićima;
- Revitalizacija seoske bistjerne u MZ Zelenika Kutina;
- Bušotina za vodu na poljoprivrednom gazdinstvu.

TIVAT:

- Asfaltiranje seoskog puta u Meštrovićima;
- Rekonstrukcija puta u seoskom području Lepetana – seoski puti (staza prema Gornjoj Lastvi);
- Nasipanje puta na lokaciji Tivatsko polje (zona poljoprivrednog zemljišta PUP) – Đuraševići.

KOLAŠIN:

- Izgradnja mosta na rijeci Morači u mjestu Ljevišta l=8m i sanacija mosta na rijeci Morači u Dragovića polju l=15;
- Sanacija putnog pravca Pjenavac – Ulica;

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

- Sanacija putnog pravca Most Sjevernica – škola Sela;
- Sanacija puta i pravljenje utvrde pored rijeke Tare na poljoprivrednom gazdinstvu;
- Sanacija 14 km makadamskom puta u ruralnim područjima;
- Nabavka okiten crijeva za navodnjavanje u MZ Manastira Morača;
- Sanacija putnog pravca u dužini 2,5 km i izgradnji mosta na rijeci Morači, u selu Ljevišta, zaseoku Zalom u dužini 8m.

GOLUBOVCI:

- Sanacija putnih pravaca: Balabani – Gostilj – Golubovci u dužini 8 km; Naselje Kurilo 4 km; naselje Berislavci 2,5 km; Mataguži 8,5 km; Šušunja 2,5 km.

BUDVA:

- Sanacija putne infrastrukture u ruralnim područjima Lapčici – Stanojevići - Pobori.

PODGORICA:

- Sanacija lokalnog puta u Donjim Crncima;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u OŠ „Vlado Milić“;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u selu Radovče;
- Sanacija puta sela Gomilice Širalija u Lijevoj Rijeci;
- Nabavka crijeva za navodnjavanje i renoviranje bunara na poljoprivrednom gazdinstvu;
- Rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture;
- Adaptacija i betoniranje kanala kojim se vrši kaptaža i čišćenje vodoizvorišta Ljuđa;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja kao i rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture u ruralnim područjima;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja na katunu Mokra;
- Izgradnja vodovodne infrastrukture na području Lješanske nahije;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja na Kučkim Koritima.

Projekat Stvaranja klastera i transformacija ruralnih područja RCTP (IFAD)

Kroz mjeru Podrška razvoju klastera u oblasti poljoprivrede za 2021. godinu, kroz javni poziv podržana su 144 aplikanta, koji su ostvarili pravo na podršku u iznosu od skoro 200.000,00€.

Obnova i razvoj seoske infrastrukture

Kroz II komponentu RCTP projekta u toku 2021. godine odobrene su sljedeće investicije, koje bi nakon izbora izvođača radova trebale biti urađene u 2022. godini.

Putna infrastruktura, ukupno odobreno 18,20 km, po opštinama:

Berane	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Buče Đelevića krš i Medeni brijeg mjesna zajednica Buče Opština Berane 300 m	300
Berane	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Zagorje mjesna zajednica Pocivala Opština Berane 330 m	330
Berane	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Petnjik mjesna zajednica Petnjik Opština Berane 350 m	350
Berane	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Brdo Vujovića mjesna zajednica Dapsiće Opština Berane 300 m	300
Berane	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Nemanjine mjesna zajednica Štitari Opština Berane 660 m	660
Berane	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Jojovici mjesna zajednica Štitari Opština Berane 460 m	460

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

	Ukupno	2400m
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Vlah-Gornji Borovac mjesna zajednica Rasovo Opština Bijelo Polje 200m	200
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kostenica-Stublo mjesna zajednica Bistrica Opština Bijelo Polje 150m	150
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Slijepac most-Pali mjesna zajednica Ravna Rijeka Opština Bijelo Polje 300m	300
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bistrica-Pobretici mjesna zajednica Bistrica Opština Bijelo Polje 200m	200
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Godijevo-Sipovice mjesna zajednica Godijevo Opština Bijelo Polje 300m	300
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Majstorovina mjesna zajednica Ravna Rijeka Opština Bijelo Polje 250m	250
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Lipnica-Livadice mjesna zajednica Lipnica Opština Bijelo Polje 300m	300
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Ceoce-Banje selo mjesna zajednica Ceoce Opština Bijelo Polje 200m	200
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Selakovici mjesna zajednica Tomasevo Opština Bijelo Polje 200m	200
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Mahala-Bijeli Potok mjesna zajednica Pavino Polje Opština Bijelo Polje 400m	400
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kanje-Dobrinje mjesna zajednica Kanje Opština Bijelo Polje 400m	400
Bijelo Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Lozna-Blatka-Kosman mjesna zajednica Lozna Opština Bijelo Polje 230m	230
	Ukupno	3130 m

Mojkovac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Prepran mjesna zajednica Podbisce Opština Mojkovac 300m	300
Mojkovac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Brezje mjesna zajednica Lepenac Opština Mojkovac 300m	300
Mojkovac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Cer mjesna zajednica Lepenac Opština Mojkovac 300m	300
Mojkovac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Przista mjesna zajednica Rudnica Opština Mojkovac 500m	500
Mojkovac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Visnjice mjesna zajednica Rudnica Opština Mojkovac 500m	500
Mojkovac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bumbulovo brdo mjesna zajednica Lepenac Opština Mojkovac 300m	300
Mojkovac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Draskovici mjesna zajednica Lepenac Opština Mojkovac 300m	300
	Ukupno	2500 m

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Nikšić	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kuta (Macak) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 300m	300
Nikšić	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Ducice (Poljasnice) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 210m	210
Nikšić	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Ducice (Brdo) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 250m	250
Nikšić	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Gornje Morakovo mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 200m	200
Nikšić	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Morakovo (podsoje) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 200m	200
Nikšić	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Staro selo (podkraj) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 200m	200
Nikšić	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bjelosevina dugo brdo mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 210m	210
Nikšić	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bjelosevina (Bjelise) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 290m	290
Nikšić	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Busak i Muzevice mjesna zajednica Trubjela Opština Nikšić 1000m	1000
Nikšić	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu selu Zagrad (Raspuce) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 400m	400
Ukupno		3260 m

Petnjica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Plocnik mjesna zajednica Savin Bor Opština Petnjica 1000m	1000
Petnjica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Crni Vrh mjesna zajednica Vrbica Opština Petnjica 500m	500
Petnjica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Agovici mjesna zajednica Vrbica Opština Petnjica 500m	500
Petnjica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Skenderovici mjesna zajednica Trpezi Opština Petnjica 600m	600
Ukupno		2600 m

Šavnik	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Godijelja mjesna zajednica Ivica Opština Šavnik 650m	650
Šavnik	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Komarnica mjesna zajednica Poscenje Opština Šavnik 1100m	1100
Šavnik	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Godijelja mjesna zajednica Ivica Opština Šavnik 850m	850
Ukupno		2600 m

Žabljak	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Aluga mjesna zajednica Njegovudja Opština Žabljak 150m	150
---------	---	-----

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Žabljak	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Zmnica mjesna zajednica Njegovudja Opština Žabljak 200m	200
Žabljak	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bogomolja mjesna zajednica Krs Sljivansko Opština Žabljak 200m	200
Žabljak	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Stolac mjesna zajednica Krs Sljivansko Opština Žabljak 260m	260
Žabljak	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Podgora I mjesna zajednica Podgora Opština Žabljak 500m	500
Žabljak	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Tepacko Polje mjesna zajednica Podgora Opština Žabljak 400m	400
	Ukupno	1710 m

Investicije u vodovodnu infrastrukturu, ukupno odobreno 7 investicija, po opštinama:

Nikšić	Vještačka akumulacija - selo Trepca mjesna zajednica Trubjela opština Nikšić
Nikšić	Vještačka akumulacija - selo Velimlje mjesna zajednica Velimlje opština Nikšić
Nikšić	Vještačka akumulacija - selo Crkvice mjesna zajednica Crkvice opština Nikšić

Šavnik	Vještačka akumulacija - selo Bare- Rasova mjesna zajednica Boan opština Šavnik
Šavnik	Vještačka akumulacija - selo Bare- Šljeme mjesna zajednica Boan opština Šavnik
Šavnik	Vještačka akumulacija - selo Dubrovsko mjesna zajednica Duži opština Šavnik

Žabljak	Vještačka akumulacija- selo Njegovudje, mjesna zajednica Njegovudje, opština Žabljak
---------	--

Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program)

Tokom 2021. godine objavljena su 2 javna poziva kroz IPARD program – Treći javni poziv za Mjeru 1 – Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava i Prvi javni poziv za Mjeru 7 – Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja. Direktor za plaćanja vrši sprovođenje pomenutih javnih poziva.

Crna Gora imala je obavezu da osnuje IPARD II odbor za nadgledanje u skladu sa Okvirnim i Sektorskim sporazumom koji je potpisan između Vlade Crne Gore i Evropske komisije, a tiču se pravila sprovođenja finansijske podrške EU Crnoj Gori kroz instrument pretpristupne podrške (IPA) i to za oblast „Poljoprivreda i ruralni razvoj“ (IPARD II). Članovi IPARD II odbora su predstavnici institucija koje su uključene u sam proces sprovođenja IPARD II programa, kao i predstavnici poljoprivrednih proizvođača, odnosno udruženja iz različitih sektora poljoprivredne proizvodnje, ali i predstavnici nevladinog sektora. Prvi sastanak je održan 7. jula 2016. godine, drugi sastanak održan 27. juna 2017. godine, treći 12. juna 2018. godine, četvrti 6. februara 2019. godine i peti 22. novembra 2019. godine. Usljed situacije izazvane virusom COVID 19, šesti sastanak održan je preko internet platforme 20. novembra 2020. godine, dok je sedmi sastanak održan po istom principu 26. jula 2021. godine.

JAVNI POZIVI

Mjere podrške Agrobudžeta su se realizovale kroz sljedeće javne pozive:

Kroz mjeru „Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva“ za 2021. godinu, podržano je 57 poljoprivrednih gazdinstava, koja su ostvarili prava na podršku u ukupnom iznosu od 110.446,37€. Zasnovano je novih 10 ha vinograda (posađeno je 52.117 čokota). Investirano je u modernizaciju vinograda, nabavku sistema za navodnjavanje, nabavku potporne konstrukcije sa žicom i nabavku mreža za zaštitu od ptica. Podržana je nabavka namjenske vinske opreme (inox posude, muljače, kace za vino, burad za vino, oprema za skladištenje vina, tankovi).

Kroz mjeru „Podrška podizanju i modernizaciji/opremanju proizvodnih voćnih zasada“ za 2021. godinu, podržano je 86 poljoprivrednih gazdinstava, u iznosu od 154.598,01€. Zasnovano je 29,19 ha novih zasada pod voćem (borovnica, jabuka, šljiva, orah, trešnja, nar, citrusi) i investirano u modernizaciju i opremanje proizvodnih zasada, nabavku potporne konstrukcije, nabavku sistema za navodnjavanje, agrotekstila, nabavku niskih tunela za sadnju jagoda.

Kroz mjeru „Podrška razvoju maslinarstva“ za 2021. godinu, podržano je 38 poljoprivrednih gazdinstava koja su ostvarila pravo na podršku u ukupnom iznosu od 67.564,53€. Zasađeno je 6.970 stabala maslina, a kultivirano oko 1,5 ha predhodno neobrađivog zemljišta. Investirano je u revitalizaciju maslinjaka, izgradnju podzida u svrhu čuvanja zemljišta od erozije, nabavku sistema za navodnjavanje i nabavku potrebne opreme za čuvanje i skladištenje maslinovog ulja.

Kroz mjeru „Podrška povrtarskoj proizvodnji“ za 2021. godinu, podržano je 461 poljoprivredno gazdinstvo u iznosu od 539.157,26€.

Kroz mjeru „Podrška podizanju višegodišnjih zasada ljekovitog i aromatičnog bilja“ za 2021. godinu, podržano je 1 poljoprivredno gazdinstvo i ostvarilo pravo na podršku u ukupnom iznosu od 2.085,83 €.

Kroz mjeru „Podrška unapređenju kvaliteta sirovog mlijeka“ podržano je 78 gazdinstava. Ukupno investirano 71.494,07€ i ostvarena bespovratna podrška od 38.567,44€. Sredstva su iskorišćena za nabavku aparata za mužu, laktofriza i sredstava za pranje i dezinfekciju vimena, što je uticalo na poboljšanje higijene muže i kvaliteta mlijeka.

Kroz mjeru „Podrška dostizanju standarda dobrobiti životinja u stočarstvu“ podržano je 8 gazdinstava sa 3.758,61€. Kroz ovu mjeru podržana je nabavka 7 gumenih ležišta i jedne specijalizovane opreme za higijenu.

Kroz mjeru „Podrška za nabavku mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje“ u 2021. godini podržano je 666 poljoprivrednih gazdinstava, u iznosu od 862.644,15€.

Kroz mjeru „Podrška investicijama u izgradnju sistema za navodnjavanje“ u 2021. godini podržano je 84 poljoprivrednih gazdinstava u iznosu od 184.081,06€.

Kroz mjeru „Program za poboljšanje uslova života na selu“ u 2021. godini podržano je 7 poljoprivrednih gazdinstava, u iznosu od 62.312,28€.

Kroz mjeru „Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima MIDAS II“ u 2021. godini ugovoreno je 70 projekata sa poljoprivrednim proizvođačima u iznosu od 391,593.99€.

U cilju poboljšanja kvaliteta života i rada, prije svega za mlade ljude koji žele da se bave poljoprivredom, Ministarstvo je u 2021. godini sprovelo mjeru „Podrška pokretanju poslovanja mladih poljoprivrednika“ kroz koju je podržano 13 korisnika, od čega najveće učešće je poljoprivrednih i veterinarskih tehničara, a koji su bili na evidenciji Zavoda za zapošljavanje (najviše je zastupljena stočarska proizvodnja, nabavka mehanizacije i opreme, rekonstrukcija objekata na poljoprivrednim gazdinstvima, a kod biljne proizvodnje prevladavala je nabavka sadnog materijala), sa ukupnim iznosom podrške od 119.423,94€.

Kroz mjeru „Održivo korišćenje planinskih pašnjaka“ sa 238.363,02€ podržano je 1.512 poljoprivrednih proizvođača iz 22 crnogorskih opština, koji izdižu stoku na katun.

U cilju očuvanja i korišćenja autohtonih i lokalnih vrsta i rasa stoke ugrožene genetskom erozijom, Ministarstvo je kroz mjeru „Očuvanje autohtonih genetičkih resursa u poljoprivredi“ podržalo 64 poljoprivrednih proizvođača koji se bave uzgojem autohtonih rasa stoke (ovce rasa:

zetska žuja, sora, ljaba i pivska pramenka, i krave rase: buša) i autohtonih biljnih vrsta sa ukupno 49.671,33€. Podržan i Biotehnički fakultet za sprovođenje programa očuvanje genetičkih resursa u stočarstvu i „13. Jul Plantaže“ kao naučno-istraživačka institucija za rad na inventarizaciji, sakupljanju, morfološkoj karakterizaciji, genetičkoj identifikaciji i konzervaciji genetičkih biljnih resursa.

Kroz mjeru „Podrška upravljanju stajskim đubrivom“ sa 5.161,89€ podržana su 2 poljoprivredna gazdinstva. Na taj način riješeno je pitanje odlaganja stajskog đubriva na predmetnim gazdinstvima.

Kroz mjeru „Podrška investicijama u adaptaciju planinskih katuna“ za 2021. godinu, podržana je 21 poljoprivredno gazdinstvo, koji su ostvarili pravo na podršku u iznosu od 33.779,87€. Kroz ovu mjeru je nabavljeno 10 solarnih panela, adaptiralo je kolibe na katunu 10 poljoprivrednih gazdinstava dok je jedno poljoprivredno gazdinstvo regulisalo vodosnabdjevanje na katunu.

Projekat „Posao za vas“

Tokom 2021. godine 6 korisnika kredita „Posao za Vas“ ostvario je pravo na otpis 30% kredita u iznosu od 10.500,00€. Ministarstvo je izvršilo otpis kredita za korisnike koji su otpočeli poljoprivrednu proizvodnju.

ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U izvještajnom periodu Direktorat za ruralni razvoj je bio zadužen za realizaciju 17 javnih poziva, koji su se realizovali u skladu sa Uredbom o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2021. godinu – Agrobudžetom i to:

1. Mjera 2.1.3 – Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva;
2. Mjera 2.1.4 – Podrška podizanju i modernizaciji /opremanju proizvodnih voćnih zasada;
3. Mjera 2.1.5 – Podrška razvoju maslinarstva;
4. Mjera 2.1.6 – Podrška povrtarskoj proizvodnji;
5. Mjera 2.1.7 – Podrška podizanju višegodišnjih zasada ljekovitog i aromatičnog bilja;
6. Mjera 2.1.9 – Podrška dostizanju standarda dobrobiti životinja u stočarstvu;
7. Mjera 2.1.10 – Podrška unapređenju kvaliteta sirovog mlijeka;
8. Mjera 2.1.12 – Podrška unapređenju stočnog fonda;
9. Mjera 2.1.13 – Podrška za nabavku mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje;
10. Mjera 2.1.14 – Podrška investicijama za izgradnju bunara i bistijerni;
11. Mjera 2.1.15 – Podrška pokretanju poslovanja mladih poljoprivrednika;
12. Mjera 2.1.18 – Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima;
13. Mjera 2.1.19 – Program za poboljšanje uslova života na selu;
14. Mjera 2.2.1 – Očuvanje autohtonih genetičkih resursa u poljoprivredi;
15. Mjera 2.2.3 – Održivo korišćenje planinskih pašnjaka;
16. Mjera 2.2.4 – Podrška upravljanju stajskim đubrivom;
17. Mjera 2.3.1 – Podrška investicijama u adaptaciju planinskih katuna.

U skladu sa gore navedenim Javnim pozivima pristiglo je ukupno 2857 zahtjeva za rješavanje u prvostepenom upravnom postupku od čega je usvojeno 2614 zahtjeva, odbijeno 191 zahtjev, dok je su 52 postupka obustavljena zbog odustanka stranke od zahtjeva. Protiv prvostepenih rješenja Ministarstva pokrenuto je 6 upravnih sporova i postupci su u toku pred Upravnim sudom Crne Gore.

OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

Direktorat za ruralni razvoj je u 2021. godini ispunio sve obaveze.

Za unapređenje stanja u oblasti ruralnog razvoja neophodno je u narednom periodu preduzeti sljedeće mjere:

- Dalje usklađivanje mjera Agrobudžeta sa onim što su zahtjevi Zajedničke poljoprivredne politike Evropske unije;
- Sprovođenje Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program) u cilju unapređenja ruralnih područja, povećanja zaposlenosti kao i smanjenje postojećeg trenda depopulacije ovih područja;
- Priprema Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD III 2021-2027 (IPARD III program) sa ciljem daljeg razvoja ruralnih područja, povećanja konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, kao i dostizanje EU standarda;
- Dalje unapređenje i povećanje ulaganja u ruralnu infrastrukturu;
- Konstantno raditi na edukaciji i boljoj informisanosti poljoprivrednih proizvođača u cilju veće iskorišćenosti dostupnih sredstava podrške.

6.5. DIREKTORAT ZA VODOPRIVREDU

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

Crnogorsko zakonodavstvo u oblasti upravljanja vodama u potpunosti je usklađeno sa pravnom tekovinom EU. Ovu oblast reguliše Zakon o vodama, donijet 2007. godine, a zatim i izmjenjen i dopunjen 2015. godine, kao i 2018. godine u cilju transponovanja Okvirne Direktive o vodama, drugih direktiva o vodama i ratifikovanim međunarodnim konvencijama i deklaracijama. Svrha ovog Zakona, između ostalog, je da obezbijedi dobar status voda i odgovarajuće kvalitetne površinske i podzemne vode za potrebe održivog, izbalansiranog i pravičnog korišćenja voda.

Zakonodavstvo EU ne definiše sve aspekte upravljanja vodama, zbog čega je u cilju postizanja integralnog upravljanja vodama, potrebno obuhvatiti i one aspekte koji nijesu uključeni u zakonodavstvo EU i koje svaka zemlja definiše u skladu sa svojim potrebama i opredjeljenjima.

U 2021. godini sprovedene su aktivnosti na donošenju propisa, planova i programa:

1. Program podsticanja projekata u vodoprivredi za 2021. godinu („Sl. List CG“, br. 93/21 od 1.9.2021.)
2. Program monitoringa voda za 2022. godinu donijet na 52. sjednici Vlade od 23.decembra 2021.
3. PRAVILNIK o granicama područja podslivova i područja malih slivova („Službeni list Crne Gore“, br. 18/21 od 22. februara 2021.)
4. PRAVILNIK o bližem načinu utvrđivanja i obezbjeđivanja ekološki prihvatljivog protoka površinskih i podzemnih voda („Službeni list Crne Gore“, br. 69/21 od 25. juna 2021.)
5. ODLUKA o izmjeni odluke o obrazovanju Savjeta za vode („Službeni list Crne Gore“, br. 4/22 od 14. januara 2022.)
6. ODLUKA o izmjenama odluke o visini i načinu obračunavanja vodnih naknada i kriterijumima i načinu utvrđivanja stepena zagađenosti voda(“ Službeni list Crne Gore“, br. 74/21 od 5. jula 2021.)
7. ODLUKA o izmjeni odluke o određivanju izvorišta namijenjenih za regionalno i javno vodosnabdijevanje (javnim vodovodom) i utvrđivanju njihovih granic(“ Službeni list Crne Gore“, br. 143/21 od 31. decembra 2021.).

1.1.1. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Realizacija programa podsticanja projekata u vodoprivredi

Podrška izgradnji vodovoda na seoskom području

Za finansiranje obaveza i potreba u oblasti vodoprivrede u 2021. godini, Programom podsticanja projekata u vodoprivredi je opredijeljen iznos od 1.000.000€.

Za finansiranje podrške izgradnje vodovoda na seoskom području uz učešće Opština i mještana u MZ u kojima je planirana izgradnja vodovoda opredijeljen je iznos od 910.000€. Investirano je u 20 opština i podržano je 44 projekta.

1.1.2. PREGLED AKTIVNOSTI DIREKTORATA ZA VODOPRIVREDU U PROCESU PREGOVORA SA EU

PPCG

Usvojen je Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG) za period 2021-2023. To je strategijski dokument koji obuhvata 33 pregovaračka poglavlja među kojima je i poglavlje 27 – životna sredina i klimatske promjene. Direktor za vodoprivredu učestvuje u izradi ovog strategiskog dokumenta za podoblast - Kvalitet voda.

Direktor za vodoprivredu je sve obaveze prema PPCG za 2021. godinu u poglavlju 27- podoblast – Kvalitet voda u potpunosti realizovao.

IPA 2014-2020 projekat „Jačanje kapaciteta u cilju implementacije okvirne direktive o vodama u Crnoj Gori“

Uz pomoć fondova podrške EU obezbijedena su sredstva u iznosu od 1.900.000€ za realizaciju projekta za implementaciju EU Okvirne direktive o vodama i direktiva koje se odnose na kvalitet voda.

Projekat je uspješno završen, a rezultat projekta su urađeni Planovi upravljanja vodama na Dunavskom i Jadranskom slivu sa Programima mjera koji su donijeti na sjednici Vlade održanoj 3. marta 2022. godine;

IPA 2016 projekat „Podrška implementaciji i monitoringu upravljanja vodama u Crnoj Gori“

Uz pomoć fondova podrške EU obezbijedena su sredstva u iznosu od 2.399.500€ za IPA 2016. projekat, čija implementacija je započela u novembru 2019. godine i trajeće do novembra 2022.

Projekat pokriva četiri direktive o vodama, a očekivani rezultati su:

- **Nitratna Direktiva:** identifikacija ranjivih područja, izrada Akcionog plana sa programom mjera za kontrolu/ograničavanje/zabranu primjene nitrata;
- **Direktiva o poplavama:** Inventar postojeće infrastrukture za zaštitu od poplava, izrada preliminarne procjene rizika od poplava, mapa opasnosti i rizika od poplava i planova upravljanja rizikom od poplava za oba slivna područja, priprema SEA za planove upravljanja rizikom od poplava, priprema hidrološkog i hidrauličkog modela za oba slivna područja;
- **Direktiva o vodi za kupanje:** Procjena, monitoring i klasifikacija kvaliteta vode za kupanje, utvrđivanje profila vode za kupanje i izrada Programa monitoringa voda za kupanje sa mjerama za očuvanje, zaštitu i poboljšanje kvaliteta;
- **Okvirna direktiva o morskoj strategiji** (u nadležnosti MORT): Podrška finalizaciji potpune transpozicije Okvirne direktive o morskoj strategiji, uspostavljanje GIS baze podataka o stanju morskog ekosistema u Crnoj Gori i priprema Programa mjera za dostizanje ili održavanje dobrog ekološkog statusa morske sredine;

Implementacija projekta usko je povezana sa jačanjem kapaciteta nadležnih institucija i sa pravovremenim obezbijedivanjem opreme za praćenje kvaliteta morske vode, priobalnih i podzemnih voda, kao i ogovarajućih obuka.

U 2021. godini sprovedene su sljedeće aktivnosti za implementaciju projekta:

- Za implementaciju nitratne direktive (aktivnost 1.1) sprovedena je analiza dostupnih podataka i stanja životne sredine i identifikacija zona ranjivih na zagađenje nitratima iz poljoprivrednih izvora.
- Za implementaciju Direktive o poplavama (aktivnost 1.2) prikupljena je i analizirana dokumentacija koja se odnosi na zaštitu od poplava i relevantni podaci u GIS formatu, urađen je Inventar postojeće infrastrukture za zaštitu od poplava i Preliminarna procjena rizika od poplava za vodna područja Dunavskog i Jadranskog sliva.
- Za implementaciju Direktive o vodama za kupanje (aktivnost 1.3) prikupljeni su podaci o procjeni i klasifikaciji voda za kupanje.

MEĐUNARODNA SARADNJA

Sava - Drina koridor - Integrisani razvojni program koridora rijeka Save i Drine

Program Sava - Drina koridor predstavlja jednu od najvećih regionalnih inicijativa Svjetske Banke u oblasti integralnog upravljanja vodnim resursima. Kroz Program će se realizovati projekti od značaja za održivo upravljanje vodnim resursima, vezano za zaštitu voda, obezbjeđivanje vode za sve, zaštitu od poplava i bolju saradnju država u slivovima ovih rijeka. Države korisnice pored Crne Gore su Bosna i Hercegovina, Srbija, Slovenija i Hrvatska.

Ukupna vrijednost Projekta iznosi 220 miliona €, a Crna Gora ima na raspolaganju 20 miliona € (15 miliona kredit i 5 miliona grant) za projekte unaprijeđenja upravljanja vodama u slivu rijeke Drine.

U toku 2021. godine na SDIP projektu su preduzete sledeće aktivnosti:

1. Izrada POM dokumenta

Priručnik za upravljanje projektom (Project operational manual) je pripremljen od strane tima projektne jedinice i početkom septembra 2021. poslat timu Svjetske banke na odobrenje. Nakon toga su trebali biti dobijeni eventualni komentari na taj dokument, ali kako su nastale kadrovske promjene na vrhu tima projektne jedinice (raskid ugovora projekt menadžera) došlo je do zastoja, te do kraja godine nije bilo daljih aktivnosti po ovom pitanju.

2. Priprema plana nabavki (Procurement plan)

Plan nabavki je pripremljen i projektni tim je dobio odobrenje od Svjetske banke za isti, koji je 20.09.2021. objavljen na zvaničnom sajtu banke.

3. Pripremljen projektni zadatak (ToR) za izradu RAP dokumenta

Kako bi se ispoštovale procedure Svjetske banke koje se tiču socijalnih pitanja, a prvenstveno eventualnog neželjenog raseljavanja prilikom eksproprijacije imovine na projektnom području, neophodno je bilo angažovati eksternog konsultanta specijalizovanog za izradu ovog dokumenta. Projektni tim je pripremio projektni zadatak i dobio odobrenje od banke za isti, na osnovu kojeg je u oktobru započet proces odabira konsultanta.

4. Priprema projektnih zadataka za projekt menadžera, građevinskog inženjera, saradnika za zaštitu životne sredine i saradnika za socijalna pitanja (Terms of reference)

Iako je procedura angažovanja menadžera na projektu bila završena u julu, nakon internih sastanaka, Ministarstvo je odlučilo da zaposli novog menadžera, što je usporilo proces implementacije projekta u tom trenutku. Novi projekt menadžer je angažovan krajem januara 2022. godine.

U toku 2021. godine projektni tim je radio i na pripremi zadatka za građevinskog inženjera, a proces za angažovanje ovog konsultanta je započeo u oktobru.

Projektni zadaci za interne saradnike za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja su pripremljeni u toku 2021. godine, ali njihovo angažovanje do kraja godine nije realizovano.

SHELTER - Poplave pogoršane klimatskim promjenama (porast intenzivnih padavina) u slivu rijeke Save - Studija slučaja 2

Projekat je odobren u okviru programa Evropske unije Horizon 2020 za istraživanje i inovacije. Opšti cilj projekta je uspostavljanje unakrsnog, multi-dimenzionalnog okvira za unapređenje otpornosti kulturne baštine i prirode na klimatske promene i prirodne rizike. Jedna od 5 studija slučaja (Open Lab) je sliv rijeke Save. Koordinator ovog dijela projekta je Međunarodna komisija za sliv rijeke Save (ISRBC), a zemlje korisnice su Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija, Hrvatska i Slovenija.

Ukupna opredijeljena sredstva su 5.999.448,75 € za 5 projekata (studija slučaja), od čega je 209.365 € za projekat Savske komisije. Projekat će trajati do 2023. godine.

Planirane aktivnosti studije slučaja za sliv rijeke Save će obuhvatiti prikupljanje podataka o kulturnoj baštini ugroženoj od poplava u područjima od zajedničkog interesa za sliv rijeke Save, formiranje platforme za SHELTER projekat i za razmenu svih podataka na nivou sliva, analizu uticaja poplava na jedno izabrano područje.

Rezultati projekta u 2021. godini:

- Na geoportalu Savske komisije osim podataka o područjima značajno ugroženim od poplava postavljeni su podaci o kulturnoj baštini,
- Unaprijeđena šema upravljanja rizikom od katastrofa, u cilju integrisanja zainteresovanih strana (Adaptive Governance mapping),
- Održana radionica za izradu SWOT analize za poboljšanja koje je SHELTER predložilo za system rane najave i upozoravanja na poplave u slivu rijeke Save.

CCAWB - Adaptacija na klimatske promjene u prekograničnom upravljanju rizikom od poplava za Zapadni Balkan

Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ) podržava međunarodnu saradnju na nivou sliva Drima u oblasti poplava, i u tom smislu pokrenuta je inicijativa sa lokalnim partnerima kako bi se sistematski razvijali kapaciteti u oblasti prognoze poplava, procjene prekograničnih rizika i razvoja mjera za smanjenje rizika od poplava. Korisnice Projekta su zemlje na slivu rijeke Drim/Bojana: Albanija, Crna Gora, Kosovo i Makedonija.

U toku je III faza projekta u okviru koje su planirane sljedeće aktivnosti:

- Izrada mapa opasnosti i rizika od poplava za odabrana područja,
- Izrada korisničkog vodiča za izradu mapa,
- Povećanje kapaciteta korisnika mapa, obuke u cilju kvalitetnije izrade i upotrebe izrađenih mapa u relevantnim institucijama.

Crna Gora je kao pilot područja predložila: dio rijeke Zete kod Danilovgrada i Spuža, dio Skadarskog jezera kod Golubavaca i Tuzi, kao i dio plavnog područja rijeke Bojane u Ulcinju, s obzirom da je Albanija kao pilot teritoriju izabrala dio blizu navedenog područja.

U toku 2021. godine urađene su mape opasnosti za izabrana pilot područja i započete aktivnosti na izradi mapa rizika za ta područja, kao i na izradi Vodiča za izradu mapa. Takođe su održane radionice za obuku za koriscenje 2D HEC-RAS modela.

Adaptacioni fond i UNDP - Klimatski otporno, integralno upravljanje rizicima od poplava u prekograničnom slivu rijeke Drim na Zapadnom Balkanu

Odbor Adaptacionog Fonda 22. marta 2019. godine odobrio je ovaj Projekat Crnoj Gori, Albaniji, Sjevernoj Makedoniji i Kosovu. Ukupna vrijednost projekta je 9.150.000 US \$, od čega je 2.300.000 US \$ opredijeljeno za Crnu Goru. Koordinator projekta je Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP), a partner na projektu Globalno partnerstvo za vode (GWP).

Najznačajnija komponenta projekta obuhvata strukturne mjere za smanjenje rizika od poplava. Na nacionalnom nivou strukturne mjere obuhvatiće infrastrukturne radove za prioritne dionice na rijeci Bojani (definisanjem dionice za izradu Glavnog projekta rekonstrukcije/nadvišenja nasipa na kote postojećeg nasipa na lijevoj obali u Albaniji) ukupne dužine 13 km. Postojeći i nadograđeni sistem nasipa biće prije svega u primarnoj funkciji odbrane od poplava, sa mogućnošću korišćenje nasipa za pristup poljoprivrednom zemljištu, kao i u funkciji razvoja turizma.

Projektom je predviđena izrada idejnog rješenja za rijeku Gračanicu na lokaciji od ušća u rijeku Zetu do mosta Žirovnica gdje je nalazi veći broj mostova sa značajnim oštećenjima stopa, koje je neophodno sanirati. U tom smislu, izrada glavnog projekta obuhvataće uređenje korita rijeke Gračаницe na potezu uz mostove (po 50 m uzvodno i nizvodno od mosta), sa obaveznom stabilizacijom dna regulisanog korita u cilju zaštite stopa mostova i obala korita.

Ne-strukturne mjere obuhvatiće definisanje prioritnih lokacija i opis mjera. Takođe će se opredijeliti sredstva za nabavku opreme za Institut za javno zdravlje i Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju.

Rezultati projekta u 2021. godini:

- Urađeni glavni projekti rekonstrukcije/nadvišenja nasipa na rijeci Bojani,
- Urađen i revidovan glavni projekat uređenja korita rijeke Gračаницe na potezu uz mostove (po 50 m uzvodno i nizvodno od mosta) i predat investitoru - Opštini Nikšić.

AKTIVNOSTI DIREKTORATA ZA VODOPRIVREDU U SARADNJI SA DRUGIM MINISTARSTVIMA

Nacionalna strategija za smanjenje rizika od katastrofa sa Akcionim planom za period od 2018. – 2023. godine

Vlada Crne Gore usvojila je Nacionalnu strategiju za smanjenje rizika od katastrofa sa Akcionim planom za period od 2018. - 2023. godine u decembru 2017. godine i zadužila Ministarstvo unutrašnjih poslova da u saradnji sa nadležnim organima prati realizaciju Strategije. Dio Strategije koji se odnosi na rizike od poplava pripremljen od strane Direktorata za vodoprivredu i Uprave za vode.

U 2021. godini Direktorat za vodoprivredu pripremio je izvještaj o realizaciji planiranih aktivnosti iz Akcionog plana za 2021. godinu i dao predlog aktivnosti za Akcioni plan za period 2022-2023.

Nacionalna procjena rizika od katastrofa Crne Gore

Crna Gora kao država kandidat za ulazak u Evropsku uniju ima obavezu procjenjivanja prirodnih i od strane čovjeka izazvanih rizika. U vezi sa tim Ministarstvo unutrašnjih poslova pokrenulo je proceduru izrade Nacionalne procjene rizika od katastrofa (NRA), u koji su uključene sve relevantne institucije, među kojim je i Direktorat za vodoprivredu u dijelu koji se odnosi na procjenu rizika od poplava.

Projekat je započeo sa realizacijom 15. decembra 2020. godine, a završen je 15. decembra 2021. godine.

1.1.3. OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI VODOPRIVREDE

Direktorat za vodoprivredu je u 2021. godini ispunio sve obaveze iz:

- Programa rada Vlade 100% i
- Programa pristupanja Crne Gore EU 100%.

Osnovni problemi na koje nailazi sektor voda su finansiranje sektora voda i nedovoljni administrativni kapaciteti. Trenutno u direktoratu rade direktor i 3 službenika stalno zaposlena. Neophodno je izvršiti skrining postojećih radnih mjesta u odnosu na minimum potrebnih kadrova (građ.ing., pravnika, biologa, hemičara i dr. potrebnih struka) prema iskustvima zemalja EU. Potom izvršiti popunjavanje upražnjenih radnih mjesta, prema važećoj sistematizaciji (direktor i 8 službenika), jer je postojeći broj izvršilaca u odnosu na Zakonom predviđena ovlašćenja, više nego potcijenjen.

Za unapređenje stanja u oblasti vodoprivrede neophodno je u narednom periodu preduzeti sljedeće mjere:

- Jačanje kapaciteta svih institucija koje imaju nadležnosti u oblasti voda u skladu sa Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, kao i u skladu sa Planom jačanja administrativnih kapaciteta iz Nacionalne strategije za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena sa Akcionim planom;
- Nastaviti započete aktivnosti u realizaciji vodnog informacionog sistema, kao jedinstvene baze podataka kojom će se obezbijediti izvršavanje obaveza izvještavanja prema nacionalnom zakonodavstvu i zahtjevima Evropske unije i međunarodnih ugovora;
- Nastaviti aktivnosti u realizaciji planova upravljanja vodama na vodnom području rječnog sliva kojim se određuju elementi upravljanja vodama utvrđeni zakonom i na taj način opredjeljuje politika države u toj oblasti.

6.6. DIREKTORAT ZA ŠUMARSTVO, LOVSTVO I DRVNU INDUSTRIJU

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA I PREDLOZI ODLUKA ZA VLADU

U Direkciji za šumarstvo pripremani su sljedeći dokumenti, koji su na predlog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja razmatrani i usvajani od strane Vlade Crne Gore:

- Program gazdovanja šumama za 2021. godinu;
- Izvještaj o zdravstvenom stanju šuma za 2020. godinu;
- Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Revidovane Strategije razvoja šumarstva u 2020. godini;
- Izvještaj o realizaciji koncesionih ugovora u oblastima voda i šuma u 2020. godini;
- Predlog odluke o privremenom ograničenju izvoza određenih drvnih sortimenata;
- Izvještaj o realizaciji Programa gazdovanja šumama za 2020. godinu;
- Predlog odluke o davanju šuma na korišćenje prodajom drveta u dubećem stanju (sanitarna sječa), za 2021. godinu;
- Predlog odluke o davanju šuma na korišćenje prodajom drveta u dubećem stanju, za 2021. godinu;
- Predlog odluke o dodjeli prava na komercijalno korišćenje nedrvnih šumskih proizvoda u šumama i na šumskom zemljištu u državnoj svojini, za 2021. godinu;
- Informacija o nelegalnom korišćenju prirodnih resursa koji su u državnom vlasništvu (za oblast šumarstva);

- Predlog za davanje saglasnosti za zaključivanje aneksa Ugovora o korišćenju šuma u državnoj svojini prodajom drveta u dubećem stanju zaključenih u 2020. godini između Uprave za šume Pljevlja i korisnika koji su bili pogođeni posljedicama Coronavirusa;
- Predlog za davanje saglasnosti za zaključivanje aneksa Ugovora o korišćenju šuma u državnoj svojini prodajom drveta u dubećem stanju zaključenih u 2020. godini sa korisnikom šuma DOO „NK Šume“ iz Nikšića.

Po Programu rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu predviđeno je pet obaveza (Strategija razvoja šumarstva (2022-2007), Izvještaj o realizaciji Programa gazdovanja šumama za 2020. godinu, Informacija o aktivnostima u oblasti koncesija u 2020. godini, Program gazdovanja šumama za 2021. godinu, Izvještaj o zdravstvenom stanju šuma za 2020. godinu). Četiri obaveze su realizovane u potpunosti, dok Strategija razvoja šumarstva nije donešena.

Pet materijala koji su pripremljeni za razmatranje Vladi Crne Gore nijesu bili predviđeni Programom rada Vlade za 2021. godinu, već su sprovedeni u izvršavanju zakona i drugih opštih akata.

Posebna pažnja u radu ministarstva vezano za oblast šumarstva bila je usmjerena na otkrivanje i procesuiranje bespravnih aktivnosti koje se tiču nezakonitog korišćenja šuma, posebno u dijelu dodijeljenih koncesija na šume i realizacije koncesionih ugovora. U tom segmentu, Direkcija za šumarstvo je pripremila informaciju o nelegalnom korišćenju šumskih resursa koju je ministarstvo dostavilo Vladi Crne Gore u okviru objedinjene informacije o nelegalnom korišćenju prirodnih resursa. Direkcija za šumarstvo je inicirala predlog za razrješenje bivšeg direktora Uprave za šume, koji je Vlada Crne Gore usvojila takođe na predlog ministarstva. Direkcija za šumarstvo je učestvovala u radu na krivičnim prijavama koje su formirane povodom konstatovanih nezakonitih radnji kod korišćenja šuma putem koncesija, a koje je ministarstvo nakon toga predalo Državnom tužilaštvu na dalje postupanje.

II MIŠLJENJA U POSTUPCIMA RASPOLAGANJA DRŽAVNOM IMOVINOM (ŠUME I ŠUMSKA ZEMLJIŠTA)

Direkcija za šumarstvo je dostavila Zaštitniku imovinsko pravnih interesa Crne Gore 18 izjašnjenja po sporovima koji se vode kod Privrednog suda, a tiču se tužbi za naknadu štete protiv Države Crne Gore – Uprave za šume Pljevlja.

Vezano za saradnju sa Ministarstvom finansija po zahtjevu tog organa Direkcija za šumarstvo je tokom 2021. godine dala 57 mišljenja u postupku po zahtjevu pravnih i fizičkih lica za kupovinu ili zakup nepokretnosti u državnoj svojini za zemljišta koja su po načinu korišćenja šuma ili šumsko zemljište.

Takođe, Direkcija za šumarstvo je davala mišljenja na prostorno planske dokumente koji su dostavljani Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u postupku donošenja tih planskih dokumenata.

III OSTALE AKTIVNOSTI

Početak godine poslali su podaci o zdravstvenom stanju šuma po ICP metodologiji (Nivo I) u ICP centar u Hamburgu, što je obaveza shodno Konvenciji o sprečavanju dugoročnog prekograničnog zagađenja.

Učešće u radu Liaison radne grupe (saradnja 17 zemalja Jugoistočne i Srednje Evrope i Kine), kroz razmjenu informacija, usaglašavanje zajedničkih projekta i izradu kataloga sektorskih preduzeća radi unapređenja njihove saradnje.

Učešće u projektu zajedno sa Ministarstvom unutrašnjih poslova – Sektor za vanredne situacije na unapređenju sistema zaštite šuma od šumskih požara, u saradnji i uz podršku Japanske razvojne agencije JICA. Početkom godine održani su sastanci u Podgorici, međutim dogovorene aktivnosti su privremeno odložene zbog situacije sa pandemijom Covid-19.

Predstavnici Direkcije za šumarstvo učestvovali su u implementaciji regionalnog projekta „Regionalna akcija za borbu protiv kriminala i korupcije u šumarstvu“ koji ima za cilj postizanje dobre uprave u sektoru šumarstva i borba protiv kriminala i korupcije, kroz povećanje transparentnosti i umrežavanje četiri zemlje obuhvaćene projektom (Republika Sjeverna Makedonija, BiH, Srbija i Crna Gora). Projekat je trajao dvije godine i završen je u novembru 2021. godine.

Predstavnici Direkcije za šumarstvo i Direkcije za monitoring u šumarstvu su tokom 2021. godine aktivno učestvovali u izradi dokumenta „Procjena rizika o prirodnih katastrofa u Crnoj Gori“. Nosilac izrade je bio MUP- Direktor za vanredne situacije.

Tokom 2021. godine Direkcija za drvnu industriju je nastavila saradnju sa privrednim subjektima iz oblasti (KD-C-16, Prerada drveta) i (KD-C-31, Proizvodnja namještaja) direktnom komunikacijom i obilaskom preduzeća drvne industrije.

Programom za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu, koje je sprovodilo Ministarstvo ekonomskog razvoja, predviđeno sprovođenje ukupno 7 programskih linija, od čega pet programskih linija finansijske podrške u iznosu od 3. miliona € a dvije programske linije nefinansijske podrške na koje su konkurisala privredna društva iz oblasti prerade drveta i proizvodnje namještaja kao i predhodnih godina a koja su imala kreditni odnos sa IRF-om.

U 2021. godini je prepoznato 545 aktivnih preduzeća koja se bave preradom drveta, od čega 347 preduzeća iz oblasti (KD-C-16) – Prerada drveta, 130 preduzeća iz oblasti (KD-C-31) – Proizvodnja namještaja, i 68 privrednih društava iz oblasti usluga u šumarstvu i sječe drveća (KD-A-02).

Tokom 2021. godine aktivnosti, Direkcije za monitoring u šumarstvu i lovstvu, su uglavnom bile posvećene najvećem dijelu monitoringu procesa izrade Programa gazdovanja šumama. Monitoring u procesu izrade Programa gazdovanja šumama (PGŠ) između ostalog se sprovodi radi sprečavanja nastajanja i blagovremenog otklanjanja grubih i sistematskih grešaka pri izvođenju terenskih radova, kontroli Baze alfanumeričkih podataka, GIS projekta – prostornih podataka i drugih poslova pri izradi PGŠ.

Terenska kontrola procesa izrade PGŠ vršene su u 4 gazdinskih jedinica: „Dragalj“, „Balotičke šume“, „Obzir Buren“, „Vojnik Brezna“.

Kontrola Baza alfanumeričkih podataka, GIS projekta – prostornih podataka vršene su za 8 gazdinskih jedinica: „Gornji Ibar“, „Korjen“, „Korita“, „Jelovica“, „Maočnica“, „Gradišnica Jelovica“, „Tara Kosanica“, „Vezišnica“, kao i kontrola Baza alfanumeričkih podataka, GIS projekta – prostornih podataka Plan gazdovanja privatnim šumama za šumski kompleks KO Slacko-parcela 516 u vlasništvu Radević Miraša Radomira.

Kontrola izrada Programa gazdovanja šumama vršena je za 8 gazdinskih jedinica: „Gornji Ibar“, „Korjen“, „Korita“, „Jelovica“, „Maočnica“, „Gradišnica Jelovica“, „Tara Kosanica“, „Vezišnica“, kao i kontrola Baza alfanumeričkih podataka, GIS projekta – prostornih podataka Plan gazdovanja privatnim šumama za šumski kompleks KO Slacko-parcela 516 u vlasništvu Radević Miraša Radomira.

U cilju praćenja izvršavanja zakonskih obaveza od strane korisnika lovišta, dobijeni su Izveštaji o izvršenim radovima i sprovedenim mjerama u prethodnoj lovnoj godini, predviđenim njihovim Godišnjim lovnim planovima, Katastri lovišta, kao i Godišnji lovni planovi za 2021/22 godinu, od svih korisnika lovišta. Na osnovu pomenutih dokumenata, koje su dostavili svi korisnici lovišta, ažurirana je Baza podataka – Centralna lovne evidencije za lovstvo, koju vodi Ministarstvo.

Tokom godine redovno se ažuriraju baze alfanumeričkih i prostornih podataka programa gazdovanja šumama.

Pored naprijed navedenih aktivnosti službenici Direkcije za monitoring učestvovali su i u sljedećim aktivnostima:

- Učešće u radu komisije za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti šumarstva i drvne industrije u 2020. godini;
- Učešće u radu radne grupe za definisanje nacionalnih potreba za Popis poljoprivrede
- Učešće u radu radne grupe za rješavanje problema sječe 2000 m² šume u Bukovici za potrebe izgradnje dalekovoda Čevo-Pljevlja koji je dio elektroenergetske konekcije sa Italijom preko podmorskog kabla.

Pored redovnih aktivnosti predstavnik Direkcije za drvenu industriju učestvovao je u sljedećim aktivnostima:

- Učešće na regionalnoj završnoj radionici u Ohridu, „Suzbijanje bespravnih aktivnosti u šumarstvu“ u organizaciji CNVP i Green Home.
- Redovno učešće na sastancima Odbora za šumarstvo i drvenu industriju u Privrednoj komori Crne Gore.

IV ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU

Direkcija za šumarstvo je u saradnji sa pravnom službom Ministarstva u drugostepenom postupku rješavala je u 2021. godini ukupno 28 predmeta. Najviše predmeta odnosilo se na žalbe i tužbe na rješenja o utvrđivanju naknade za doznaku stabala za sječu, izradu izvođačkog projekta i izdavanje uvjerenja o porijeklu drvnih sortimenata, po kom pitanju su sve tužbe odbijene presudama Upravnog suda. Takođe je u dva slučaja postupano na temu raskida koncesionih ugovora koji se u prethodnom periodu nijesu realizovali u skladu sa odredbama ugovora. Obzirom da je Upravni sud samo u 6 slučajeva poništavao rješenja ministarstva i to iz procesnih razloga, može se konstatovati da je Direkcija za šumarstvo uspješno radila u drugostepenom odlučivanju u upravnom postupku, što je naročito bitno kod činjenice da je ministarstvu u prethodnom periodu pristigao veliki broj tužbi po više osnova, a da postoji veoma mali broj kadrova koji je osposobljen da radi na tim poslovima.

Direkcija za monitoring donijela je 10 rješenja o davanju saglasnosti na Programe gazdovanja šumama, i to za: gazdinsku jединicu „Gradišnica Jelovica“, područna jединica Andrijevica; gazdinsku jединicu „Maočnica“, područna jединica Pljevlja; gazdinsku jединicu „Jelovica“, područna jединica Berane; gazdinsku jединicu „Korita“, područna jединica Bijelo Polje; gazdinsku jединicu „Korjen“, područna jединica Pljevlja; gazdinsku jединicu „Piševska rijeka Zeletin“, područna jединica Andrijevica; gazdinsku jединicu „Štitarica“, područna jединica Mojkovac; gazdinsku jединicu „Kosanica-Tara“, područna jединica Pljevlja; gazdinsku jединicu „Komovi II“, područna jединica Kolašin; gazdinsku jединicu „Jezerska Gora“, područna jединica Mojkovac kao i 1 rješenje o davanju saglasnosti na Planove gazdovanja privatnim šumama i to za šumski kompleks KO Slacko-parcela 516 u vlasništvu Radević Miraša Radomira.

Postupajući po zahtjevu korisnika lovišta za davanje saglasnosti (odobrenja) na Godišnje lovne planove za 2021/22 godinu, u prvostepenom upravnom postupku, donijeto je 35 rješenja o davanju saglasnosti (odobrenja) na iste (za svih 35 lovišta u Crnoj Gori). Po pribavljenom mišljenju od strane Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, odlučeno je i po zahtjevu korisnika lovišta za organizovanje lova strancima i po tom osnovu, kao dopuna gore navedenih rješenja, dato je 30 saglasnosti.

Takođe, postupajući po zahtjevu Lovačkog saveza Crne Gore i Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, data je dozvola za privremeni odstrijel lisica (*Vulpes vulpes* L.) i svinja divljih (*Sus scrofa* L.) subotom, za potrebe projekta „Podrška kontroli i suzbijanju bjesnila i klasične kuge svinja“, kako bi se svim korisnicima lovišta omogućilo lakše ispunjenje odstrijelnih kvota, u cilju predavanja potrebnih uzoraka za analizu, veterinarskim ambulantom.

Donijeta su i 2 rješenja, kojim se odobren odstrijel sljedećih vrsta divljači: zec obični (*Lepus europaeus* Pall.), lisica (*Vulpes vulpes* L.) i jazavac (*Meles meles* L.), uz davanje odstrijelnih kvota, postupajući i po zahtjevu AD „Aerodromi Crne Gore“ iz Podgorice, za davanje odobrenja za odstrijel divljači, kada od njih nastupi neposredna opasnost po život ljudi ili imovinu, na

prostoru aerodroma u Golubovcima, u cilju smanjenja opasnosti po sigurnost vazdušnog saobraćaja na ovom aerodromu, uz saglasnost Ministarstva unutrašnjih poslova.

Takođe je donešeno jedno rješenje kojim je data saglasnost na Pravilnik o načinu lova i korišćenja ulovljene divljači i odnosa sa drugim organizacijama i organima koji se bave zaštitom divljači i zaštitom životne sredine, postupajući po zahtjevu jednog od korisnika lovišta.

Sprovedenjem Odluke Vlade Crne Gore, o privremenom ograničenju izvoza određenih drvnih sortimenata, izvoz se vršio na osnovu dozvole izdate od strane Ministarstva. U toku 2021. godine u razmatranju je bilo 6 zahtjeva za izvoz drvnih sortimenata. Dozvole su izdate za izvoz telegrafskih, telefonskih i električnih stubova u količini od 187 m³.

Ocjena stanja i predlog mjera za unapređenje stanja u oblasti

Direktorat za šumarstvo, lovstvo i drvnu industriju u 2021. godini ostvario je u svom radu predviđene rezultate.

Izvršene su sve obaveze iz Programa rada Vlade koje su se odnosile na direktorat, osim Strategije razvoja šumarstva koja nije izrađena zbog neuspješnog tendera za izbor konsultanata za izradu strategije, za šta su bila opredijeljena sredstva kroz MIDAS projekat.

Naročito su bile intenzivne aktivnosti u radu na predmetima u upravnom postupku i na tom polju je ostvaren veoma visok stepen potvrđenosti drugostepenih rješenja ovog ministarstva presudama Upravnog suda Crne Gore.

Ostvarene su sve aktivnosti koje su se odnosile na međunarodne obaveze, uz aktivno učešće na programu praćenja zdravstvenog stanja šuma u Evropi.

Odluke o ograničenju izvoza određenih drvnih sortimenata sa periodom važenja maj 2021. godine do maja 2023. godine a koje su i dalje rezultirale zaustavljanjem nekontrolisanog izvoza, zaustavljeni su negativni trendovi u ovoj oblasti. Indikatori pozitivnih trendova su pokazatelji rasta proizvodnje i zapošljenost.

Ostvareno je značajno angažovanje u sprovođenju Odluke o ograničenju izvoza drvnih sortimenata. Efekti ovakve odluke: izvoz neobrađenog drveta je manji za 161 put u odnosu na 2016. godinu, izvoz peleta je veći za 3,1 puta u odnosu na 2016. godinu.

Direkcija za drvnu industriju je u saradnji sa Crnogorskim drvnim klasterom izradila Brošuru EU Regulativa o drvetu (EUTR), koja će poslužiti kao vodič privrednim društvima koja imaju poslovne odnose sa zemljama EU a bave se prometom drveta ili proizvoda od drveta.

Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o divljači i lovstvu postići će se potpuna usaglašenost sa Direktivom o očuvanju prirodnih staništa i divlja flore i faune i Direktivom o očuvanju divljih ptica, čime se stvara potreban pravni okvir za odgovarajuću neposrednu primjenu zakona, kao i usklađivanje već donešenih podzakonskih akata, kako bi se primjena zakona mogla ostvarivati u svom punom kapacitetu, kako primjenom odredbi koje stupaju na snagu kako je predviđeno ovim Zakonom, tako i primjenom odredbi koje će se primjenjivati od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

6.7. DIREKCIJA ZA SAVJETODAVNE POSLOVE U OBLASTI BILJNE PROIZVODNJE

Direkcija ima više aktivnosti od kojih su najvažnije realizacija mjera Agrobudžeta iz oblasti biljne proizvodnje, sprovođenje IPARD programa, realizacija programa Svjetske banke (MIDAS) i drugih programa namijenjenih poljoprivredi. Te aktivnosti sprovode se kroz informisanje i pružanje pomoći poljoprivrednim proizvođačima u postupku apliciranja tj. podnošenja zahtjeva za podršku u okviru navedenih programa, a takođe i kroz terensku kontrolu podnijetih zahtjeva. Terenska kontrola realizovanih investicija po Agrobudžetskim Javnim pozivima za dodjelu podrške poljoprivrednim proizvođačima jedna je od najvažnijih aktivnosti Direkcije, u okviru koje tim kontrolora obilazi podnosiocima zahtjeva za podršku i na licu mjesta utvrđuje činjenično stanje,

o čemu sačinjava izvještaj o stanju na terenu, koji zajedno sa fotodokumentacijom služi kao pozitivna ocjena za dobijanje podrške ili ispunjenost uslova za realizaciju predmetne investicije.

Važna aktivnost Direkcije je pružanje stručne pomoći poljoprivrednim proizvođačima u njihovoj proizvodnji, davanje stručnih savjeta dolaskom proizvođača u kancelarije službe i na terenu, u vidu praktičnih demonstracija, održavanje stručnih radionica i obuka, objavljivanje stručnih tekstova na različite teme iz oblasti poljoprivrede, gostovanja u medijima u emisijama o poljoprivredi i dr.

Tokom 2021. godine naše kancelarije posjetilo je ukupno 16.755 poljoprivrednih proizvođača, po Regionalnim centrima: Berane 4.325, Bijelo Polje 4.262, Nikšić 3.055, Podgorica 2.716, Pljevlja 1.363, Cetinje 381, Herceg Novi 353 i Bar 300. Pozivanjem putem telefona obratilo nam se ukupno 3.524 proizvođača (Podgorica 1.255, Nikšić 1.258, Bijelo Polje 720 i H. Novi 291).

U 2021. godini Direkcija je aktivno učestvovala u informisanju poljoprivrednih proizvođača o svim mjerama i programima podrške iz oblasti poljoprivrede. Poljoprivredni proizvođači su dolazili u Regionalne kancelarije i dobijali informacije vezano za proceduru upisa i potrebnu dokumentaciju za upis u RPG (registar poljoprivrednih gazdinstava); informacije o mjerama podrške kroz Agrobudžet i pomoć u popunjavanju zahtjeva za podršku kroz Javne pozive (potrebna dokumentacija, način, vrijeme i rokovi za apliciranje); informacije i pomoć u vezi drugih mjera i programa podrške (IPARD, Midas); informacije o potrebnoj dokumentaciji za upis u druge Registre (Vinogradarski, Registar maslinara, Registar Uprave za bezbjednost hrane i dr.); informacije o dokumentaciji potrebnoj za poljoprivredno osiguranje, za organsku proizvodnju itd.

Realizacija mjera podrške u biljnoj proizvodnji (Agrobudžet)

Direkcija je aktivno uključena u realizaciju mjera podrške poljoprivrednim proizvođačima u sektoru biljne proizvodnje, koje su definisane u okviru Mjera tržišno-cjenovne politike i Mjera ruralnog razvoja. Direkcija ima operativnu i implementacionu odgovornost u realizaciji ovih mjera. Uloga Direkcije je informisanje i pružanje pomoći poljoprivrednim proizvođačima u postupku apliciranja i podnošenja zahtjeva za podršku, kao i sprovođenje terenske kontrole investicija koje su predmet podrške, na osnovu koje aplikant dobija pozitivnu/negativnu ocjenu o ispunjenosti uslova za podršku. Direkcija takođe daje značajan doprinos u predlaganju i kreiranju mjera.

U skladu sa Agrobudžet-om za 2021. godinu, Direkcija je učestvovala u realizaciji 12 Javnih poziva za podršku investicijama u biljnoj proizvodnji:

1. Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji
2. Direktna plaćanja za proizvodnju duvana
3. Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva
4. Podrška podizanju i modernizaciji/opremanju proizvodnih voćnih zasada
5. Podrška razvoju maslinarstva
6. Podrška povrtarskoj proizvodnji
7. Podrška podizanju višegodišnjih zasada ljekovitog i aromatičnog bilja
8. Podrška za nabavku mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje
9. Podrška investicijama za izgradnju bunara i bistijerni
10. Podrška pokretanju poslovanja mladih poljoprivrednika
11. Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima
12. Program za poboljšanje uslova života na selu (33 zahtjeva)
13. Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima MIDAS II (116 zahtjeva).

Mjere tržišno cjenovne politike:

Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji

Realizacija ove mjere izvršena je u skladu sa Strategijom razvoja poljoprivrede i Akcionim planom, koji od 2017. godine u sistem direktnih plaćanja uključuje sve obradive površine. U ovoj godini, Direkcija je imala obavezu da, u jednom relativno kratkom vremenskom periodu, izvrši ucrtavanje svih parcela koje su proizvođači prijavili, u posebno kreiran softverski sistem za identifikaciju zemljišnih parcela (SIZEP). Na osnovu ove evidencije i obavljene terenske kontrole izvršena su plaćanja za višegodišnje zasade (voćnjaci, vinogradi, ljekovito i aromatično bilje, višegodišnje krmne kulture), a u ovoj godini, sistemom direktnih plaćanja obuhvaćene su i oranice pod jednogodišnjim kulturama (povrće).

Kroz SIZEP sistem u ovoj godini ucrtane su obradive površine za preko 2.757 registrovanih poljoprivrednih gazdinstava.

Direktna plaćanja za proizvodnju duvana

Pravo na subvenciju ostvarila su 24 proizvođača duvana, koji su imali zaključen ugovor sa registrovanim obrađivačima duvana, i zasijan duvan na ukupno 16,65 ha. Iznos subvencije po ha je 1.000,00€, te je ukupno realizovani iznos podrške po ovom osnovu u 2021. godini 16.650,00€.

Mjere ruralnog razvoja

Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva

U okviru ovog javnog poziva terenski je iskontrolisano 58 poljoprivrednih gazdinstava koji su podnijeli zahtjev za podršku, koja se odnosila na investicije nabavke sadnog materijala za podizanje novih zasada, kao i modernizaciju postojećih zasada kroz nabavku sistema za navodnjavanje kap po kap, nabavku potpornih elemenata – stubova i žice, kao i nabavku opreme za proizvodnju i čuvanje vina. Najveći broj zahtjeva za podršku kroz ovaj javni poziv bio je iz opštine Podgorica 36, a zatim slijede opštine Tuzi 7, Danilovgrad 5, Cetinje 3, Bar 2, dok je iz opština Ulcinj, Tivat, Budva, Kotor i Nikšić terenski iskontrolisan po 1 zahtjev.

Podrška podizanju i modernizaciji/opremanju proizvodnih voćnih zasada

Ukupno je izvršena terenska kontrola 91 pristiglog zahtjeva. Investicije su se odnosile na nabavku sadnog materijala za podizanje novih voćnih zasada, nabavku sistema za navodnjavanje, potporne konstrukcije (stubovi i žica). Najveći broj zahtjeva je bio iz opština Podgorica, Tuzi i Danilovgrad (ukupno 54), Bijelo Polje 16, Ulcinj i Bar ukupno 9, Nikšić 7, Berane i Petnjica ukupno 3, Cetinje i Pljevlja po 1.

Podrška razvoju maslinarstva

Ukupno je izvršeno 57 terenskih kontrola, po opštinama: Ulcinj 18, Tuzi 15, Bar 13, Podgorica 5, Danilovgrad, Kotor i Budva po 2. Investicije su se odnosile na nabavku sadnog materijala za podizanje novih zasada, kupovinu sistema za navodnjavanje, revitalizaciju starih maslinjaka i izgradnju potpornih zidova. Za investicije koje su zahtijevale prethodno odobrenje (revitalizaciju starih maslinjaka, izgradnja potpornih zidova) obavljene su po dvije terenske kontrole, jedna prije, a jedna nakon završene investicije.

Podrška povrtarskoj proizvodnji

Ovaj javni poziv realizovan je kroz tri komponente. Kroz Komponentu I (za proljećnu sjetvu/sadnju) terenski je iskontrolisan 31 zahtjev; kroz Komponentu II (za jesenju sjetvu/sadnju) 2 i kroz Komponentu III (Izgradnja plastenika) 7.

Podrška podizanju višegodišnjih zasada ljekovitog i aromatičnog bilja

Izvršena 1 terenska kontrola, na osnovu koje je podržano jedno poljoprivredno gazdinstvo za nabavku sadnog materijala.

Podrška za nabavku mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje

Ukupno izvršeno 674 terenskih obilazaka, u okviru kojih su za 8 predmeta obavljene po dve terenske kontrole jer je investicija kupovine traktora zahtijevala prethodno odobrenje. Ostali zahtjevi odnosili su se na kupovinu druge mehanizacije (motokultivator, freza, vadilica za krompir i sl.)

Podrška investicijama za izgradnju bunara i bistijerni

Ukupno izvršeno 193 terenskih obilazaka. Najveći broj zahtjeva bio je za izgradnju bunara i bistijerni, kao i adaptaciju postojećih bistijerni.

Podrška pokretanju poslovanja mladih poljoprivrednika

U okviru ove mjere terenski je obišeno 6 korisnika sa stečenom diplomom srednje škole iz oblasti poljoprivrede ili veterine ili stečenom diplomom poljoprivrednog, biotehničkog ili veterinarskog fakulteta, a koji se kao nezaposlena lica nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje. Svih 6 korisnika je apliciralo za investicije u sektoru biljne proizvodnje.

Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima

Kroz ovaj Javni poziv izvršene su 42 terenske kontrole prijavljenih aplikanata za sektor biljne proizvodnje. Najveći broj zahtjeva odnosio se na kupovinu opreme za preradu voća i povrća, kao i na adaptaciju objekata za čuvanje i preradu voća i povrća. Manji broj zahtjeva odnosio se na sektor vinogradarstva, kupovinu opreme za preradu grožđa i čuvanje vina.

Program za poboljšanje uslova života na selu

U sektoru biljne proizvodnje terenskom kontrolom je obuhvaćen 1 aplikant iz opštine Berane, za investiciju adaptacije objekta za proizvodnju sokova od voća i povrća.

Program za poboljšanje uslova života na selu

Ukupno je izvršeno 8 terenskih kontrola, na osnovu kojih je podržano sedam poljoprivrednih gazdinstava, a ostvarena je i podrška za nabavku opreme i adaptacije objekata za preradu.

Podrška investicijama u poljoprivredi kroz IPARD program

Direkcija je aktivno učestvovala u informisanju poljoprivrednih proizvođača o uslovima i kriterijumima za apliciranje na programe podrške kroz dva objavljena IPARD Javna poziva, učestvovala u info kampanjama i prezentacijama, i pružala pomoć aplikantima u prikupljanju dokumentacije.

Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima MIDAS II

Ukupno je izvršeno 72 terenskih kontrola, na osnovu kojih je ugovoreno sedamdeset investicija poljoprivrednih gazdinstava za nabavku opreme za preradu i adaptacije objekata za preradu.

Upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava (RPG)

Uslov za aplikaciju na sve programe podrške za poljoprivredne proizvođače je da upišu svoja gazdinstva u Registar poljoprivrednih gazdinstava. Ova aktivnost odvijala se dolaskom poljoprivrednih proizvođača u naše regionalne kancelarije. U 2021. godini Direkcija je upisala ukupno 877 poljoprivrednih gazdinstava, po Regionalnim centrima: Podgorica 260, Berane 179, Nikšić 127, Herceg Novi 83, Bar 68, Bijelo Polje 64; Pljevlja 55. Cetinje 41. Takođe su vršene i promjene podataka u istom registru, odnosno, njegovo redovno ažuriranje. Ukupno izvršeno promjena 1.298, po Regionalnim centrima: Pljevlja 349, Podgorica 320, Berane 146, Bijelo Polje 127, Nikšić 109 (1 ispis), H.Novi 95 (1 ispis), Cetinje 87 (1 ispis), Bar 59 (ispis 3).

Upis u druge registre

Pružena je informacija i pomoć u popunjavanju obrazaca i pripremi dokumentacije i izvršen upis u druge registre: 71 proizvođač u Vinogradarski registar, 11 maslinara u Registar proizvođača maslinara i maslinovog ulja i 3 proizvođača u Registar primarnih proizvođača hrane.

Savjetodavno-edukativni poslovi

Jedna od značajnih aktivnosti Direkcije obuhvata pružanje stručne pomoći poljoprivrednim proizvođačima u njihovoj proizvodnji, u vidu široke lepeze usluga usmjerenih ka poljoprivrednim proizvođačima: pružanje stručnih savjeta i konsultacija vezano za primjenu savremene agrotehnike u primarnoj proizvodnji i novih tehnologija u preradi, zaštiti životne sredine i sl. Ove aktivnosti Direkcija realizuje prilikom dolaska proizvođača u Regionalne kancelarije, a takođe i prilikom izlaska na teren, u vidu praktičnih demonstracija, održavanja stručnih radionica i obuka, objavljivanja stručnih tekstova na različite teme iz oblasti poljoprivrede, gostovanja u elektronskim i štampanim medijima u emisijama o poljoprivredi, putem aktivne fejsbuk stranice službe i dr.

Radionice i demonstracije na terenu:

Održano je 5 radionica na terenu tokom kojih su savjetnici praktično prikazali i objasnili sprovođenje pojedinih agrotehničkih i pomotehničkih mjera u zasadima/usjevima – radionice su održavane u skladu sa propisanim „covid“ epidemiološkim mjerama.

- Odrađeno je 17 demonstracija iz oblasti voćarstva i vinogradarstva, na temu rezidbe voćaka i vinove loze u periodu zimskog mirovanja i 6 demonstracija rezidbe na zeleno
- Održana je 1 radionica za proizvođače grožđa i vina Cetinja i Crmnice
- Održana 1 radionica u Bijelom Polju za proizvođače u cilju informisanja o mjerama podrške kroz IPARD I MIDAS

Edukativna predavanja - Zbog situacije izazvane pandemijom COVID-19 izostalo je održavanje predavanja u 2021. godini.

Stručni tekstovi objavljeni u štampanim medijima (dnevne novine Dan i Pobjeda) – pripremljeno i objavljeno 11 stručnih tekstova, na različite teme iz oblasti poljoprivrede.

Stručni tekstovi objavljeni na sajtu i FB stranici službe – FB stranica službe (fb savjetodavna služba) redovno se ažurira, na dnevnom nivou i na njoj se objavljuju informacije od značaja za poljoprivredne proizvođače, obavještenja o aktuelnim Javnim pozivima, medijska gostovanja savjetodavaca i dr. U 2021. godini za ovu stranicu pripremljeno je i objavljeno 44 stručnih savjeta, obavještenja i informacija.

Gostovanja – stručni prilozi u elektronskim medijima:

- RTCG Za emisiju „Agrosaznanje“ snimljeno je 15 stručnih priloga na različite aktuelne teme iz oblasti voćarstva, vinogradarstva, povrtarstva, ratarstva, zaštite bilja i prehrambene tehnologije.

- RTCG, u emisiji „Plodovi jutra“, realizovano je 11 gostovanja na stručne teme i aktuelnosti iz oblasti poljoprivrede, kao i prezentacije aktuelnih mjera podrške za poljoprivredne proizvođače
- RTCG, za emisiju „Zemlja vina“ snimljeno je 2 stručna priloga
- TV Nikšić, Jutarnji program i emisija Snaga sela - bilo je 6 gostovanja
- TV Herceg-Novi – 2 gostovanja; TV Teuta – 1 gostovanje; TV Budva – 2 gostovanja TV Rožaje – 1 gostovanje
- Radio Crne Gore, emisija „Nedjeljom o selu i poljoprivredi“, snimljeno je 19 stručnih savjeta; Radio Bijelo Polje – 4 priloga i 3 on line gostovanja; Radio Nikšić – 1 gostovanje; Radio Herceg Novi – 1 gostovanje.

Ostale aktivnosti

Obuke:

Zaposleni u Direkciji učestvovali su tokom godine u više obuka iz oblasti poljoprivrede, sa ciljem unapređenja znanja i vještina samih savjetodavaca, i u cilju uspostavljanja baza podataka i usaglašavanja sa instrumentima Evropske komisije:

- **FADN (Farm Accountancy Data Network) SISTEM RAČUNOVODSTVENIH PODATAKA POLJOPRIVREDNIH GAZDINSTAVA**

FADN sistem omogućava praćenje poslovnih promjena na poljoprivrednim gazdinstvima tokom godine, što poljoprivrednim proizvođačima omogućava da uspješnije rukovode svojim poslovanjem, a kreatorima poljoprivredne politike pruža mogućnost da ocijene efekte sprovedenih mjera. Zahvaljujući ovakvom sistemu za praćenje određenih ekonomskih pokazatelja, podaci koji će se pratiti na poljoprivrednim gazdinstvima biće jednako uporedivi sa poljoprivrednim gazdinstvima kako u regionu, tako i u Evropi.

Od 2016. godine, Ministarstvo poljoprivrede i UNFAO zajednički rade na uspostavljanju FADN sistema u Crnoj Gori. Obuka je usmjerena na uspostavljanje sistema računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava, kao obavezu koja proizilazi iz čl.68 Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju (Sl.list CG., br. 56/09, 34/14, 1/15 i 30/17), i predstavlja instrument Evropske komisije za vrednovanje dohotka poljopr. gazdinstava.

Obuka u 2021. godini obuhvatila je teorijski dio za korišćenje softvera, i praktični dio, u vidu posjeta poljoprivrednim gazdinstvima i prikupljanja podataka na samom gazdinstvu. Radionice su održane u više opština, a učestvovali su savjetodavci iz Regionalnih centara Podgorica, Bar, Cetinje, Nikšić, Bijelo Polje, Berane i Pljevlja.

- **SIZEP (sistem za identifikaciju zemljišnih parcela)**

Održano je više obuka po Regionalnim centrima, za zapošljene u Direkciji, vezano za SIZEP sistem i sistem za evidenciju zahtjeva i podnošenje prijava za direktna plaćanja.

Učešće u Komisijama i Radnim grupama:

Direkcija je učestvovala u radu brojnih Komisija i Radnih grupa iz oblasti poljoprivrede:

- Terenska komisija za utvrđivanje količina merkantilnog krompira u cilju ispitivanja osnovanosti zahtjeva za uvođenje interventnih mjera za otkup viškova merkantilnog krompira
- Terenska komisija za utvrđivanje proizvedenih, neprodatih količina ranog krompira i lubenice u cilju intervencija na tržištu/otkupa tržišnih viškova
- Terenska komisija za procjenu štete od elementarnih nepogoda na usjevima/zasadima – obrađeno 70 primljenih zahtjeva

- Terenska komisija za obilazak zemljišta u državnoj svojini i davanje mišljenja o mogućnosti izdavanja istog u zakup, za obavljanje poljoprivredne djelatnosti – 4 predmeta (obilaska)
- Učešće u terenskoj i administrativnoj Komisiji za RCTP-IFAD projekat za 2021. godinu
- Učešće u Radnoj grupi za potrebe zaključivanja ugovora za prevoz i skladištenje pšenice
- Učešće u Radnoj grupi za izradu Nacrta zakona o jakim alkoholnim pićima
- Učešće u Radnoj grupi za implementaciju Direktive o zaštiti voda od zagađivanja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora
- Članstvo u Komisiji MPŠV za ocjenu kvaliteta jakih alkoholnih pića u skladu sa Zakonom o jakim alkoholnim pićima (Sl.list CG 53/16)
- Članstvo u komisiji MPŠV za utvrđivanje kvaliteta i količine vina u skladu sa Zakonom o vinu (Sl. list CG 41/16).
- Učešće u TAIEX radionici na temu Dobra higijenska i proizvođačka praksa u sektoru hrane za životinje
- Učešće u FAO projektu na temu „Zemljišna politika i upravljanje državnim resursima“
- Učešće u ocjenjivanju organoleptičkih svojstava različitih sorti maline, u organizaciji NVO Centar za razvoj agrara i Biotehnički fakultet, Podgorica

Direkcija aktivno saraduje sa brojnim institucijama i privrednim subjektima vezano za sektor poljoprivrede, saraduje sa naučnim i stručnim institucijama, učestvuje u davanju predloga i sugestija za izradu različitih dokumenata i sektorskih analiza, nacionalnih planova i sl. Tokom 2021. godine savjetodavci su učestvovali na poljoprivrednim manifestacijama i skupovima iz oblasti poljoprivrede (Dani meda u Podgorici, Poljoprivredni sajam u Andrijevici, Dani maslina u Baru i dr.)

6.8. DIREKCIJA ZA SAVJETODAVNE POSLOVE U OBLASTI STOČARSTVA

Aktivnosti Direkcije su raznovrsne, ali se mogu podeliti na aktivnosti vezane za realizaciju mjera Agrobudžeta, savjetodavne, stručne i kontrolne aktivnosti.

Realizacija podsticajnih mera u stočarstvu

Fizički najobimnije, a ujedno i najbitnije mesto u aktivnostima Direkcije zauzimaju programi i podsticajne mjere Agrobudžeta. Direkcija je zadužena za realizaciju sledećih mjera:

1. Direktna podrška stočarskoj proizvodnji (premije po grlu za krave, ovce, koze i organizovani tov junadi, bikova i volova),

Tabela 1. Pregled podnešenih zahtjeva za razvojne premije po vrstama stoke u 2021.

		Goveda	Ovce	Koze
Opština	Broj farmi	za premiju	za premiju	za premiju
Bar	79	427	952	1024
Ulcinj	188	1173	2583	578
Budva	4	4	213	148
Kotor	27	115	477	1215
Tivat	2			135
H.Novi	36	174	248	485

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Centar Bar	336	1893	4473	3585
Podgorica	292	2124	7781	1538
Tuzi	148	884	2636	857
Danilovgrad	206	1364	6034	1545
Cetinje	65	654	1583	1008
Centar Podgorica	711	5026	18034	4948
Nikšić	1005	6898	18378	4763
Plužine	244	1625	6932	198
Šavnik	205	1387	7672	217
Centar Nikšić	1454	9910	32982	5178
Berane	351	2105	6177	402
Petnjica	199	1556	4008	75
Plav	154	909	3900	100
Gusinje	77	433	1993	30
Rožaje	402	3367	3801	
Andrijevica	115	522	2032	
Centar Berane	1298	8892	21911	607
B.Polje	967	6577	10840	186
Mojkovac	190	926	2692	105
Kolašin	193	1003	5174	496
Centar B.Polje	1350	8506	18706	787
Pljevlja	872	4849	10903	656
Žabljak	147	1001	4244	47
Centar Pljevlja	1019	5850	15147	703
Ukupno	6168	40077	111253	15808

Terenska kontrola je urađena na više od 60% podnešenih zahtjeva, a u tabeli 2 dati su podaci o gazdinstvima koja su ostvarila pravo na podršku sa brojem grla.

Tabela 2. Pregled pozitivno ocijenjenih zahtjeva za razvojne premije po vrstama stoke u 2021.

Opština	Broj farmi	Goveda	Ovce	Koze
		za premiju	za premiju	za premiju
Bar	75	401	917	975
Ulcinj	185	989	2541	678
Budva	4	7	213	147
Kotor	25	104	432	1083
Tivat	2			92
H.Novi	37	175	222	442

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Centar	328	1676	4325	3417
Podgorica	276	2098	7125	1521
Tuzi	141	841	2486	732
Danilovgrad	186	1266	5839	1475
Cetinje	65	577	1392	974
Centar Podgorica	668	4782	16842	4702
Nikšić	981	6613	17293	4499
Plužine	236	1512	6566	175
Šavnik	204	1314	7471	202
Centar Nikšić	1421	9439	31330	4876
Berane	317	1664	5686	326
Petnjica	186	1299	3279	75
Plav	141	785	3069	100
Gusinje	71	367	1645	30
Rožaje	371	2811	2617	
Andrijevica	98	430	1982	50
Centar Berane	1184	7356	18278	581
B.Polje	953	6431	10586	186
Mojkovac	186	904	2402	79
Kolašin	190	927	5041	455
Centar B.Polje	1329	8262	18029	720
Pljevlja	855	4681	11277	320
Žabljak	139	959	3692	25
Centar Pljevlja	994	5640	14969	345
Ukupno	5924	37155	103773	14641

U odnosu na podnešeni broj zahteva, pravo na premiju je ostvarilo 244 držaoca manje. Postoji više razloga za ovo kao što su:

1. Pravo na premiju nisu ostvarili podnosioci zahtjeva koji nisu upisani u RPG;
2. Određeni broj proizvođača je smanjio broj životinja na gazdinstvu i nisu imali minimum propisanih grla na gazdinstvu;
3. Jedan mali broj proizvođača je svjesno pokušao da ostvari pravo na premiju iako nemaju tražene minimume i td.

Ovi podaci su dobra osnova za kreiranje i realizaciju drugih podsticajnih mjera, budući da tabela nudi vjerodostojnu sliku o strukturi robnih proizvođača u govedarstvu, ovčarstvu i kozarstvu, granama koje imaju i najveći značaj za crnogorsko stočarstvo u cjelini.

- Organizovani tov junadi, bikova i volova:

Tabela 3. Utovljena junad u 2021. godini

Reg. centar	Broj farmi	Broj grla (Junad)
Bar	3	7

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Podgorica	26	323
Nikšić	149	457
Berane	32	253
Bijelo Polje	131	1488
Pljevlja	73	216
Ukupno	414	2744

1. Održivo korišćenje planinskih pašnjaka

Tabela 4. Spisak farmera i broja uslovnih grla za podsticaje za izdig na katune

Opština	Br. vlasn.	Goveda	Junad	Ovce	Koze	Uslov. grla
Bar	1	31	2	9	74	40.3
Kotor	1				102	10.2
Herceg Novi	2	14	2	84	56	29.0
Budva	1			169		16.9
Centar Bar	5	45	4	262	232	96.4
Podgorica	79	718	68	5307	122	1294.9
Tuzi	14	101	3	491	120	163.6
Danilovgrad	46	259	31	4370	369	748.4
Cetinje	5	76	17	165	220	123.0
Centar Podgorica	144	1154	119	10333	831	2329.9
Nikšić	223	1930	167	8794	927	2985.6
Plužine	107	993	36	5539	65	1571.4
Šavnik	109	970	96	5784	31	1599.5
Centar Nikšić	439	3893	299	20117	1023	6156.5
Berane	146	1120	78	4954	102	1664.6
Petnjica	83	744	45	2505	75	1024.5
Plav	94	641	64	3068	100	989.8
Gusinje	19	172	7	1171	30	295.6
Andrijevica	43	241	30	1477		403.7
Rožaje	78	837	69	1359		1007.4
Centar Berane	463	3755	293	14534	307	5385.6
Bijelo Polje	179	1764	342	5250	114	2471.4
Mojkovac	105	690	41	2205	40	935.0
Kolašin	99	613	35	4582	252	1113.9
Centar B.Polje	383	3067	418	12037	406	4520.3
Pljevlja	21	247	11	757	25	330.7
Žabljak	55	685	38	3042	25	1010.7
Centar Pljevlja	76	932	49	3799	50	1341.4

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

UKUPNO	1510	12846	1182	61082	2849	19830.1
---------------	-------------	--------------	-------------	--------------	-------------	----------------

Kroz mjere ruralnog razvoja sprovodi se podsticaj za korišćenje planinskih pašnjaka, putem izdiga stoke na katune, a u obliku premije po uslovnom grlu.

Pravo na korišćenje ove vrste podsticaja imala su domaćinstva koja su izdizala minimalno 4 uslovna grla stoke i da su boravila najmanje 3 meseca na katunima. Kada je riječ o vrstama, u obzir se uzimaju goveda, ovce i koze.

U 2021. godini pravo na ovu podršku je ostvarilo 1 510 vlasnika sa ukupno 19830,1 uslovnih grla (tabela 5).

2. Program unapređivanja stočarstva

- nabavka i raspodjela sjemena za vještačko osjemenjivanje krava i junica,
- izbor bikova i pastuva za prirodni pripust - licenciranje,

Tabela 6. Broj licenciranih bikova i pastuva u 2021. godini

Rasa	Regionalni centar						Ukupno
	Bar	Podg.	Nikšić	Berane	B.Polje	Pljevlja	
Priplodni bikovi							
Ukupno	6	18	117	26	52	31	250
Priplodni pastuvi							
Ukupno	11	17	40	22	63	25	178

- premija za steone junice,

Tabela 7. Broj steonih junica u čistoj rasi u 2021. godini

Opština	Broj vlasnika	Broj grla
Ulcinj	1	2
Herceg Novi	1	1
Podgorica	13	21
Tuzi	6	12
Danilovgrad	11	27
Cetinje	2	2
Nikšić	82	181
Plužine	1	5
Šavnik	2	3
Berane	9	15
Andrijevisa	2	2
Petnjica	6	10
Gusinje	1	2
Bijelo Polje	55	88

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Kolašin	4	6
Pljevlja	32	59
Žabljak	8	8
UKUPNO	236	444

Javni pozivi

U skladu sa Agrobudžetom Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je u toku 2021. godine raspisalo i realizovalo više Javnih poziva za podršku investicijama na porodičnim gazdinstvima koja se bave stočarskom proizvodnjom. Obaveza saradnika u Direkciji bila je prezentacija poziva na terenu, pomoć pri apliciranju i rad u terenskim komisijama. Javni pozivi su se odnosili na:

1. Unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka.
2. Dodjela podrške za unapređenje stočnog fonda.
3. Upravljanje stajskim đubrivom,
4. Dostizanje standarda dobrobiti životinja u stočarstvu
5. Nabavka mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje.
6. Pokretanje poslovanja mladih poljoprivrednika.
7. Investicije u izgradnji bunara i bistjerni
8. Podrška mladim pčelarima,
9. Nabavka pčelarske opreme za transport pčelinjih zajednica,
10. Dodjela sredstava za nabavku pčelarskog pribora i opreme,
11. Poziv za odabir odgajivača pčelinjih matica,
12. Nabavka voska za organsku i konvencionalnu proizvodnju meda,
13. Adaptacija planinskih katuna,
14. IFAD projekat - podrška lancu vrijednosti u proizvodnji mesa
15. Podrška za nabavku koncentrovanih hraniva.
16. Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima MIDAS II
17. Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma IPARD II
18. Poboljšanje uslova života na selu

Podrška investicijama u poljoprivredi – MIDAS i IPARD

Aktivnosti Direkcije u ovim projektima ogledale su se u:

- Informisanje farmera o definisanim uslovima i kriterijumima;
- Distribucija štampanih Operativnih priručnika;
- Pomoć farmerima u prikupljanju dokumentacije, pisanju investicionih programa i biznis planova;
- Pomoć farmerima kako bi bile ispoštovane procedure nabavke i u prikupljanju neophodne dokumentacije.

Registar poljoprivrednih gazdinstava

Prezentacija i upis poljoprivrednih proizvođača u Registar Poljoprivrednih Gazdinstava nastavljen je i u 2021. godini. Upis u RPG je uslov za ostvarivanje podrške koja je predviđena Agrobudžetom, a obaveza je i za sve proizvođače koji svoje proizvode plasiraju na tržište.

Savjetodavni i stručni poslovi

Po prirodi posla najvažnije mjesto u aktivnostima Direkcije zauzima savjetodavni deo. U svakodnevним kontaktima Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva,

proizvođačima daje uputstva, stručne savjete i konsultacije o ishrani, njegovanju, načinu držanja stoke, odgoju priplodnog podmlatka, reprodukciji krava, higijeni muže i čuvanja mlijeka do isporuke mlijekama i td.

Kroz ovu aktivnost poljoprivrednici se upoznaju sa evropskim zakonodavstvom i minimumom uslova koje moraju obezbijediti na svojim gazdinstvima.

Pored navedenog, proizvođači u kancelarijama Direkcije mogu dobiti i neophodne informacije o mogućnostima za dobijanje kredita, o ostvarivanju prava na podsticajne i druge mjere iz Agrobudžeta (razvojne premije u stočarstvu, MIDAS, IPARD, IFAD... upravljanje rizicima u poljoprivredi i dr.).

Direkcija savjetodavnu ulogu ostvaruje i kroz redovne priloge za TV emisiju "Agrosaznanje", Jutarnji Program kroz serijal „Plodovi jutra“ i gostovanja na lokalnim televizijama (28 gostovanja), radio emisiju "O selu i poljoprivredi" (65 savjetodavna priloga), saradjujući sa lokalnim elektronskim medijima, kao i putem pisanih medija nudeći farmerima korisne informacije i popularno-stručne članke.

Dva su najvažnija vida davanja saveta:

- direktno u proizvodnji, tj. na farmama (poseban akcenat daje se pravilnoj ishrani, smještaju grla, odgajanju podmlatka, proizvodnji kabaste stočne hrane, higijeni muže, čuvanju mleka posle muže, dobra poljoprivredna praksa, menadžment na farmi i sl.);
- pri dolasku farmera u kancelarije regionalnih centara Direkcije (dosadašnja praksa govori da su pri dolasku u kancelarije farmeri više zainteresovani za ostvarenje raznih premija, ostvarivanje podrške za investiranje u poljoprivredna gazdinstva, mogućnost za ostvarivanje kreditne podrške i druge informacije).

6.9. ODJELJENJE ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU

Primjena standarda i metodologije rada unutrašnje revizije

Rad unutrašnje revizije u javnom sektoru Crne Gore regulisan je Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru ("Službeni list Crne Gore", br. 075/18 od 23.11.2018), podzakonskim aktima. Obavljanje unutrašnje revizije vodi se poštovanjem obaveznih elemenata Međunarodnog okvira profesionalne prakse unutrašnje revizije (MOPP-a), uključujući Osnovne principe profesionalne prakse, Etički kodeks, Međunarodne standarde za profesionalno obavljanje unutrašnje revizije i Definicije unutrašnje revizije kao i preporučene smjernice.

Prilikom obavljanja pojedinačnih revizija u prethodnom periodu, poštovala su se i sprovodila pravila i smjernice propisane Pravilnikom o metodologiji rada unutrašnje revizije u javnom sektoru („Službeni list Crne Gore”, br. 001/20 od 03.01.2020).

Povelja unutrašnje revizije

Na osnovu Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, u avgustu 2021. godine utvrđena je Povelja unutrašnje revizije kojom su uređeni zadaci, ovlašćenja i odgovornost Odjeljenja za unutrašnju reviziju i rukovodioca Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Strateški plan

U septembru 2021. godine utvrđen je Strateški plan unutrašnje revizije koji predstavlja strategiju razvoja i jačanja same aktivnosti unutrašnje revizije u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Strategija utvrđuje aktivnosti unutrašnje revizije u periodu od tri godine, koje trebaju da obezbijede postizanje misije i ciljeva unutrašnje revizije.

Godišnji plan

Godišnji plan rada unutrašnje revizije Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za 2021. godinu izrađen je na osnovu člana 23 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru („Službeni list CG“, broj 75/18), člana 2 Pravilnika o metodologiji rada unutrašnje revizije u javnom sektoru („Službeni list CG“, broj 001/20), Strateškog plana unutrašnje revizije za period 2021-2023, Povelje unutrašnje revizije, Etičkog kodeksa unutrašnjih revizora i metodologije rada unutrašnje revizije. Godišnji plan obuhvata aktivnosti koje se preduzimaju tokom perioda na koji se plan odnosi, a donosi se do kraja tekuće godine za sljedeću godinu uzimajući u obzir raspoložive revizorske kapacitete.

Pregled izvršenih revizija

Prema Godišnjem planu unutrašnje revizije, planirano je obavljanje 5 revizorskih angažmana. Tokom 2021. sprovedena su 3 angažmana revizije. Od ukupno planiranog broja revizija u 2021. godini, dva angažmana nisu završena. Jedan angažman uvjeravanja je započet u novembru mjesecu ali do kraja 2021. godine nije finalizovan već se nastavlja u 2022. Drugi angažman uvjeravanja, koji je planiran zbog potreba sertifikacije mlađeg unutrašnjeg revizora, nije započet u 2021. godini već će se angažman obaviti tokom 2022. godine shodno dinamici Programa obuke za unutrašnjeg revizora u javnom sektoru Crne Gore.

Plan revizije je urađen za svaku pojedinačnu reviziju i odobren je na osnovu Godišnjeg plana. Planom pojedinačne revizije planira se sprovođenje svake pojedinačne revizije na način da se određuje predmet i svrha revizije, ciljevi, trajanje i raspodjela resursa, revizorski pristup, tehnike, vrsta i obuhvat revizorskih provjera.

Aktivnosti koje su preduzete na implementaciji datih preporuka

Odjeljenje za unutrašnju reviziju je početkom 2021. godine izvršilo Reviziju praćenja napretka u sprovođenju preporuka unutrašnje revizije koje su imale rok implementacije do isteka 2020. godine. Revizija je obuhvatila proces praćenja aktivnosti na sprovođenju korektivnih mjera preduzetih od strane odgovornih lica u Ministarstvu. Jedan dio preporuka je implementiran, dok je sprovođenje preostalih preporuka kasnilo usljed negativnog uticaja pandemije COVID-19 i njihova implementacije je predviđena u narednom periodu.

Dostavljanje godišnjih izvještaja

U skladu sa članom 29 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru („Službeni list CG“, broj 75/18), Uputstvu o sadržaju izvještaja i načinu izvještavanja o radu unutrašnje revizije („Službeni list CG“, broj 55/12) i instrukcijama od strane Direktorata za centralnu harmonizaciju, Odjeljenje za unutrašnju reviziju je Ministarstvu finansija i socijalnog staranja dostavilo godišnji izvještaj po obrascu GI-UR, za prethodnu godinu.

Kadrovski kapacitet jedinice za unutrašnju reviziju

U Odjeljenju za unutrašnju reviziju Ministarstva sistematizovano je 5 radnih mjesta, dok su 3 popunjena.

Profesionalno usavršavanje unutrašnjih revizora

Revizori Odjeljenja za unutrašnju reviziju MPŠV prisustvuju obukama koje su usmjerene na usavršavanje znanja i vještina, u skladu sa aktivnostima planiranim Strategijom razvoja OUR MPŠV kao i Pravilnikom o posebnom programu profesionalnog usavršavanja unutrašnjih revizora u javnom sektoru ("Službeni list Crne Gore", br. 067/19 od 11.12.2019).

Mlađi unutrašnji revizor je polaznik Programa obuke za unutrašnjeg revizora u javnom sektoru Crne Gore te se očekuje da u 2022. godini, mlađi unutrašnji revizor stekne zvanje „Sertifikovani unutrašnji revizor u javnom sektoru Crne Gore“.

6.10. ODJELJENJE ZA EKONOMSKE ANALIZE I TRŽIŠTE REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Svjetska trgovinska organizacija

U sklopu redovnih aktivnosti, pripremljene su i dostavljene notifikacije vezane za subvencije u sektoru ribarstva, izvoznih subvencija. Takođe, nastavljene su aktivnosti vezane za pregovore novog STO Sporazuma o subvencijama u sektoru ribarstva u okviru STO NGR.

Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU

U okviru redovnih godišnjih aktivnosti pripremljen je materijal za sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo u dijelu koji se tiče sprovođenja trgovinskog dijela SSPa, kao i izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Akcionog Plana za harmonizaciju sa EU pravnom tekovinom (PP11), u dijelu koji se tiče horizontalnog usaglašavanja sa politikom CMO i dijela vezanog za FADN. Dio koji je pripreman ujedno je i prezentovan na sastanku Pododbora, tokom kojeg je održan i sastanak vezan za izmjenu Protokola III SSP-a.

CEFTA

Tokom 2021. godine Crna Gora je predsjedavala CEFTA Potkomitetom za poljoprivredu i SPS. Shodno obavezama koje proističu iz predsjedavanja, predstavnik MPŠV je boravio u CEFTA Sekretarijatu u svojstvu nacionalnog eksperta, čiji je zadatak bio da radio na pripremi neophodne dokumenta vezanih za rad Potkomiteta i predsjedavanje, uključujući i Program rada za 2021. godinu. Održana su dva sastanka Potkomiteta, prvi je bio u online formatu dok je drugi redovni sastanak održan u Podgorici. Tokom godine predsjedavanja nastavljene su aktivnosti vezane za ispunjavanje obaveza koje proističu iz Berlinskog procesa. Takođe, uz podršku predstavnika MPŠV po prvi put je uspostavljena saradnja između CEFTA Sekretarijata i FAO, a sve to u cilju proširenja sadržaja tzv. CEFTA Transparency Pack-a.

Javni poziv za raspodjelu uvoznih preferencijalnih carinskih kvota za poljoprivredne proizvode

Odjeljenje je pripremlilo izmjene i dopune „Pravilnika o izmjenama i dopuni pravilnika o postupku i uslovima za raspodjelu preferencijalnih carinskih kvota za uvoz poljoprivrednih proizvoda“ i Javni poziv za raspodjelu uvoznih preferencijalnih carinskih kvota za poljoprivredne proizvode prema potvrđenom Zakonu o ratifikaciji sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane i Republike Crne Gore, s druge strane. Takođe, ovo odjeljenje je učestvovalo u radu Komisije formirane po ovom javnom pozivu.

Direkcija za direktnu i tržišnu podršku je pripremlila Javni poziv za raspodjelu uvoznih preferencijalnih carinskih kvota za poljoprivredne proizvode prema potvrđenom Zakonu o ratifikaciji sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane i Republike Crne Gore, s druge strane. Takođe, koordiniralo je i radom Komisije formirane po ovom javnom pozivu i donijelo 56 rješenja i dozvola čija će se realizacija ostvariti u 2022. godini.

Statistika i analize

Nastavljena je saradnja sa MONSTAT-om, a posebno u dijelu koji se tiče završnih aktivnosti u vezi agromonetarne statistike, odnosno finalizacije Ekonomskih računa u poljoprivredi. Takođe, u Odjeljenju su rađeni izvještaji i analize, na bazi statističkih podataka u vezi sa trgovinom i proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda, proizvoda šumarstva i ribarstva, a koji su bili sastavni dio mnogih dokumenta pripremljenih od strane MPŠV i/ili drugih državnih institucija, kao što su

izvještaji, strategije, informacije i saopštenja za javnost, pripreme bilateralnih sastanaka sa određenim zemljama, dokumenti za ispunjavanje međunarodnih obaveza države Crne Gore i dr. U okviru redovnih aktivnosti, rađene su mjesečne analize spoljnotrgovinske razmjene, poljoprivredne proizvodnje, analize ankete o radnoj snazi, BDP-a i dr. U 2021. godini ovo odjeljenje je učestvovalo u pripremi Popisa poljoprivrede, odnonsu rješavanje jednog od ključnih problema Popisa poljoprivrede - definisanje pragova u prikupljanju podataka.

FADN

Uspješno je realizovan projekat sa UNFAO „Unapređenje tehničkih kapaciteta za uspostavljanje FADN sistema u Crnoj Gori 2019-2021“. Kroz projekat su izrađeni Upitnik za prikupljanje podataka i Priručnik za prikupljanje podataka, krejiran IT okvir, izgrađen potpuno novi, funkcionalni i najsavremeniji FADN softver i aplikacija za prikupljanje podataka, što predstavlja glavni rezultat projekta. Takođe, sa 32 poljoprivredna gazdinstva su prikupljeni, obrađeni i validirani podaci. Projekat je obuhvatio i obuke zaposlenih, pa u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede sada 20 službenika (službenici savjetodavnih službi kao prikupljači podataka i zaposleni u Odjeljenju za ekonomske analize i tržište kao organizatori FADN sistema) su spremni za dalji rad na FADN sistemu. Uspostavljena je komunikacija sa RICCA1 FADN bazom Evropske komisije i time je Crna Gora dodatno bliža ispunjavanu obaveza iz EU agende.

Priprema i sprovođenje mjera Agrobudžeta za 2021. godinu

Predstavnici Odjeljenja za ekonomske analize i tržište u saradnji sa Direktoratom za poljoprivredu, radili su na pripremi i sprovođenju mjere Agrobudžeta za stabilizaciju tržišta, Program intervencija na tržištu. Aktivnosti su se odnosile na pripremu Odluke o pokretanju mjere, pripremu ugovora sa subjektima koji su ispunjavali uslove za dodjelu podrške i implementaciju mjere u dijelu koje se odnosio na otkup i skladištenje viškova krompira u trenucima nastalih poremećaja na tržištu. Kroz mjere Agrobudžeta ovo ministarstvo je intervenisalo u podršci distribucije viškova jagnjadi i opredijelilo dodatnu pomoć za proizvodnju mlijeka i sira, u ukupnom iznosu od 471,030.0€.

Program intervencija na tržištu poljoprivrednih proizvoda i proizvoda ribarstva i akvakulture

Vlada Crne Gore je u januaru 2021. godine donijela Mjere podrške građanima i privredi za prvi kvartal 2021. godine i zadužila Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da prati mjere koje se odnose na podršku poljoprivredi i ribarstvu. U okviru tih mjera u tački IV bile su predviđene mjere podrške za poljoprivredu i ribarstvo kojima je bio cilj održavanje postojećeg nivoa proizvodnje, te održavanje stabilnosti tržišta, kako sa aspekta cijena, tako i sa aspekta količina koje se nude na tržištu poljoprivrednih proizvoda (žive životinje, mlijeko i mliječni proizvodi, voće i povrće i dr.) i proizvoda ribarstva i akvakulture, te održavanja stabilnosti dohotka poljoprivrednih proizvođača i ribara, između ostalog predviđeno i povlačenje i skladištenje viškova poljoprivrednih proizvoda i proizvoda ribarstva i akvakulture, te pomoć u distribuciji proizvoda od strane privrednih subjekata koji posjeduju adekvatne uslove za te namjene. Shodno tome, istim mjerama Vlada je predvidjela da u zavisnosti od okolnosti i problema koji su pogodili pojedinačne sektore, uz uvažavanje specifičnosti proizvodnje, plasmana i slično, pokrene neke od navedenih mjera intervencija na tržištu, a da će Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede posebnim aktom propisati uslove za realizaciju predmetnih mjera, a njihov vremenski okvir nije ograničen. Isto tako, tim mjerama je predviđeno i da Ministarstvo može donijeti dodatni set mjera u cilju održavanja kontinuiteta proizvodnje i otkupa, te obavljanja svih aktivnosti vezanih za nesmetanu proizvodnju i distribuciju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i proizvoda ribarstva i akvakulture, imajući u vidu posebnu osjetljivost tržišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i proizvoda iz sektora ribarstva i akvakulture, specifične uslove proizvodnje, te moguće poremećaje na međunarodnom i domaćem tržištu koji mogu nastati kao posljedica globalne epidemiološke situacije, a koje nije moguće predvidjeti. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je pokrenulo tržišne intervencije kroz navedeni Program u sektoru biljne proizvodnje, i to za

krompir (proizveden u 2020. godini i mladi krompir proizveden u 2021. godini) i lubenicu, dok je u sektoru stočarstva intervenisano u proizvodnji pilećeg mesa (podrška za dva turnusa po 0.1€/1kg), nabavci koncentrovane stočne hrane, nabavci pogača za pčele, marikulturi, privrednom ribolovu, nabavci pilića i ćurića (0,5€/kom. pilića; 5€/kom. ćurića), svinjarstvu, akvakulturi, za šta je ukupno utrošeno 1.323.109,7€.

Pored sprovođenja mjera intervencija na tržištu, ovo odjeljenje je pratilo sprovođenje aktivnosti u dijelu podrške kupovini domaćih proizvoda, odnosno da proizvodi proizvedeni u Crnoj Gori ne bude u gorem položaju od sličnih ili istih uvoznih proizvoda, a sve to u cilju održavanja poljoprivredne proizvodnje u Crnoj Gori i dohotka crnogorskih proizvođača, čiji je opstanak izuzetno ugrožen zbog posljedica izazvanih pandemijom bolesti COVID 19.

FOOD4HEALTH

Službenici Odjeljenja za ekonomske analize su dali značajan doprinos sprovođenju interreg projekata „FOOD4HEALTH“ u dijelu izrade dokumenta „Report on BPs on quality schemes and consumer Health in Montenegro“, kao i dokumenta „D.T1.2.1 Report on existing GAPs related to the legal framework on quality schemes and consumer health in Montenegro“.

OCJENA STANJA I PRIJEDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

Od predviđenih aktivnosti u 2021. godini ostala je nerealizovana aktivnost vezano za dostavljanje STO notifikacije za domaću podršku, a razlog zbog čega nije realizovana pomenuta obaveza je nedostatak zvaničnih statističkih podataka iz Ekonomskog računa poljoprivrednih proizvoda. Ostale aktivnosti su redovno izvršavane.

U 2022. godini planiran je nastavak istraživanja u okviru FADN sistema, a predviđene su aktivnosti u vezi sa nastavkom rada na uspostavljanju AMIS sistema, kao i drugih aktivnosti u vezi sa sprovođenjem Zakona o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda.

Pored sprovođenja navedenih aktivnosti jedna od najznačajnijih aktivnosti u 2022. godini biće početak rada na novoj strategiji razvoja poljoprivrede i ruralnih područja. U cilju unapređenja stanja radiće se na poboljšanju saradnje u cilju efikasnosti, sa ostalim organizacionim jedinicama koje su uključene u proces sprovođenja zajedničkih aktivnosti koje koordinira Odjeljenje.

6.11. ODJELJENJE ZA NORMATIVNO PRAVNE POSLOVE MINISTARSTVA REALIZACIJA AKTIVNOSTI

U izvještajnom periodu, odnosno tokom 2020. godine Odjeljenje za normativno pravne poslove učestvovalo je u donošenju svih propisa iz nadležnosti Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kojima se vrši usaglašavanje nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske unije, rješavanju drugostepenih postupaka po žalbama podnijetih na rješenja prvostepenih organa nad kojima ovo Ministarstvo vrši nadzor, u pripremanju odgovora na tužbe kojima su pokrenuti upravni sporovi pred Upravnim sudom Crne Gore iz oblasti šumarstva, poljoprivrede i vodoprivrede, kao i rješavanju drugih pitanja od značaja za rad ovog Ministarstva. Takođe u 2021. godini ovo odjeljenje je pružalo pravnu podršku prilikom realizacije mjera propisanih Uredbom o Agrobudžetu kroz pripremu i realizaciju javnih poziva odnosno realizacije mjera intervencija na tržištu koje je predvidjela Vlada Crne Gore. Što se tiče normativnog dijela u svom radu ovo odjeljenje je učestvovalo u izradi Pravilnika o izmjenam i dopuni pravilnika o postupku i uslovima za raspodjelu preferencijalnih carinskih kvota za uvoz poljoprivrednih proizvoda odnosno u izradi Zakona o izmjenama i dopunama zakona o jakim alkoholnim pićima. Nadalje ovo odjeljenje je učestvovalo u vođenju 3 disciplinska postupka pred Disciplinskom komisijom koji su započeti krajem 2021. godine a rješenja donijeta početkom 2022.

6.12. ODJELJENJE ZA RAZVOJ, MEĐUNARODNU SARADNJU I IPA FONDOVE REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Aktivnosti u oblasti upravljanja fondovima Instrumenta za pretpristupnu podršku – IPA

Kako je u 2020. godini počelo programiranje za IPA III (2021 – 2027) perspektivu, u okviru kog je predat prvi nacrt Akcionog dokumenta za IPA III (koji se uglavnom sastojao od aktivnosti iz otkazanog IPA 2018 projekta u ukupnom iznosu od 9 miliona €), IPA aktivnosti su u 2021. godini realizovane u 3 glavna pravca: izrada pomenutog Akcionog dokumenta za IPA 2021, priprema prvog nacrta tenderske dokumentacije za IPA 2021 i doprinos izradi Strateškog odgovora za IPA III. U septembru 2021. godine, Akcioni dokument je finalizovan i poslat Kancelariji za evropske integracije, koji je kasnije prosljeđen i odobren od strane Evropske komisije u decembru 2021. god. pod imenom „Evropska unija za podršku poljoprivrednom sektoru u Crnoj Gori“ IPA III/2021/043-663/4.

U okviru tog projekta, bilo je potrebno pripremiti prve nacрте projektnih zadataka kao dio tenderske dokumentacije za svaku od aktivnosti u 3 komponente projekta (Komponenta 1 – Poljoprivreda i ruralni razvoj, budžet: 3.6 miliona €, Komponenta 2 – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi, budžet: 3.4 miliona €, Komponenta 3 – Ribarstvo, budžet: 2 miliona €). Intenziviran je rad na izradi prvih nacrta projektnih zadataka (*Terms of Reference*) i tehničkih specifikacija opreme za sljedeće aktivnosti:

- *Twinning* za osnaživanje administrativnih kapaciteta u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- Nabavka opreme za Direktorata za plaćanja za izvršavanje terenskih zadataka;
- Uspostavljanje Šumarskog informacionog sistema u Crnoj Gori;
- Nabavka opreme za funkcionisanje Šumarskog informacionog sistema u Crnoj Gori;
- Jačanje administrativnih kapaciteta Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;
- Izrada projektne dokumentacije i nadzor radova za izgradnju 3 granična kontrolna mjesta i karantinske jedinice za zdravlje bilja;
- Nabavka opreme za funkcionisanje sistema upravljanja nus-proizvodima životinjskog porijekla;
- Jačanje administrativnih kapaciteta Direktorata za ribarstvo;
- Nabavka opreme za funkcionisanje Ribarskog monitoring centra i Ribarskog informacionog sistema.

Odjeljenje za međunarodnu saradnju i IPA projekte je, u funkciji Jedinice za implementaciju projekata u IPA strukturi (PIU), u novembru osnažilo administrativne kapacitete dolaskom novog Visokog službenika za programiranje (SPO). Službenici ovog odjeljenja su učestvovali u brojnim sastancima sa ključnim institucijama u oblasti implementacije IPA projekata u Crnoj Gori, prevashodno sa Delegacijom Evropske unije u Podgorici, Kancelarijom za evropske integracije, Direktoratom za upravljačku strukturu u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Odjeljenjem za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova u Ministarstvu ekonomskog razvoja i drugim. Takođe, službenici odjeljenja su prisustvovali Radionici na temu strateškog uvezivanja i unapređivanja nacrta Strateškog odgovora za IPA III prozor 4 – Konkurentnost i inkluzivni rast, koja je od 16. do 18. novembra održana u Budvi.

Kada je u pitanju doprinos izradi Strateškog odgovora za IPA III, poseban akcenat je stavljen na formiranje projektnih predloga u oblastima poljoprivrede i ruralnog razvoja, bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarne politike i ribarstva, koji će biti kandidovani za IPA 2023-2025 programske godine. Kandidovano je ukupno 7 projekata u iznosu od 18.5 miliona €.

Memorandumi o saradnji i drugi međunarodni ugovori i aktivnosti

Crna Gora je postala članica Pododbora za stočarstvo – Odbora za poljoprivredu (Committee on agriculture – Subcommittee on Livestock), pismo o članstvu je potpisano 11. februara 2022. godine.

Međunarodni projekti

Projekat “Digitalno preduzetničko gnijezdo i 4.0 industrija u Crnoj Gori - DigN€st”

Projekat, koji se finansira od strane Evropske unije – ERASMUS + programa, započet je 15.01.2021. godine, sa predviđenim rokom do 15.01.2024. godine. Sastoji se iz dvije komponente: Poljoprivreda i ruralni razvoj i Zdravstvo. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je uključeno u aktivnosti prve komponente, gdje je vodeći partner Univerzitet Donja Gorica, dok se u ostale ubrajaju: Furtwagen univerzitet (Njemačka), Tehnološki univerzitet u Budimpešti (Mađarska), Privredna komora Crne Gore i SimcicMontMilk DOO. Uloga MPŠV, se primarno odnosi na razmjenu znanja i dokazanih praksi u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, posebno u vezi sa stvaranjem „Otvorenih podataka u oblasti poljoprivrede“. U saradnji sa partnerskom institucijom SimcicMontMilk DOO, MPŠV će učestvovati u širenju i prosljeđivanju informacija o postojećim i prethodnim inicijativama u vezi sa upotrebom digitalnih tehnologijama, obukama u organizaciji EU partnera (sa ciljem unaprijeđenja baze znanja predstavnika institucija u Crnoj Gori o mogućnostima i potencijalima digitalizacije i konkretnim rješenjima u sektoru proizvodnje hrane), konsultacijama o idejama i razvoju novih digitalnih usluga, kao i u konsultacijama tokom procesa izrade novih digitalnih usluga u proizvodnji hrane čiji će korisnici biti postojeća i novoformirana preduzetnička društva (start-up kompanije).

U prvoj godini implementacije projekta, sprovodile su se uglavnom pripremne aktivnosti (formiranje projektnog tima, izrada dinamičkog plana sprovođenja aktivnosti, planiranje promotivnih aktivnosti, finansijsko planiranje, bilateralni sastanci sa vodećim partnerom, učešće na mjesečnim sastancima sa ostalim projektnim partnerima isl.). Osim toga, projektni tim MPŠV je dao doprinos izradi „Analize inicijativa nacionalnih politika za digitalizaciju industrije u Evropskoj uniji“, „Upoređivanju praksi u Crnoj Gori sa Evropskom unijom u oblasti digitalizacije“ i „Road-mapping: Podrška digitalizaciji industrije u Crnoj Gori.“ Takođe, predstavnik MPŠV je učestvovao na jednodnevnom seminaru „Digitalizacija u javnom sektoru – E-turizam i E-dozvole“ u Beogradu, Republika Srbija, gdje je bilo riječi o različitim digitalnim rješenjima koje partner na projektu ComTrade primjenjuje u oblasti svog poslovanja, a koje se direktno tiču ciljeva DigN€st projekta.

Projekat „Podrška razvoju zemljišne politike i instrumenata upravljanja zemljištem u okviru podrške gazdinstvima“

Projekat se sprovodio uz podršku Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija – FAO. Implementacija je započeta 1. avgusta 2019. godine, ali se uslijed pandemije COVID-19 implementacija produžila do decembra 2021. godine, sa ukupnim budžetom od 53.000,00 USD. Kroz projektne aktivnosti nastojao se ojačati položaj poljoprivrednih gazdinstava i porodičnih farmi kroz poboljšanje uslova života i smanjenje siromaštva, uz akcenat na upravljanje prirodnim resursima na održiv način. Kao rezultat projekta kreirale se strategije, politike, smjernice i programi koji za cilj imaju poboljšanje, bolji pristup i kontrolu nad finansijama, znanjem, tehnologijama, tržištem kao i bolje upravljanje prirodnim resursima u kontekstu klimatskih promjena.

Završna aktivnost se sastojala od online konferencije, gdje su predstavljeni rezultati sprovedene analize načina upravljanja poljoprivrednim zemljištem u Crnoj Gori i date su smjernice od strane FAO eksperata za unapređenje ovog procesa. Konferenciju je otvorio i zatvorio ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore, koji je istakao značaj ovog projekta/analize i potvrdio da će se ovi rezultati implementirati u najvećoj mogućoj mjeri kako bi uspješno i efikasno unaprijedili upravljanje poljoprivrednim zemljištem u državnoj svojini.

6.13. SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE

U okviru ove službe obavljali su se tekući poslovi koji se odnose na izradu: Kadrovskog plana za 2021. godinu, izvještavanje vezano za sprovođenje Plana optimizacije radnih mjesta u organima državne uprave, odlučivanje o zahtjevima za sporazumni prestanak radnog odnosa bez isplate otpremnine, kojih je bilo za dva lica, odlučivanje o pravima i obavezama zaposlenih iz rada i po osnovu rada.

U Ministarstvu je tokom 2021. godine pokrenuto 7 postupaka za prijem u radni odnos, po kojem osnovu su četiri lica postavljena na mjesto generalnog direktora, za šest lica je donijeto rješenje o zasnivanju radnog odnosa po Kadrovskom planu iz 2020. godine, a za tri lica su donijete odluke o izboru kandidata. Tokom 2021. godine za dva generalna direktora je utvrđen prestanak mandata, dok su se dva službenika penzionisala.

Sve promjene iz oblasti službeničkih odnosa, a koje se odnose na nova rješenja o rasporedu i zaradama, ocjenjivanju, godišnjim odmorima i slično, unijete su u elektronsku bazu podataka za CKE, kroz HRMIS aplikaciju. Realizovan je veći broj obuka kod Uprave za kadrove, u skladu sa godišnjim Planom i programom stručnog usavršavanja državnih službenika i namještenika.

U okviru ove službe obavljali su se i drugi tekući poslove, uključujući i poslove iz nadležnosti Arhive, prijem, zavođenje i otpremanje akata.

Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kao pravnom sledbeniku Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, u 2021. godini, shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, podnijeto je ukupno 99 zahtjeva za slobodan pristup informacijama od strane fizičkih i pravnih lica.

Postupajući po predmetnim zahtjevima stranaka u postupku slobodnog pristupa informacijama, ministarstvo je kao prvostepeni organ donijelo 17 Rješenja kojim je dozvoljen pristup u cjelosti. U 17 predmeta donijeta su rješenja kojima se zahtjev djelimično usvaja i ograničava pristup traženim informacijama, jer tražene informacije sadrže podatke koji se odnose na podatke o ličnosti fizičkih lica čija je zaštita uređena Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. U ostalim predmetima je donijeto ukupno 36 Rješenja kojim su odbijeni zahtjevi kao neosnovani; 20 Obavještenja o pristupu javno objavljenoj informaciji u smislu člana 26 stav 2 Zakona o slobodnom pristupu informacijama i 9 Obavještenja o upućivanju zahtjeva nadležnom organu u smislu člana 20 stav 4 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Protiv Rješenja i drugih upravnih akata ovog ministarstva, izjavljeno je 9 žalbi Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i postupci po žalbama su u radu kod drugostepenog organa i čeka se ishod tih postupaka.

Svi prispjeli zahtjevi su riješeni u skladu sa zakonom, odnosno dozvoljen je pristup informacijama u cjelosti ili djelimično ili su stranke obaviještene da su informacije javno objavljene i dostupne na internet stranici ministarstva za 60% zahtjeva, a što pokazuje otvorenost Ministarstva u odnosu na pristup traženim informacijama u ovom postupku.

Broj donijetih Rješenja po zahtjevima za slobodan pristup informacijama u prvostepenom upravnom postupku, prikazan je u sljedećoj tabeli:

Izvještaj za slobodan pristup informacijama za 2021. godinu:

Organizaciona jedinica	/
Ukupan broj predmeta	99
Dozvoljen pristup u cjelosti	17
Odbijen zahtjev zbog neposjedovanja informacije ili drugih razloga propisanih članom 29 zakona	36

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Obavještenje o javno objavljenoj informaciji	20
Odbačen zahtjev zaključkom	/
Upućeno na nadležnost drugom organu	9
Djelimično dozvoljen pristup	17
Neriješeni predmeti	/
Stornirani zahtjevi	/

6.14. SLUŽBA ZA FINANSIJE, RAČUNOVODSTVO I JAVNE NABAVKE

U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama („Službeni list CG“, br. 42/11, 57/14, 28/15, 42/17 i 74/19) i Pravilnikom o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki tokom 2021. godine na nivou Ministarstva sprovedeni su sljedeći postupci:

- Otvoreni postupak javne nabavke (6 postupka);
- Jednostavne nabavke (15 postupaka).

Na osnovu Zakona o upravnom postupku („Službeni list CG“, br. 20/15, 40/16 i 37/17), Pravilnika o obavljanju poljoprivredne djelatnosti kao jedinog ili glavnog zanimanja („Službeni list RCG“, br. 25/04 i 67/08), donešeno je 150 rješenja za upis u Registar osiguranika poljoprivrednika, 184 rješenja za prekid osiguranja usljed prestanka bavljenja poljoprivrednom djelatnošću kao jedinog ili glavnog zanimanja. Upućeno je 156 dopisa strankama i institucijama i odgovora sudovima i javnim izvršiteljima, izdato je 29 potvrda i urađeno 27 instrukcija. U skladu sa Odlukom o bližim uslovima i postupku za isplatu staračke naknade („Službeni list CG“, br. 4/16 i 21/17), započeti su postupci po 326 zahtjeva u predmetu ostvarivanja prava na staračku naknadu, kontinuirani rad sa strankama. Odluka o izmjenama Odluke o bližim uslovima i postupku za isplatu staračke naknade je u fazi donošenja.

Služba za finansije, računovodstvo i javne nabavke u toku 2021. godine radila je na praćenju i izvršenju Budžeta, kao i praćenju i izvršenju Agrobudžeta po mjerama. Redovno su podnošeni kvartalni, polugodišnji izvještaji Ministarstvu finansija, kao i Završni račun za 2020. godinu. Takođe, ova služba je mjesečno dostavljala izvještaje o plaćenim porezima i doprinosima za zaposlene (IOPPD) prema Poreskoj upravi, mjesečne izvještaje prema Statistici za zaposlene, mjesečni obračun zarada za zaposlene prema Ministarstvu finansija, M4 obrazce prema Fondu PIO za prethodnu godinu za sve zaposlene u Ministarstvu, a obavljani su i blagajnički i drugi poslovi po naređenju starješine. Takođe, u kontinuitetu se ostvarivala saradnja i sa drugim institucijama: bankama, Državnom revizorskom institucijom, opštinama itd.

Pregled planiranih i isplaćenih sredstava za 2021. godinu

Pozicija	Planirano	Izvršeno
4111 - neto zarade	1.411.950,43	1.263.848,57
4112 - porez	223.930,75	169.907,57
4113 - doprinosi - zaposleni	586.136,65	453.086,72
4114 - doprinosi - poslodavac	232.027,93	177.378,70
4115 - prirez na porez	33.509,11	25.368,41
4122 - naknada za stanovanje	0,00	0,00
4124 - jubilarne nagrade	882,65	882,65
4125 – otpremnine	2.527,02	2.527,02
4127 - ostale naknade	0,00	0,00

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

4131 - administrativni materijal	9.379,23	2.757,23
4133 - materijal za posebne namjene	6.745,77	5.528,25
4134 - rashodi za energiju	3.767,74	1.991,38
4135 - rashodi za gorivo	3.173,09	850,25
4141 - službena putovanja	57.494,04	35.938,43
4142 - reprezentacija	6.223,35	2.108,70
4143 - komunikacione usluge	7.812,46	5.066,92
4144 - bankarske usluge	4.859,16	3.314,93
4145 - usluge prevoza	0,00	0,00
4146 - advokatske, notarske usluge	5.184,58	757,55
4147 - konsultantske usluge	570.690,07	449.208,98
4147 - krediti i donacije	1.617.517,20	2.862.740,32
4148 - usluge stručnog usavršavanja	9.605,61	4.028,53
4149 - ostale usluge	37.909,11	21.013,63
4153 - tekuće održavanje opreme	137.277,16	50.917,20
4161 - kamate	86,90	0,00
4171 - zakup objekata	27.928,24	16.076,52
4181 - subvencije	18.855.241,42	15.847.101,80
4181 - donacija	3.000.000,00	3.525.572,47
4191 - izdaci po osnovu ugovora o djelu	278.200,46	244.357,10
4193 - izrada i održavanje softvera	94.567,12	59.081,83
4194 - osiguranje	4.345,04	0,00
4195 - kontribucije za članstvo	185.915,11	153.493,23
4196 - komunalne naknade	3.552,44	1.836,11
4314 - transferi nevladinim organizacijama	0,87	0,00
4318 - ostali transferi pojedincima	3.636.837,84	3.628.963,82
4319 - ostali transferi institucijama	235.200,00	235.000,00
4412 - infrastruktura-vodovodi	3.023.800,00	3.009.997,87
4415 - izdaci za opremu	15.856,46	10.067,35
4630 - otpлата obaveza iz prethog perioda	10.193,77	6.020,66
UKUPNO	34.340.328,78	32.276.790,70

Napomena: Razlog većeg iznosa izvršenja od plana je u isplaćenim sredstvima po osnovu donacija i kredita koji ne ulaze u plan budžeta.

7. IZVJEŠTAJI ORGANA U NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA

7.1. UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

DJELOKRUG RADA UPRAVE ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je samostalan organ čiji nadzor nad radom vrši Ministarstvo poljoprivrede, i koja je počela je sa radom 01.04.2016. godine, a nastala je objedinjavanjem postojećih uprava koje su bile u sastavu Ministarstva: Veterinarske uprave i Fitosanitarne uprave, a preuzeti su i poslovi Odjeljenja za bezbjednost hrane Ministarstva zdravlja.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove vrši poslove definisane Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl. list CG“, br. 80/15) u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje, veterine i u fitosanitarnoj oblasti, dodatno izmjenama i dopunama ove Uredbe („Sl. list CG“, br. 3/17) od 15. januara 2017. godine preuzeti su svi poslovi sprovođenja inspekcijskog nadzora u ovim oblastima.

Poslovi uprave vrše se u tri sektora:

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je u 2021. godini pripremila stručne osnove za 30 Programa:

1. Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2021. godinu
2. Program fitosanitarnih mjera za 2021. godinu
3. Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2021. godini
4. Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2021. godinu
5. Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog i sadnog materijala na GMO za 2021. godinu
6. Program kontrolnog ispitivanja matičnih stabala sadnog materijala za 2021. godinu
7. Program kontrolnog ispitivanja sadnog materijala za 2021. godinu
8. Program monitoringa uređaja za upotrebu pesticida
9. Program monitoringa održive upotrebe pesticida za 2021. godinu
10. Program monitoringa karakteristika sredstava za ishranu bilja za 2021. godinu
11. Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla za 2021. godinu
12. Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2021. godinu
13. Program monitoringa post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja za 2021. godinu
14. Program monitoringa prometa sredstava za zaštitu bilja
15. Program monitoringa uticaja upotrebe pesticida na životnu sredinu za 2021. godinu
16. Program monitoringa rezidua u hrani životinjskog porijekla i hrani za životinje za 2021. godinu
17. Program monitoringa rezidua sredstava za zaštitu bilja (pesticida) životinje za 2021. godinu
18. Program monitoringa nitrata u lisnatom povrću životinje za 2021. godinu
19. Program monitoringa *Listeria monocytogenes* u gotovoj hrani životinjskog porijekla životinje za 2021. godinu
20. Program monitoringa mikrobioloških kriterijuma životinje za 2021. godinu
21. Program monitoringa bezbjednosti školjki životinje za 2021. godinu
22. Program monitoringa kontaminenata u hrani životinje za 2021. godinu
23. Program monitoringa hrane za posebne prehrambene potrebe za 2021. godinu
24. Program monitoringa kvaliteta soli i sadržaja soli u pekarskim proizvodima za 2021. godinu
25. Program monitoringa kvaliteta meda i pčelinjeg voska za 2021. godinu
26. Program monitoringa korišćenja zdravstvenih tvrdnji u dodacima ishrani (suplementima) i biljnim čajevima za 2021. godinu
27. Program monitoringa predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom za 2021. godinu
28. Program monitoringa prirodne mineralne, izvorske vode i vode koja se namjenski koristi, odnosno ugrađuje u hranu tokom proizvodnje, pripreme ili obrade za 2021. godinu

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

29. Program monitoringa nepoželjnih supstanci u hrani za životinje za 2021. godinu
30. Program monitoringa hrane i hrane za životinje na prisustvo genetski modificiranog materijala za 2021. godinu

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je u 2021. godini pripremila stručne osnove za 42 propisa koji su objavljeni u Službenom listu Crne Gore:

	Naziv propisa	Sl. list	Datum
1.	Uredba o izmjeni Uredbe o higijeni hrane	42/21	30.04.2021.
2.	Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2021. godinu	81/21	27. 07.2021
3.	Program fitosanitarnih mjera za 2021. godinu	81/21	27. 07.2021
4.	Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2021. godinu	81/21	27. 07.2021
5.	Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2020. godini	81/21	27. 07.2021
6.	Pravilnik o načinu obavljanja pregleda, uslovima i načinu izdavanja biljnog pasoša	21/21	26. 02.2021.
7.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja štetnog organizma <i>Fusarium circinatum</i> Nirenberg & O'Donnell	27/21	10. 03.2021.
8.	Naredba o hitnim mjerama radi sprečavanja unošenja i širenja štetnog organizma virusa <i>Rose Rosette</i>	69/21	25. 06.2021.
9.	Pravilnik o izmjenama i dopuni pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja bakterije <i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>actinidiae</i> Takikawa, Serizawa, Ichikawa, Tsuyumu & Goto	101/21	23.09.2021.
10.	Naredba o hitnim fitosanitarnim mjerama za sprečavanje širenja i suzbijanje zlatne žutice vinove loze	103/21	28.09.2021.
11.	Uredba o novoj hrani koja se može koristiti i stavljati na tržište	108/21	20.10.2021.
12.	Pravilnik o izmjeni i dopuni pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma <i>Phyllosticta citricarpa</i> (McAlpine) Van der Aa*	116/21	29.10.2021.
13.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja virusa smeđe naboranosti ploda paradajza <i>Tomato brown rugose fruit virus</i> (ToBRFV)	121/21	19.11.2021.
14.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja bakterije <i>Xylella fastidiosa</i> (Wells et al.)	121/21	19.11.2021.
15.	Naredba o mjerama za sprečavanje unošenja štetnih organizama na bilje, biljne proizvode i objekte pod nadzorom koji se prenose drvenim materijalom za pakovanje porijeklom iz Kine, Bjelorusije i Indije	130/21	16.12.2021.
16.	Pravilnik o izmjeni pravilnika o načinu vršenja službene kontrole hrane neživotinjskog porijekla i hrane za životinje neživotinjskog porijekla	130/21	16.12.2021.
17.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja, širenja i	136/21	27.12.2021.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

	suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom		
18.	Naredba o zabrani unošenja bilja radi sprečavanja unošenja i širenja štetnog organizma <i>Xylella fastidiosa</i> (Wells et al.)	136/21	27.12.2021.
19.	Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2021. godinu	20/21	25.02.2021.
20.	Pravilnik o bližim uslovima u pogledu kadra i opreme koje treba da ispunjava proizvođač oplemenjivača zemljišta	51/21	20.05.2021.
21.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencije o upotrebi sredstava za zaštitu bilja	81/21	27.07.2021.
22.	Pravilnik o dopuni Pravilnika o označavanju sredstava za zaštitu bilja	81/21	27.07.2021.
23.	Program monitoringa post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
24.	Program monitoringa prometa sredstava za zaštitu bilja za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
25.	Program monitoringa karakteristika sredstava za ishranu bilja za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
26.	Program kontrolnog ispitivanja sadnog materijala za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
27.	Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
	Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
28.	Program monitoringa održive upotrebe pesticida za 2021. godinu	85/21	04.08.2021.
29.	Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog i sadnog materijala na GMO za 2021. godinu	85/21	04.08.2021.
30.	Program kontrolnog ispitivanja matičnih stabala sadnog materijala za 2021. godinu	85/21	04.08.2021.
31.	Program monitoringa uticaja upotrebe pesticida na životnu sredinu za 2021. godinu	85/21	04.08.2021.
32.	Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2021. godinu	85/21	04.08.2021.
33.	Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti za prodaju kućnih ljubimaca	102/21	24.9.2021
34.	Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026. godine	115/2021	28.10.2021.
35.	Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2021. godinu	118/2021	05.11.2021.
36.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o maksimalnom nivou rezidua sredstava za zaštitu bilja na ili u bilju, biljnim proizvodima, hrani li hrani za životinje	130/2021	16.12.2021.
37.	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminanata u hrani	131/21 od	17. 12.2021.
38.	Uredba o izmjenama Uredbe o korišćenju zdravstvenih i nutritivnih tvrdnji prilikom označavanja, reklamiranja i prezentacije hrane	133/21 od	22.12.2021.

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

39.	Pravilnik o izmjeni pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama rezidua farmakološki aktivnih supstanci veterinarskih lijekova u proizvodima životinjskog porijekla	135/2021	24.12.2021.
40.	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koje se mogu dodavati hrani	141/2021	30.12.2021.
41.	Pravilnik za uvoz pasa, mačaka i pitomih tvorova	143/2021	31.12.2021.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je u 2021. godini pripremila stručne osnove i donijela 6 instrukcija, odluka, uputstava:

	Naziv instrukcije, odluke, uputstva, vodiča	Oznaka	Datum
1.	Godišnji plan službene kontrole objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane neživotinjskog porijekla za period od 1. IV 2021. do 1. IV 2022.	02-310/21-402	5.mart
2.	Godišnji plan službene kontrole objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane neživotinjskog porijekla za period od 1. IV 2021. do 1. IV 2022.	02-310/21-570	8.april.
3.	Godišnji plan službenih kontrola za fitosanitarnu oblast za 2021.godinu	04-309/20-1691/2	01/04
4.	Instrukcija za implementaciju Pravilnika o izmjeni i dopuni pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma <i>Phyllosticta citricarpa</i> (McAlpine) Van der Aa br	04/1-309/21-4478	18.10.2021
5.	Tehničke smjernice za izdavanje biljnih pasoša u proizvodnji rasad povrća	04/1-309/21-2396	07.07.2021
6.	Tehničke smjernice za izdavanje biljnih pasoša u proizvodnji sadnog materijala ukrasnog bilja	04/1-309/21-2396/2	07.07.2021
7.	Instrukcija za zdravstveni pregled listova celera	04/1-309/21-2022	07.06.2021
8.	Uvoz plodova citrusa i dopunske izjave na fitosertifikatu – poređenje važećeg propisa i nove Uredbe (EU)2019/2072	04/1-309/21-1107	29.03.2021.
9.	Smjernice o obukama za obavljanje službenih kontrola, odnosno fizičkih pregleda na graničnim kontrolnim mjestima (br. od.)	03-312/21-5874*	14.12.2021.
10.	Smjernice za navođenje mjesta porijekla u smislu Uredbe o informisanju potrošača	01-310/21-5905	16.12.2021.

REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU RADA VLADE

Po Programu rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je realizovala sljedeće obaveze:

R.B.	Plan rada Vlade za 2021.	Sjednica
------	--------------------------	----------

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

1.	Treći izvještaj o realizaciji nacionalnog programa za unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom (za 2020. godinu)	06. 05. 2021.
2.	Četvrti izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nus proizvode životinjskog porijekla	26.08.2021.
3.	Izmjene nacionalnog programa za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla	03. 11.2021.
4.	Informacija o izgradnji postrojenja za preradu nusproizvoda životinjskog porijekla na lokaciji Čelinska kosa, KO Majstorovina, Opština Bijelo Polje do 2024.godine	01.12.2021.
5.	Izvještaj o sprovođenju Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za 2020. godinu	22.04.2021.
6.	Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026. godine	02.09.2021.
7.	Program za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori sa akcionim planom	15.07.2021

REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU PRISTUPANJA CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU ZA POGLAVLJE 12

Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2021-2023), planirana je realizacija 36 obaveza (2 u strateškom i 34 u zakonodavnom okviru) u 2021, od čega je realizovano 24, odnosno 66,6%.

Kvartal	Godina	Naziv	Status
<i>Strateški okvir</i>			
II	2021	Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja	R
II	2021	Program za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori	R
<i>Zakonodavni okvir</i>			
II	2021	Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2021.	R
II	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu obavljanja fitosanitarnog pregleda i uslovima za izdavanje biljnog pasoša	R
II	2021	Naredba o donošenju mjera za sprečavanje unošenja u Uniju virusa Rose Rosette i širenja na teritoriji Crne Gore	R
II	2021	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma Fusarium circinatum Nirenberg & O'Donnell	R
II	2021	Naredba o izmjenama i dopunama Naredbe o zabrani unošenja bilja radi sprečavanja unošenja Xylella fastidiosa	R
II	2021	Pravilnik o zahtjevima za uvoz hrane biljnog i životinjskog porijekla (mješoviti proizvodi)	R
III	2021	Naredba o mjerama sprečavanja unošenja virusa slinavke i šapa	N
III	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima za uvoz i tranzit kopitara	N
III	2021	Pravilnik o uslovima za uvoz kopitara, sjemena i embriona	N

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

III	2021	Pravilnik o bližim uslovima za unos pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za kućne ljubimce koju unose putnici kao ličnu pošiljku	N
III	2021	Pravilnik o uslovima uvoza sjemena, jajnih ćelija i embriona u odnosu na zdravlje pasa, mačaka i feretki	R
III	2021	Uredba o izmjenama Uredbe o korišćenju zdravstvenih i nutritivnih tvrdnji prilikom označavanja, reklamiranja i prezentacije hrane	R
III	2021	Pravilnik o obukama za obavljanje službenih kontrola, odnosno fizičkih pregleda na graničnim kontrolnim mjestima	R
III	2021	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koje se mogu dodavati hrani	R
III	2021	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminenata u hrani	R
III	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma <i>Phyllosticta citricarpa</i> (McAlpine) Van der Aa	R
IV	2021	Naredba o mjerama za uvoz hrane i hrane za životinje porijeklom iz Japana	N
IV	2021	Smjernice o sistemima upravljanja bezbjednosti hrane za djelatnosti maloprodaje hrane, uključujući donacije hrane	R
IV	2021	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o higijeni hrane	R
IV	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama rezidua farmakološki aktivnih supstanci veterinarskih lijekova u proizvodima životinjskog porijekla	R
IV	2021	Smjernice za navođenje mjesta porijekla u smislu Uredbe o informisanju potrošača	R
IV	2021	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o novoj hrani koja se može koristiti i stavljati na tržište	R
IV	2021	Pravilnik o uslovima za uvoz hrane i hrane za životinje i praćenje nivoa radioaktivnosti i obrasci sertifikata i uslovima za izdavanje sertifikata	N
IV	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija	N
IV	2021	Pravilnik o kontroli TSE	N
IV	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i mjerama kontrole salmonela kod živine i drugih specifičnih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom	N
IV	2021	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti dobrobiti životinja	N
IV	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	R
IV	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja bakterije <i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>actinidiae</i> Takikawa, Serizawa, Ichikawa, Tsuyumu & Goto	R

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

IV	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala povrća	N
IV	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima za proizvodnju i stavljanje u promet sadnog materijala voća	N
IV	2021	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja virusa smeđe naboranosti ploda paradajza Tomato brown rugose fruit virus (ToBRFV)	R
IV	2021	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o maksimalnom nivou rezidua sredstava za zaštitu bilja na ili u bilju, biljnim proizvodima, hrani ili hrani za životinje	R
IV	2021	Naredba o pojačanim kontrolama i mjerama za uvoz pojedinih vrsta roba	R

REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE CRNE GORE

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u toku 2021. godine je realizovala sve zaključke Vlade Crne Gore u skladu sa dinamikom realizacije:

R.B.	OBAVEZA UPRAVE	SJEDNICA	ZAKLJUČAK
8.	EKO/2021/003 - Informacija o postupanju sa 10.500 t pšenice koju je bivše Ministarstvo ekonomije nabavilo u aprilu mjesecu 2020. godine - da bez odlaganja izvrši inspekcijski nadzor u silosima Luke Bar i da konstatuje stanje u kome se nalazi pšenica.	6. 14.01.2021.	2021/006/013/02/POL
9.	GSV/2021/026 - Izvještaj o realizaciji Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2020-2022, za 2020. godinu - da usklade svoje predloge za pripremu Programa rada Vlade za 2021. godinu sa važećim Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, pritom uzimajući u obzir nerealizovane obaveze svojih resora, sadržane u ovom izvještaju.	11. 18.02.2021.	2021/011/001/02/POL
10.	UPZ/2021/012 - Predlog akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 - Životna sredina i klimatske promjene da realizuje obaveze iz Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene u planiranim rokovima.	11. 18.02.2021.	2021/011/008/03/POL
11.	UPZ/2021/012 - Predlog akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 - Životna sredina i klimatske promjene da imenuje predstavnika za učešće u Radnoj grupi za praćenje realizacije obaveza iz Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene.	11. 18.02.2021.	2021/011/008/04/POL
12.	EKO/2021/062 - Predlog odluke o utvrđivanju liste organa nadležnih za inspekcijski nadzor nad sprovođenjem zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača - otkloniti uočeni nedostaci i pravne praznine u pogledu jasnoće i sveobuhvatnosti uređenja: a) organa nadležnog za nadzor, kao i precizno razgraničenje nadležnosti; b) ovlašćenja inspektora ili drugog ovlašćenog lica u preduzimanju upravnih i drugih mjera; c) kaznenih odredaba koje po opsegu i sadržaju moraju da odgovaraju materijalnim odredbama kojima su utvrđene obaveze trgovaca, tj. zagarantovana prava potrošača. - u opštim, odnosno odredbama o nadzoru, propisati shodna primjena Zakona o zaštiti potrošača tako da se	19. 08.04.2021	2021/019/002/08/POL

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

	istim utvrdi da se na odnose potrošača i trgovca primjenjuju odredbe Zakona o zaštiti potrošača (osim ako odredbama tog posebnog zakona, koje su usklađene sa pravnom tekovinom EU, nije drugačije određeno), odnosno da se poslovi inspeksijskog nadzora ili nadzora drugog ovlaštenog službenika vrše u skladu sa tim posebnim zakonom, Zakonom o zaštiti potrošača i Zakonom o inspeksijskom nadzoru.		
13.	EKO/2021/062 - Predlog odluke o utvrđivanju liste organa nadležnih za inspeksijski nadzor nad sprovođenjem zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača -da Vladi Crne Gore, preko Ministarstva ekonomskog razvoja, dostave informacije o realizaciji zaključaka do 30. novembra 2021. godine.	19. 08.04.2021.	2021/019/002/11/POL
14.	UNU/2021/056 - Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za 2020. godinu - da u skladu sa dinamikom realizacije aktivnosti iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2020. i 2021. godine realizuju sve planirane aktivnosti.	19. 08.04.2021.	2021/019/002/02/POL
15.	POL/2021/025 - - da do kraja II kvartala 2021. pripreme Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026. godine.	21. 22.04.2021.	2021/021/017/02/POL
16.	UNU/2021/068 - Predlog nacionalnog plana zaštite i spašavanja od hemijskih i bioloških rizika - da realizuju mjere i aktivnosti utvrđene Nacionalnim planom.	24. 13.05.2021.	2021/024/011/02/POL
17.	UPZ/2021/082 - Informacija: Obilježavanje 30 godina ekološke države Crne Gore sa okvirnim Programom aktivnosti - da prihvate koncept smanjenja upotrebe jednokratne plastike i da se priključe redovnim mjesečnim akcijama prikupljanja iskorišćenog papira i PET ambalaže za ponovnu upotrebu i/ili reciklažu u koordinaciji Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma.	25. 20.05.2021.	2021/025/016/06/POL
18.	POL/2021/048 - Izvještaj o sprovođenju nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za 2020. godinu - da do kraja II kvartala 2021. godine pripreme Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period 2021. do 2026. godine	32. 15.07.2021	2021/032/021/02/POL
19.	POL/2021/063 - Predlog nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026. godine -da nakon što Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove dostavi Izvještaj o sprovođenju Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja i taj Izvještaj dostavi Vladi najkasnije do kraja drugog kvartala tekuće za prethodnu godinu.	37. 02.09.2021	2021/037/002/03/POL
20.	MJU/2021/133 - Informacija o realizaciji javnih konkursa za raspodjelu sredstava za projekte i programe nevladinih organizacija u 2021. godini - da sredstva koja nisu realizovana u 2021. godini shodno obavezama iz raspisanih konkursa obezbijede na teret budžeta tog organa državne uprave u 2022. godini.	51. 16.12.2021	2021/051/029/03/POL

SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE I LJUDSKE RESURSE

Služba za opšte poslove i ljudske resurse obavlja poslove koji se odnose na:

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

- praćenje zakona i drugih propisa koji se odnose na državne službenike i namještenike (Zakon o državnoj upravi, Zakon o državnim službenicima i namještenicima, kao i ostalim pozitivno pravnim propisima koji regulišu ovu oblast);
- pripremanje pojedinačnih akata kojima se utvrđuju prava, obaveze i odgovornosti zaposlenih u Upravi;
- sprovođenje postupaka u vezi sa zapošljavanjem, ocjenjivanjem, napredovanjem, utvrđivanjem sposobnosti, stručnim usavršavanjem, osposobljavanjem pripravnika za samostalno vršenje poslova, vođenje jedinstvene kadrovske evidencije i drugih evidencija iz oblasti rada,
- pripremanje izjašnjenja upravnom sudu na tužbe službenika i namještenika,
- pripremanje izjašnjenja na zahtjev zaštitnika imovinsko pravnih odnosa;
- učešće u radnim grupama;
- izrada mišljenja, stručnih upustava za sprovođenje propisa iz djelokruga rada Uprave;
- saradnja sa nadležnim organima i drugim institucijama.

U Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, tokom 2021 godini, pokrenuta su tri postupka za prijem u radni odnos inspektora, od toga jedan se odnosio na mjesto inspektora za hranu u Odsjeku za inspekciju hrane, i dva koja su se odnosila na mjesta fitosanitarnih inspektora u Odsjeku za fitosanitarnu inspekciju. Po tom osnovu su donijete odluke o izboru i postavljenju inspektora na period od pet godina, u zvanju inspektor I i III. Takođe, pokrenuti su postupci za 12 inspektora kojima je istekao mandat u 2020. godini, i po tom osnovu donijete su odluke o izboru i postavljenju inspektora na period od pet godina, u zvanju inspektora I. Tokom 2021. godine, za direktora Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosaniatrne poslove utvrđen je prestanak mandata na lični zahtjev.

Sve promjene iz oblasti službeničkih odnosa, a koje se odnose na nova rješenja o rasporedu i zaradama, ocjenjivanju, godišnjim odmorima i slično, unijete su u elektronsku bazu podataka za CKE, kroz KIS aplikaciju. Realizovan je veći broj obuka kod Uprave za kadrove, u skladu sa godišnjim Planom i programom stručnog usavršavanja državnih službenika i namještenika.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, omogućila je podnositelima zahtjeva blagovremen pristup traženoj informaciji shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama. U 2021. godini, jedan od prioritarnih zadataka odnosio se na održavanje i jačanje odnosa sa medijima i NVO sektorom. Tokom izvještajnog perioda primljeno je 48 zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od kojih je uprava kao prvostepeni organ donijela 19 rješenja kojima je dozvolila pristup traženoj informaciji u cjelosti. U devet predmeta donijeta su rješenja kojima je zahtjev djelimično usvojen. U ostalim predmetima je donijeto ukupno osam rješenja kojima su odbijeni zahtjevi kao neosnovani i jedno obavještenje o javno objavljenoj informaciji u smislu člana 26 stav 2 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Izrađene su prepiske iz domena opštih i pravnih poslova.

Na zahtjev suda i zaštitnika imovinsko pravnih interes dostavljeno je 50 izjašnjenja sa spisima predmeta na način i u rokovima utvrđenim zakonima kojima se uređuje postupak pred sudom. Ovlašćeni predstavnik Uprave, zastupao je Upravu pred sudovima za prekršaje na teritoriji Crne Gore.

Takođe, komunikacija inicirana od strane organa uprave pravovremeno je procesuirana na dalje postupanje u zavisnosti od prirode zahtjeva.

U okviru ove službe zaključeni su ugovori između Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove sa ovlašćenim Laboratorijama (DOO Centar za ekotoksikološka ispitivanja CG, Univerzitet Crne Gore -Institut za biologiju mora, Specijalistička Veterinarska laboratorija, Instut za javno zdravlje Crne Gore, Fakultet za prehrambenu tehnologiju), radi realizacije Programa mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2021. godinu ("Sl.list CG" br.81/2021).

Kao i tokom prethodnih godina, Služba za opšte poslove i ljudske resurse učestvovala je u komisijama i pružala pravnu pomoć u zavisnosti od sektorskih potreba.

U okviru ove službe obavljaju se i drugi tekući poslovi, uključujući i poslove iz nadležnosti Arhive, prijem, zavođenje i otpremanje akata.

SLUŽBA ZA FINANSIJE I JAVNE NABAVKE

Služba za finansije i javne nabavke, u skladu sa usvojenim Planom rada Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove za 2021. godinu, obavila je sljedeće poslove:

- Usaglašena su sva plaćanja po pozicijama, u skladu sa odobrenim mjesečnim planom korišćenja budžetskih sredstava Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Nakon izvršenog usaglašavanja troškova po pozicijama sačinjen je izvještaj o izvršenju Budžeta Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove sa Programa 2622-Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi za period od 01.01 2021 godine do 31.12.2021 godine.
- Finansijski Izvještaj je usaglašen i proslijeđen Ministarstvu finansija u rokovima i na način propisan Pravilnikom o jedinstvenoj klasifikaciji računa za Budžet Crne Gore, budžete vanbudžetskih fondova i budžete opština.
- Na osnovu izvještaja Centralne popisne komisije, izvršeno je sravnjenje popisnog stanja imovine (pokretne i nepokretne) u Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, sa knjigovodstvenim stanjem.
- Izradjen je Izvještaj o pokretnoj i nepokretnoj imovini kao i ostaloj opremi koju koristi Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove dostavljen je Upravi za imovinu u pisanoj i elektronskoj formi.
- Mjesečno su pripremani podaci za obračun zarada, za službenike i namještenike Uprave, na osnovu evidencije prisustva službenika na radu.
- Odrađeni su računi dobavljača za isporučenu robu i izvršene usluge plaćanja. Isplaćeni su prispjeli gotovinski računi, u skladu sa važećim zakonskim propisom, preko blagajne, i izvršena isplata određenih ličnih primanja (dnevnice, putni troškovi i dr.).
- Izradjen je Zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava za 2022. godinu i programski budžet I dostavljen Ministarstvu finansija u zakonskom roku tj. do 01.07 2021. godine.
- Zakonom o Budžetu opredijeljena sredstva na Programu Bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarni poslovi za 2021 godinu iznosila su 3.719.302,69€. Utrošena sredstva na kraju 2021 godine iznose 3.612.415,60€.

Procenat iskorišćenosti odobrenih sredstava na programu 2622 Bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne uprave za period januar – decembar 2021. godine je 97,13%).

Struktura odobrenih i potrošenih sredstava za izdatke Budžeta Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove - Program bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni posloviza period Od 01.01 do 31.12 2021 godine

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

redni broj	NOVČANI TOK-EKONOMSKA KLASIFIKACIJA	Plan 2021	(u €)	
			I z v r š e n j e	
			2020	2021
1	2	3	4	5
1	PRIMICI	3.719.302,69	4.213.795,35	3.612.415,60
1.1	Opšti prihodi	3.710.802,69	4.213.795,35	3.604.055,60
1.2	Namjenski prihodi	-	-	-
1.3	Sopstveni prihodi	-	-	-
1.4	Donacije	8.500,00	8.330,00	8.360,00
1.5	Pozajmice i krediti	-	-	-
I	Ukupno primici (1.1+1.2+1.3+1.4+1.5)	3.719.302,69	4.213.795,35	3.612.415,60
2	IZDACI	3.719.302,69	4.213.795,35	3.612.415,60
2.1	Tekući izdaci	3.542.784,73	4.205.446,69	3.476.352,24
2.1.1	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	1.135.832,05	1.041.656,42	1.072.226,94
2.1.2	Ostala lična primanja	992,34	25.103,50	540,00
2.1.3	Rashodi za materijal	6.581,50	6.494,95	5.762,47
2.1.4	Rashodi za usluge	578.275,39	560.494,92	577.405,14
2.1.5	Tekuće održavanje	26.836,50	30.746,64	26.821,25
2.1.6	Kamate	-	-	-
2.1.7	Renta	-	-	-
2.1.8	Subvencije	1.705.250,00	2.237.066,79	1.705.240,12
2.1.9	Ostali izdaci	89.016,95	113.840,17	88.356,32
2.2.	Transferi za socijalnu zaštitu	-	-	-
2.2.1	Prava iz oblasti socijalne zaštite	-	-	-
2.2.2	Sredstva za tehnološke viškove	-	-	-
2.2.3	Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja	-	-	-
2.2.4	Ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite	-	-	-
2.2.5	Ostala prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja	-	-	-
2.3.	Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru	168.921,86	191.230,60	116.465,28
2.4.	Kapitalni izdaci	-	-	-
2.5.	Pozajmice i krediti	-	-	-
2.6.	Otplata dugova	7.593,53	7.161,16	19.598,08
2.7.	Rezerve	-	-	-
II	Ukupno izdaci (2.1 + 2.2 + 2.3 + 2.4 + 2.5 + 2.6 + 2.7)	3.719.302,69	4.213.795,35	3.612.415,60

PLAN JAVNIH NABAVKI

Planom javnih nabavki za 2021. godinu, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu fitosanitarne poslove je predvidjela dva otvorena postupaka, od kojih se jedan odnosio na Nabavku lijekova i dijagnostičkih sredstava, vakcine za veterinarsku upotrebu, dok se drugi odnosio na Oznake za životinje.

Oba postupaka su uspješno realizovana nakon usvajanja budžeta za 2021. godinu (prvobitna preporuka glasila je da u Plan javnih nabavki za 2021. godinu budu uneseni samo neophodni postupci za koje su obezbijeđena novčana sredstva, shodno Rješenju o privremenom finansiranju, dok je za ostale postupke neophodno sačekati donošenje budžeta).

Takođe, naglašavamo, da je plan javnih nabavki za 2021. godinu „mijenjan“ samo jednom, nakon usvajanja budžeta. Prije konačnog donošenja plana vršena je blagovremena koordinacija

sa unutrašnjim organizacionim jedinicima radi prikupljanja potreba koje se obezbeđuje preko javnih nabavki. Objektivana procjena, istraživanje tržišta, koordinacija sa službom za finansije, dobijanje saglasnosti od nadležnog organa, blagovremeno objavljivanje plana (31.01.2021. godine), koraci su koji su blagovremeno preduzeti i ova vrsta preventivnih mjera u potpunosti je ispoštovana. Jedinim izuzetkom se može smatrati održavanje vozila i nedostatak sredstava za ovu nabavku s obzirom na to da je u trenutku usvajanja budžeta najveći dio novca predviđen za ovu nabavku bio potrošen, ili je bio rezervisan za plaćanje. Činjenica da tokom godine na adresu Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove nije pristigla nijedna žalba na sprovedene postupke, govori u prilog da je Uprava postupke sprovodila bez korišćenja diskriminatorskih uslova i sa objektivnim određivanjem roba, usluga i radova u odnosu na tehnološke i funkcionalne karakteristike, namjenu i svojstva.

Tokom godine nije zabilježeno nijedno postojanje sukoba interesa što je konstatovano zabilješkama o kršenju antikorupcijskih pravila.

Takođe, na kraju godine, na adresu Direktorata za politiku javnih nabavki dostavljena je Metodologija analize rizika za 2021. godinu, kao i Evidencija o sukobu interesa.

Realizovane jednostavne nabavke:

- Etikete sa bar kodovima za epruvete;
- Oprema za BSE;
- Usluge štampanja pasoša za goveda i pasoša za pse;
- Usluge štampanja veterinarskih sertifikata;
- Usluge štampanja i umnožavanja dokumenata za sprovođenje inspekcijskog nadzora u sektoru veterine;
- Usluge štampanja i umnožavanja dokumenata za sprovođenje inspekcijskog u sektoru bezbjednosti hrane i sektoru za fitosanitarne poslove;
- Usluge štampanja fitosanitarnih sertifikata;
- Mikročipovi sa aplikatorom za identifikaciju pasa;
- Brzi testovi za detekciju biljnih bolesti;
- Službena putovanja;
- Usluge softverskog održavanja i unapređivanja (FITO INFO, AIMS i VIS).

STANJE U UPRAVNIM OBLASTIMA I IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA

Izvještaj o postupanju u upravnim stvarima za 2021. godinu, izrađen je u skladu sa Pravilnikom o sadržaju godišnjeg izvještaja o postupanju u upravnim stvarima i bližem sadržaju i načinu vođenja evidencije o postupanju u upravnim stvarima („Službeni list CG“, broj 82/17), koji sadrži statističke podatke o upravnim stvarima, koje vodi ova Uprava.

U Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u periodu od 01.01.2021. godine do 31.12.2021. godine primljeno je 63.894 zahtjeva za rješavanje prvostepenih upravnih predmeta koji su dostavljeni na rješavanje sektorima i službi i po svim zahtjevima je riješeno u zakonskom roku i to:

- Sektor za bezbjednost hrane: 23.787 zahtjeva;
- Sektor za veterinu: 15.845 zahtjeva;
- Sektor za fitosanitarne poslove: 24.214 zahtjeva;
- Služba za opšte poslove i ljudske resurse: 48 zahtjeva;

SEKTOR ZA BEZBJEDNOST HRANE:

U sektoru za bezbjednost hrane u periodu od 01.01.2021. godine do 31.12.2021. godine primljeno je ukupno 23.783 zahtjeva za rješavanje prvostepenih upravnih predmeta i po svim zahtjevima je riješeno u zakonskom roku i to:

ODSJEK ZA REGISTRACIJU I ODOBRAVANJE OBJEKATA

U ovom odsjeku rješavano je:

- a) po zahtjevima subjekata za izdavanje rješenja o upisu u Registar objekata koji obavljaju djelatnosti poslovanja hranom i hranom za životinje koje podliježu registraciji i

b) po zahtjevima za izdavanje rješenja o ispunjenosti uslova za obavljanje djelatnosti proizvodnje, prerade i distribucije hrane objekata u kojima se obavlja djelatnost koja podliježe odobravanju.

Riješeno je po svim zaprimljenim zahtjevima i donijeto je ukupno 2543 rješenja:

- 9 rješenja o odobravanju obavljanja djelatnosti poslovanja hranom životinjskog porijekla;
- 40 rješenja o odobravanju obavljanja djelatnosti poslovanja hranom neživotinjskog;
- 27 rješenja o upisu u registar registrovanih objekata hrane za životinje;
- 355 rješenja o upisu u registar registrovanih objekata hrane životinjskog porijekla;
- 2112 rješenja o upisu u registar registrovanih objekata hrane neživotinjskog porijekla.

ODSJEK ZA INSPEKCIJU HRANE

Unutrašnja kontrola: Zbog nepravilnosti utvrđenih tokom sprovođenja inspeksijskog nadzora u unutrašnjoj kontroli inspekcija za hranu je preduzela 1.210 upravnih mjera i to:

- 39 rješenja o privremenoj zabrani obavljanja djelatnosti -poslovanja hranom u objektu do otklanjanja utvrđenih nepravilnosti;
- 149 rješenja o otklanjanju infrastrukturnih neusaglašenosti u određenom roku;
- 107 rješenja o zabrani rada licima bez dokaza o zdravlju (sanitarne knjižice);
- 30 rješenja stavljanje van prometa i uništavanje nebezbedne hrane;
- 723 ukaza o otklanjanju nepravilnosti u kratkom roku;
- 156 izdatih prekršajnih naloga, u iznosu od 47.258,70€ i
- 6 zahtjeva za pokretanje *prekršajnog postupka*.

Spoljnotrgovinska kontrola/uvoz/izvoz:

Rješavajući po zahtjevu uvoznika za vršenje pregleda pošiljki hrane i predmeta i materijala koji dolaze u kontakt hranom inspektori za hranu su nakon izvršenih pregleda i sprovedenog postupka donijeli ukupno 20.030 rješenja i to:

- 20.017 rješenja o odobravanje uvoza i stavljanju na tržište pošiljki hrane i predmeta i materijala koji dolaze u kontakt s hranom iz uvoza;
- 13 rješenja o zabrani uvoza i stavljanja na tržište nebezbednih pošiljki hrane i predmeta i materijala koji dolaze u kontakt s hranom zbog utvrđenih neusaglašenost.

SEKTOR ZA VETERINU

ODSJEK ZA ZDRAVLJE, ZAŠTITU DOBROBITI ŽIVOTINJA I IDENTIFIKACIJU I REGISTRACIJU – ukupno 653 zahtjeva, od čega je izdato:

- 547 rješenja o utvrđivanju ispunjenosti veterinarsko sanitarnih uslova za objekte iz oblasti zaštite dobrobiti životinja, registracije držaoca životinja (pčele, konji, živina);
- 9 saglasnosti za održavanje manifestacija/sajam/ izložbi
- 15 rješenja za naknadu štete držaocima životinja zbog suzbijanja zaraznih bolesti životinja;
- 77 rješenja o uslovima za karantin za uvezene životinje;
- 4 rješenja o uslovima za karantin u unutrašnjem karantinu;
- 1 zahtjev obustavljen postupak po zahtjevu stranke.

ODSJEK ZA MEĐUNARODNI PROMET – ukupno 2.638 zahtjeva, od čega je izdato:

- 2608 rješenja o ispunjenosti veterinarsko sanitarnih uslova za uvoz pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla;
- 30 obustavljenih postupaka po zahtjevu stranke.

ODSJEK ZA VETERINARSKU INSPEKCIJU

Veterinarska inspekcija je u **unutrašnjoj kontroli**, zbog utvrđenih nepravilnosti preduzela 224 upravnih mjera i radnji, i to:

- 121 rješenje o suzbijanju i iskorenjivanju zaraznih bolesti životinja (u slučaju sumnje odnosno potvrde bolesti) i o opservaciji pasa i mačaka radi isključivanja sumnje na bjesnilo;
- 8 rješenja o otklanjanju nepavilnosti kod veterinarske ambulante;
- 28 rješenja držaocima životinja za otklanjanje nepravilnosti;
- 3 rješenja o otklanjanju nepavilnosti u objektima za prodaju kućnih ljubimaca i hrane za kućne ljubimce;
- 31 ukaza pravnim i fizičkim licima za otklanjanje nepravilnosti;
- 30 prekršajnih naloga za pravna i fizička lica;
- 3 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Veterinarska inspekcija na **graničnim inspeksijskim mjestima** izvršila je pregled 12.330 pošiljki živih životinja, proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla. Nakon izvršenih pregleda izdato je:

- 9083 rješenja o puštanju u slobodan promet i pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje živ. porijekla;
- 2118 rješenja o dozvoli tranzita preko teritorije Crne Gore;
- 898 serifikat za izvoz pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje živ. porijekla; i
- 12 rješenja o zabrani uvoza i stavljanju na tržište/uništenju pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla.

SEKTOR ZA FITOSANITARNE POSLOVE:

U sektoru za fitosanitarne poslove u periodu od 01.01.2021. godine do 31.12.2021. godine primljeno je ukupno 24.214 zahtjeva za rješavanje prvostepenih upravnih predmeta i po svim zahtjevima je riješeno u zakonskom roku i to:

ODSJEK ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU BILJA:

U ovom odsjeku rješavano je po zahtjevima subjekata za izdavanje rješenja u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti bilja.

Riješeno je po svim zaprimljenim zahtjevima i donijeto je ukupno 51 rješenja:

ODSJEK ZA SJEME, SADNI MATERIJAL, GMO, ZAŠTITU BILJNIH SORTI I BILJNE GENETIČKE RESURSE:

U ovom odsjeku rješavano je po zahtjevima subjekata za izdavanje rješenja u skladu sa Zakonom o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja, Zakona o sadnom materijalu.

Riješeno je po svim zaprimljenim zahtjevima i donijeto je ukupno 911 rješenja:

ODSJEK ZA SREDSTVA ZA ZAŠTITU I ISHRANU BILJA:

U ovom odsjeku rješavano je po zahtjevima subjekata za izdavanje rješenja u skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu i Zakonom o sredstvima za ishranu bilja.

Riješeno je po svim zaprimljenim zahtjevima i donijeto je ukupno 693 rješenja:

ODSJEK ZA FITOSANITARNU INSPEKCIJU

Unutrašnja kontrola:

Tokom 2021. godine, u **unutrašnjoj kontroli**, fitosanitarna inspekcija je preduzela 1.260 upravnih mjera i radnji ii to:

- 1.220 rješenja u redovnoj kontroli
- 20 rješenja po inicijativi;
- 20 kontrolnih rješenja.

Dodatno izdato je:

- 39 rješenja o otklanjanju nepravilnosti;
- 1 rješenje o stavljanju robe van prometa;

- 10 rješenja o zabrani prometa;
- 9 rješenja o oduzimanju i uništenju.

Tokom 2021. godine izrečena su 3 prekršajna naloga u iznosu od 130€.

Ukupno je uzeto 615 uzoraka.

Broj inspekcijskih pregleda na osnovu:

- zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja: 546 pregleda;
- zakona o sadnom materijalu: 140 pregleda;
- zakona o sjemenskom materijalu: 203 pregleda;
- zakona o sredstvima za ishranu bilja: 117 pregleda;
- zakona o sredstvima za zaštitu bilja: 161;
- zakona o bezbjednosti hrane: 92.

Spoljnotrgovinska kontrola/uvoz/izvoz:

Fitosanitarni inspektori su vršili kontrolu uvoza hrane biljnog porijekla (voće, povrće, žitarice i ostala hrana biljnog porijekla koja je podvrgnuta jednostavnom procesu prerade mljevenjem, sušenjem i sl.), hrane neživotinjskog porijekla koja podliježe pojačanim službenim kontrolama na mjestima unošenja i hrane za životinje biljnog porijekla, sjemena i sadnog materijala, sredstava za zaštitu i ishranu bilja, kao i bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom sa aspekta zdravstvene zaštite. U 2021. godini fitosanitarna inspekcija je postupila po zahtjevu za pregled 21.299 pošiljki po robama iz nadležnosti i nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima donijeli:

- 14.230 rješenja o uvozu;
- 588 rješenja o provozi pošiljki;
- 151 rješenja o zabrani uvoza;
- 48 rješenja o uništenju pošiljki;
- 73 ovjere tranzitnih deklaracija;
- 5.204 izvoznih fitosanitarnih sertifikata (uvjerenja o zdravstvenom stanju);
- 1.005 reexportnih fitosanitarnih sertifikata (uvjerenja o zdravstvenom stanju).

U izvještajnom periodu naplaćeno je 575.302,13€ propisanih naknada za uvoz.

Od ukupno 14.230 pregledanih pošiljki iz uvoza, za laboratorijska ispitivanja propisanih zahtjeva, uzeto je 3.892 uzoraka.

Nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima fitosanitarni inspektori su donijeli 151 rješenja o zabrani uvoza i 48 rješenja o uništenju nebezbednih pošiljki.

SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE I LJUDSKE RESURSE

Tokom izvještajnog perioda primljeno je i riješeno 48 zahtjeva za slobodan pristup informacijama,

MEĐUNARODNE I MEĐURESORNE AKTIVNOSTI

- Učešće u radu Komisije za genetske resurse za hranu i poljoprivredu (FAO);
- Učešće u radu Međunarodne konvencije o zaštiti bilja/International Plant Protection Convention (IPPC);
- Učešće u radu EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization). EPPO Međuvladina organizacija odgovorna za evropsku saradnju u oblasti zdravlja bilja);
- Učešće u radu OIE (International organization for animal health– Međunarodna organizacija za zdravlje životinja);
- Učešće u radu Core Grupe Regionalne Evropske komisije OIE-a;
- Učešće u radu biroa Regionalne Evropske komisije OIE-a;
- Učešće u radu FAO aktivnosti i projekata;
- Učešće u radu regionalnih projekata;

- Učešće u radu EFSA (Evropska agencija za bezbjednost hrane) kao stalni član Savjetodavnog odbora u ulozi posmatrača;
- Učešće u radu Globalne okvirne grupa za suzbijanje kvrgave kože goveda, afričke kuge svinja i bjesnila (GF-tads for LSD, ASF, Rabies – FAO, OIE, Evropska komisija);
- Regionalna saradnja sa upravama Slovenije, Hrvatske, Srbije, BiH, Albanije, Austrije;
- Učešće u MIDAS projektu – Svjetska banka;
- Učešće u pregovorima za usaglašavanje i pripremu za potpisivanje i implementaciju Sporazuma o graničnim prelazima za pogranični saobraćaj između Crne Gore i Bosne i Hercegovine, Srbije i Albanije;
- Realizovane su definisane aktivnosti po Opštim programom nadzora proizvoda na tržištu (mjesečno i godišnje izvještavanje o realizovanim aktivnostima)
- Realizovane su definisane aktivnosti po Opštim programom nadzora proizvoda na tržištu (mjesečno i godišnje izvještavanje o realizovanim aktivnostima)
- Realizovane su definisane aktivnosti po Nacionalnom programu zaštite potrošača i obezbijena sredstva za realizaciju aktivnosti po Akcionom planu za sprovođenje nacionalnog programa zaštite potrošača;
- Realizovane su definisane aktivnosti u skladu sa Akcionim planom za sprovođenje Strategije za integrisano upravljanje granicom (polugodišnje i godišnje izvještavanje).

IZVJEŠTAJ SEKTORA

SEKTOR BEZBJEDNOST HRANE

Sektor za bezbjednost hrane obavlja stručne i upravne poslove iz nadležnosti Uprave u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje, organizuje i sprovodi službene kontrole i inspeksijski nadzor hrane i hrane za životinje u skladu sa ovlaštenjima utvrđenim Zakonom o bezbjednosti hrane i drugim zakonima. Djelokrug rada sektora, od aprila 2016. godine, značajno se proširio preuzimanjem poslova iz nadležnosti Ministarstva zdravlja i to: izrada legislative u oblasti bezbjednosti hrane neživotinjskog porijekla, materijala koji dolaze u kontakt sa hranom, aditiva, aroma, enzima, dodataka ishrani i hrane za posebne prehrambene potrebe; registraciju i odobravanje novih objekata i praćenje, sprovođenje aktivnosti na unapređenju kategorisanih objekata u kojima se obavlja djelatnost poslovanja hranom neživotinjskog porijekla i registraciji i odobravanju novih objekata za proizvodnju i promet hrane neživotinjskog porijekla. Dodatno, od 1. juna 2017. godine djelokrug rada sektora se proširio preuzimanjem nadležnosti za sprovođenje inspeksijskog nadzora u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje.

Stručni i upravni poslovi odnose se na: bezbjednost hrane životinjskog porijekla, hrane za životinje, hrane neživotinjskog porijekla, pripremanje stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje, praćenje propisa; izdavanje stručnih uputstava, priručnika, instrukcija; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje povjerenih poslova; uspostavljanje i vođenje Centralnog registra odobrenih i registrovanih objekata za hranu i hranu za životinje; učešće u radu međunarodnih institucija iz ovih oblasti; planiranje finansiranja, izradu planskih dokumenata, strategija, izvještaja, analiza, informacija i drugih materijala, izdavanje stručnih mišljenja i izvršavanje drugih poslova koji su određeni u nadležnost drugim zakonima (o zaštiti potrošača, poljoprivredi, biocidima, veterinarstvu, GMO, zaštiti životne sredine).

Službene kontrole/inspeksijski nadzor obuhvataju: nadzor nad primjenom zakona i podzakonskih akata iz oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje od strane subjekata u poslovanju hranom i hranom za životinje; preduzimanje i izvršavanje upravnih mjera i radnji pri utvrđivanju neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima, podnošenje prekršajnih naloga, zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka i/ili krivičnih prijava i izvještavanje o sprovođenju službenih kontrola hrane i hrane za životinje po utvrđenim planovima službene kontrole i programima monitoringa i obavještavanje Evropske Komisije iz oblasti utvrđenih Zakonom.

Pored navedenih poslova, sektor za bezbjednost hrane učestvuje u realizaciji IPARD programa i određen je za tehničko tijelo za davanje mišljenja po zahtjevima korisnika za investicije u sektoru prerade hrane (Mjera 3). U skladu sa obavezom definisanom Memorandumom o saradnji, zaključenom između Uprave i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja –

Direktorata za plaćanje definisano je da Uprava na osnovu zahtjeva Direktorata za plaćanje izdaje sljedeća mišljenja:

1. Mišljenje o usklađenosti projektne dokumentacije planirane investicije sa vrstom djelatnosti koja se obavlja (tipom proizvodnje) sa EU propisima iz oblasti veterinarstva, zaštite dobrobiti životinja, bezbjednosti hrane tokom odobravanja objekta (Anex I) i
2. Mišljenje o usklađenosti preduzeća –subjekta u poslovanju hranom sa relevantnim nacionalnim standardima iz oblasti veterinarstva, zaštite dobrobiti životinja, bezbjednosti hrane tokom odobravanja projekta (Aneks IV) na kraju realizovane investicije (lista identifikovanih podataka i preporuka za njihovo rješavanje)- (Anex I);
3. Potvrdu o usaglašenosti investicije sa EU propisima i usaglašenosti preduzeća –subjekta u poslovanju hranom sa nacionalnim zakonodavstvom iz oblasti dobrobiti, veterinarstva i bezbjednosti hrane i usaglašenost sa proizvodnim kapacitetima objekta za preradu (Anex VI). Sektor za bezbjednost hrane je po Pozivu IPARD II (Mjera 3) u 2021.godini, izvršio pregled 30 tehnoloških planova sa pratećom dokumentacijom tokom implementacije programa u oblasti potvrđivanja obaveza potencijalnih korisnika.

Na osnovu izvršenih pregleda izdato je: 28 pozitivnih mišljenja na dostavljenu dokumentaciju; 22 mišljenja o usklađenosti preduzeća – subjekta u poslovanju hranom sa relevantnim nacionalnim standardima iz oblasti bezbjednosti hrane, a u odnosu na djelatnost po potrebi i standardima iz oblasti veterinarstva i zaštite dobrobiti životinja tokom odobravanja projekta; Iz prethodnog IPARD II poziva, u 2021. godini izdata je 1 Potvrda o usaglašenosti investicije sa EU propisima i usaglašenosti preduzeća – subjekta u poslovanju hranom sa relevantnim nacionalnim standardima iz oblasti bezbjednosti hrane, a u odnosu na djelatnost po potrebi i standardima iz oblasti veterinarstva i zaštite dobrobiti životinja i usaglašenost sa proizvodnim kapacitetima objekta za preradu.

Pored navedenih poslova aktivnosti sektora su bile usmjerene na sprovođenje obaveza u EU integracijama:

- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju,
- Program pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji,
- Implementacija Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za poglavlje 12;
- Sprovođenje aktivnosti utvrđenih Strategijom o integrisanom upravljanju granicom i akcionim planom za njeno sprovođenje,
- Sprovođenje aktivnosti utvrđenih Nacionalnim Programom za zaštitu potrošača,
- Sprovođenje aktivnosti u Pregovaračkim poglavljima 1, 11, 13, 27;
- Sprovođenje drugih obaveza kroz stalna ili povremena radna tijela i komisije.

Ključne, planirane i realizovane aktivnosti sektora u izvještajnom periodu su:

- aktivnosti po PPCG (2020-2022);
- aktivnosti po Strategiji Crne Gore za transpoziciju pravne tekovine EU za Poglavlje 12;
- Izvještavanje EK o realizaciji aktivnosti po Strategiji Crne Gore za Poglavlje 12;
- Aktivnosti na unapređenju neusaglašenih objekata za hranu;
- izvještavanje o aktivnostima po Nacionalnom programom za kvalitet sirovog mlijeka;
- izvještavanje o aktivnostima po Planom upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla;
- Izrada Programa mjera za bezbjednost hrane za 2021.godinu i podprograma;
- Sprovođenje, praćenje i izvještavanje o realizaciji pojedinačnih programa monitoringa;
- Izdavanje naloga za vršenje inspeksijskog nadzora u skladu sa:
 - o Godišnjim planom službene kontrole objekata,
 - o Planom kontrole objekata u ljetnoj turističkoj sezoni,
 - o Nacionalnim programom za zaštitu potrošača i AP za 2021.godinu;
 - o nadležnostima utvrđenim Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti,
 - o Prijavama/inicijativama građana i
 - o izvještavanje Vlade o sprovedenom inspeksijskom nadzoru u turističkoj sezoni,

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

- Učešće u radu Operativnog štaba za sprovođenje inspekcijskog nadzora (COVID-19);
- Izradu polugodišnjih i godišnjih izvještaja o napretku
- Izradu materijala i učešće u Pododboru za poljoprivrede za Poglavlje 12
- Transparentno predstavljanje aktivnosti sektora (štampani mediji, TV, WEB objave i dr.);

Organizacija sektora/ administrativni kapaciteti

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, broj 32/19-0101-884/8 od 4. aprila 2019.godine, u Sektoru za bezbjednost hrane sistematizovano je ukupno 39 službeničkih i namješteničkih radnih mjesta, uključujući pomoćnika direktora.

U Sektoru za bezbjednost hrane popunjeno je 25 radnih mjesta.

SEKTOR ZA BEZBJEDNOST HRANE	Broj sistematizovanih radnih mjesta 4.4.20 ¹⁹ .	Broj zaposlenih 31.12.2021.	Upraznjena radna mjesta
Pomoćnik direktora	1	1	/
Odsjek za registraciju, odobravanje i praćenje objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane, hrane za životinje i nus proizvoda životinjskog porijekla	9	7	2
Odsjek za opšte zahtjeve bezbjednosti hrane	5	3	2
Odsjek za inspekciju hrane	24	14	10
UKUPNO	39	25	14

Zakonodavne aktivnosti

Sektor za bezbjednost hrane je pripremio ne samo stručne osnove, već je i sproveo kompletan proces pravnog usaglašavanja i dobijanja mišljenja/saglasnosti za sve akte od strane nadležnih organa (Sekretarijata za zakonodavstvo, Ministarstva finansija i socijalnog staranja, Ministarstva pravde i ljudskih resursa, Kancelarije za evropske integracije). To je pored izrade samog akta podrazumijevalo i izradu dodatnih dokumenata kao što su: Obrazloženja, Rezimeji, Tabele uporednosti - korespondentnosti, Izjave o usklađenosti, RIA obrasci, Klasifikacioni obrasci. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je tako pripremljene akte dostavljalo Vladi na usvajanje i konačno, objavljivanje u Službenom listu. U 2021.godine donijeti su sljedeći propisi:

r.b	Naziv propisa	SL. list	datum
1.	Uredba o izmjeni Uredbe o higijeni hrane	42/2021	30.04.
2.	Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2021. godinu	81/2021	27.07.
3.	Uredba o o novoj hrani koja se može koristiti i stavljeni na tržište	108/2021	20.10.
4.	Pravilnik o izmjeni pravilnika o načinu vršenja službene kontrole hrane neživotinjskog porijekla i hrane za životinje neživotinjskog porijekla	130/2021	16.12.
5.	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminanata u hrani	131/2021	17.12.
6.	Uredba o izmjenama Uredbe o korišćenju zdravstvenih i nutritivnih tvrdnji prilikom označavanja, reklamiranja i prezentacije hrane	133/2021	22.12.
7.	Pravilnik o izmjeni pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama rezidua farmakološki aktivnih supstanci veterinarskih lijekova u proizvodima životinjskog porijekla	135/2021	24.12.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

8.	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koje se mogu dodavati hrani	144/2021	30.12.
----	--	----------	--------

U skladu sa zakonskom obavezom Sektor za bezbjednost hrane je sproveo sve neophodne aktivnosti za sprovođenje Programa mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2021. Ovim programom su utvrđene mjere za praćenje propisanih zahtjeva bezbjednosti hrane, hrane za životinje i predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom, uslovi i način sprovođenja monitoringa, način uzimanja uzoraka, metode laboratorijskih ispitivanja, finansijska sredstva potrebna za finansiranje programa i povezanih aktivnosti kao i mjere i aktivnosti za bolju implementaciju propisanih zahtjeva i postupanja u slučaju prisustva opasnosti u hrani i hrani za životinja. Sredstva za sprovođenje ovog programa opredijeljena su Budžetom Crne Gore za 2021. godinu, u iznosu od 349.000,00€.

Sektor za bezbjednost hrane je u izvještajnom periodu u skladu sa Planom rada Vlade za 2021.godinu pripremio i dostavio sljedeća dokumenta:

- Treći izvještaj o realizaciji nacionalnog programa za unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom (za 2020. godinu);
- Četvrti izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nus proizvode životinjskog porijekla;
- Izmjene nacionalnog programa za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla;
- Informacija o izgradnji postrojenja za preradu nusproizvoda životinjskog porijekla na lokaciji Čelinska kosa, KO Majstorovina, Opština Bijelo Polje do 2024.

Izvršavanje zakona

Zakon o bezbjednosti hrane („Sl. list CG“, br. 57/15) definiše da je subjekat u poslovanju hranom ili hranom za životinje dužan da djelatnost proizvodnje, prerade i/ili distribucije hrane ili hrane za životinje obavlja samo u registrovanim odnosno odobrenim objektima koji su upisani u Centralni registar registrovanih, odnosno odobrenih objekata koji vodi Uprava.

Pravilnikom o načinu upisa i vođenju centralnog registra registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane ("Sl. list CG", br. 39/17) i Pravilnikom o načinu upisa i vođenju Centralnog registra registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane za životinje ("Sl. list CG", br. 22/8) definisane su djelatnosti koje podliježu odobravanju i djelatnosti koje podliježu registraciji.

Subjekt u poslovanju hranom ili hranom za životinje, prije otpočinjanja obavljanja djelatnosti, dužan je da za objekat u kojem obavlja djelatnost koja podliježe registraciji podnese zahtjev za upis u Registar registrovanih objekata koje vodi Upravi.

Subjekt u poslovanju hranom ili hranom za životinje ne smije započeti obavljanje djelatnosti u objektu u kojem se obavlja djelatnost koja podliježe odobravanju, bez prethodno izvršenog komisijskog pregleda, koji se vrši na osnovu podnijetog zahtjeva za odobravanje objekta.

Odobrovanje objekata za hranu

Na osnovu podnijetih zahtjeva od strane subjekata u poslovanju hranom koji obavljaju djelatnosti koje podliježu odobravanju u 2021. godini izdato je 49 rješenja o odobravanju obavljanja djelatnosti poslovanja hranom, na osnovu prethodno sprovedenog komisijskog pregleda i utvrđivanja ispunjenosti propisanih infrastrukturnih i drugih zahtjeva.

Tokom 2021.godine odobreno je:

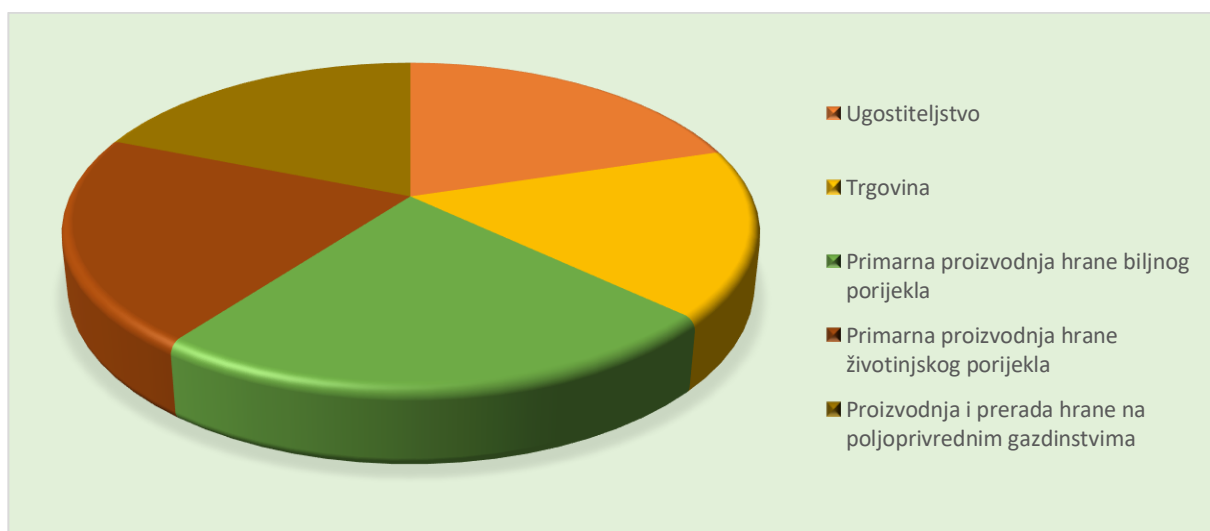
- devet objekata za hranu životinjskog porijekla i to: 2 objekta za klanje papkara , 5 objekata za preradu mesa i 1 objekat za preradu mlijeka.
- 40 objekata za hranu neživotinjskog porijekla i to: 3 objekta za proizvodnju vina i alkoholnih pića, 3 objekta za proizvodnju piva, 1 za proizvodnu bezalkoholnih pića, 3 za proizvodnju maslinovog ulja, 15 za proizvodnju kolača, peciva i kora za pitu, 2 za preradu voća i povrća i 4 za proizvodnju konditorskih proizvoda.

Registracija objekata za hranu

Na osnovu podnijetih zahtjeva od strane subjekata u poslovanju hranom koji obavljaju djelatnosti koje **podliježu registraciji u 2021.** godini izdato je 2.494 rješenja o upisu objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane u Registar registrovanih objekata

Ukupan broj registrovanih objekata za hranu na dan 31.12. 2021.godine, upisanih u Centralni registar Uprave (14.923):

SEKTOR UGOSTITELJSTVA	Restorani	684
	Hoteli	382
	Istitucionalne kuhinje	125
	Kafe barovi	842
	Pekare	373
	Poslastičarnice	135
	Picerije	247
	Brze hrane	208
	Ketering	19
	SEKTOR TRGOVINE	Pokretni objekti -šandovi
Prodaja na malo		1925
Prodaja na veliko/skladištenje hrane prodaja na veliko (sa i/ili bez temperaturnog režima)		254
Prodaja na malo hrane za životinje		158
Prodaja na veliko hrane za životinje		21
PRIMARNA PROIZVODNJA I PRERADA	Primarna proizvodnja hrane biljnog porijekla (voće, povrće, žitarice, pečurke)	3483
	Primarna proizvodnja hrane životinjskog porijekla	
	➤ riba	26
	➤ jaja	150
➤ med	2896	
➤ školjke	23	
Proizvodnja i prerada hrane na polj. gazdinstvima od sopstvenih sirovina	➤ proizvodi od mlijeka	2726
	➤ voće, povrće, aromatično bilje	99

Grafik br.1, Procentualni prikaz ukupnog broja registrovanih objekata

Monitoring neusaglašenih, privremeno odobrenih objekata za hranu životinjskog porijekla (kategorija III)

Zakonom o bezbjednosti hrane („Sl. list CG“, br. 57/15) definisani su uslovi i postupak za unapređenje objekata za hranu odobrenih prema ranije važećim propisima i stvoreni su preduslovi za uspostavljanje i organizaciju službene kontrole hrane i hrane za životinje u skladu sa EU pravilima kontrole primjenom različitih kontrolnih metoda i tehnika. U 2017. godini donijet je Nacionalni program za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla (u daljem tekstu: NPUO).

U NPUO koji je Vlada usvojila predstavljeni su objekti koji su usaglašeni sa EU zahtjevima i imaju trajna odobrenja za obavljanje djelatnosti, kao i objekti koji nijesu usaglašeni sa EU zahtjevima i imaju privremena odobrenja za obavljanje djelatnosti, nakon prethodno dostavljenih i odobrenih planova unapređenja od strane Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Svim objektima je dodijeljen veterinarski kontrolni broj. Privremena odobrenja su izdata do krajnjeg roka za otklanjanje neusaglašenosti utvrđenog u odobrenom Planu unapređenja za svaki objekat. Objekti sa privremenim odobrenjem svoje proizvode mogu stavljati na tržište Crne Gore i tržišta trećih zemalja.

Radna grupa za praćenje, koordinaciju i procjenu efikasnosti procesa unapređenja objekata je krajem 2019. godine, nakon evaluacije dostavljenih izvještaja inspektora o sprovedenim kontrolama neusaglašenih objekata i stepena otklanjanja nepravilnosti po Planovima unapređenja ocijenila da je neophodno stvoriti uslove za nastavak poslovanja ovih objekata i dalje korišćenje dostupnih sredstava podrške (IPARD) jer i dalje, određeni broj subjekata nije uspio u potpunosti da završi aktivnosti u skladu sa rokovima datim u planovima unapređenja. Najčešći razlog za neizvršavanje planiranih aktivnosti, odnosno neotklanjanje neusaglašenosti, je nedostatak finansijskih sredstava za investicije u infrastrukturu.

Shodno navedenom, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove – Sektor za bezbjednost hrane je inicirao donošenje nove Odluke o produženju rokova za otklanjanje neusaglašenosti u odobrenim objektima za hranu.

Ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja je uvažavajući razloge i značaj za očuvanje objekata i povećavanje proizvodnje hrane donio Odluku o produženju rokova za otklanjanje neusaglašenosti u odobrenim objektima za hranu broj 323-53/19-1 od 25.10.2019 godine. Odlukom su stvoreni uslovi za produžavanje rokova za otklanjanje neusaglašenosti u objektima kategorije III koji imaju privremena odobrenja. U skladu sa postupkom utvrđenim Odlukom, nakon podnošenja zahtjeva i zapisnika nadležnih inspektora, Uprava je izvršila pregled 52 dostavljena, pojedinačna Plana unapređenja i odobrila subjektima u poslovanju hranom nove rokove za unapređenje i donijela nova privremena odobrenja za obavljanje djelatnosti do datuma završetka unapređenja objekata datih u novim, inoviranim Planovima.

Tabela 3: Usaglašenost Objekata za proizvode životinjskog porijekla na dan 31.12. 2021. godine

Djelatnost	Usaglašeni sa EU zahtjevima	Neusaglašeni sa EU zahtjevima	Ukupno
klanice-papkari	5	15	20
klanice-živina	2	2	4
mesne preradevine	1	0	1
prerada mesa	9	19	28
obrada crijeva	1	1	2
prerada mlijeka	10	15	25
proizvodi ribarstva	5	0	5
centri za školjke	2	0	2
pakovanje jaja	3	3	6
skladištenje hrane	30	10	40
UKUPNO	68	65	133

Napomena: Neki objekti su prestali sa radom i određeni broj skladišta je iz kategorije odobrenih objekata prepisan po službenoj dužnosti u registar registrovanih objekata. Sada ta skladišta nemaju veterinarski kontrolni broj već su upisani kao objekti za

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

skladištenje i promet na veliko hrane sa i bez temperaturnog režima i posluju i hranom neživotinjskog porijekla i upakovanom hranom životinjskog porijekla.

Generalno posmatrano, evidentno je unapređenje objekata u prethodnom periodu u odnosu na presjek stanja objekata koji je dostavljen Evropskoj komisiji krajem 2014. godine, kada su samo 3 objekta bila u potpunosti usaglašena sa EU zahtjevima. Zahvaljujući činjenici da su pregovori u Poglavlju 12 otvoreni i da je Crna Gora dobila dodatne smjernice i podršku EU, u cilju potpunog usaglašavanja sa standardima EU, proces usaglašavanja objekata je značajno dobio na zamahu.

Činjenica da je za samo pet godine sa EU zahtjevima usaglašeno 68 objekata za proizvodnju proizvoda životinjskog porijekla, pa do kraja 2021. godine, u Crnoj Gori ima 68 usaglašanih objekata, govori u prilog tome da su sve aktivnosti nadležnih organa, kako u dijelu stvaranja pravnih preduslova, planiranja i donošenja stručnih i pravovremenih odluka doprinijela prvenstveno nastavku poslovanja ovih objekata bez ograničenja, korišćenju dostupnih podrški (IPARD), povećavanju proizvodnje hrane i izvozom hrane na tržišta zemalja iz okruženja ali i na tržište EU. Dodatno, značajno je unaprijeđen nivo obučenosti i poznavanje subjekata u poslovanju hranom sa novousvojenim nacionalnim pravilima, potpuno usaglašenim sa EU standardima u ovoj oblasti što doprinosi značajno boljem nivou pripremljenosti subjekata za sigurno i održivo poslovanje i nakon pristupanja Crne Gore EU. Sve ove aktivnosti su sprovedene na način koji je mjerljiv. Rezultat aktivnosti i saradnje sa subjektima u poslovanju hranom koji su pokazali veliku odgovornost, je 68 potpuno usaglašanih objekata sa EU standardima što je vrijedno pažnje posebno sa aspekta očuvanja i povećanja proizvodnje hrane životinjskog porijekla u Crnoj Gori, za domaće i evropsko tržište.

Subjekti u poslovanju hranom životinjskog porijekla su najzastupljeniji korisnici IPARD programa, Mjera 3 - Prerada, najčešće za investicije za rekonstrukciju i opremanje objekata po Planovima unapređenja.

Tabela: Uporedni prikaz usaglašanih objekata za proizvode životinjskog porijekla 2014. - 2021.godine.

Djelatnosti/sektori	Potpuno usaglašeni sa EU zahtjevima 2014.godine	Potpuno usaglašeni sa EU zahtjevima krajem 2018.godine	Potpuno usaglašeni sa EU zahtjevima 2021.godine
Sektor mesa	2	13	17
Sektor mlijeka	0	10	10
Sektor ribarstva	1	6	7
Ostalo (jaja, skladišta)	0	34	34
Ukupno	3	63	68

Sektor za bezbjednost hrane je pripremio Izmjene Nacionalnog programa za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla, koji je Vlada Crne Gore usvojila na sjednici 3. novembar 2021.godine.

Projektne aktivnosti

1) MIDAS 2- Drugi Projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede Crne Gore

Sektor za bezbjednost hrane je kontinuirano i blagovremeno izvršavao poslove u cilju realizacije svih aktivnosti definisanih Komponentom 2 - Podrška za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. **Potkomponenta 2.1: Sigurno upravljanje nusproizvodima životinjskog porijekla (ABP).**

Realizacijom ovog projekta planirano je uspostavljanje službenog, sveobuhvatnog sistema kontrole za sigurno odlaganje i/ili preradu nusproizvoda životinjskog porijekla (ABP).¹

Realizacija aktivnosti po ovom projektu je podrška za ispunjavanje mjerila u okviru Poglavlja 12 (Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika).

2) PEFMED PLUS projekat „Razmjena i prenos metoda i iskustava o uticaju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na životnu sredinu u državama jadranskog regiona“

Cilj novog PEFMED PLUS projekta je da znanje generisano u prethodnom projektu PEFMED, u kojem su učestvovala mediteranske zemlje Italija, Francuska i Grčka kao i set specifičnih metodologija za procjenu i smanjenje uticaja na životnu sredinu (Nacionalna mapa puta, PEF Viki platforma, Socio-ekonomski KPI alati za maslinovo ulje, flaširanu vodu, vino i sir) prenese i na ostale mediteransko-balkanske zemlje (Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Crna Gora). Projekat se realizuje u okviru transnacionalnog evropskog programa za saradnju za oblast Mediterana (Interreg Med) u kojem učestvuje 13 mediteranskih zemalja.

Partner institucija iz Crne Gore je Uprava (Sektor za bezbjednost hrane), a pridruženi partner je Cluster “Crnogorski pršut”, udruženje proizvođača suhomesnatih proizvoda iz Cetinja.

3) MIDAS 2- Razvoj održivog veterinarskog informacionog sistema (VIS)

U okviru ovog projekta biće razvijen sveobuhvatan sistem za upravljanje veterinarskim informacijama (VIS) za UBHVFP kao nacionalnog referentnog tijela za zdravlje životinja, bezbjednost hrane i veterinarsko javno zdravlje, u skladu sa zakonskim okvirom koji pokriva bezbjednost hrane, zdravlje životinja, dobrobit životinja i zdravlje biljaka u Crnoj Gori.

Sektor za bezbjednost hrane je u 2021. godini kontinuirano i blagovremeno izvršavao poslove u cilju realizacije aktivnosti i implementacije navedenih projekata, što će se nastaviti i u narednom periodu, odnosno do krajnjeg ispunjena projektnih ciljeva.

SPROVOĐENJE INSPEKCIJSKOG NADZORA U 2021.GODINI - INSPEKCIJA ZA HRANU

Unutrašnja kontrola

U skladu sa planom kontrola, nadležnostima i ovlaštenjima utvrđenim zakonima inspektori za hranu su u 2021. godini vršili inspekcijski nadzor nad objektima za obradu, preradu, pripremu, usluživanje, distribuciju, catering/ promet hrane, hrane za životinje i nus proizvode.

Službene kontrole sprovedene su u skladu sa: Godišnjim planom službenih kontrola objekata životinjskog i neživotinjskog porijekla, Programom mjera bezbjednosti hrane za 2021.godinu, Akcionim planom kontrole u ljetnoj turističkoj sezoni za 2021. godinu, zaključcima i smjernicama Operativnog štaba za inspekcijsku kontrolu sprovedenja preventivnih mjera za sprečavanje širenja COVID pandemije (pijace, pekare, brza hrana, catering), po prijavama i peticijama potrošača, RASSF notifikacijama.

Predmet inspekcijskog nadzora su svi registrovani ili odobreni objekti, upisani u Centralni registar objekata za hranu Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. To su pored objekata iz primarne proizvodnje (ribnjaci, farme, njive, voćnjaci, staklenici i dr.) i svi odobreni objekti za proizvodnju i preradu mesa i proizvodnju mljevenog mesa, prerađevina i proizvoda od mesa, preradu mlijeka, obradu i preradu proizvoda ribarstva, sakupljanje, pakovanje i obradu školjki, sakupljanje i pakovanje jaja, preradu i obradu proizvoda biljnog porijekla (proizvodnja brašna, hleba, peciva i kolača, začina, čajeva, alkoholnih i bezalkoholnih

¹ Crna Gora (Ministarstvo finansija i socijalnog staranja kao potpisnik, a Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kao korisnik) su sa Svjetskom bankom 08. marta 2018. godine potpisali Sporazum o zajmu za implementaciju Drugog Projekta institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede Crne Gore (MIDAS 2). Cilj projekta je poboljšanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i ribarstva u Crnoj Gori kroz unaprijeđenu državnu podršku u Crnoj Gori u skladu sa zahtjevima za pristupanje EU. Projekat je koncipiran u cilju pružanja podrške Crnoj Gori u ispunjenju nekoliko posebnih mjerila za EU poglavlja 11, 12 i 13. Vrijednost MIDAS 2 projekta je 30 mil EUR, a predviđeno je da Projekat traje 5 godina, tj. do 2023. godine. Ukupan trenutni iznos povučenih sredstava je € 6,23 miliona eura.

pića, maslinovog ulja, sirila, sirćeta, dodataka ishrani, pakovanje izvorske vode, uključujući i objekte za skladištenje i prodaju na veliko hrane sa temperaturnim ili bez temperaturnog režima i objekte za prodaju na malo hrane (ketering, prodavnice/supermarketi, pijace).

Učestalost nadzora, metode i tehnike kontrole (pregled, inspekcija, monitoring) kao i predmet kontrole određeni su u skladu sa analizom rizika pri čemu su uzeti u obzir sljedeći kriterijumi: vrste hrane, količine stavljene u promet - iz uvoza i domaće proizvodnje, porijeklo, zastupljenost u ishrani i dr, kao i rezultati nadzora iz prethodne godine.

Cilj sprovođenja inspeksijskog nadzora je utvrđivanje da li subjekti u poslovanju hranom izvršavaju propisane obaveze tokom obavljanja registrovane ili odobrene djelatnosti a koji se prvenstveno odnose na: zahtjeve higijene (uređenje prostorija, oprema za čuvanje hrane, opremu za obradu, pripremu i usluživanje hrane, oprema za pranje ruku/hrane, snadbijevanje vodom, odvođenje otpadnih voda iz objekta, uklanjanje i rukovanje otpadom od hrane, lična higijena i zdravlje zaposlenih lica) u bilo kojoj fazi prerade, proizvodnje i distribucije hrane i da li sprovode sve propisane postupke kojim se obezbjeđuje da se na tržište stavi samo bezbjedan proizvod, propisno upakovan i označen. Pored provjere ispunjenosti navedenih zahtjeva kontrolisano je porijeklo/sledljivost hrane, nutritivne i/ili zdravstvene tvrdnje, rokovi upotrebe i opšta senzorna svojstva hrane zatečene u prometu. Vršena je i provjera bezbjednosti vode, uzimanjem uzoraka za laboratorijski ispitivanje.

U cilju preduzimanja mjera predostrožnosti i prevencije, sprečavanja pojave i širenja COVID-19, ali i povećanog broja prijava građana o načinu posluživanja hrane u maloprodajnim objektima, inspektori za hranu su kontrolisali postupanje subjekata koji obavljaju djelatnost prodaje na malo hrane neposredno krajnjem potrošaču, prodaja hleba i peciva, voća i povrća, prodaja hrane u specijalizovanim prodavnicama, prodaja na pijacama i sektorima gdje se vrši narezivanje, obrada i pakovanje hrane, po smjernicama donijetim 2020. godine. U tom pravcu, inspektori su davali sugestije poslodavcima kako da organizuju bezbjedan rad, kako za zaposlene tako i za potrošače, na način da lica koja rukuju hranom ne vrše naplatu računa za izdatu hranu već da naplatu vrše druga, za to određena lica, a naročito u objektima sa povećanim prometom. U objektima sa manjim prometom, prihvatljivo je da lice koje uslužuje potrošača vrši obavezno pranje ruku nakon naplate novcem ili platnom karticom samo ako je u objektu obezbijedena oprema za pranje ruku (lavabo, sredstvo za pranje ruku, ubrusi) u neposrednoj blizini. Predmetno saopštenje je distribuirano široj javnosti preko operativnog štaba za podršku privredi i sajta Uprave: <http://www.mek.gov.me> i <https://www.ubh.gov.me>.

U I, III i IV kvartalu 2021.godine sprovedeno je uzimanje uzoraka po Programu monitoringa bezbjednosti hrane za 2021 godinu, i u skladu sa procjenom rizika vršeno je uzorkovanje određenih kategorija hrane iz uvoza kao i hrane stavljene na tržište, bez obzira da li je hrana porijeklom iz uvoza ili domaće proizvodnje.

Kontinuirano su sprovedene aktivnosti i uzimanje uzoraka po pojedinačnim programima - školjki, rezidua veterinarskih lijekova, pesticida, nitrata, listerije, kontaminenata, briseva radnih površina i opreme u ugostiteljskim objektima, kontrola kvaliteta hleba i peciva, sadržaj soli kao i kvaliteta soli u odnosu na sadržaj joda i dr.).

Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2021.godinu je realizovan u cjelosti i izrađen je izvještaj o realizaciji i rezultatima ispitivanja uzetih uzoraka. Pri sprovođenju inspeksijskog nadzora postupano je u skladu sa načelima predostrožnosti, preventivnosti i srazmjernosti uz preduzimanje upravnih mjera u skladu sa utvrđenom neusaglašenošću.

Nepravilnosti su se najčešće odnosile na: nehigijensko rukovanje hranom tokom obrade, prerade i čuvanja, neodržavanje higijene uređaja, prostorija, opreme, neobezbjedivanje adekvatnih rashladnih uređaja, neposjedovanje dokaza o zdravlju zaposlenih lica i o porijeklu hrane, nevođenje obaveznih evidencija o dobavljačima hrane, temperaturama obrade i /ili čuvanja hrane, upise u registre, kao i neposjedovanje rješenja za obavljanje djelatnosti proizvodnje i prometa hrane izdatog od nadležnog organa i sl.

Uprava je, u kontinuitetu sprovela sve aktivnosti utvrđene Planom ljetnje turističke sezone za 2021.godinu. Izvještaj o realizovanim aktivnostima inspekcije za hranu, granične veterinarske i fitosanitarne inspekcije u ljetnjoj turističkoj sezoni 2021.godine dostavljen je Ministarstvu ekonomije u propisanom roku.

Tokom 2021. godine, u unutrašnjoj kontroli, izvršen je inspekcijski nadzor 4.623 objekta u kojima se obavlja poslovanje hranom i hranom za životinje.

Zbog utvrđenih nepravilnosti inspektori za hranu su preduzeli 1.210 upravnih mjera:

- 39 rješenja o privremenoj zabrani obavljanja djelatnosti do otklanjanja nepravilnosti;
- 149 rješenja o otklanjanju infrastrukturnih neusaglašenosti u određenom roku;
- 107 rješenja o zabrani rada licima bez dokaza o zdravstvenoj sposobnosti za rad;
- 30 rješenja o stavljanju robe van prometa i uništavanju hrane zbog neadekvatnog održavanja, promijenjenih svojstava ili neposjedovanje dokumentacije o porijeklu;
- 723 ukaza;
- 156 prekršajnih naloga u iznosu od 47.258,70€;
- 6 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Tokom 2021. godine po zahtjevu poljoprivrednih proizvođača, vršen je upis gazdinstava odnosno objekata na gazdinstvima u Centralni Registar. U ovim objektima se vrši proizvodnja i prerada malih količina primarnih proizvoda (bilja–voća i povrća, sokova, džemova, meda, mlijeka, čajeva) od proizvoda proizvedenih na sopstvenom imanju. Na ovaj način unaprijeđen je sistem kontrole i stvoreni su svi uslovi za stavljanje na tržište ovih proizvoda prodajom na sopstvenom gazdinstvu, na pijacama, maloprodajnim i ugostiteljskim lokalnim objektima. Uprava je u skladu sa obavezom utvrđenom Agrobudžetom za 2021. godinu Mjera 1.1-3. - Podrška preradi mlijeka na gazdinstvu, izvršila uzimanje uzoraka sira ili kajmaka sa svih registrovanih gazdinstava koji su podnijeli zahtjev Ministarstvu za ostvarivanje premije. Tokom 2021.godine izvršeno je uzorkovanje 2092 uzoraka sira ili kajmaka sa registrovanih gazdinstva.

Godina:	2019.		2020.		2021.	
Kvartal:	I	II	I	II	I	II
Broj uzetih uzoraka:	1476	1481	1960	1968	0	2092
Ukupan broj uzetih uzoraka:	2957		3928		2092	

Uvoz hrane i materijala i predmeta koji dolaze u kontakt sa hranom

Tokom 2021.godine izvršen je pregled ukupno 30.030 od čega: 15.229 uvezenih pošiljki hrane neživotinjskog porijekla i 4801 pošiljki predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom.

Pregled svake, pojedinačne pošiljke, obuhvatao je:

- pregled dokumentacije i dokumenata, po potrebi i drugih dokumenata koji prate pošiljku;
- identifikacioni pregled tj. provjeru da li dokumenta odgovaraju oznakama i sadržaju; i
- fizički pregled tj. provjera hrane, uključujući prevozno sredstvo, pakovanja, označavanja i temperature, uzimanje uzoraka za laboratorijsko ispitivanje i ostale potrebne provjere kako bi se potvrdila ispunjenost zahtjeva utvrđenih propisima o bezbjednosti hrane.

Od ukupno 15.229 pregledanih pošiljki hrane iz uvoza, za laboratorijska ispitivanja propisanih zahtjeva bezbjednosti (mikrobiologija, kontaminanti, rezidue pesticida, radioaktivnost), uzeto je 2.834 uzorka, a od 4.801 pošiljke predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom uzeto je 207 uzoraka.

Tokom 2021. godine za izvršene preglede pošiljki iz uvoza hrane i predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom, naplaćene su naknade u iznosu od 618.631,89€.

Tokom izvještajnog perioda od ukupnog broja pregledanih pošiljki iz uvoza, hrane neživotinjskog porijekla u nadležnosti inspekcije za hranu, zbog utvrđenih neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima bezbjednosti zabranjen je uvoz i stavljanje u slobodan promet 13 pošiljki, koje se vraćene inoisporučiocu.

Postupanje po inicijativama

U 2021. godini inspekciji za hranu je podnijeto 215 inicijativa koje su se odnosile na loše higijenske uslove u objektima, proizvode isteklog roka upotrebe, proizvode bez deklaracija, izmijenjenu boju i miris određene hrane, rad subjekata bez odobrenja nadležnog organa. Po svakoj zaprimljenoj inicijativi izvršen je pregled, a o preduzetim mjerama i radnjama obaviješteni su podnosioci inicijativa koji su ostavili svoje podatke (mejl, adresu, telefon).

SEKTOR VETERINE

DJELOKRUG RADA SEKTORA

Stručni i upravni poslovi u Sektoru veterine su poslovi koji se odnose na: zdravlje životinja, zaštitu dobrobiti životinja, identifikaciju i registraciju gazdinstava i životinja, međunarodni promet životinja i proizvoda životinjskog porijekla, pripremu stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje i praćenje propisa iz ovih oblasti; izdavanje stručnih uputstava, brošura, priručnika, instrukcija i mjera; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje poslova iz ovih oblasti; uspostavljanje i vođenje registara; učešća u: radu međunarodnih institucija; planiranju finansiranja, izradi planskih dokumenata, strategija, izvještaja, analiza, informacija i drugih materijala, davanje stručnih mišljenja i obavljanje drugih poslova koji su određeni u nadležnost drugim zakonima (o zaštiti potrošača, o lijekovima, poljoprivredi, biocidima, genetski modifikovanim organizmima, zaštiti životne sredine).

Službene kontrole/inspekcijski nadzor obuhvataju: nadzor nad primjenom zakona i podzakonskih akata iz oblasti zdravlja životinja, zaštite dobrobiti životinja, identifikacije i registracije životinja, veterinarskih lijekova (kontrola prometa lijekova na veliko i kontrola upotrebe); preduzimanje i izvršavanje upravnih mjera i radnji pri utvrđivanju neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima, podnošenje prekršajnih naloga, zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka i/ili krivičnih prijava i izvještavanje o sprovođenju službenih kontrola po utvrđenim planovima službene kontrole i programima monitoringa.

Sektor za veterinu učestvuje u IPARD projektima i određen je za tehničko tijelo (Memorandum o saradnji između Uprave za bezbjednost hrane i Direktorata za plaćanje Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja) tokom implementacije IPARD II Mjera I, u oblasti potvrđivanja obaveza potencijalnih korisnika utvrđenih propisima o zaštiti dobrobiti životinja odnosno nacionalnim i EU propisima. Tokom 2021. godine izvršena je kontrola na 33 gazdinstava na teritoriji Crne Gore. Nakon terenske kontrole dato je mišljenje o ispunjenosti zahtjeva za zaštitu dobrobiti životinja, sa preporukama za ispunjenje minimalnih uslova, gdje su utvrđena odstupanja od propisanih zahtjeva.

Pored navedenih poslova aktivnosti sektora su usmjerene i na: sprovođenje obaveza u EU integracijama: Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, implementaciju Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za poglavlje 12 – bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika, sa opštim akcionim planom i posebnim akcionim planom za suzbijanje i iskorjenjivanje klasične kuge svinja, pregovarački proces sa EU i drugih preuzetih obaveza kroz stalna ili povremena radna tijela i komisije.

Stručni i upravni poslovi organizovani su u tri odsjeka:

1. Odsjek za zdravlje životinja i dobrobit životinja;
2. Odsjek za međunarodni promet;
3. Odsjek za veterinarsku inspekciju.

Stručni i upravni poslovi ogledaju se kroz pripremanje stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje i praćenje propisa iz oblasti nadležnosti; izdavanje stručnih uputstava, priručnika, instrukcija; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje povjerenih poslova; uspostavljanje i vođenje registara; učešće u radu međunarodnih institucija iz oblasti nadležnosti; planiranje finansiranja, izradu planskih dokumenata, strategija, izvještaja, analiza, informacija i drugih materijala, izdavanje stručnih mišljenja i izvršavanje drugih poslova koji su određeni u nadležnost drugim zakonima.

Službene kontrole/inspekcijski nadzor obuhvataju: nadzor nad primjenom zakona i podzakonskih akata iz nadležnosti; preduzimanje i izvršavanje upravnih mjera i radnji pri utvrđivanju neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima, podnošenje prekršajnih naloga, zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka i/ili krivičnih prijava i izvještavanje o sprovođenju službenih kontrola po planovima službene kontrole i programima monitorniga.

Realizacija Programa mjera kao realizacija strateške politike

U oblasti zdravstvene zaštite životinja definisani su poslovi od javnog interesa kroz koje Crna Gora obezbjeđuje zaštitu domaće proizvodnje od gubitaka koje mogu prouzrokovati bolesti životinja čime se doprinosi konkurentnosti domaćih proizvoda. Zdravstvena zaštita životinja doprinosi zaštiti zdravlja životinja, ali i humanog zdravlja. Sprovođenjem mjera spriječava se unošenje i širenje zaraznih bolesti na teritoriju Crne Gore, obezbjeđuje održiva proizvodnja hrane životinjskog porijekla i indirektno utiče kako ne bi došlo do sprovođenja mjera koje iziskuju ogromna finansijska sredstva, a sprovode se u cilju eradikacije odnosno iskorijenjivanja zaraznih bolesti životinja.

Pored navedenih poslova, sektor učestvuje aktivno:

- u radu sa NVO kroz realizaciju Sektorske analize za oblasti po Zakonu o NVO;
- na sprovođenje obaveza iz EU integracija;
- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju; Program pristupanja Crne Gore EU;
- implementacija Strategije Crne Gore za transpoziciju pravne tekovine EU;
- pregovarački proces za zatvaranje pregovaračkog poglavlja 12 i poglavlja: 1, 11 i dr.;
- obaveze prema međunarodnim organizacijama: OIE, EUFMD, EFSA, EK, CEFTA i dr.;

Ključne, planirane i realizovane aktivnosti sektora u izvještajnom periodu su:

- aktivnosti po PPCG (2020-2022) i Strategiji za Poglavlje 12 i izvještavanje;
- izrada i sprovođenje Programa mjera obavezne zdravstvene zaštite životinja za 2021.;
- vršenje inspekcijskog nadzora i izvještavanje;
- postupanja po Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti;
- postupanja prijavama/inicijativama građana i izvještavanje o sprovedenom nadzoru;
- učešće u sprovođenju inspekcijskog nadzora tokom COVID;
- provjera ispunjenosti uslova po javnim ovlaštenjima;
- propisivanje veterinarskih uslova za uvoz životinja, hrane životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla;
- propisivanje uslova za karantin prilikom uvoza živih životinja, i za unutrašnji karantin;
- aktivnosti na izgradnji, rekonstrukciji i održavanju graničnih prelaza;
- obuke fitosanitarnih inspektora i odgovornih lica;
- davanje mišljenja na izmjene i dopune zakona i drugih akata;
- ažuriranje web stranice i dr.

ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

U izvještajnom periodu u Sektor veterine je pripremio stručne osnove i sproveo kompletan proces usaglašavanja sa nadležnim organima do objavljivanja u Službenom listu.

Tokom 2021.godine donijeti su sljedeći propisi:

R.B	NAZIV PROPISA	SL. LIST	DATUM
1.	Program za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori sa akcionim planom	Zaključak Vlade	15.07.2021
2.	Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti za prodaju kućnih ljubimaca	102/21	24.9.2021
3.	Pravilnik za uvoz pasa, mačaka i pitomih tvorova		31.12.2021

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Izvršavanje zakona i drugih propisa obuhvata vođenje upravnog postupka, donošenje i izvršenje rješenja i drugih pojedinačnih akata, preduzimanje upravnih mjera i upravnih radnji, praćenje njihovog izvršavanja, davanje objašnjenja, izdavanje stručnih uputstava i instrukcija za rad i ukazivanje stručne pomoći vršeno je u skladu sa nadležnostima po zakonima:

1. Zakon o veterinarstvu („Službeni list CG“, br. 30/12, 48/15, 57/15, 52/16 i 43/18);
2. Zakon o identifikaciji i registraciji životinja („Službeni list RCG“, broj 48/07 i „Službeni list CG“, br. 73/10, 40/11 i 48/15);
3. Zakon o zaštiti dobrobiti životinja („Službeni list CG“, br. 14/08, 40/11 i 47/15).

U skladu sa zakonskom obavezom Sektor za veterinu je sproveo sve neophodne aktivnosti za sprovođenje Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2021. godini. Ovim programom su utvrđene mjere za: blagovremeno otkrivanje bolesti životinja uslov za zaštitu zdravlja ljudi od zoonoza i proizvodnju bezbjedne hrane životinjskog porijekla, zaštitu zdravlja životinja; rast stočarske proizvodnje; obezbjeđivanje uslova za nesmetan promet životinja i proizvoda i dr.

Sredstva za sprovođenje ovog programa opredijeljena su Budžetom Crne Gore za 2021. godinu, u iznosu od 1.724.250,00€.

Programom mjera za 2021. godinu predviđeno je sprovođenje sljedećih podprograma:

1. Praćenje epizootiološke situacije i dijagnostika zaraznih i parazitskih bolesti	12. Klasična kuga svinja
2. Tuberkuloza goveda	13. Afrička kuga svinja
3. Enzooska leukoza goveda	14. Bjesnilo
4. Bruceloza goveda, ovaca i koza	15. Antraks
5. Bolesti pčela	16. Atipična kuga živine
6. Avijarna influenza	17. Identifikacija i registracija životinja
7. Plavi jezik	18. Kontrola zdravlja vimena
8. Bolest kvrgave kože goveda	19. Monitoring salmonele
9. Bovina spongioformna encefalopatija – BSE	20. Stado službeno slobodno od tuberkuloze, bruceloze i enzooske leukoze goveda – dodijela statusa
10. Bolesti riba i školjki	21. Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa u oblasti zdravlja životinja i veterinarskog javnog zdravlja
11. Parazitske bolesti – zoonoze	

IDENTIFIKACIJA I REGISTRACIJA ŽIVOTINJA

Tokom 2021 godine sprovedene su redovne aktivnosti na poslovima identifikacije i registracije životinja. Za unapređenje kontrole zdravstvenog stanja kao i suzbijanje i iskorjenjivanje bolesti životinja od ključne je važnosti operativan i funkcionalan sistem identifikacije i registracije životinja. U cilju unapređivanja baze i tačnosti podataka u Centralnom registru gazdinstava preduzeto je niz aktivnosti na utvrđivanju što tačnijeg brojnog stanja životinja. Od tačnosti podataka u Centralnom registru i Elektronskoj bazi podataka zavisi veliki broj povezanih aktivnosti Uprave i drugih organizacija i institucija. Važnost tačnosti podataka ogleda se u nesmetanom funkcionisanju i planiranju zdravstvene zaštite životinja i dodijelu statusa stada slobodnih od određenih bolesti. Takođe, predstavlja i osnov za sigurnu procjenu pri odobravanju podrške kroz dostupne programe Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Elektronska baza se ažurira kroz redovno praćenje aktivnosti koje veterinarske ambulante obavljaju u toku vršenja preventivnih mjera i registraciju gazdinstava i identifikaciju životinja, evidencije kretanja životinja na osnovu kojih se identifikuju gazdinstva koja ne sprovode zakonom propisane mjere od strane držalaca i pripremaju planovi kontrole koje sprovodi veterinarska inspekcija.

Uprava je vršila stalnu stručnu kontrolu rada veterinarskih ambulanti posebno u dijelu sprovođenja Programa mjera zdravstvene zaštite životinja – tuberkuloza, enzootska leukoza goveda, bruceloza goveda, ovaca i koza, plavi jezik, bolest kvrgave kože, klasična kuga svinja, afrička kuga svinja kao i identifikacije i registracije životinja, s ciljem eliminisanja grešaka pri radu, provjerom stanja na gazdinstvima i upoređivanjem stanja u bazi podataka i dokumentacije ovlašćenih veterinarskih ambulanti.

U 2021. godini izvršeni su upravni i sa njima povezani stručni poslovi koji se odnose na oblast identifikacije i kontrole kretanja i prometa životinja, ustupanje na izvršavanje javnih poslova iz oblasti veterinarstva, vođenje i ažuriranje Centralnog registra gazdinstava i Elektronske baze podataka o životinjama, planiranje finansiranja, izrada uputstava, izvještaja i dr.

Nastavljena je saradnja sa Direktoratom za plaćanja u djelu pojašnjenja zatečenog stanja na gazdinstvima sa životinjama pri vršenju terenske kontrole gazdinstava, kao i saradnja sa nadležnim institucijama, organizacijama, držaocima životinja i subjektima.

Nastavljena je svakodnevna tehnička i usmena podrška korisnicima sistema i svim zainteresovanim stranama.

Identifikacija i registracija pasa

Identifikacija i registracija pasa, značajna je za kvalitetnu zdravstvenu zaštitu pasa i daje mogućnost za sprovođenje mjera za kontrolu populacije pasa i odgovorno vlasništvo nad njima. Od tačnosti podataka u Nacionalnom Registru kućnih ljubimaca u koji se upisuju podaci o psu i vlasniku zavisi veliki broj povezanih aktivnosti Uprave za bezbjednosti hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i drugih organizacija i institucija koji se bave zaštitom zdravlja pasa i kontrole pasa lotalica. Nastavljeno je kontinuirano obezbijedenje i raspodjela vakcina protiv bjesnila za pse, mikročipova i pasoša za pse svim veterinarskim ambulantama. Identifikacija i registracija pasa sprovodi se kroz Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja. Centralni registar i Elektronska baza podataka i Registar kućnih ljubimaca kreirani su i za potrebe veterinarske inspekcije.

Za Mjeru: Podrška preradi mlijeka na gazdinstvu na osnovu poziva iz Agrobudžeta za 2021.godinu, ovlašćeni uzorkivači Uprave imali su obavezu vršenja uzorkovanja gotovih proizvoda (sir, kajmak) na lokaciji proizvodnje, za gazdinstva koja su podnijela zahtjev MPŠV za podršku. Zaposlena samostalna savjetnica koja radi na poslovima identifikacije i registracije životinja je na osnovu ovlašćenja, u periodu od 10. do 31.10.2021. godine izvršila uzorkovanje 139 uzorka sira/kajmaka sa teritorije opštine Pljevlja.

U 2021 godini je nastavljen rad na projektu Razvoj održivog sistema upravljanja veterinarskim informacijama (VIS) za Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove Crne Gore. On line su održavani redovni tehnički sastanci a kada je situacija dozvoljavala i sastanci u prostorijama Uprave. Obzirom da je planirano povezivanje sa novim sistemom obavještanja o bolestima životinja (nacionalni NADNS) koji će biti dizajniran u skladu sa zahtjevima i standardima EU i međunarodnim standardima, koji će moći da razmjenjuje relevantne informacije sa sličnim informacionim sistemima u zemlji i sa sistemima van granica Crne Gore u toku 2021 godine izvršeno je i niz obuka za korisnike sistema kojima su prisustvovali i zaposleni iz identifikacije i registracije životinja

Razvoj i implementacija integrisanog veterinarskog informacionog sistema je preduslov za razvoj efikasnog sistema upravljanja zdravljem životinja, dobrobiti životinja, bezbednošću hrane i sledljivošću u lancu proizvodnje hrane životinjskog porekla, kao važnog alata za svakodnevni rad savremenog veterinarskog organa. Uloga veterinarskog informacionog sistema u dijagnostici bolesti životinja, dobrobiti životinja i biosigurnosti, praćenju, nadzoru i obavještanju, kontroli domaće i međunarodne trgovine robom, upravljanju bezbjednošću hrane, upravljanju sertifikacijom i praćenju, istraživanju i obavještanju o bolestima i procjeni rizika je od velikog značaja za kvalitet veterinarske usluge.

Tabelarni prikaz promjena u Elektronskoj bazi životinja u 2021 godini:

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Broj odrađenih predmeta dostavljenih preko arhive UBHVFP	6875
Broj štampanih, selektovanih po vet. ambulantama i izdatih novih pasoše	13378
Broj štampanih, selektovanih po vet. ambulantama i izdatih duplikata pasoša	515
Izdatih i dodijeljenih kroz Registar kućnih ljubimaca pasoša za kućne ljubimce	5000
Izdatih i dodijeljenih kroz Registar kućnih ljubimaca mikročipova za kućne ljubimce (pse)	4900
Dodijeljenih kroz Registar kućnih ljubimaca vakcina za vakcinaciju kućnih ljubimaca (pasa) protiv bjesnila	9918
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka markica za goveda vet. ambulantama	13850
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka markica za ovce/koze vet. ambulantama	49711
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka markica za svinje vet. ambulantama	35490
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka duplikata markica za goveda vet. ambulantama	1412
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka popisnih listova za registraciju gazdinstva vet. ambulantama	197
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka potvrda o identifikaciji goveda vet. ambulantama	3420
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka privremenih pasoša vet. ambulantama	3400
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka potvrda o identifikaciji ovaca/koza vet. ambulantama	1170
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka godišnjih popisa ovaca/koza vet. ambulantama	3899
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka prijava za kretanje ovaca/koza vet. ambulantama	2750
Izdatih i dodijeljenih kroz Elektronsku bazu podataka potvrda o identifikaciji svinja vet. ambulantama	2010

ZAŠTITA DOBROBITI ŽIVOTINJA

Tokom 2021. godine u dijelu zaštite dobrobiti životinja, sprovedene su aktivnosti na sistematskom unapređenju postojećih uslova zaštite dobrobiti životinja i pripreme na izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti dobrobiti životinja. U skladu sa postojećim zakonodavnim okvirom utvrđeni su veterinarsko-sanitarni uslovi, odnosno izdata rješenja za:

- 1 objekat za privremeni smještaj kućnih ljubimaca - pansion koji ispunjava veterinarsko-sanitarne uslove za obavljanje privremenog smještaja kućnih ljubimaca, rješenje je izdato nakon neposrednog uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova;
- 3 skloništa za napuštene životinje (kućne ljubimce) od kojih dva ispunjavaju u potpunosti veterinarsko-sanitarne uslove za obavljanje privremenog ili trajnog smještaja kućnih ljubimaca dok jedno sklonište ima privremeno rješenje jer se isti objekat nalazi u proceduri otklanjanja nedostataka kako bi se time stekli uslovi za dobijanje trajnog rješenja. Rješenja su izdata nakon uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova;
- 1 odgajivačnica kućnih ljubimaca namijenjenih reprodukciji u komercijalne svrhe sa tri i više rasplodnih ženki. Rješenje je izdato nakon neposrednog uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova.
- 2 prevoznika životinja (kućnih ljubimaca) čija prevozna sredstva ispunjavaju veterinarsko-sanitarnih uslove u prevoznim sredstvima za obavljanje djelatnost prevoza životinja, rješenje je izdato nakon neposrednog uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova;
- objekat za smještaj divljih životinjskih vrsta- zološki vrt ima privremeno rješenje jer se isti objekat nalazi u proceduri otklanjanja nedostataka kako bi se time stekli uslovi za dobijanje trajnog rješenja. Rješenje je izdato nakon neposrednog uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova.

Svi odobreni objekti upisani su u Registar objekata iz oblasti zaštite dobrobiti životinja koji je objavljen na zvaničnoj internet stranici Uprave.

Takođe, izdata su rješenja za:

- Upis u registar držaoca životinja (pčelinje zajednice) – 511 rješenja;
- Upis u registar držaoca životinja (koke nosije) – 26 rješenje;
- Upis u registar držaoca životinja (tovni pilići) – 8 rješenja;
- Upis u registar držaoca životinja (japanske prepelice)- 1 rješenja;
- Upis u registar držaoca životinja (tovni ćurici) – 1 rješenje;
- Upis u registar držaoca životinja (konji, magarci, ostale životinje) – 13 rješenja;
- Upis u registar držaoca životinja (divljač iz uzgoja) – 2 rješenja.

Svi odobreni objekti upisani su u Registar objekata iz oblasti zaštite dobrobiti životinja koji je objavljen na zvaničnoj internet stranici Uprave.

Program za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori sa akcionim planom

Kroz projekat „Podrška veterinarskom sektoru Crne Gore“ IPA 2014, kao jedna od komponenti obuhvaćena je oblast zaštite dobrobiti životinje, sa fokusom na izradu nacрта Programa za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori sa akcionim planom čiji je cilj uspostavljanje funkcionalnog i održivog sistema za kontrolu pasa lualica, ali i vlasničkih pasa. Dokument je zasnovan na najboljoj praksi i standardima Međunarodne organizacije za zdravlje životinja OIE i usvojen je od strane Vlade zaključakom na sjednici održanoj 15. jula 2021. godine. Istim je planirano da lokalne uprave zaključno sa II kvartalom 2023. godine razviju programe.

Podsjećamo da je, uz prethodnu podršku eksperata na projektu IPA 2014 za podršku veterinarskom sektoru, zajedno sa predstavnicima civilnog sektora NVO pripremljen predlog Programa za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori. Tokom 2021.godine predstavnici sektora veterine, zajedno sa predstavnicima NVO, su pripremili konačan predlog Programa koji je prosljeđen na mišljenje predstavnicima lokalnih samouprava.

Sektorska analiza i podrška NVO

Pripremljena je Sektorska analiza za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u 2022. godini. Kroz sektorsku analizu u 2021. godini prepoznat je problem nedovoljnih kapaciteta državnih institucija i potrebe saradnje nevladinog sektora koje djeluju u oblasti zaštite dobrobiti životinja sa fokusom na napuštene životinje (kućne ljubimce). S tim u vezi, sprovedena su dva javna konkursa za projekte i programe nevladinih organizacija u 2021. godini sa ciljem davanja doprinosa za unapređenje uslova zaštite dobrobiti životinja.

Prvi javni konkurs pod nazivom „Izgradnja/unapređenje uslova zaštite dobrobiti životinja u skloništim za napuštene životinje i napuštene kućne ljubimce“ odnosio se na aktivnosti koje su obuhvatale: Izgradnju skloništa za napuštene životinje koji djeluju samostalno ili u saradnji sa lokalnom upravom; unapređenje uslova u skloništim za napuštene životinje (kućne ljubimce), koji djeluju samostalno ili u saradnji sa lokalnom upravom i koji su upisani u registar koji vodi Uprava; poboljšanje zaštite dobrobiti pasa u registrovanim skloništim kroz aktivnosti socijalizacije i druge aktivnosti čime se povećavaju šanse za njihovo udomljavanje i unapređenje uslova u uzgajivalištim/prihvatilištima/odgajivalištim/zoološkim vrtovima. Ukupan iznos opredijeljenih sredstava za ovaj Javni konkurs bio je 80.000, 00€ i podržani su projekti/programi pet nevladinih organizacija, i to: NVO „Glasnici nade“ Berane; „Rin Tin Tin“ Podgorica; „Kuća životinja“ Danilovgrad, „Prihvatilište i oporavak životinja“ Podgorica i „Sistem“ Podgorica.

Drugim Javnim konkursom pod nazivom „Unapređenje uslova zaštite dobrobiti životinja kroz edukacije stanovništva, sterilizacije/kastracije pasa lualica i učešće u izradi lokalnih planova“ odnosio se na aktivnosti u skladu sa Programom za kontrolu populacije pasa sa akcionim planom kroz: podršku/učešće u izradi lokalnih planova za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori; promociju odgovornog vlasništva kroz pripremu i distribuciju materijala o odgovornom vlasništvu, organizovanje i sprovođenje kampanja koje će promovisati udomljavanje pasa

lutilica uz praćenje i ocjenu efikasnosti sprovedenog; poboljšanje zaštite dobrobiti pasa lutilica u registrovanim skloništima kroz socijalizaciju i druge aktivnosti čime se povećavaju šanse za njihovo udomljavanje i subvencioniranje sterilizacije/kastracije napuštenih kućnih ljubimaca u saradnji sa registrovanim veterinarskim ambulancama i registrovanim skloništima za napuštene životinje (kućne ljubimce) uz saradnju sa lokalnim upravama.

Ukupan iznos opredijeljenih sredstava za ovaj Javni konkurs bio je 20.000,00€ i podržani su projekti/programi četiri nevladine organizacija i to: „Srećne šapice – Happy Paws” Podgorica, NVU „Nikšićko udruženje za zaštitu životinja” Nikšić, NVU „Priatelji pasa” Tivat i NVO „Društvo za zaštitu životinja NVO „sPas” Podgorica.

Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti dobrobiti životinja

Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja (“Sl. list CG”, br. 14/08 i 47/15) uređuju se prava, obaveze i odgovornosti fizičkih i pravnih lica za zaštitu dobrobiti životinja u pogledu zaštite životinja od mučenja, pri držanju i uzgoju, usmrćivanju i klanju, pri obavljanju zahvata na životinjama, prevozu i vršenju eksperimenata, pravila postupanja sa životinjama, kao i druga pitanja od značaja za zaštitu dobrobiti životinja.

Cilj izrade izmjena i dopuna Zakona o zaštiti dobrobiti životinja (“Sl. list CG”, br. 14/08 i 47/15) je dalje usaglašavanje sa propisima Evropske unije u oblasti zaštite dobrobiti životinja, zatim dodatno preciziranje pojedinih odredbi, posebno u dijelu ograničenja uočenih u toku implementacije zakonskog akta do sada, kao i stvaranje potpunog pravnog osnova za podzakonska akta u ovoj oblasti.

Podsjećanja radi a u skladu sa Uredbom o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija („Sl. list CG”, broj 41/18) izabran je i član radne grupe predložen od strane predstavnika civilnog sektora. Radna grupa za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti dobrobiti životinja je tokom 2021. godine održala je više sastanaka, na kojima su izvršene konsultacije u kojem smjeru će teći planirane aktivnosti koje se tiču dinamike pripreme izmjena i dopuna ovog zakona. Kao prioritet definisane su izmjene u dijelu koje se odnose na držanje životinja radi proizvodnje krzna i upotrebe životinja u cirkuskim predstavama.

Na sastanku Pododbora za pregovaračko poglavlje 12- Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarna politika, koji je održan 7. oktobra 2021. godine, dobili smo predlog od EK da se sa planiranim izmjenama i dopunama zakona o zaštiti dobrobiti životinja sačeka kako bi u potpunosti usaglasili zakonodavni okvir sa EU legislativom nakon izmjena evropskih propisa u ovoj oblasti. (mjerilo 1 za Poglavlje 12).

Donošenje zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti dobrobiti životinja se odlaže radi gore navedenih razloga (donošenje nove legislative EU) za IV 2023.

Ostale aktivnosti

Projekat EU/IPA – Mjera 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ u okviru IPARD-a II 2014–2020

Predstavnici Uprave – Sektor veterine, odsjek za zdravlje i dobrobit životinja i identifikaciju i registraciju životinja, u skladu sa potpisanim Memorandum o saradnji između Uprave i Direktorata za plaćanje - Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, obavljali su ocijenu usklađenosti projektne dokumentacije/planirane/završene investicije podnosioca zahtjeva sa nacionalnim/EU zakonodavstvom i kriterijumima Kodeksa dobre poljoprivredne prakse u oblasti zaštite dobrobiti životinja u okviru IPARD-a II 2014–2020 Mjera 1, Poziv 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ izvršeno je 16 terenskih kontrola i izdao isto toliko potvrda o usaglašenosti investicije sa EU standardima i usaglašenosti poljoprivrednog gazdinstva sa nacionalnim standardima iz oblasti zaštite dobrobiti životinja nakon realizacije investicije.

Takođe, kroz drugi Javni poziv „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ (od 20. februara 2020. godine), nastavljeno je sa gore navedenim aktivnostima pri čemu su predstavnici Uprave - Sektor veterine, odsjek za zdravlje i dobrobit životinja i identifikaciju i registraciju

životinja, u 2021. godini izvršeno je ukupno 17 kontrola, od čega je izdato 11 pozitivnih mišljenja o predmetnoj investiciji i 6 (šest) potvrda o usklađenosti poljoprivrednog gazdinstva sa relevantnim nacionalnim standardima u oblasti dobrobiti životinja. Dva aplikanta su odbijena od strane Direktorata za plaćanje ili su odustali od investicije pa nijesu bili predmet kontrole u oblasti zaštite dobrobiti životinja.

U toku terenske kontrole za potrebe IPARD-a, Mjera 1, ujedno je posvećena pažnja edukaciji tj. podizanju nivoa informisanosti držaoca životinja, naročito u dijelu unapređenja postojećih uslova zaštite dobrobiti životinja u objektima za smještaj životinja za proizvodnju.

Imajući u vidu da su držaoci zapravo ključni akteri, kako u ovoj oblasti tako i u dijelu koji se odnosi na sistem I&R životinja, podsjetili smo ih na obaveze i dužnosti u pogledu prijave novih gazdinstava, prijava kretanja sa i na gazdinstvo, novorođenih životinja, uginulih ili zaklanih životinja i zdravstvene zaštite i zaštite dobrobiti životinja.

Savjet za zaštitu životinja

Vlada Crne Gore je na sjednici od 24. maja 2018. godine donijela Odluku o osnivanju Savjeta za zaštitu životinja („Službeni list CG“, broj 40/18) koja je stupila na snagu 30.06.2018. godine. Savjet za zaštitu životinja je osnovan radi praćenja razvoja naučnih i stručnih saznanja na području zaštite životinja i predlaganja načina poboljšanja zaštite životinja u Crnoj Gori, davanja stručnih mišljenja po pitanjima etike i zaštite životinja u postupcima upotrebe životinja za eksperimente. Savjet treba da doprinese kreiranju ambijenta za sistemsko i opšte prihvatljivo rješenje za dalje unapređenje oblasti zaštite dobrobiti životinja na svim nivoima jer je briga o životinjama i dobrobiti životinja etičko, moralno i zdravstveno pitanje.

Savjet čine predsjednik i šest članova, od čega je jedan član predstavnik imenovan od strane nevladinog sektora. Sekretar Savjeta je imenovan od strane ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Savjet za zaštitu životinja, u periodu od osnivanja do kraja 2021. godine, realizovao je niz aktivnosti vezanih za zaštitu dobrobiti pasa i odgovorno vlasništvo njihovih držalaca, kao i pitanje kontrole populacije napuštenih pasa, odnosno pasa lualica kao i zbrinjavanja životinja za proizvodnju i sankcionisanja neodgovornih vlasnika. Dodatno, pokrenute su i nove inicijative za unapređenje zaštite dobrobiti životinja.

Dalje, uspostavljena je jasna procedura za zbrinjavanje napuštenih životinja, a koju treba da sprovedu nadležne institucije, koja će doprinijeti efikasnijem rješavanju problema, prevashodno sa psima lualicama, ali i drugim životinjama. Definisano je da je za napuštene životinje nadležna lokalna samouprava na čijoj teritoriji se zateknu. Shodno proceduri, lokalna samouprava se oglašava o slučaju napuštenih životinja. Ukoliko se za njih ne dokaže vlasništvo pojedinaca, životinje postaju vlasništvo lokalne samouprave, koja utvrđuje dalje postupanje sa njima.

Takođe, pozitivno je odgovoreno na obraćanje Specijalistike veterinarske laboratorije, u kome se traži stručno mišljenje i odobrenje za izvođenje eksperimenata na životinjama u cilju realizacije naučno istraživačkog rada. Projekat se sprovodi u okviru „Horizont 2020“, koji finansira Evropska komisija, a odnosi se na dodatna istraživanja vezana za dvije virusne bolesti goveda i svinja – afričke kuge svinja i kvrgave kože goveda. Ocijenjen je opravdanim svaki eksperiment na životinjama, u naučno istraživačke svrhe, a koji ispoštuje odredbe Zakona o dobrobiti životinja. U kontekstu predmetnog zahtjeva, konstatovano je da je u pitanju uobičajeno vađenje krvi životinjama, a za potrebe naučnog eksperimenta.

Povodom obraćanja civilnog sektora, vezano za upotrebu dozvoljenih sredstava za liječenje životinja u registrovanim veterinarskim ambulancama, konstatovano je da su u upotrebi, isključivo, medicinska sredstva koja su prošla procedure dobijanja dozvole uvoza od strane Instituta za lijekove i medicinska sredstva Crne Gore.

Prestavnici civilnog sektora obratili su se i radi davanja stručnog mišljenja, koje se odnosi na ranu sterilizaciju/kastaraciju bezdomnih kućnih ljubimaca – pasa i mačaka, postoperativni tretman istih i vraćanje na ulicu sa zaključkom da će uz konsultaciju i mišljenje Veterinarske komore, Savjet dati stručno mišljenje na ovu temu, u skladu sa zakonodavnim okvirom kojim se uređuje ova oblast. Podsjećamo da je sterilizacija/ kastracija jedna od mjera kontrole populacije

pasa koja je definisana Programom za kontrolu populacije pasa, kao i sa obavezom izrade lokalnih planova na nivou lokalnih samouprava sa krajnjim rokom realizacije II kvartal 2023. godine.

MEĐUNARODNI PROMET ŽIVIH ŽIVOTINJA, PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA, HRANE ZA ŽIVOTINJE ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I DODATAKA HRANI ZA ŽIVOTINJE, NUS PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I PRATEĆIH PREDMETA

Veterinarsko zdravstveni uslovi za uvoz životinja, proizvoda životinjskog porijekla, hrane za životinje i nus proizvoda - rješavanje po zahtjevu stranke

Tokom 2021 godine Upravi je podnijeto 2638 zahtjeva od strane uvoznika za utvrđivanje ispunjenosti prethodnih veterinarsko zdravstvenih uslova za uvoz životinja, proizvoda životinjskog porijekla, hrane za životinje, nus proizvoda i pratećih predmeta.

Svi zahtjevi su razmatrani i obrađeni u skladu sa Zakonom o veterinarstvu, Zakonom o bezbjednosti hrane, Zakonom o spoljnoj trgovini, Zakonom o upravnom postupku, Zakonom o državnoj upravi kao i Međunarodnim sporazumima i standardima kojima je regulisan spoljnotrgovinski promet.

U obavljanju redovnih aktivnosti u ovoj oblasti ostvarena saradnja i koordinacija sa međunarodnim organizacijama (TRACES NT, OIE, FAO i sl.) i Evropskom komisijom, ustanovama, privrednim subjektima i drugim institucijama u oblasti veterinarstva i bezbjednosti hrane.

Usaglašavanje sertifikata za izvoz životinja, hrane životinjskog porijekla i nus proizvoda

U skladu sa obavezom utvrđenom Zakonom o veterinarstvu, a rješavajući po zahtjevu izvoznika-uvoznika, u neposrednoj komunikaciji sa nadležnim veterinarskim službama zemlje izvoznice odnosno uvoznice, usaglašeni su sljedeći modeli sertifikata:

Za izvoz iz Albanije u Crnu Goru: – proizvoda ribarstva;	Za izvoz iz Austrije u Crnu Goru: – konzervirane hrane za kućne ljubimce; – prerađene hrane za kućne ljubimce; – proizvoda od mlijeka; – životinjskih crijeva
Za izvoz iz Bosne i Hercegovine u Crnu Goru: – prerađenog stajnjaka; – mehanički otkošenog mesa	Za izvoz iz Danske u Crnu Goru: – mesa živine;
Za izvoz iz Hrvatske u Crnu Goru: – mesnih prerađevina; – sijena i slame;	Za izvoz iz Italije u Crnu Goru: – priplodnih jaja; – prerađenog stajnjaka
Za izvoz sa Kosova u Crnu Goru: – proizvoda od mlijeka;	Za izvoz iz Litvanije u Crnu Goru: – proizvoda od mlijeka;
Za izvoz iz Paragvaja u Crnu Goru: – mesa domaćih goveda;	Za izvoz iz Slovenije u Crnu Goru: – mesnih prerađevina; – životinjskih crijeva
Za izvoz iz Španije u Crnu Goru: – konzervirane hrane za kućne ljubimce; – prerađene hrane za kućne ljubimce;	Za izvoz iz Republike Srbije u Crnu Goru: – prerađenog stajnjaka; – priplodnih jaja; – privremeno skladištenje proizvoda životinjskog porijekla
Za izvoz iz Ujedinjenog Kraljevstva u Crnu Goru: – meda i matičnog mliječa;	Za izvoz iz Crne Gore u Republiku Sjevernu Makedoniju: – mesa domaćih goveda;
Za izvoz iz Crne Gore u Republiku Srbiju: – kompozitnih proizvoda;	Za izvoz iz Crne Gore u Albaniju: – NUS proizvoda životinjskog porijekla;

Za izvoz iz Crne Gore u Luksemburg: – proizvoda od mesa;	
---	--

Sprovedene aktivnosti u okviru projekta „Spremnost zemalja Balkana u slučaju pojave afričke kuge svinja“

U okviru FAO projekta „Spremnost zemalja Balkana u slučaju pojave afričke kuge svinja“, u Podgoricije je 18. i 19. avgusta 2021. održana simulaciona vježba na temu afrička kuga svinja. Pored toga, u saradnji sa Lovačkim savezom Crne Gore, završena je obuka 60 lovaca kroz tri radionice održane u periodu od 6. do 8. oktobra 2021. godine.

U okviru (Mjera-Podrška preradi mlijeka na gazdinstvu) Agrobudžet 2021. godine). Uprava je imala obavezu da izvrši uzimanje uzoraka sira sa registrovanih gazdinstava koja su podnijela zahtjev MPSV za prerađivačku premiju. Formirane su radne grupe po opštinama. Odsjek za međunarodni promet u periodu od 10.10. do 31.10.2021. godine uzorkovao 272 uzorka sa područja opštine Bijelo Polje i 100 uzoraka sa opštine Pljevlja.

CEFTA -Aktivnosti koje se odnose na pripremu planova za implementaciju CEFTA Protokola V (Trgovinske olakšice) u okviru Sporazuma CEFTA 2006, u dijelu koji se tiče nadležnosti Uprave kroz pripremu traženih materijala koji su zahtijevani od strane CEFTA Sekretarijata, a u cilju ispunjavanja dogovorenih obaveza. U toku 2021. godine usvojen predlog prve stranice sertifikata' između članica CEFTA - Sporazuma, i rad na pripremi usaglašavanja druge strane sertifikata za usaglašavanje, rad se nastavlja i u toku 2022. godine.

Karantin

U toku 2021. godine izdato je 77 rješenja o uslovima za karantin za žive životinje iz uvoza, kao i 4 rješenja za karantin u unutrašnjem prometu.

Pošiljke živih životinja namjenjenih daljem uzgoju su upućene u karantin, radi ispitivanja zdravstvenog stanja, prije puštanja u slobodan promet, a u skladu sa propisima. Rješenjem UBHVFP se utvrđuje mjesto i trajanje karantina kao i procedure i mjere koje treba sprovesti u karantinu. Rešenje o karantinu se izdaje nakon kontrole objekta u kojem će se izvršiti karantin od strane veterinarskog inspektora o čemu se sačinjava zapisnik, u kome se potvrđuje da objekat u kome će se vršiti karantiniranje životinja ispunjava propisane uslove.

Na graničnim inspekcijским mjestima ne postoje karantinski objekti za uvezene žive životinje. Karantin za uvezene životinje se obavlja najčešće na gazdinstvima krajnjeg korisnika (držaoca) unutar teritorije Crne Gore, a veterinarske ambulante sprovode veterinarsko-zdravstvene mjere u karantinu. Detaljan fizički pregled (klinički pregled) vrši na mjestu istovara (objekti u unutrašnjosti, određeni za karantiniranje životinja). Ovaj pregled, koji se vrši odmah po prispjeću životinja na odredište, je obavezan i sprovode ga veterinari koji su određeni za sprovođenje mjera tokom trajanja karantina. I ostale propisane preglede – provjera zdravstvenog statusa uvezenih životinja tokom trajanja karantina na određene bolesti koje se tom vrstom životinja mogu unijeti u Crnu Goru (npr. uzorkovanje krvi, tuberkulinizacija i dr.) vrše veterinari i sačinjavaju izvještaj koji sadrži sljedeće podatke: identifikacione oznake životinje, rezultate laboratorijskih ispitivanja, i druge preduzete i/ili naložene mjere. Izvještaj se dostavlja UBHVFP, nadležnom veterinarskom inspektoratu i graničnom službenom veterinaru koji odlučuje o uvozu (dozvoljava stavljanje u promet). Pošiljka životinja ostaje pod službenim nadzorom do završetka karantina.

SPROVOĐENJE INSPEKCIJSKOG NADZORA VETERINARSKJE INSPEKCIJE U 2021. GODINI

UNUTRAŠNJA KONTROLA

Veterinarski inspektori su vršili inspekcijски nadzor nad radom veterinarskih ambulanti, kontrolu zaštite dobrobiti životinja u objektima za držanje i uzgoj životinja, kontrolu identifikacije i

registracije životinja, kontrolu prometa životinja i kontrolu nad sprovođenjem mjera iz Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja. Cilj kontrola je bio provjeriti stepen ispunjenosti propisanih zahtjeva u oblastima nadzora kao i u odnosu na utvrđene nepravilnosti preduzeti srazmjerne upravne mjere i radnje.

UVOZ

Granična veterinarska inspekcija je vršila pregled živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla pri uvozu u Crnu Goru na sljedećim graničnim inspeksijskim mjestima: Luka Bar, Aerodrom Podgorica, Božaj, Debeli Brijeg, Ilino Brdo, Dobrakovo i željeznička stanica Bijelo Polje, Kula i Dračenovac.

Od ukupno 9095 pregledanih pošiljki iz uvoza, za laboratorijska ispitivanja propisanih zahtjeva, uzeto je 1454 uzoraka.

Nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima veterinarski inspektori su donijeli 9083 rješenja o uvozu i stavljanju u slobodni promet bezbjednih pošiljki i 12 rješenja o zabrani uvoza nebezbjednih pošiljki.

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA SEKTORA ZA VETERINU

Odsjek za zdravlje, zaštitu dobrobiti životinja i identifikaciju i registraciju – ukupno 653 zahtjeva, od čega je izdato:

- 547 rješenja o utvrđivanju ispunjenosti veterinarsko sanitarnih uslova za objekte iz oblasti zaštite dobrobiti životinja, registracije držaoca životinja (pčele, konji, živina);
- 9 saglasnosti za održavanje manifestacija/sajam/ izložbi
- 15 rješenja za naknadu štete držaocima životinja zbog suzbijanja zaraznih bolesti životinja;
- 77 rješenja o uslovima za karantin za uvezene životinje;
- 4 rješenja o uslovima za karantin u unutrašnjem karantinu;
- 1 zahtjev obustavljen postupak po zahtjevu stranke.

Odsjek za međunarodni promet – ukupno 2638 zahtjeva, od čega je izdato:

- 2608 rješenja o ispunjenosti veterinarsko sanitarnih uslova za uvoz pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla;
- 30 obustavljenih postupaka po zahtjevu stranke.

Sektor za veterinu – Odsjek za veterinarsku inspekciju

Veterinarska inspekcija je u unutrašnjoj kontroli, zbog utvrđenih nepravilnosti preduzela 224 upravnih mjera i radnji, i to:

- 121 rješenje o suzbijanju i iskorenjivanju zaraznih bolesti životinja (u slučaju sumnje odnosno potvrde bolesti) i o opservaciji pasa i mačaka radi isključivanja sumnje na bjesnilo;
- 8 rješenja o otklanjanju nepavilnosti kod veterinarske ambulante;
- 28 rješenja držaocima životinja za otklanjanje nepravilnosti;
- 3 rješenja o otklanjanju nepavilnosti u objektima za prodaju kućnih ljubimaca i hrane za kućne ljubimce;
- 31 ukaza pravnim i fizičkim licima za otklanjanje nepravilnosti;
- 30 prekršajnih naloga za pravna i fizička lica;
- 3 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Veterinarska inspekcija na graničnim inspeksijskim mjestima izvršila je pregled 12.330 pošiljki živih životinja, proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla. Nakon izvršenih pregleda izdato je:

- 9083 rješenja o puštanju u slobodan promet i pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje živ. porijekla;
- 2118 rješenja o dozvoli tranzita preko teritorije Crne Gore;
- 898 serifikat za izvoz pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje živ. porijekla; i

- 12 rješenja o zabrani uvoza i stavljanju na tržište/uništenju pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla.

Izvještavanje o pojavi i kretanju zaraznih bolesti životinja

Uprava je pratila pojavu i kretanje zaraznih bolesti životinja u Crnoj Gori u 2021. godini, pripremala mjesečne izvještaje o pojavi i kretanju zaraznih bolesti koje su objavljene i na internet stranici Uprave. Podaci o pojavi i kretanju zaraznih bolesti životinja dostavljeni su i Međunarodnoj organizaciji za zdravlje životinja (OIE).

Uprava je kontinuirano vršila razmjenu podataka sa Institutom za javno zdravlje o kretanju zaraznih bolesti životinja odnosno ljudi, na mjesečnom nivou.

Dijagnostikovane zarazne bolesti životinja u 2021. godini:

NAZIV BOLESTI	Vrsta životinje	Broj žarišta	Broj oboljelih životinja
Infektivni rinotraheitis goveda/ infektivni pustolozni vulvovaginitis	goveda	9	9
Enzootska leukoza	goveda	3	3
Paratuberkuloza	goveda	1	1
Q-groznica	goveda	2	2
	ovce	2	11
	koze	4	14
Trihinelozna	divlje svinje	7	7
Nozemoza	pčele	5	6
Američka kuga pčelinjeg legla	pčele	5	36 pčelinjih društava
Enzootski pobačaj	koze	2	13
Artritis i encefalitis koza	koze	1	1
Bolest virusnog proliva/bolest sluzokože goveda	goveda	18	23
Lajšmanioza	pas	30	30
Salmoneloza	živina	2	2
Plavi jezik	ovce	1	1

Praćenje epizootičke situacije i dijagnostika zaraznih i parazitskih bolesti

Tokom godine vršeno je stalno praćenje epizootičke situacije u zemlji, regionu i svijetu radi blagovremenog otkrivanja pojave i preventivnog djelovanja u cilju održavanja stabilne epizootičke situacije u Crnoj Gori.

Sprovedena su sljedeća dijagnostička ispitivanja u cilju praćenja i ranog otkrivanja naročito opasnih zaraznih bolesti:

Slinavka i šap

Pasivni monitoring

Radi ranog otkrivanja slinavke i šapa kod domaćih papkara obavezno je isključivanje infekcije slinavkom i šapom u svim slučajevima kada klinički znaci bolesti upućuju na sumnju na slinavku i šap. U svrhu pasivnog monitoringa pojave bolesti slinavka i šap, u slučaju iznenadnog obolijevanja ili uginuća preživara ili svinja sa kliničkim znacima koji upućuju ili mogu upućivati da se radi o bolesti slinavka i šap, postupa se u skladu sa Pravilnikom o mjerama za sprečavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje bolesti slinavka i šap („Službeni list CG“ broj 38/15) kojim je propisan i način kliničkog i laboratorijskog ispitivanja u slučaju sumnje.

Aktivni nadzor

Radi zadržavanja/potvrde zvaničnog statusa zemlje slobodne od slinavke i šapa – bez vakcinacije kod Međunarodne organizacije za zdravlje životinja – OIE, Uprava je sačinila Stručno uputstvo za aktivni nadzor – Stručno uputstvo za sprovođenje monitoringa bolesti slinavka i šap u 2021. godini, broj: 03/1-312/21-5286 od 23.11.2021. godine. Uzorci – 300 uzoraka krvi malih preživara (ovaca i koza) su nasumično izabrani od strane SVL iz banke seruma sa ciljem dokazivanja odsustva infekcije. Odabrana strategija nasumičnog uzorkovanja obezbjeđuje pouzdanost od 95% za dokazivanje prisustva infekcije slinavke i šapa ukoliko je ona prisutna u 1% inicijalnih uzorkovanih jedinica, čiji je broj dovoljan za detekciju infekcije ako je prisutna, a sve u cilju obezbjeđenja pouzdanih rezultata monitoringa, u svemu u skladu sa obimom ispitivanja utvrđenim Programom mjera i Stručnim uputstvom.

Odabir teritorija opština sa kojih su sakupljani uzorci, vršen je sa ciljem ravnomjerne zastupljenosti sjevernog (Plužine, Bijelo Polje, Berane, Pljevlja, Žabljak), centralnog (Podgorica, Danilovgrad, Nikšić) i južnog dijela Crne Gore (Bar i Kotor), kako bi se mogla cjelovitije sagledati trenutna epizootička situacija kada je bolest slinavka i šap u pitanju.

Ni u jednom od 300 uzoraka seruma ovaca nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela na virus bolesti slinavka i šap.

Q groznica

S obzirom na pojavu ove bolesti u predhodnim godinama, a naročito imajući u vidu da je zoonoza, akcenat je stavljen na praćenje pojave ove bolesti i u 2021. godini. Ispitivanja na Q groznicu vrše se kod otkrivanja izvora bolesti poslije epidemije kod ljudi i osoba profesionalno izloženih infekciji, kada je to epizootički opravdano, kao i kod svakog pobačaja kod goveda, ovaca i koza. Osim od životinje koja je pobacila, veterinar uzima uzorke krvi i od životinje za koju se sumnja da je izvor epidemije kod ljudi, odnosno od životinja po rješenju službenog veterinara, i dostavlja ih SVL radi ispitivanja na Q groznicu. Uzorkovanje odgovarajućeg materijala, način postupanja i ispitivanja kod sumnje odnosno potvrde Q groznice kod goveda vrši se u skladu sa Stručnim uputstvom za uzorkovanje materijala, način postupanja i ispitivanja kod sumnje odnosno potvrde Q groznice kod goveda. Tokom 2021. godine od strane veterinarskih ambulanti dostavljeno je i u SVL laboratorijski ispitano ELISA testom ukupno 236 uzoraka krvi, i to 114 uzoraka od koza, 82 uzoraka od ovaca i 40 uzoraka od goveda i 2 uzoraka sirovog mlijeka krava radi konfirmatornog PCR testa na Q groznicu.

Od ukupnog broja, potvrđeno je prisustvo Q groznice (ELISA) kod 18 ovaca i 9 koza i 15 krava (ELISA) i kod 2 krave PCR testom. Na pomenutim gazdinstvima su odmah preduzete propisane mjere u cilju iskorjenjivanja ove bolesti (laboratorijska ispitivanja, eutanazija pozitivnih grla, biosigurnosne mjere).

Utvrđivanje uzročnika pobačaja krava, ovaca i koza

Držaoci krava, ovaca i koza obavezni su da svaki pobačaj kod ovih životinja prijave veterinarskoj ambulanti. Svi pobačaji krave, ovce ili koze koji su od strane držaoca životinja prijavljeni veterinarima na terenu i, u slučaju sumnje na pobačaj zarazne etiologije, dostavljeni SVL, ispitani su u svrhu utvrđivanja uzročnika pobačaja krava, ovaca i koza. Ispitivanje uzročnika pobačaja krava vršeno je za: brucelozu goveda, Q groznicu, Infektivni rinotraheitis goveda /infektivni pustolozni vulvovaginitis (IBR/IPV krava), Bolest virusnog proliva / bolest sluzokože goveda (BVD) i *Neospora caninum*. Kod ovaca i koza: brucelozu, Q groznica i *Chlamydomphila abortus*.

Najčešće je izolovana *Neospora caninum* i *virus BVD* kod krava i *Chlamydomphila abortus* ovaca /koza.

Takođe, naređene su i sprovedene mjere usmrćivanja i neškodljivog uklanjanja koka nosilja odnosno tovne piladi kod kojih je tokom trajanja karantina ili tokom držanja i uzgoja utvrđeno prisustvo *Salmonella Enteritidis* ili *Salmonella typhimurium*.

Tuberkuloza goveda

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja tuberkuloze kod svih goveda starijih od šest nedjelja veterinarske ambulante su vršile dijagnostičko ispitivanje jednokratnim intradermalnim tuberkulinskim testom (bovini), a u slučaju sumnjive ili pozitivne reakcije izvođen je komparativni intradermalni tuberkulinski test (retuberkulinizacija bovinim i avijarnim tuberkulinom).

Zakonska obaveza držaoca goveda je da omogući sprovođenje programa mjera i drugih propisanih mjera. Tuberkulinizacija se srovođi na način propisan Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje tuberkuloze goveda („Službeni list CG“, broj 64/08) i u rokovima koji su propisani Programom mjera.

U 2021. godini, 61.077 govedo je ispitano po Programu mjera na teritoriji Crne Gore. Planirani obuhvat u 2021. Programom mjera je 73.801 goveda na teritoriji Crne Gore, tako da je zacrtani plan ispunjen 83%.

Podaci o rezultatima tuberkulinskog testa upisuju se u tuberkulinsku listu, za svako grlo pojedinačno. Tuberkulinsku listu potpisuju držalac goveda i ovlašćeni veterinar na dan izvršene tuberkulinizacije i na dan čitanja tuberkulinske reakcije.

Podaci o ispitanim govedima na gazdinstvu bilježe se u Elektonskoj bazi podataka, za svako pojedinačno ispitano govedo, najkasnije u roku od pet radnih dana od dana očitavanja, a u slučaju kada je zabilježena sumnjiva ili pozitivna reakcija na tuberkulinski test, veterinar je dužan da rezultate upiše bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata od trenutka očitavanja sumnjivog ili pozitivnog rezultata.

Kod svih goveda koja su prilikom tuberkulinizacije imala sumnjivu/pozitivnu reakciju na bovini tuberkulin izvršena je retuberkulinizacija (avijarni i bovini tuberkulin). Nakon retuberkulinizacije, utvrđen je jedan rezultat koji nije pozitivan, izvršeno je klanje tog grla i uzeti uzorci zaklanog goveda sa linije klanja, i dostavljeni laboratoriji, radi službene potvrde odnosno isključivanja bolesti (tuberkuloza goveda je službeno potvrđena kada se izoluje uzročnik *Mycobacterium bovis*). U laboratoriji nije utvrđen pozitivan rezultat na tuberkulozu goveda, odnosno nije izolovan *Mycobacterium bovis*. Kao obavezna mjera, tuberkulinizacija goveda se srovođi i nad svim uvezenim govedima. U 2021. godini 107 goveda ispitano u okviru sprovođenja mjera u karantinu za uvezena goveda i goveda tokom karantina u unutrašnjem prometu. Ova mjera se u potpunosti finansira iz budžeta Uprave, osim za ispitivanje u karantinu, kada troškove snosi uvoznik.

Enzootska leukoza goveda

U skladu sa propisima – Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje enzootske leukoze goveda („Službeni list CG“, broj 64/08) i Programom mjera, dijagnostičkom ispitivanju na enzootsku leukozu podvrgavaju se sva goveda starija od 24 mjeseca. U SVL izvršen je odabir uzoraka krvi goveda dostavljenih od strane veterinarskih ambulanti za ispitivanje na brucelozu goveda, radi ispitivanja na enzootsku leukozu goveda (goveda starija od 24 mjeseca) koji su ispitani serološki.

Serološko ispitivanje goveda vrši se u skladu sa Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje enzootske leukoze goveda („Službeni list CG“, broj 64/08).

U 2021. godini, kroz Program mjera u SVL je poslato 43.248 uzoraka krvi. od čega je 47 uzoraka ispitano u karantinu, a 197 uzoraka je hemoliziralo te je ispitano 43.004 uzoraka krvi goveda starijih od 24 mjeseca, sto je manje za 5,58% u odnosu na godinu ranije. Zacrtani plan iz Programa mjera ispunjen je 91,50%, jer pojedine ovlašćene veterinarske ambulante nijesu Laboratoriji dostavile planirani broj uzoraka, zbog kasnog usvajanja budžeta koji je uslovio kašnjenje u implementaciji programa.

Takođe, Programom mjera je propisano da ukoliko se prilikom klanja ili uginuća životinje uoče značajne tumorozne promjene karakteristične za enzootsku leukozu goveda, promijenjeni dijelovi se šalju SVL, radi patohistoloških ispitivanja i o tome se obavještava nadležni službeni veterinar i službeni veterinar u mjestu porijekla životinje.

Kao obavezna mjera, ispitivanje na enzootsku leukozu goveda se sprovodi i nad svim uvezenim govedima. U 2021. godini 47 goveda ispitano u okviru sprovođenja mjera u karantinu za uvezena goveda i goveda tokom karantina u unutrašnjem prometu.

Ova mjera se u potpunosti finansira iz budžeta Uprave, osim za ispitivanje u karantinu, kada troškove snosi uvoznik. Takođe, u skladu sa propisima, na svim gazdinstvima na kojima su utvrđena seropozitivna grla na enzootsku leukozu goveda izvršene su mjere u skladu sa Pravilnik o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje enzootske leukoze goveda („Službeni list CG“, broj 64/08), što uključuje i ispitivanje svih goveda, bez obzira na starost.

Laboratorijskim ispitivanjima utvrđeno je prisustvo specifičnih antitijela na enzootsku leukozu u 0,0067% ispitanih goveda, odnosno u ukupno 3 uzorka krvnih seruma, po dva sa teritorije opštine Ulcinj (dva gazdinstva) i jedno sa teritorije opštine Bijelo Polje (jedno gazdinstvo).

Nad svim pozitivnim govedima kao i na gazdinstvima sa zabilježenim slučajevima enzootske leukoze goveda sa teritorije opština Bijelo Polje i Ulcinj sprovedene su propisane mjere.

Nakon 2004. i 2005. godine, kada je izbijanje enzootske leukoze zabilježeno u većem obimu, i kada su sprovedene hitne veterinarske mjere u cilju suzbijanja bolesti, posljednjih godina utvrđuje se približno isti broj sero-pozitivnih goveda tokom godine, odnosno pojavljivanje ove bolesti u Crnoj Gori je zadržano na relativno niskom nivou. Ovi rezultati govore u prilog dobroj, pravovremenoj i stručnoj primjeni mjera za suzbijanje leukoze, sa jedne strane, ali ukazuje i na permanentno prisustvo virusa enzootske leukoze goveda u populaciji goveda u Crnoj Gori, zbog čega će ovo oboljenje u narednom periodu biti predmet pažnje i nadzora službe.

Bruceloza goveda, ovaca i koza

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave bruceloze vrši se dijagnostičko ispitivanje krvnih seruma kod svih goveda starijih od 12 mjeseci, osim mužjaka namijenjenih za tov, i ovaca i koza starijih od šest mjeseci u cilju stvaranja preduslova za dobijanje i održavanje zdravstvenog statusa gazdinstava slobodnog od ove bolesti na teritoriji Crne Gore. Cilj ispitivanja je blagovremeno praćenje i eventualno otkrivanje mogućeg unošenja uzročnika bruceloze na teritoriju Crne Gore iz država u okruženju u kojima je prisutna ova bolest odnosno zbog nepoznate epizootiološke situacije po pitanju ove bolesti u nekim od država okruženja.

Goveda

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja bruceloze od svih goveda starijih od 12 mjeseci, osim mužjaka namijenjenih za tov, veterinarske ambulante su vršile uzorkovanje krvi. Uzorke pune krvi goveda dostavljale su veterinarske ambulante SVL u sterilnim sistemima za uzimanje krvi (vakutainerima), obilježene odgovarajućim bar-kodom i uz odgovarajući elektronski uput za laboratorijsko ispitivanje. Svi bar-kodovi dostavljenih uzoraka su prije laboratorijskog ispitivanja skenirani kako bi se utvrdila njihova prisutnost u Elektorskoj bazi podataka i kako bi se rezultati ispitivanja mogli unijeti u LaBIS odnosno Elektronsku bazu podataka.

Ispitivanje na brucelozu se srovođi na način propisan Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje bruceloze goveda („Službeni list CG“, broj 64/08) i u rokovima koji su propisani Programom mjera. U 2021. godini, u SVL je predato 50.322 uzorka krvi, od čega je 47 ispitano u karantinu, a kod 579 uzoraka je došlo do hemolize, što znači da je ukupno ispitano je 49.696, što je za 5,29% manje uzoraka na brucelozu goveda nego godinu ranije. Zacrtni plan iz Programa mjera ispunjen je 93,77% (planirano 53.000 goveda) jer pojedine ovlašćene veterinarske ambulante nijesu Laboratoriji dostavile planirani broj uzoraka, zbog kasnog usvajanja budžeta koji je uslovio kašnjenje u implementaciji programa. Kao obavezna mjera, ispitivanje na brucelozu goveda se sprovodi i nad svim uvezenim govedima. U 2021. godini 57 goveda ispitano u okviru sprovođenja mjera u karantinu za uvezena goveda i 8 goveda tokom karantina u unutrašnjem prometu.

Ni u jednom dostavljenom i ispitanom uzorku nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv *Brucella spp.* Imajući u vidu da na ovom obimu ispitivanja nije utvrđen ni jedan pozitivan slučaj, kao i činjenicu da nijedan uzorak koji je SVL dostavljen u slučaju pobačaja goveda nije dao pozitivan laboratorijski rezultat na brucelozu, može se zaključiti da je epizootička situacija, kada je u pitanju bruceloza goveda u Crnoj Gori i dalje veoma dobra, posebno ako se uzme u obzir stalno prisustvo ove bolesti i pojedinim zemljama u okruženju i prisustni transport i promet životinja i hrane životinjskog porijekla sa tim istim zemljama.

Ovce i koze

U 2021. godini, predate je 128.616 uzoraka, od čega je 1246 hemolizirali te je ispitano 127.370 sto je za 7,60% manje uzoraka na brucelozu ovaca i koza nego godinu ranije. Zacrtni plan iz Programa mjera ispunjen je 92,30% (planirano 138.000 ovaca) jer pojedine ovlašćene veterinarske ambulante nijesu Laboratoriji dostavile planirani broj uzoraka, zbog kasnog usvajanja budžeta koji je uslovio kašnjenje u implementaciji programa. Ispitivanje cijele populacije ovaca i koza, starije od 6 mjeseci, po prvi put je sprovedeno u 2020. godini. Dodatno, vršeno je dijagnostičko ispitivanje uzoraka dostavljenih kod pobačaja goveda, ovaca i koza i ni u jednom nije utvrđeno prisustvo *Brucella spp.*, uzročnika bruceloze. Ni u jednom dostavljenom i ispitanom uzorku krvi malih preživara nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv *Brucella melitensis*. Imajući u vidu da na ovom obimu ispitivanja nije utvrđen ni jedan pozitivan slučaj, kao i činjenicu da nijedan uzorak koji je Laboratoriji dostavljen u slučaju pobačaja goveda i malih preživara nije dao pozitivan rezultat na brucelozu, i da se samo sporadično registruju slučajevi bruceloze kod ljudi, može se zaključiti da je epizootička situacija, kada je u pitanju bruceloza goveda, ovaca i koza u Crnoj Gori i dalje veoma dobra, posebno ako se uzme u obzir stalno prisustvo ove bolesti i pojedinim zemljama u okruženju i prisustni transport i promet životinja i hrane životinjskog porijekla sa tim istim zemljama.

Ispitivanje svih ovaca i koza na brucelozu je osnov za dodjelu statusa gazdinstva slobodnog od bruceloze, a cilj je status zemlje slobodne od bruceloze. Dodatno, ova bolest je zoonoza.

Bolesti pčela

Radi otkrivanja i suzbijanja pojave zaraznih bolesti pčela vršena su ispitivanja 172 uzorka pčela i/ili pčelinjeg legla. Američka kuga, kao najopasnija bolest pčela na našim prostorima, je registrovana na teritoriji 4 opštine (Berane, Nikšić, Mojkovac i Pljevlja), u 5 pčelinjaka i ukupno 36 pčelinjih društava. Na pčelinjacima sa utvrđenim pozitivnim slučajevima sprovedene su mjere po nalogu službenih veterinara. Takođe, izvršen je pregled pčelinjih društava u krugu od 3km od zaraženog pčelinjaka. Ova bolest konstantno je prisutna tokom posljednjih 10 godina, u manjem ili većem obimu. Kada se podaci za 2021. godinu uporede za podacima registrovanih slučajeva američke kuge tokom posljednjih 10 godina, uočava se da je u 2021. godini došlo do smanjenja ukupnog broja registrovanih slučajeva (2020-45, 2019 – 8, 2018 – 22, 2017 – 25). Upoređujući raspoložive podatke može se zaključiti da epizootička situacija, kada je u pitanju ova bolest, već godinama ostaje na sličnom nivou, ali evidentno prisustvo zaraženih društava u 2021. godini upućuje na oprez preilikom ndzora ove bolesti u narednim godinama. Potencijal brzog širenja ove zarazne bolesti mora se stalno imati u vidu, posebno u uslovima čestog seljenja pčelinjih društava tokom sezone, sa i na područja na kojima je zaraza prisutna.

Avijarna influenza

Radi blagovremenog otkrivanja prisustva virusa avijarne influence, vrši se aktivni i pasivni nadzor prisustva virusa avijarne influence kod domaće živine i divljih ptica. U Crnoj Gori do danas nije potvrđen nijedan slučaj avijarne influence kod domaće živine. Jedini slučaj prisustva virusa visoko patogene avijarne influence zablježen je kod divlje patke, u decembru 2016. godine, i to na jednom uzorku iz monitoringa.

Pasivni nadzor: ispitivanje uzorka sa kliničkom sumnjom na avijarnu influencu – ispitano 2 uzorka od domaće živine, oba sa negativnim rezultatom.

Aktivni nadzor kod domaće živine: Dijagnostičko – serološko ispitivanje na avijarnu influencu u okviru aktivnog monitoringa domaće živine, sprovedeno je tokom novembra/decembra 2021. godine na osnovu Programa mjera u 2021. godini i na osnovu Stručnog uputstva Uprave br.03/1-312/21-3567 od 10.09.2021.godine, a u svrhu praćenja i brzog blagovremenog otkrivanja eventualne pojave ove bolesti na prostorima Crne Gore kod domaće živine – prvenstveno koka nosilja.

Uzorkovanje je vršilo tri veterinarske ambulante na terenu po ovlaštenju i instrukcijama Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove Crne Gore i to:

1. Veterinarska ambulanta Vet-Sanus, Bijelo Polje.
2. Veterinarska ambulanta Nikšić d.o.o., Nikšić
3. Veterinarska ambulanta Ibricevina d.o.o., Podgorica.

Ispitivanje je sprovedeno tokom oktobra/decembra 2021. godine, neposredno nakon migratornog talasa kojim su migratorne ptice preko teritorije Crne Gore migrirale u pravcu juga. Osnovni cilj ispitivanja je bilo utvrđivanje eventulanog prisustva virusa avijarne influence na teritoriji Crne Gore nakon „preleta“ velikog broja migratornih ptica tokom jesenje migratorne sezone, imajući u vidu povećani rizik od unošenja virusa tokom tog perioda. Prikupljano je 1994 uzoraka krvi koka nosilja koji su ispitani u SVL. Ni u jednom dostavljenom i ispitanim uzorku krvi kokošaka nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela na virus avijarne influence, iz čega se može zaključiti da živina koja je ispitivana nije bila u kontaktu sa virusom avijarne influence.

Aktivni nadzor kod divljih ptica:

Dostava trahealnih/kloakalnih briseva divljih ptica izvršena je tokom decembra mjeseca 2021. godine. Dostavljeni uzorci su uzimani od divljih ptica iz regiona Donje Zete.

Dostavljeno je ukupno 300 uzorka briseva, od čega 150 trahealnih i 150 kloakalnih briseva. Brisevi su uzimani od divljih vodenih ptica i to: Aythya ferina, Anas crecca, Anas platyrhynchos i Aythya Penelope. Molekularno dijagnostičkom metodom – Real-time PCR ni u jednom uzorku trahealnih/kloakalnih briseva nije detektovao prisustvo sekvence virusa avijarne influence (M-gen). Obzirom na povećanu pojavu bolesti u zemljama Evrope, naročito u zemljama regiona, načine širenja, kao i činjenicu da migratorni putevi divljih ptica vode i preko teritorije Crne Gore, procjena je da postoji rizik od pojave ove bolesti i u našoj zemlji u narednom periodu. U skladu sa analizama rizika, a tokom posljednjih petnaestak godina od kada je virus avijarne influence, u manjem ili većem obimu prisutan u zemljama Evrope i Azije, Uprava preduzima sve neophodne preventivne mjere u cilju maksimalnog smanjivanja rizika unošenja bolesti u Crnoj Gori.

Bolest plavog jezika

Radi sprečavanja bolesti plavog jezika (u daljem tekstu: BPJ), nakon pojave bolesti u 2016. godini u vidu veće epizootije, tri godine (2017- do kraja 2019) vršena je masovna vakcinacija svih goveda i ovaca u cilju sticanja i održavanja aktivnog imuniteta protiv virusa bolesti plavog jezika – serotip 4. tako da je imunološki zaštićeno preko 80% populacije goveda i ovaca.

U 2020. i 2021. godini nije se sprovodila vakcinacija goveda protiv BPJ, a u cilju otkrivanja moguće cirkulacije virusa kao i dokazivanja odsustva virusa bolesti plavog jezika goveda sa područja zemlje i potvrđivanje statusa zemlje slobodne od ove bolesti sprovodio se aktivni i pasivni nadzor bolesti plavog jezika. U Crnoj Gori je u 2021. godini detektovan jedan slučaj bolesti plavog jezika kod ovce u opštini Rožaje. Kako bi Crna Gora stekla status zemlje slobodne od plavog jezika, neophodno je dalje vršiti nadzor nad ovom bolešću (pasivni i aktivni) radi otkrivanja mogućeg unosa virusa bolesti plavog jezika kao i entomološki nadzor – kontrola vektora – insekti iz roda *Culicoides*, prenosioca bolesti plavog jezika, radi utvrđivanja njihovog prisustva utvrđivanje prisustva/odsustva virusa bolesti plavog jezika.

U cilju otkrivanja mogućeg unosa virusa bolesti plavog jezika, u 2021. vršen je: aktivni nadzor koji se zasniva na laboratorijskim ispitivanjima i pasivni nadzor, u skladu s programom i entomološki nadzor vektora bolesti plavog jezika.

Aktivni nadzor

Nadzor je vršen u cilju preciznije procjene trenutne prevalencije kod prijemljivih životinja, kako bi se mogli sagledati mogući budući scenariji širenja virusa bolesti plavog jezika u Crnoj Gori i razmotrila prioritarna politika nabavke vakcina. Tokom 2021. godine, na osnovu Programa mjera u 2021, sprovedena su ispitivanja sa ciljem otkrivanja moguće pojave virusa bolesti plavi jezik nakon prestanka vakcinacije, i to u vidu pasivnog nadzora – u slučajevima iznenadnog obolijevanja ili uginuća goveda, ovaca i koza sa kliničkim znacima koji upućuju ili mogu upućivati na sumnju da se radi o bolesti plavi jezik, aktivnog nadzora, kao i kroz entomološki nadzor.

U cilju sprovođenja aktivnog nadzora Crna Gora je podjeljena na 2 područja – manje ugroženo i ugroženo područje, na osnovu epizootiološke situacije, veličine područja, geografskog položaja, brojnosti populacije goveda odnosno ovaca, načinu širenja i broju pozitivnih slučajeva bolesti u 2016. i 2017. godini.

Planirani obuhvat:

- u manje ugroženom području (opštine Plav, Gusinje, Rožaje, Andrijevica, Berane, Bijelo Polje, Petnjica i Mojkovac uzorkovanje će se vršiti na 59 goveda, ovaca i koza propisane starosti (5% prevalencije sa 95% pouzdanošću) dva puta godišnje (u periodu 1. avgust – 10. septembar i 10. oktobar – 20. novembar);
- u ugroženom području uzorkovanje krvi će se vršiti 4 puta kod 149 životinja (sve ostale sem gore navedenih opština, 2% prevalencije sa 95% pouzdanošću) u periodu od 20. jun – 20. jul, 1. avgust – 1. septembar, 10. septembar – 10. oktobar, 20. oktobar – 20. novembar.

Zbog situacije sa koronavirusom u Crnoj Gori i obolijevanja veterinarima i poljoprivrednicima na terenu, ograničenog i kontrolisanog kretanja i drugih mjera u uslovima epidemije, bilo je nemoguće sprovesti sve aktivnosti u vezi sa aktivnim nadzorom. U skladu sa Programom mjera, trebalo je sprovesti aktivni nadzor kroz klinički pregled i posete gazdinstvima tokom perioda vektorske aktivnosti (dva odnosno četiri puta u zavisnosti od područja). Iz gore navedenih razloga ovaj dio programa je djelimično sproveden. U određenim opštinama, najviše pogođenim koronavirusom (Andrijevici, Beranama, Petnjici i Šavniku, kao ni u Herceg Novom, Budvi i Kotoru, program nije realizovan. U ostalim opštinama je aktivni nadzor sproveden djelimično. Izvršeno je kliničko ispitivanje i uzimanje uzoraka krvi od kontrolnih životinja na kraju sezone aktivnosti vektora.

U SVL je prema Uputstvu Uprave dostavljeno ukupno 147 uzoraka krvi goveda koji su ispitani na prisustvo specifičnih antitijela protiv virusa uzročnika bolesti plavi jezik. U 13 uzoraka je utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela metodom cELISA. Uvidom u elektronsku bazu podataka, utvrđeno je da se kod 6 seropozitivnih goveda radi o starijim govedima koja su u prethodnom periodu bila vakcinisana (2017-2019), zbog čega je i došlo do razvoja imunološkog odgovora koji je detektovan serološkim ispitivanjima.

Za ostala seropozitivna goveda (nijeku vakcinisana) vršeno je dodatno uzorkovanje krvi tih životinja u cilju dodatnih laboratorijskih ispitivanja molekularnim tehnikama dijagnostike odnosno potvrđivanja prisustva / odsustva virusa uzročnika ove bolesti. Iz tog razloga, u SVL je dostavljeno i ispitano ostalih 7 uzoraka krvi od prethodno utvrđenih seropozitivnih grla goveda. Svi su bili PCR negativni.

Pasivni nadzor bolesti plavi jezik

Pasivni nadzor se sastojao od službenog otkrivanja i istraživanja svake sumnje na bolest. Pasivni nadzor se vršio radi praćenja prisustva i blagovremenog otkrivanja bolesti plavog jezika kod domaćih preživara (goveda, ovce i koze) u svim slučajevima kada klinički znaci upućuju na sumnju na bolest plavog jezika, kao i radi potvrde odsustva virusa bolesti plavog jezika nakon njegovog pojavljivanja. U ovim slučajevima propisano je obavezno laboratorijsko potvrđivanje, odnosno isključivanje kliničke sumnje na bolest plavog jezika.

U okviru pasivnog nadzora bolesti plavog jezika, od strane ovlašćenih veterinarskih ambulanti, dostavljani su uzorci pune krvi za molekularna ispitivanja (odnosno unutrašnjih organa uginulih životinja). Tokom godine dostavljeno je i ispitano ukupno 126 uzoraka pod sumnjom da se radi o bolesti plavog jezika i to: 38 uzorka porijeklom od goveda, 86 uzorka porijeklom od ovaca i 2

uzoraka od koza. U jednom dostavljenom uzorku koji je ispitan metodom Real-time RT PCR. je utvrđeno prisustvo sekvence RNK virusa uzročnika BPJ (jedna ovca).

Entomološki nadzor (nadzor vektora)

Entomološki nadzor je vršen prikupljanjem i identifikacijom insekata iz roda *Culicoides* u cilju utvrđivanja prisutnosti i dinamike pojavljivanja insekata roda *Culicoides* njihove geografske distribucije i rasprostranjenosti utvrđivanjem područja i perioda godine od najvećeg rizika za pojavu i širenje virusa bolesti plavog jezika određivanjem perioda sezonski slobodnog od vektora virusa bolesti plavog jezika, odnosno perioda kada nisu aktivni adulti insekata roda *Culicoides*. Analizom uzoraka insekata utvrđivan je ukupan broj prisutnih odraslih insekata roda *Culicoides*, identifikovane vrste vektora i virološkim ispitivanjem vektora utvrđivana moguća cirkulacija virusa.

Utvrđivanje prisustva vektora i njegove aktivnosti se vršilo upotrebom UV Black light i Onderstepoort-type black light klopki na šest odabranih lokaliteta u sljedećim opštinama: Cetinje, Nikšić, Danilovgrad, Herceg Novi, Bar i Bijelo Polje, u okviru referentnih geografskih jedinica na teritoriji cijele Crne Gore. Uzorkovanje je sprovedeno dva puta mjesečno u periodu od aprila zaključno sa novembrom 2021. godine. U aprilu nije vršeno uzorkovanje zbog loših meteoroloških prilika na osnovu kojih je procijenjena slaba aktivnost insekata, kao i zbog vanrednih okolnosti koje su nastale u zemlji usljed epidemije Covid-19 virusa.

Za period od 8 mjeseci, počev od aprila zaključno sa novembrom 2021. godine, uzorkovanje insekata roda *Culicoides* se obavljalo na odabranim lokalitetima, a nakon prikupljanja, u SVL vršena je identifikacija i sortiranje na vrste insekata (i brojanje), izdvajanje insekata roda *Culicoides* i detekcije virusa molekularnom (PCR).

Rezultati: utvrđena je prisustvo insekata iz *Culicoides* i to: *Obsoletus complex* i *Pulicaris complex*, a ni u jednom uzorku nije utvrđeno genoma virusa BPJ.

Bolest kvrgave kože goveda

U Crnoj Gori u 2021. godini nije zabilježen slučaj bolesti kvrgave kože (u daljem tekstu: BKK). Posljednji slučaj BKK u Crnoj Gori bio je 10. oktobra 2016. godine na nevakcinisanom grlu. Od tada je BKK u potpunosti pod kontrolom i do danas nemamo nijedan slučaj.

Radi sprečavanja bolesti kvrgave kože goveda četiri godine (2016-2019) vršena je vakcinacija svih goveda u cilju sticanja i održavanja aktivnog imuniteta protiv virusa bolesti kvrgave kože.

U 2021. godini nije se sprovodila vakcinacija goveda protiv bolesti kvrgave kože goveda, a u cilju otkrivanja moguće cirkulacije virusa kao i dokazivanja odsutva virusa bolesti kvrgave kože goveda sa područja zemlje i potvrđivanje statusa zemlje slobodne od ove bolesti sprovodio se aktivni i pasivni nadzor bolesti kvrgave kože kod goveda.

U skladu sa preporukama GF-TAD-a (Atina, 16.-17. Oktobar 2019.) napravljene su mjere nadzora programa protiv bolesti kvrgave kože, a program je finansijski podržan od strane Evropske komisije.

Ciljevi programa su bili dokazivanje odsustva BKK i rano otkrivanje potencijalnih žarišta, kod goveda i divljih preživara u zatočeništvu, u svim djelovima teritorija Crne Gore, putem pasivnog i aktivnog nadzora bolesti, uključujući područja visokog i niskog rizika za pojavu bolesti.

Aktivni nadzor

U skladu sa Programom obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2021. godini, aktivni nadzor BKK sprovodio se kliničkim pregledom i uzorkovanjem krvi goveda u područjima Crne Gore koja se smatraju ugroženim i manje ugroženim za pojavu BKK u cilju ranog otkrivanja virusa BKK.

Aktivni nadzor je podrazumijevao uzorkovanje krvi na kraju perioda visokog rizika, odnosno na kraju sezone aktivnosti vektora. Uzorkovanje je izvršeno na onim gazdinstvima na kojima su prethodno sprovedeni klinički pregledi u skladu sa Uputstvom Uprave. Goveda (sentinel životinje) od kojih se uzimala krv su odabrana na način da nijesu vakcinisana protiv BKK, da su starija od 6 mjeseci i da su rođena poslije 01.08.2019.

Ugrožena područja definisana su na osnovu epizootiološke situacije, veličine područja, geografskog položaja, brojnosti populacije goveda, načinu širenja i broju pozitivnih slučajeva bolesti u 2016. godini. U skladu sa procijenjenim rizikom određen je broj uzoraka koje je potrebno ispitati na BKK.

Uzorkovanje na BKK u ugroženom području

Nadzor BKK u ugroženom području – opštine u pograničnom pojasu državne granice sa Albanijom i Kosovom* (Grad Podgorica, opštine Ulcinj, Tuzi, Andrijevića, Gusinje, Plav, Berane, Rožaje) kao i opštine Bijelo Polje, Petnjica, Mojkovac, Šavnik, Kolašin i Bar.

Uzorkovanje na BKK u manje ugroženom području

Nadzor BKK u manje ugroženom području – područja opština Plužine, Pljevlja, Žabljak, Nikšić, Danilovgrad, Cetinje, Budva, Tivat, Kotor i Herceg Novi.

U Crnoj Gori, usljed kasnog odobrenja programa od strane Evropske komisije koja program i finansira, aktivni nadzor je sproveden u poslednjoj sedmici 2021. godine. Iz tog razloga ovaj dio programa je djelimično sproveden.

Klinički pregled je bilježen na Obrascu za klinički pregled goveda na bolest kvrgave kože koji je sačinila Uprava i dostavila svim veterinarskim ambulancama.

Ukupno je dostavljeno i ispitano 404 uzorka krvi goveda (277 ugroženo i 127 iz manje ugroženog područja), a prisustvo specifičnih antitijela protiv Capripox virusa utvrđeno je u ukupno 6 uzoraka. Ti uzorci dodatno su ispitani molekularnom tehnikom dijagnostike PCR. Ukupno je ispitano 5 uzoraka i svi su bili PCR negativni.

Pasivni nadzor

Pasivni nadzor je sproveden tokom cijele godine na cijeloj teritoriji Crne Gore. Ovo je podrazumijevao obavezno prijavljivanje svih sumnji na BKK kako bi se potvrdila ili isključila infekcija virusom BKK.

U Crnoj Gori je u 2021. godini bilo osam sumnji na bolest kvrgave kože. Svi su bili negativni.

Bovina spongiformna encefalopatija (BSE)

Dijagnostičko ispitivanje goveda na bovinu spongiformnu encefalopatiju (BSE) se sprovodi u Crnoj Gori, počev od druge polovine juna 2017. godine, a u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja prisustva ove bolesti.

Dijagnostičko ispitivanje goveda na bovinu spongiformnu encefalopatiju (BSE) vršeno je na osnovu Programa mjera i Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija („Službeni list CG“, broj 54/15), a u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja prisustva ove bolesti.

U 2021. godini, ispitivanja su vršena kod svih goveda starijih od 30 mjeseci koja su zaklana za ishranu ljudi u odobrenim objektima za klanje. Ispitivanju podliježu autohtona i goveda iz uvoza. Uzorkovanje uzoraka kaudalnog moždanog stabla goveda vrše ovlašćeni veterinari na liniji klanja u odobrenim objektima za klanje, a laboratorijsko ispitivanje vrši SVL. Uzorkovanje, dostava uzoraka, laboratorijska ispitivanja vrše se u skladu sa pravilnikom i Uputstvom za sprovođenje programa monitoringa i planom uzimanja uzoraka za ispitivanje goveda na BSE, koje je donijela Uprava. Ispitivanje vrši SVL. Takođe, Programom mjera je propisano i ispitivanje svih goveda, bez obzira na starost, sa simptomima koji upućuju na BSE kao i goveda starijih od 24 mjeseca: koja su prinudno zaklana, odnosno upućena na prinudno (hitno) klanje od strane veterinara nakon nesreće ili zbog ozbiljnih fizioloških ili funkcionalnih poremećaja, uključujući poremećaje centralnog nervnog sistema; koja, pri ante mortem pregledu, pokazuju kliničke znake zarazne bolesti ili znake na osnovu kojih se može posumnjati da su zaražene ili pokazuju fiziološke ili funkcionalne poremećaje, uključujući poremećaje centralnog nervnog sistema; uginula ili usmrćena na gazdinstvu, osim goveda usmrćenih u okviru suzbijanja epidemije odnosno iskorjenjivanja bolesti ili uginula ili usmrćena tokom prevoza ili u klanici.

U 2021. godine ukupno je ispitano 5730 uzoraka kaudalnog moždanog stabla goveda uzetih na liniji klanja (goveda starija od 30 mjeseci) što je za 30,19% više od od obuhvata planiranog Programom mjera u 2021. godini (4.000 uzoraka).

Ni u jednom uzorku nije utvrđeno prisustvo prion proteina (BSE).

Bolesti riba i školjki

Radi praćenja prisustva, otkrivanja i suzbijanja bolesti riba, školjki i rakova vršeno je dijagnostičko ispitivanje uzoraka uzetih iz registrovanih ribnjaka i uzgajališta i jezera.

Bolesti slatkovodnih riba

Radi otkrivanja i praćenja bolesti slatkovodnih riba – kalifornijske pastrmke, sprovedeno je uzorkovanje u registrovanim ribnjacima na području Crne Gore. SVL sprovedla je klinički pregled, uzorkovanje, patomorfološki pregled i virusološka ispitivanja kalifornijske pastrmke na prisustvo virusne hemoragične septikemije (VHS) i zarazne hematopoetske nekroze (IPN).

Uzorkovanje, dijagnostičke metode za otkrivanje i potvrđivanje neegzotičnih bolesti (VHS i IPN) vršeno je u skladu sa Programom mjera i Pravilnikom o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje egzotičnih i neegzotičnih bolesti vodenih životinja i zdravstvenim uslovima za njihovo stavljanje u promet („Službeni list CG“, br. 34/15, 92/17, 71/18 i 85/18).

Ispitivanje je izvršeno jednokratno, u periodu septembar-decembar 2021. godine i uzorkovano je i laboratorijski ispitano 48 uzorka koji su uzeti sa 16 ribnjaka (svaki uzorak ispitan na VHS i IPN).

Ni u jednom uzorku nije utvrđeno prisustvo virusa izazivača virusne hemoragične septikemije (VHS) niti virusa izazivača zarazne hematopoezne nekroze (IHN).

Radi dobijanja statusa da je Crna Gora slobodna od ovih bolesti obavezno je nastaviti i proširiti nadzor nad ovim dvijema bolestima na svim crnogorskim registrovanim ribnjacima, kao i izvršiti zoniranje naših vodotokova u skladu sa nacionalnim i evropskim zakonodavstvom.

Bolesti školjki

Ispitivanje školjki izvršeno u registrovanim uzgajalištima u akvatorijumu Bokokotorskog zaliva u odnosu na prisustvo bonamioze – infekcije izazvane sa *Bonamia ostreae* kod evropske ostrige (*Ostrea edulis*) i martelioze – infekcije izazvane sa *Marteilia refringens* kod mediteranske dagnje (*Mytillus galloprovincialis*). Ukupno ispitano 300 uzoraka.

Uzorkovanje, dijagnostičke metode za otkrivanje i potvrđivanje ove dvije bolesti vršeno je u skladu sa Programom mjera i Pravilnikom o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje egzotičnih i neegzotičnih bolesti vodenih životinja i zdravstvenim uslovima za njihovo stavljanje u promet („Službeni list CG“, br. 34/15, 92/17, 71/18 i 85/18).

Kasnije usvojanje budžeta i Programa mjera, uzrokovalo je nesporovođenje planiranog uzorkovanje ostriga na prisustvo parazita *Bonamia ostreae*, koje se vrši tokom proljeća.

Uzorkovanja mediteranske dagnje, na ukupno 10 lokacija, je vršio tim SVL. Uzorci školjki su uzimani iz registrovanih uzgajališta sa područja Bokokotorskog zaliva.

Tokom septembra i oktobra mjeseca izvršeno je uzorkovanje mediteranske dagnje na ukupno 10 uzgajališta, podijeljenih na dvije zone (Tivatski zaliv i Kotorско-risanski zaliv) sa ciljem utvrđivanja prisustva infekcije izazvane sa *Marteilia refringens*.

Patohistološkim i citološkim ispitivanjem ni u jednom uzorku mediteranske dagnje (mušulje) nije utvrđeno prisustvo infekcije parazitom *Marteilia refringens*.

Bolesti rakova

Ispitivanje prisustva bolesti rakova u otvorenim vodama 2019. godine je po prvi put sprovedeno u Crnoj Gori, a u 2020. i 2021. nastavljeno. Naime, širenje bolesti rakova po Evropi tokom prethodnih godina kao i interesovanje investitora za farmski uzgoj rakova u zatvorenim sistemima uticalo je na uvođenje ovog monitoringa i na prostoru Crne Gore.

Predviđeni monitoring je uključivao ispitivanje mogućeg prisustva sindroma bijelih pjega rakova (uzročnik je virus iz familije *Nimaviridae*). Ova bolest se nalazi na listi OIE-a i podliježe obaveznoj prijavi.

Uzorkovanja je vršio tim SVL uz pomoć veterinarske inspekcije. Uzorci riječnog raka (*Astacus astacus*) su uzimani iz Krupačkog jezera. Ukupno je uzorkovano 30 jedinki rakova.

Tokom laboratorijskih ispitivanja gore nevedenih uzoraka – rakova, ni u jednom uzorku pleopoda nije detektovano prisustvo sekvence DNK virusa sindroma bijelih pjega rakova.

Klasična kuga svinja

Prelazeći na politiku ne-vakcinacije svinja protiv klasične kuge svinja od 1. januara 2020. godine, Crna Gora je zvanično započela proces sticanja statusa zemlje slobodne od bolesti klasična kuga svinja bez vakcinacije, u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije i preporukama Svjetske organizacije za zdravlje životinja (OIE). Radi sprečavanja pojave i ranog otkrivanja bolesti klasična kuga svinja, vršen je klinički pregled svinja na svim gazdinstvima na kojima se drže svinje, pasivni nadzor populacije domaćih svinja, aktivni i pasivni nadzor populacije divljih svinja na prisustvo virusa klasične kuge svinja, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja eventualne pojave klasične kuge svinja.

Godišnji pregled domaćih svinja na svim gazdinstvima na kojima se drže svinje

Godišnji pregled domaćih svinja, drugu godinu zaredom, vršili su veterinari iz ovlašćenih veterinarskih ambulanti, na svim gazdinstvima na kojima se drži svinje, a koja moraju biti upisana u Centralni registar gazdinstava i životinja koji vodi Uprava.

Uprava je prethodno sačinila i svim ambulantom dostavila Upitnik za pregled gazdinstava, zajedno sa podacima iz Elektronske baze o svim registrovanim gazdinstvima svinja na njihovom području.

Pregled je obuhvatao provjeru identifikacije i registracije svinja, utvrđivanje zdravstvenog statusa, edukaciju držaoca i provjeru biosigurnosnih mjera na gazdinstvima, kao jedan od preduslova za smanjenje rizika od pojave klasične kuge svinja i afričke kuge svinja.

Na osnovu stvarno zatečenog stanja na gazdinstvu i ispisa iz Elektronske baze – Dosje imanja, izvršen je popis brojeva ušnih markica i to novobilježenih životinja i novonabavljenih obilježenih svinja. Svi podaci koji se odnose na stvarno stanje na gazdinstvu upisani su u Elektronsku bazu podataka. Pregled je izvršen na 5797 gazdinstava sa svinjama.

Pasivni nadzor domaćih svinja na klasičnu kugu svinja

Mjere pasivnog nadzora na klasičnu kugu svinja istovjetne su mjerama pasivnog nadzora na afričku kugu svinja, s obzirom na vrlo sličnu kliničku sliku i prirodu bolesti.

Radi ranog otkrivanja klasične kuge svinja kod domaćih svinja obavezno je isključivanje infekcije virusom klasične kuge svinja laboratorijskim ispitivanjem svih slučajeva kada se utvrde klinički znakovi koji upućuju na klasičnu kugu svinja i na uzorcima uginulih svinja koji su dostavljeni sa sumnjom na afričku ili klasičnu kugu svinja, i to:

- sa gazdinstava na kojima se uzgaja 5 ili više krmača, kao i sa gazdinstava na kojima se uzgaja 50 ili više
- tovljenika na klasičnu kugu svinja ispituju se sve uginule životinje starije od dva mjeseca, a najviše dvije
- sedmično (ukoliko postoji veći broj uginuća na sedmičnom nivou ispituju se samo prva dva uginuća),
- sa svih ostalih gazdinstava ispituje se svaka uginula svinja starija od dva mjeseca,
- kada se ante i post mortem pregledom utvrdi sumnja prilikom klanja svinja;
- svake svinje kod koje se isključuje afrička kuga svinja.

Uzorci u okviru pasivnog nadzora prikupljeni su od gore navedenih životinja, a obavezno je i uzorkovanje u slučaju pojave sumnje ili kliničkih znakova koji upućuju ili bi mogli upućivati na pojavu klasične kuge svinja, svi uzorci ispituju se na prisustvo uzročnika bolesti (PCR).

U 2021. godini ispitano je 11 uzoraka, ni u jednom ispitanom uzorku koji je dostavljen SVL pod sumnjom da se radi o KKS, nije utvrđeno prisustvo sekvence RNK virusa klasične kuge svinja ili specifičnih antitijela na virus ove bolesti, odnosno zaraza nije laboratorijski potvrđena.

Nadzor divljih svinja na klasičnu kugu svinja

Tokom 2021. godine, u SVL su dostavljena tri uzorka: dva uzorka cjevaste kosti uginulih divljih svinja sa područja opštine Pljevlja i jedan uzorak unutrašnjih organa uginule divlje svinje sa

područja opštine Plužine. Dijagnostičkom laboratorijskom metodom Real-time PCR u ovom uzorku nije detektovana sekvenca RNK virusa klasične kuge svinja kao ni DNK virusa afričke kuge svinja.

Aktivni nadzor divljih svinja na klasičnu kugu svinja

Program aktivnog nadzora divljih svinja na klasičnu kugu svinja, koje su najčešći rezervoar virusa, sprovodi se u Crnoj Gori od 2008. godine i do danas nije dokazana cirkulacija virusa klasične kuge svinja u populaciji divljih svinja.

Cilj programa je da se serološkim praćenjem populacije divljih svinja dokaže odsutstvo ili prisutstvo bolesti u populaciji. Kako bi se postigla statistička značajnost, Uprava je u saradnji sa Lovačkim savezom Crne Gore u svakom od pet lovnih područja (Meditersansko lovno područje, Submediteransko lovno područje, Centralno lovno područje, Istočno lovno područje i Sjeverno lovno područje), sa procjenjenom populacijom divljih svinja od 400 do 1.000, organizovala uzimanje uzorka od najmanje 60 jedinki, i to ukoliko bude moguće, uzorke je trebalo prikupiti tako da:

- 50 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti od 3 do 12 mjeseci;
- 35 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti od 1 do 2 godine;
- 15 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti preko 2 godine.

Lovci koji su dostavi kompletne uzorke od divljih svinja u svrhu utvrđivanja prisustva virusa klasične kuge svinja, kao naknadu su dobijali besplatan pregled mesa divlje svinje od koje su dostavljeni uzorci na *Trichinella spiralis*, a veterinarskim ambulantom je isplaćena naknada za pregled, samo ako su uzorci uzeti i dostavljeni Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji na propisan način.

Tokom 2021. godine, u SVL je dostavljeno i ispitano ukupno 593 uzoraka tjelesne tečnosti ulovljenih divljih svinja i to blocking AbELISA testom i Real-Time RT PCR testom, u skladu sa Programom mjera u 2021. godini.

Bjesnilo

Mjere za otkrivanje i suzbijanje pojave bjesnila kod domaćih životinja

Radi sprečavanja pojave bjesnila vrši se vakcinacija pasa i mačaka, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju otkrivanja i suzbijanja pojave bjesnila. Kako je posljednjih godina evidentan porast populacije pasa lualica i napuštenih pasa, a u cilju održavanja stabilne epizootološke situacije, u budžetu Uprava su obezbijedena sredstva za nabavku vakcina protiv bjesnila za pse. Takođe, u 2019. godini uspostavljen je sistem za identifikaciju i registraciju pasa – nabavljeni mikročipovi, uspostavljen Registar kućnih ljubimaca (jedinствена elektronska baza, dio VIS-a). Svi psi koji su čipovani moraju dobiti pasoš za pse, biti vakcinisani protiv bjesnila i upisani u Registar kućnih ljubimaca (podaci o vlasniku i psu). Vakcinacija pasa i mačaka je obaveza držaoca životinja u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv virusa bjesnila. U 2021. godini, na osnovu zahtjeva veterinarskih ambulana, izvršena je distribucija vakcine protiv bjesnila.

U cilju praćenja prisustva bjesnila, vršeno je i sakupljanje i ispitivanje životinja sa sumnjom na bjesnilo, tzv. „indikator životinja“ (uginuli ili usmćeni domaći i divlji sisari).

U 2 dostavljena uzorka nije utvrđeno prisustvo virusa bjesnila, kao ni u uzorcima lisica dostavljenih za kontrolu uspješnosti oralne vakcinacije.

Posljednji slučaj bjesnila zabilježen je u martu 2012. godine i od tada nema pozitivnih slučajeva. Prije 2012. godine radilo se o značajnom broju slučajeva (između 10 i 60 godišnje).

Razlog je svakako činjenica da se od jeseni 2011. godine u kontinuitetu sprovodila dva puta godišnje kampanja peroralne vakcinacije lisica protiv ove bolesti (proljeće i jesen), uz podršku Evropske unije, sve do proljeća 2020.godine. Nakon sprovedenih osamnaest kampanja peroralne vakcinacije, od jeseni 2011. godine stvoren je već dovoljno visok nivo zaštite populacije divljih životinja protiv ove bolesti koji je i doveo do izostanka klinički manifestnog oboljenja kod njih, a posljedično tome i do značajnog smanjivanja broja sumnjivih životinja. Dodatno, i države u okruženju su sprovodile iste aktivnosti, što je doprinijelo smanjenju sumnjivih i pozitivnih slučajeva bjesnila.

Podrška za nastavak sprovođenja oralne vakcinacije, od strane EK je izostala, kako za Crnu Goru, tako i za zemlje Zapadnog Balkana, što je uslovilo prekid u kontinuitetu sprovođenja kampanje oralne vakcinacije.

Aktivni nadzor

Tokom 2021. godine, u skladu sa Programom mjera, sproveden je i aktivni nadzor prisustva virusa bjesnila kod divljih lisica. Ovaj nadzor je, u cilju dobijanja pouzdanih podataka o mogućem prisustvu virus bjesnila na teritoriji Crne Gore, obuhvatio ukupno 146 ulovljenih lisica (u periodu oktobar 2020-februar 2021.godine) koje su dostavljene SVL.

Ispitivanje je izvršeno metodom direktne imunofluorescencije (FAT) u otisak preparatima iz moždanog tkiva ulovljenih i dostavljenih lisica i ni u jednom uzorku nije utvrđeno prisustvo antigena virusa bjesnila. Broj ulovljenih lisica je smanjen u odnosu na prethodne godine jer je podrška za nastavak sprovođenja oralne vakcinacije, od jeseni 2020.godine, od strane EK izostala što je uslovilo prekid u kontinuitetu sprovođenja kampanje oralne vakcinacije.

Podrška EK za dalji nastavak ORV lisica se očekuje za period 2022-2024.godine.

Afrička kuga svinja

Mjere za nadzor afričke kuge svinja (u daljem tekstu: AKS), Uprava je definisala Programom mjera u 2021. posebnim Programom nadzora za Afričku kugu svinja u 2021. godini, a koje se temelje na zakonodavstvu EU i preporukama EK, OIE i zaključcima GF-TADs-a.

Radi sprečavanja pojave i ranog otkrivanja bolesti afričke kuge svinja u 2021. godini vršio se pasivni nadzor populacije domaćih svinja, aktivni i pasivni nadzor populacije divljih svinja na prisustvo virusa afričke kuge svinja, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave afričke kuge svinja.

Pasivni nadzor domaćih i divljih svinja vršio se tokom cijele godine, a aktivni nadzor divljih svinja vršio se tokom lovne sezone na divlju svinju (*Sus scrofa L.*) od 1. oktobra do 31. januara.

Do sada ova bolest nije potvrđena u Crnoj Gori, ali analiza rizika nam govori da je rizik od pojave visok s obzirom na njeno, sada već dugotrajno, prisustvo u zemljama regiona, a Crnoj Gori najbliže u susjednoj Srbiji.

Pasivni nadzor domaćih svinja na afričku kugu svinja

Radi ranog otkrivanja afričke kuge svinja kod domaćih svinja obavezno je isključivanje infekcije virusom afričke kuge svinja laboratorijskim ispitivanjem svih slučajeva kada se utvrde klinički znaci koji upućuju na afričku kugu svinja i na uzorcima uginulih svinja koji su dostavljeni sa sumnjom na afričku ili klasičnu kugu svinja, i to:

- sa gazdinstava na kojima se uzgaja pet ili više krmača, kao i sa gazdinstava na kojima se uzgaja 50 ili više tovljenika na klasičnu kugu svinja ispituju se sve uginule životinje starije od dva mjeseca, a najviše dvije sedmično (ukoliko postoji veći broj uginuća na sedmičnom nivou ispituju se samo prva dva uginuća),
- sa svih ostalih gazdinstava ispituje se svaka uginula svinja starija od dva mjeseca,
- kada se ante i post mortem pregledom utvrdi sumnja prilikom klanja svinja;
- svake svinje kod koje se isključuje klasična kuga svinja.

Svi prikupljeni uzorci pasivnim nadzorom ispitani su na prisustvo virusa metodom molekularne dijagnostike (RT – PCR).

Tokom 2021. godine u SVL je dostavljeno i ispitano ukupno 12 uzoraka porijeklom od uginulih domaćih svinja (slezina, bubreg, limfni čvorovi, krv).

Ni u jednom od ispitanih uzoraka nije utvrđeno prisustvo virusa AKS niti specifičnih antitijela.

Pasivni nadzor divljih svinja na afričku kugu svinja

Radi ranog otkrivanja afričke kuge svinja kod divljih svinja obavezna je prijava lokalnoj veterinarskoj ambulanti ili nadležnom veterinarskom inspektoratu svakog uginuća divlje svinje, pronalaska leša uginule divlje svinje, kao i uginuća divlje svinje nastalog kao posledica saobraćajnih nezgoda, kada se vrši uzorkovanje odgovarajućih uzoraka i dostavljanje SVL. U 2021. godini uz podršku Evropske komisije obezbijeđena su i sredstva za isplatu naknade u

iznosu od 40€ za svako lice koje pruži sigurnu informaciju o pronalasku leša divlje svinje. U tu svrhu otvorena je dežurna telefonska linija na broj 067 666 632.

Tokom 2021. godine, u SVL su dostavljena tri uzorka: dva uzorka cjevaste kosti uginulih divljih svinja sa područja opštine Pljevlja i jedan uzorak unutrašnjih organa uginule divlje svinje sa područja opštine Plužine. Dijagnostičkom laboratorijskom metodom Real-time PCR u ovom uzorku nije detektovana sekvenca RNK virusa klasične kuge svinja kao ni DNK virusa afričke kuge svinja.

Aktivni nadzor divljih svinja na afričku kugu svinja

Radi utvrđivanja prisustva virusa afričke kuge svinja u prirodi, među populacijom divljih svinja, lovci su dostavljali uzorke tjelesne tečnosti i unutrašnjih organa (tonzile i slezina) divljih svinja, veterinarskim ambulantama, koje su te uzorke dostavljale u SVL. Uzorci u okviru aktivnog nadzora divljih svinja prikupljali su se isključivo od odstrijeljenih jedinki, a svi uzorci ispitivani su na prisustvo specifičnih antitijela protiv afričke kuge svinja (ELISA) i na prisustvo uzročnika bolesti metodom molekularne dijagnostike (RT-PCR).

U okviru nadzora nad populacijom divljih svinja u 2021. godini u Crnoj Gori, u SVL je ispitano ukupno 593 uzorka tjelesne tečnosti i unutrašnjih organa ustrijeljenih divljih svinja dostavljenih u saradnji sa Lovačkim savezom Crne Gore i privatnim veterinarskim ambulantama. Broj uzoraka od divljih svinja je veći u odnosu na prethodne godine iz razloga nesprovođenja oralne vakcinacije lisica koji je uslovalo smanjenje uzoraka lisica. Na ovaj način je izvršeno preusmjeravanje sredstava sa jednog programa na drugi, te je bilo moguće povećati broj uzoraka od divljih svinja.

U dostavljenim uzorcima tjelesne tečnosti ustrijeljenih divljih svinja nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv uzročnika afričke kuge svinja.

Ni u jednom dostavljenom uzorku organa nije detektovana sekvenca DNK virusa uzročnika afričke kuge svinja.

Ostale aktivnosti

U okviru FAO projekta „Spremnost zemalja Balkana u slučaju pojave afričke kuge svinja“, u Podgoricije je 18. i 19. avgusta 2021. održana simulaciona vježba na temu afrička kuga svinja. Pored toga, u saradnji sa Lovačkim savezom Crne Gore, završena je obuka 60 lovaca kroz tri radionice održane u periodu od 6. do 8. oktobra 2021.

Antraks

Crnoj Gori određena su tri antraksna distrikta na području dvije opštine, Ulcinj i Žabljak, gdje je izvršena je vakcinacija 2.183 prijemčive životinje (551 goveda i 1.632 ovce) u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv antraksa, vakcinom koja sadrži suspenziju živih spora *Bacillus anthracis*, u skladu sa uputstvom proizvođača vakcine. Vakcinacija životinja u antraksnim distriktima vrši se 20 narednih godina od datuma utvrđivanja bolesti.

Atipična kuga živine (Newcastle disease)

Radi sprečavanja pojave atipične kuge živine obavezna je vakcinacija živine u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv atipične kuge živine na gazdinstvima na kojima se drži i uzgaja. Vakcinacija je obaveza vlasnika živine. U cilju monitoringa uspješnosti imunizacije vakcinisane živine izvršeno je serološko ispitivanje na atipičnu kugu živine uzoraka krvi, a sprovedeno je tokom septembra/novembra 2021. godine, u skladu sa Stručnim uputstvom Uprave br. 03/1-312/21-3567 od 10.09.2021.godine. Uzorkovanje su vršile 3 veterinarske ambulante (Nikšić, Bijelo Polje i Podgorica). Ukupno je ispitano 1994 uzoraka iz 67 farmi/objekata, od čega je u 1.923 uzorka ili u 96,44%, utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela na virus atipične kuge živine. Ovi podaci ukazuju na izloženost ispitivanih jedinki virusu Newcastle bolesti – odnosno da je jato adekvatno imunološki zaštićeno od ove bolesti, vjerovatno kao posljedica uspješno izvršene vakcinacije živine. U većini objekata / farmi živine (62 od 67)

koji se bili obuhvaćeni ovim ispitivanjima utvrđen je vrlo visok procenat sero-pozitivnih jedinki (preko 80%) što ukazuje na uspješnost izvršene vakcinacije protiv atipične kuge živine i da je jato adekvatno imunološki zaštićeno od ove bolesti.

Sa druge strane, u 5 objekta od ukupno 67 ispitana, utvrđen je procenat sero-pozitivnih jedinki ispod zadovoljavajućeg (80%), ali i ispod prosjeka u svim ispitivanim objektima. Od tih pet, u jednom objektu je utvrđen procenat sero-pozitivnih jedinki ispod 10%, a u dva ispod 20%.

Ukupni rezultati su zadovoljavajući ali se i dalje moraju nastaviti aktivnosti na podizanju informisanosti držaoca živine o riziku od ove bolesti i obaveznoj imunizaciji u cilju zaštite jata od ove bolesti.

Monitoring salmonele

Tokom 2021. godine ispitano je ukupno 502 uzoraka (feces, brisevi, nazuvci i sl.) na salmonelozu porijeklom sa živinarskih farmi, za potrebe farmera, proizvođača i uvoznika).

Utvrđen je veći broj uzročnika u ispitanim uzorcima – bakterija iz roda *Salmonella* tokom 2021. godine (ukupno 58 izolata u odnosu na 90 iz 2020. godine). Od ukupno 58 izolata njih 20 pripada biovaru *Salmonella Enteritidis*, a njih pet pripada biovaru *Salmonella Typhimurium*, dok jedan pripada biovaru *Salmonella infantis*. Ovde se radi o ukupnom broju uzoraka (tokom samokontrole od strane subjekata ili nadležne veterinarske ambulante, tokom uvoza, kao i uzorci uzeti od strane službenih veterinarara), a često su uzorci porijeklom sa iste farme jer su vršena dodatna kontrolna uzorkovanja i ispitivanja u cilju sprovođenja službenih mjera i radnji od strane nadležnog veterinarskog inspektora.

Nakon službene potvrde prisustva *Salmonella Enteritidis* i/ili *Salmonella Typhimurium* preduzimane su mjere u skladu sa propisima naložene od strane službenog veterinarara.

Revizija Sistema za zdravlje životinja od strane Evropske komisije U periodu od 19. do 30. aprila 2021. godine, održana je revizija Sistema za zdravlje životinja od strane Evropske komisije poznata i kao FVO Inspekcija. U januaru 2021. godine dostavljen je Upitnik prije revizije za Crnu Goru Evropske Komisije Generalnog Direktorata Za Zaštitu Zdravlja i Bezbjednost Hrane radi procjene nivoa spremnosti u pogledu zdravlja životinja u kontekstu pretpristupnog perioda, a naročito za preživare i svinje. Upitnik je popunjen i poslat EK, nakon čega je uslijedila on line revizija. Po završetku misije, nakon 20 dana poslat je izvještaj EK sa preporukama. U julu 2021. godine poslat je Upitnik za daljinsku procjenu regulatornih i kontrolnih sistema Crne Gore kojim se uređuje proizvodnja živine ili proizvoda od živine. Planirana daljinska procjena je februar 2022.godine.

SEKTOR ZA FITOSANITARNE POSLOVE

DJELOKRUG RADA SEKTORA

Sektor za fitosanitarne poslove je organizaciona jedinica Uprave.

Sektor za fitosanitarne poslove obavlja stručne i upravne poslove iz nadležnosti Uprave u oblastima zdravstvene zaštite bilja, sredstava za zaštitu bilja, sredstava za ishranu bilja, sprječavanja zloupotrebe droga, sjemenskog materijala, sadnog materijala, GMO, zaštite biljnih sorti, biljnih genetskih resursa, bezbjednosti hrane, organizuje i sprovodi službene kontrole/inspekcijski nadzor u skladu sa ovlaštenjima utvrđenim u 20 zakona.

Stručni i upravni poslovi organizovani su u četiri odsjeka:

- 1. Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja**
- 2. Odsjek za sjeme, sadni materijal, GMO, zaštitu biljnih sorti i biljne genetičke resurse**
- 3. Odsjek za sredstva za zaštitu i ishranu bilja**
- 4. Odsjek za fitosanitarnu inspekciju**

Stručni i upravni poslovi ogledaju se kroz pripremanje stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje i praćenje propisa iz oblasti nadležnosti; izdavanje stručnih uputstava, priručnika, instrukcija; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje povjerenih poslova; uspostavljanje i vođenje registara; učešće u radu međunarodnih institucija iz oblasti nadležnosti; planiranje finansiranja, izradu planskih dokumenata, strategija, izvještaja, analiza, informacija i drugih materijala, izdavanje stručnih mišljenja i izvršavanje drugih poslova koji su određeni u nadležnost zakonima.

Službene kontrole/inspekcijski nadzor obuhvataju: nadzor nad primjenom zakona i podzakonskih akata iz nadležnosti; preduzimanje i izvršavanje upravnih mjera i radnji pri utvrđivanju neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima, podnošenje prekršajnih naloga, zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka i/ili krivičnih prijava i izvještavanje o sprovođenju službenih kontrola po planovima službene kontrole i programima monitorniga.

Realizacija Programa mjera kao realizacija strateške politike

U oblasti zdravstvene zaštite bilja definisani su poslovi od javnog interesa kroz koje Crna Gora obezbjeđuje zaštitu domaće prouzvodnje od gubitaka koje mogu prouzrokovati karantinski i ekonomski štetni organizmi čime se doprinosi konkurentnosti domaćih proizvoda. Zdravstvena zaštita bilja doprinosi zaštiti životne sredine od negativnog uticaja prisustva štetnih organizama. Sprovođenjem mjera sprječava se unošenje i širenje novih karantinskih štetnih organizama na teritoriju Crne Gore, obezbjeđuje održiva biljna proizvodnja i indirektno utiče kako ne bi došlo do sprovođenja fitosanitarnih mjera koje iziskuju ogromna finansijska sredstva, a sprovode se u cilju eradikacije odnosno iskorijenjivanja štetnih organizama. Stabilno zdravstveno stanje bilja na teritoriji Crne Gore, sprječavanje unošenja, blagovremeno otkrivanje, suzbijanje pojave i širenja i iskorjenjavanje štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, pravovremeno, pravilno, uspješno i racionalno sprovođenje fitosanitarnih mjera u praksi, sprječavanje ili umanjivanje gubitaka prinosa u biljnoj proizvodnji i stvaranje preduslova za očuvanje zdravlja bilja kao ključnog faktora za održivu i konkurentnu poljoprivredu, ali i zaštitu životne sredine.

Programom se stvaraju preduslovi za usaglašavanje oblasti zdravstvene zaštite bilja sa EU zahtjevima, a koji se odnose na dobijanje i održavanje zdravstvenog statusa za određene štetne organizme na osnovu kojih Crna Gora može izdavati međunarodna uvjerenja o zdravstvenom stanju bilja za izvoz (fitosanitarni sertifikati).

U oblasti pesticida definisani su poslovi koji se sprovode radi smanjenja rizika i mogućih negativnih efekata sredstava za zaštitu i za ishranu bilja na zdravlje ljudi, bilja i životinja i na životnu sredinu. Postupak registracije sredstava za zaštitu bilja obezbjeđuje njihovu sigurnu upotrebu, kao i bezbjedan proizvod na tržištu koji je označen, klasifikovan, pakovan i sadrži uputstvo za upotrebu. Identifikacija potencijalne opasnosti od prisustva rezidua pesticida u svim stadijumima proizvodnje hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje podrazumijeva praćenje od same sjetve ili sakupljanja koji se valorizuju kroz stavljanje u promet ili izvoz domaćih proizvoda, preko distribucije do konzumiranja. Crna Gora je dužna da sprovodi aktivnosti, vrši kontrolu i koordiniše mjera u ovoj oblasti. Registracija objekata za proizvodnju i promet hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje, omogućava povezivanje i sljedljivost više oblasti ali i sprovođenje raznih programa monitoringa i nadzora (rezidua pesticida i nitrata u hrani biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje i drugih predviđenih nadzora po programima mjera). Sprovođenje ovih mjera vrši se u cilju poboljšanja bezbjednosti hrane u Crnoj Gori, jačanje povjerenja potrošača u bezbjednost hrane kao i povjerenja trgovačkih partnera u snabdijevanje hranom iz Crne Gore, ali i turista koji posjećuju Crnu Goru. Upotreba pesticida prepoznata je kao stalna prijetnja za zdravlje ljudi kao i životnu sredinu, ali je isto tako i nerazdvojivo vezana za uspješnost proizvodnje bilja i/ili hrane, u smislu uništavanja štetnih organizama i samim tim povećanju prinosa i direktne ekonomske/finansijske koristi. Država ima fundamentalnu obavezu da obezbijedi postizanje postavljenih ciljeva vezanih za:

- održivu upotrebu pesticida kroz propise koji određuju pesticide koji se mogu naći u premetu;
- implementaciju Nacionalnog Akcionog plana za održivu upotrebu pesticida;
- obuka profesionalnih korisnika i distributera koji direktno upotrebljavaju pesticide;
- podizanje nivoa svijesti indirektno ugroženih grupacija;
- kontrola opreme koja se upotrebljava u primjeni pesticida;
- zaštita od zagađenja životne sredine (zemljišta, površinskih/podzemnih voda, vazduha i sl.);
- ograničenja i zabrane upotrebe pesticida.

Predloženim mjerama, razvojem najboljih praksi i kontrolom njihove implementacije ciljano se smanjuje rizik od upotrebe pesticida za životnu sredinu i zdravlje ljudi.

U oblasti đubriva u modernoj poljoprivredi, plodnost zemljišta mora biti održavana na visokom nivou, kako bi se povećali proizvodni kapaciteti zemljišta. Hraniva koja biljka usvaja, a iznose se žetvom ili berbom, moraju se nadomjestiti. Promovisanje pravilne upotrebe đubriva kroz primjenu Dobre poljoprivredne prakse je jedan od osnovnih prioriteta.

U oblasti sjemena i sadnog materijala kontrola proizvodnje odnosno sertifikacije i prometa sjemenskog i sadnog materijala u Crnoj Gori je osnova kvalitetne proizvodnje bilja odnosno hrane biljnog porijekla. Primjena standarda u ovoj oblasti direktno odražava se na proizvodnju kroz prinose poljoprivrednih kultura počev od uzgoja citrusa na primorju, vinove loze u centralnoj regiji i povrća na otvorenom i u zatvorenom prostoru do proizvodnje krompira, maline i drugih kontinentalnih voćnih vrsta u sjevernim ruralnim područjima. Poštovanje standarda kvaliteta sjemenskog i sadnog materijala, podrška i praćenje proizvođača kroz ciklus proizvodnje obezbjeđuje konkurentnost domaćih proizvoda na unutrašnjem i na međunarodnom tržištu. Proizvodnja sjemenskog i sadnog materijala je profitabilna grana poljoprivredne proizvodnje i jedan od potencijalnih izvora prihoda za ruralno stanovništvo.

Pored navedenih poslova, sektor učestvuje aktivno:

- ✓ kao administrativni izvor statističkih podataka za oblast pesticida;
 - ✓ u radu sa NVO kroz realizaciju Sektorske analize za oblasti u skladu sa Zakonom o NVO;
- Aktivnosti su usmjerene i na sprovođenje obaveza EU integracija:
- ✓ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju; Program pristupanja Crne Gore EU;
 - ✓ implementacija Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU;
 - ✓ pregovarački proces za zatvaranje pregovaračkog poglavlja 12 i drugih poglavlja: 1, 7, 11, 12, 18, 27, 28 i 30;
 - ✓ obaveze prema međunarodnim organizacijama: IPPC, EPPO, ECPGR, CEFTA, UPOV i dr.;

Ključne, planirane i realizovane aktivnosti sektora u izvještajnom periodu su:

- ✓ sprovođenje aktivnosti po PPCG (2020-2022) i Strategiji za Poglavlje 12 i izvještavanje;
- ✓ sprovođenje aktivnosti na ispunjavanju preporuka FVO za izvoz krompira na EU tržište su realizovane, pa je u skladu sa navedenim Crnoj Gori dozvoljen izvoz merkantilnog krompira na teritoriju Evropske Unije: *COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) 2021/2069 of 25 November 2021 amending Annex VI to Implementing Regulation (EU) 2019/2072 as regards the introduction into the Union of ware potatoes from Bosnia and Herzegovina, Montenegro and Serbia and repealing Implementing Decisions 2012/219/EU and (EU) 2015/1199;*
- ✓ sprovođenje aktivnosti po Nacionalnom planom za održivu upotrebu pesticida;
- ✓ izrada i sprovođenje Programa fitosanitarnih mjera za 2021.godinu sa podprogramima;
- ✓ vršenje inspeksijskog nadzora i izvještavanje;
- ✓ postupanja po Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti;
- ✓ postupanja prijavama/inicijativama građana i izvještavanje o sprovedenom nadzoru;
- ✓ učešće u sprovođenju inspeksijskog nadzora tokom COVID;
- ✓ provjera ispunjenosti uslova po javnim ovlaštenjima;

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

- ✓ prikupljanje podataka o stanju zaliha sredstava za zaštitu bilja na teritoriji Crne Gore;
- ✓ propisivanje fitosanitarnih uslova za uvoz pesticida, đubriva, izdavanje fitosertifikata, registracija objekata i praćenje prijava proizvodnje;
- ✓ registracija sredstava za zaštitu bilja;
- ✓ aktivnosti na izgradnji, rekonstrukciji i održavanju graničnih prelaza;
- ✓ obuke fitosanitarnih inspektora i odgovornih lica;
- ✓ davanje mišljenja na izmjene i dopune zakona i drugih akata;
- ✓ ažuriranje web stranice i dr.

ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

1. ORGANIZACIJA SEKTORA/ ADMINISTRATIVNI KAPACITETI

U skladu sa aktom o sistematizaciji radnih mjesta u Sektoru za fitosanitarne poslove sistematizovano je ukupno 37 službeničkih i namješteničkih radnih mjesta, uključujući pomoćnika direktora. U Sektoru za fitosanitarne poslove je popunjeno 24 radnih mjesta (1 pomoćnik direktora, 2 načelnika, 3 samostalna savjetnika I, 1 samostalna savjetnika II i 17 fitosanitarnih inspektora.

Sektor za fitosanitarne poslove	Broj sistematizovanih radnih mjesta 4.4.2019.	Broj zaposlenih 31.12.2020.	Broj zaposlenih 31.12.2021.	Potreban broj za zapošljavanje
Pomoćnik direktora	1	1	1	/
Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja	4	3	3	1
Odsjek za sjeme, sadni materijal, GMO, zaštitu biljnih sorti i biljne genetičke resurse	4	1	1	3
Odsjek za sredstva za zaštitu i ishranu bilja	4	2	2	2
Odsjek za fitosanitarnu inspekciju	24	17	17	7
UKUPNO	37	24	24	13

2. ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

U izvještajnom periodu u Sektor za fitosanitarne poslove je pripremio stručne osnove i sproveo kompletan proces usaglašavanja sa nadležnim organima do objavljivanja u Službenom listu. Tokom 2021.godine donijeti su sljedeći propisi:

R.B	NAZIV PROPISA	SL. LIST	DATUM
4.	Program fitosanitarnih mjera za 2021. godinu	81/21	27. 07.2021
5.	Pravilnik o načinu obavljanja pregleda, uslovima i načinu izdavanja biljnog pasoša	21/21	26. 02.2021.
6.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma <i>Fusarium circinatum</i> Nirenberg & O'Donnell	27/21	10. 03.2021.
7.	Naredba o hitnim mjerama radi sprečavanja unošenja i širenja štetnog organizma virusa Rose Rosette	69/21	25. 06.2021.
8.	Pravilnik o izmjenama i dopuni pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja bakterije	101/21	23.09.2021.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

	Pseudomonas syringae pv. actinidiae Takikawa, Serizawa, Ichikawa, Tsuyumu & Goto		
9.	Naredba o hitnim fitosanitarnim mjerama za sprečavanje širenja i suzbijanje zlatne žutice vinove loze	103/21	28.09.2021.
10.	Pravilnik o izmjeni i dopuni pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma Phyllosticta citricarpa (McAlpine) Van der Aa*	116/21	29.10.2021.
11.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja virusa smeđe naboranosti ploda paradajza Tomato brown rugose fruit virus (ToBRFV)	121/21	19.11.2021.
12.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja bakterije Xylella fastidiosa (Wells et al.)	121/21	19.11.2021.
13.	Naredba o mjerama za sprečavanje unošenja štetnih organizama na bilje, biljne proizvode i objekte pod nadzorom koji se prenose drvenim materijalom za pakovanje porijeklom iz Kine, Bjelorusije i Indije	130/21	16.12.2021.
14.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	136/21	27.12.2021.
15.	Naredba o zabrani unošenja bilja radi sprečavanja unošenja i širenja štetnog organizma Xylella fastidiosa (Wells et al.)	136/21	27.12.2021.
16.	Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2021. godinu	20/21	25.02.2021.
17.	Pravilnik o bližim uslovima u pogledu kadra i opreme koje treba da ispunjava proizvođač oplemenjivača zemljišta	51/21	20.05.2021.
18.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencije o upotrebi sredstava za zaštitu bilja	81/21	27.07.2021.
19.	Pravilnik o dopuni Pravilnika o označavanju sredstava za zaštitu bilja	81/21	27.07.2021.
20.	Program monitoringa post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
21.	Program monitoringa prometa sredstava za zaštitu bilja za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
22.	Program monitoringa karakteristika sredstava za ishranu bilja za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
23.	Program kontrolnog ispitivanja sadnog materijala za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
24.	Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
25.	Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2021. godinu	84/21	02.08.2021.
26.	Program monitoringa održive upotrebe pesticida za 2021. godinu	85/21	04.08.2021.
27.	Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog i sadnog materijala na GMO za 2021. godinu	85/21	04.08.2021.
28.	Program kontrolnog ispitivanja matičnih stabala sadnog materijala za 2021. godinu	85/21	04.08.2021.
29.	Program monitoringa uticaja upotrebe pesticida na životnu sredinu za 2021. godinu	85/21	04.08.2021.
30.	Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2021. godinu	85/21	04.08.2021.

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

31.	Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026. godine	115/2021	28.10.2021.
32.	Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2021. godinu	118/2021	05.11.2021.
33.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o maksimalnom nivou rezidua sredstava za zaštitu bilja na ili u bilju, biljnim proizvodima, hrani li hrani za životinje	130/2021	16.12.2021.

U skladu sa zakonskom obavezom Sektor za fitosanitarne poslove je sproveo sve neophodne aktivnosti za sprovođenje Programa fitosanitarnih mjera za 2021. godinu. Ovim programom su utvrđene mjere za: **vršenje poslova od javnog interesa** za zdravstvenu zaštitu bilja; sredstva za zaštitu bilja; sredstva za ishranu bilja; sjemenski materijal poljoprivrednog bilja i sadni materijal; GMO; biljne genetičke resurse; laboratorijska ispitivanja, nosioce poslova i način vršenja poslova sa planom upotrebe finansijskih sredstava i uslovima za sprovođenje mjera utvrđenih zakonima. Sredstva za sprovođenje ovog programa bila su opredijeljena Budžetom Crne Gore za 2021. godinu, u iznosu od 227.000,00€.

Program sadrži pet glavnih podprograma sa komponentama i posebnim nadzorima:

1. Program zdravstvene zaštite bilja;
2. Program praćenja sredstava za zaštitu bilja i sredstava za ishranu bilja;
3. Program kontrolnih ispitivanja proizvodnje sjemenskog i sadnog materijala i biljni genetički resursi;
4. Materijali za posebne namjene (klopke, ex tempore testovi za štetne organizme, hemikalije, mamci);
5. Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa.

Sektor za fitosanitarne poslove je u izvještajnom periodu u skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore je sprovodio i/ili pripremio i dostavio sljedeća dokumenta:

R.B.	OBAVEZA UPRAVE	SJEDNICA	ZAKLJUČAK
21.	EKO/2021/003 - Informacija o postupanju sa 10.500 t pšenice koju je bivše Ministarstvo ekonomije nabavilo u aprilu mjesecu 2020. godine - da bez odlaganja izvrši inspeksijski nadzor u silosima Luke Bar i da konstatuje stanje u kome se nalazi pšenica.	6. 14.01.2021.	2021/006/013/02/POL
22.	GSV/2021/026 - Izvještaj o realizaciji Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2020-2022, za 2020. godinu - da usklade svoje predloge za pripremu Programa rada Vlade za 2021. godinu sa važećim Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, pritom uzimajući u obzir nerealizovane obaveze svojih resora, sadržane u ovom izvještaju.	11. 18.02.2021.	2021/011/001/02/POL
23.	UPZ/2021/012 - Predlog akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 - Životna sredina i klimatske promjene da realizuje obaveze iz Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene u planiranim rokovima.	11. 18.02.2021.	2021/011/008/03/POL

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

24.	UPZ/2021/012 - Predlog akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 - Životna sredina i klimatske promjene da imenuje predstavnika za učešće u Radnoj grupi za praćenje realizacije obaveza iz Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene.	11. 18.02.2021.	2021/011/008/04/POL
25.	EKO/2021/062 - Predlog odluke o utvrđivanju liste organa nadležnih za inspeksijski nadzor nad sprovođenjem zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača - otkloniti uočeni nedostaci i pravne praznine u pogledu jasnoće i sveobuhvatnosti uređenja: a) organa nadležnog za nadzor, kao i precizno razgraničenje nadležnosti; b) ovlaštenja inspektora ili drugog ovlaštenog lica u preduzimanju upravnih i drugih mjera; c) kaznenih odredaba koje po opsegu i sadržaju moraju da odgovaraju materijalnim odredbama kojima su utvrđene obaveze trgovaca, tj. zagarantovana prava potrošača. - u opštim, odnosno odredbama o nadzoru, propisati shodna primjena Zakona o zaštiti potrošača tako da se istim utvrdi da se na odnose potrošača i trgovca primjenjuju odredbe Zakona o zaštiti potrošača (osim ako odredbama tog posebnog zakona, koje su usklađene sa pravnom tekovinom EU, nije drugačije određeno), odnosno da se poslovi inspeksijskog nadzora ili nadzora drugog ovlaštenog službenika vrše u skladu sa tim posebnim zakonom, Zakonom o zaštiti potrošača i Zakonom o inspeksijskom nadzoru.	19. 08.04.2021	2021/019/002/08/POL
26.	EKO/2021/062 - Predlog odluke o utvrđivanju liste organa nadležnih za inspeksijski nadzor nad sprovođenjem zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača -da Vladi Crne Gore, preko Ministarstva ekonomskog razvoja, dostave informacije o realizaciji zaključaka do 30. novembra 2021. godine.	19. 08.04.2021.	2021/019/002/11/POL
27.	UNU/2021/056 - Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za 2020. godinu - da u skladu sa dinamikom realizacije aktivnosti iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2020. i 2021. godine realizuju sve planirane aktivnosti.	19. 08.04.2021.	2021/019/002/02/POL

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

28.	POL/2021/025 - - da do kraja II kvartala 2021. pripreme Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026. godine.	21. 22.04.2021.	2021/021/017/02/POL
29.	UNU/2021/068 - Predlog nacionalnog plana zaštite i spašavanja od hemijskih i bioloških rizika - da realizuju mjere i aktivnosti utvrđene Nacionalnim planom.	24. 13.05.2021.	2021/024/011/02/POL
30.	UPZ/2021/082 - Informacija: Obilježavanje 30 godina ekološke države Crne Gore sa okvirnim Programom aktivnosti - da prihvate koncept smanjenja upotrebe jednokratne plastike i da se priključe redovnim mjesečnim akcijama prikupljanja iskorišćenog papira i PET ambalaže za ponovnu upotrebu i/ili reciklažu u koordinaciji Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma.	25. 20.05.2021.	2021/025/016/06/POL
31.	POL/2021/048 - Izvještaj o sprovođenju nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za 2020. godinu - da do kraja II kvartala 2021. godine pripreme Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period 2021. do 2026. godine	32. 15.07.2021	2021/032/021/02/POL
32.	POL/2021/063 - Predlog nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026. godine -da nakon što Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove dostavi izvještaj o sprovođenju Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja i taj izvještaj dostavi Vladi najkasnije do kraja drugog kvartala tekuće za prethodnu godinu.	37. 02.09.2021	2021/037/002/03/POL
33.	MJU/2021/133 - Informacija o realizaciji javnih konkursa za raspodjelu sredstava za projekte i programe nevladinih organizacija u 2021. godini - da sredstva koja nisu realizovana u 2021. godini shodno obavezama iz raspisanih konkursa obezbijede na teret budžeta tog organa državne uprave u 2022. godini.	51. 16.12.2021	2021/051/029/03/POL

5. IZVRŠAVANJE ZAKONA

6.

Izvršavanje zakona i drugih propisa obuhvata vođenje upravnog postupka, donošenje i izvršenje rješenja i drugih pojedinačnih akata, preduzimanje upravnih mjera i upravnih radnji, praćenje njihovog izvršavanja, davanje objašnjenja, izdavanje stručnih uputstava i instrukcija za rad i ukazivanje stručne pomoći vršeno je u skladu sa nadležnostima po zakonima:

1. Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja
2. Zakon o sredstvima za zaštitu bilja
3. Zakon o sredstvima za ishranu bilja
4. Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja
5. Zakon o sadnom materijalu

6. Zakon o zaštiti biljnih sorti
7. Zakon o bezbjednosti hrane
8. Zakon o genetički modificiranim organizmima
9. Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju
10. Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda
11. Zakon o sprječavanju zloupotrebe droga
12. Zakon o biocidnim proizvodima
13. Zakonom o zdravstvenoj zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
14. Zakon o zaštiti potrošača
15. Zakon o inspekcijskom nadzoru
16. Zakon o upravnom postupku
17. Zakon o potvrđivanju međunarodnog ugovora o biljnim genetičkim resursima za hranu i poljoprivredu
18. Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije o zaštiti novih biljnih sorti
19. Zakon o ratifikaciji Međunarodne konvencije o zaštiti bilja
20. Zakon o spoljnoj trgovini

5.1 REGISTRI

1. Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja (SL RCG 28/06, SL CG 28/11, 48/15):

<i>U Registar proizvođača, prerađivača, uvoznika, distributera i skladištara bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom u 2021. godini upisan je 51 subjekat.</i>

2. Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (SL CG 51/08, 18/14):

<i>U Registar za promet pesticida na veliko i malo u 2021. godini upisano je 25 objekata.</i>
<i>U Registar sredstava za zaštitu bilja u 2021. godini upisano je 5 proizvođača.</i>
3. Zakon o sredstvima za ishranu bilja (SL RCG 48/07, SL CG 76/08, 30/17):

<i>U Registar za promet đubriva na veliko i malo u 2021. godini upisano je 25 objekata.</i>

4. Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja (SL RCG 28/06, SL CG 61/11, 73/10, 48/15):

<i>U Registar za promet sjemena na veliko i malo u 2021. godini upisano je 25 objekata.</i>

5. Zakon o sadnom materijalu (SL RCG 28/06, SL CG 61/11, 73/10, 48/15):

<i>U Registar za promet sadnog materijala na veliko i malo u 2021. godini upisano je 25 objekata.</i>

6. Zakonom o bezbjednosti hrane (SL CG 57/15):

<i>U Registar primarnih proizvođača hrane biljnog porijekla upisano je 223 subjekata.</i>

7. Zakon o sprječavanju zloupotrebe droga (SL CG 28/2011, 35/2013):

<i>U Registar dozvola za gajenje maka i konoplje za prehrambene i industrijske svrhe u 2021. godini upisano je 5 subjekata.</i>

5.2 SERTIFIKACIJA SJEMENA I SADNOG MATERIJALA

RASAD POVRĆA:

Ukupna količina sertifikovanog rasada povrća: **2.689.650 kom.**

Izdato sertifikata: **120.**

SADNI MATERIJAL VOĆA:

Ukupna količina sertifikovanog sadnog materijala voća: **74.041 kom.**

Izdato sertifikata: **42.**

SADNI MATERIJAL UKRASNOG BILJA:

Ukupna količina sertifikovanog sadnog materijala ukrasnog bilja: **234.415 kom.**

Izdato sertifikata: **409.**

Ukupna količina sertifikovanog rasada sadnog materijala ukrasnog bilja: **355.903 kom.**

Izdato sertifikata: **139.**

SADNI MATERIJAL ZAČINSKOG I LJEKOVITOG BILJA:

Ukupna količina sertifikovanog sadnog materijala začinskog/ljekovitog bilja: **29.550 kom.**

Izdato sertifikata: 16.

SADNI MATERIJAL VINOVE LOZE:

Ukupna količina sertifikovanog sadnog materijala vinove loze: **240.205 kom.**

Izdato sertifikata: 16.

Ukupna količina sertifikovanih loznih podloga: **950.000 kom.**

Izdato sertifikata: 3.

SJEMENSKI KROMPIR:

Ukupna površina prijavljena za sertifikaciju sjemenskog krompira: **132,7ha.**

Ukupna količina sertifikovanog sjemenskog krompira: **1.070.700 kg.**

Izdato sertifikata: 111.

SJEMENSKI MATERIJAL ŽITA:

Ukupna površina sertifikovanog sjemenskog materijala žita: **34,9 ha.**

Ukupna količina sertifikovanog sjemenskog materijala žita: **23.980 kg.**

Izdato sertifikata: 30.

SPROVOĐENJE INSPEKCIJSKOG NADZORA FITOSANITARNE INSPEKCIJE U 2020. GODINI

UNUTRAŠNJA KONTROLA

Cilj kontrola je provjera stepena ispunjenosti propisanih zahtjeva u skladu sa propisima iz oblasti zdravstvene zaštite bilja, sjemena i sadnog materijala, sredstava za zaštitu i ishranu bilja, bezbjednosti hrane i drugih zakona iz nadležnosti ove inspekcije. U izvještajnom periodu nastavljene su kontrole u oblasti bezbjednosti hrane odnosno rezidua pesticida i drugih kontaminanata u hrani. Vršena je kontrola zdravstvenog stanja bilja i praćenje štetnih organizama bilja, a naročito u skladištima sjemenskog i merkantilnog krompira u cilju utvrđivanja mogućeg prisustva štetnih organizama, vršena je i kontrola: podnošenja prijave za proizvodnju u postupku sertifikacije sjemenskog i sadnog materijala, kontrola propisanih uslova za rasadnike, kontrola objekata za promet pesticida i đubriva u pogledu ispunjenosti propisanih uslova, kontrola registrovanih sredstava za zaštitu i ishranu bilja na fizičko-hemijske osobine, kvaliteta sjemenskog materijala u prometu i uslova u objektima za njihovo skladištenje i čuvanje. U skladu sa Programom fitosanitarnih mjera za 2021. godinu i Planom službenih kontrola vršeni su nadzori i uzorkovanje kao i po posebnim programima.

Tokom 2021. godine, u **unutrašnjoj kontroli**, fitosanitarna inspekcija je preduzela 1.260 upravnih mjera i radnji i to:

- 1.220 rješenja u redovnoj kontroli
- 20 rješenja po inicijativi;
- 20 kontrolnih rješenja.

Dodatno izdato je:

- 39 rješenja o otklanjanju nepravilnosti;
- 1 rješenje o stavljanju robe van prometa;
- 10 rješenja o zabrani prometa;
- 9 rješenja o oduzimanju i uništenju.

Tokom 2021. godine izrečena su 3 prekršajna naloga u iznosu od 130€.

Ukupno je uzeto 615 uzoraka.

Broj inspekcijskih pregleda na osnovu:

- zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja: 546 pregleda;
- zakona o sadnom materijalu: 140 pregleda;
- zakona o sjemenskom materijalu: 203 pregleda;
- zakona o sredstvima za ishranu bilja: 117 pregleda;
- zakona o sredstvima za zaštitu bilja: 161;
- zakona o bezbjednosti hrane: 92.

UVOZ

Fitosanitarni inspektori su vršili kontrolu uvoza hrane biljnog porijekla (voće, povrće, žitarice i ostala hrana biljnog porijekla koja je podvrgnuta jednostavnom procesu prerade mljevenjem, sušenjem i sl.), hrane neživotinjskog porijekla koja podliježe pojačanim službenim kontrolama na mjestima unošenja i hrane za životinje biljnog porijekla, sjemena i sadnog materijala, sredstava za zaštitu i ishranu bilja, kao i bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom sa aspekta zdravstvene zaštite. U 2021. godini fitosanitarna inspekcija je postupila po zahtjevu za pregled 21.299 pošiljki po robama iz nadležnosti i nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima donijeli:

- 14.230 rješenja o uvozu;
- 588 rješenja o provozi pošiljki;
- 151 rješenja o zabrani uvoza;
- 48 rješenja o uništenju pošiljki;
- 73 ovjere tranzitnih deklaracija;
- 5.204 izvoznih fitosanitarnih sertifikata (uvjerenja o zdravstvenom stanju);
- 1.005 reexportnih fitosanitarnih sertifikata (uvjerenja o zdravstvenom stanju).

U izvještajnom periodu naplaćeno je 575.302,13 € propisanih naknada za uvoz.

Od ukupno 14.230 pregledanih pošiljki iz uvoza, za laboratorijska ispitivanja propisanih zahtjeva, uzeto je 3.892 uzoraka.

Nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima fitosanitarni inspektori su donijeli 151 rješenja o zabrani uvoza i 48 rješenja o uništenju nebezbednih pošiljki.

IZVJEŠTAJ PO PROGRAMU FITOSANITARNIH MJERA ZA 2020. GODINU

PROGRAM 1 PROGRAM ZDRAVSTVENE ZAŠTITE BILJA

Cilj: Stabilno zdravstveno stanje bilja na teritoriji Crne Gore, sprječavanje unošenja, blagovremeno otkrivanje, suzbijanje pojave i širenja i iskorjenjavanje štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, pravovremeno, pravilno, uspješno i racionalno sprovođenje fitosanitarnih mjera u praksi, sprječavanje ili umanjivanje gubitaka prinosa u biljnoj proizvodnji i stvaranje preduslova za očuvanje zdravlja bilja kao ključnog faktora za održivu i konkurentnu poljoprivredu, ali i zaštitu životne sredine.

Pravni osnov: Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja

Odgovorna institucija: Uprava – Fitosanitarni sektor - Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja, Odsjek za fitosanitarnu inspekciju.

Uključeni subjekti:

- ovlašćene laboratorije za ispitivanje štetnih organizama;
- ovlašćene ustanove za vršenje javnih poslova;
- naučna, stručna i tehnička lica i institucije u odgovarajućim oblastima;
- držaoci bilja.

Aktivnosti:

1.1: POSEBNI NADZORI NAD ŠTETNIM ORGANIZMIMA

Posebni nadzor je službena kontrola koja se sprovodi u odgovarajućem vremenskom periodu, radi otkrivanja pojave štetnih organizama ili utvrđivanja specifičnosti njihove populacije ili granica područja ili čitave teritorije Crne Gore (zaraženog, napadnutog i slobodnog od štetnih organizama). Posebni nadzor je postupak sistematskog prikupljanja i čuvanja podataka o štetnim organizmima, koji uključuje podatke dobijene inspekcijским pregledima, kao i praćenje zdravstvenog stanja bilja i sistematsko istraživanje na područjima u kojima su štetni organizmi prisutni ili nijesu prisutni kroz jasno definisane aktivnosti (zdravstvene preglede bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, prikupljanje uzoraka, laboratorijska ispitivanja) i druge propisane aktivnosti u skladu sa obavezama i odgovarajućim propisima usklađenim sa EU,

procedurama Evropske i mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO) i standardima Međunarodne konvencije o zaštiti bilja (IPPC).

1.1.1 Posebni nadzor *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (krompirove cistolike nematode)

Posebni nadzor se sprovodio radi otkrivanja pojave odnosno prisustva i sprječavanja unošenja krompirovih cistolikih nematoda i uzorkovano je:

- 180 uzorka zemlje sa parcela za proizvodnju sjemenskog krompira (100%) prije sjetve;
- 20 uzorka zemlje sa parcela za proizvodnju merkantilnog krompira (0,5%);
- 30 uzorka krtola sjemenskog i merkantilnog krompira iz prometa (uvoz merkantilnog ili sjemenskog krompira).

Uzorkovanje su izvršili fitosanitarni inspektori, a laboratorijska ispitivanja Fitosanitarna laboratorija – Laboratorija za nematologiju. Laboratorijska ispitivanja vršena su u skladu sa metodama ekstrakcije krompirovih cistolikih nematoda, koje su propisane dijagnostičkim postupcima za *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (EPPO standardi). Svi analizirani uzorci su bili negativni, odnosno u njima nije potvrđeno prisustvo krompirovih cistolikih nematode *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis*.

STATUS CRNE GORE: Zemlja slobodna od *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (krompirovih cistolikih nematoda).

1.1.2 Posebni nadzor *Synchytrium endobioticum* (Potato Wart Disease)

Posebni nadzor *Synchytrium endobioticum* (Potato Wart Disease) se sprovodio u prometu, proizvodnji merkantilnog krompira, kao i kroz stručnu kontrolu nad proizvodnjom sjemenskog krompira u dijelu provjere zdravstvenog stanja prilikom sertifikacije sjemenskog krompira. Pregledi su vršeni za vrijeme vađenja krtola krompira i pregled krtola u skladištima. Takođe su izvršeni pregledi na ovaj štetni organizam i krtola krompira prilikom uzorkovanja u okviru posebnog nadzora *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *sepedonicus*. U 2021. godini nije bilo slučaja sumnje na prisustvo ovog štetnog organizma.

Pregled uzorkovanja:

- 25 uzoraka sjemenskog krompira iz skladišta i merkantilnog krompira (prilikom vađenja ili iz skladišta);
- 65 uzoraka prilikom prilikom uzorkovanja u okviru posebnog nadzora *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *sepedonicus* i
- 10 uzoraka u promet (uvoz merkantilnog ili sjemenskog krompira).

STATUS CRNE GORE: Zemlja slobodna od *Synchytrium endobioticum*.

1.1.3 Posebni nadzor *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *sepedonicus*

Posebni nadzor sproveden je u cilju otkrivanja pojave odnosno prisustva i sprječavanja unošenja *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* ssp. *sepedonicus* na krtolama sjemenskog i merkantilnog krompira (*Solanum tuberosum* L.) i obuhvata i rezultate stručne kontrole nad proizvodnjom sjemenskog krompira u dijelu provjere zdravstvenog stanja (vizuelni pregledi i uzorkovanje) prilikom sertifikacije sjemenskog krompira. Uzorkovanje krtola krompira u skladištima su izvršili fitosanitarni inspektori, a laboratorijska ispitivanja Fitosanitarna laboratorija – Laboratorija za bakteriologiju. Laboratorijska ispitivanja vršena su u skladu sa propisima i standardnim postupcima za dijagnozu, otkrivanje i identifikaciju bakterija *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* ssp. *sepedonicus* EPPO i EU. Posebni nadzor *Ralstonia solanacearum*, osim krtola krompira u skladištima, obuhvata i preglede biljaka paradajza (*Solanum lycopersicum*), drugih biljaka domaćina, uključujući samonikle biljke iz familije *Solanaceae*, naročito *Solanum dulcamara*, gdje je to odgovarajuće uzorke voda koje se koriste za navodnjavanje i uzorke otpadnih voda tokom industrijske prerade ili pakovanja uz napomenu da u Crnoj Gori za sada nema industrijske prerade i pakovanja krompira.

Prilikom pregleda krompira, uzorkovan je krompir prvenstveno iz skladišta i distributivnih centara, uz obavljanje vizuelnog pregleda i laboratorijskih ispitivanja na prisustvo latentne infekcije. Pregled uzorkovanja:

- 65 uzoraka sjemenskog krompira iz skladišta;
- 45 uzoraka merkantilnog krompira iz skladišta (50% registrovanih i 50% neregistrovanih proizvođača²);
- 10 uzoraka biljaka domaćina: biljke paradajza;
- 10 uzoraka drugih biljaka domaćina *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al., uključujući samonikle biljke iz familije *Solanaceae*: *Solanum dulcamara* i *Solanum nigrum*;
- 10 uzoraka vode za navodnjavanje krompira sa podacima o lokaciji i vremenu uzimanja uzoraka, području i metodama analiza.

U skladu sa planom službenih kontrola fitosanitani inspektori su vršili uzorkovanje pošiljaka sjemenskog i merkantilnog krompira iz uvoza, uključujući testiranje brzim testovima.

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *sepedonicus*.

1.1.4 Posebni nadzor *Epitrix cucumeris*, *Epitrix papa*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberis*

Posebni nadzor se sprovodio radi otkrivanja pojave odnosno prisustva i sprječavanja unošenja krompirovih buvača - *Epitrix cucumeris*, *Epitrix papa*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberis*. Nadzor se vršio vizuelnim vegetacijskim pregledima merkantilnog krompira na prisustvo sitnih rupica na listovima koje pričinjavaju imaga i kečeranem usjeva radi eventualnog hvatanja imaga od strane odgovornog lica Fitosanitarne laboratorije za entomologiju. Nadzor je obuhvatao i preglede uzoraka krtola merkantilnog krompira koji su uzorkovani i pregledani od strane fitosanitarnih inspektora na prisustvo oštećenja koje pričinjavaju larve buvača, kao i uzoraka iz sjemenske proizvodnje i skladišta krompira. Nadzor je obuhvatao i rezultate stručne kontrole nad proizvodnjom sjemenskog krompira u dijelu provjere zdravstvenog stanja prilikom sertifikacije sjemenskog krompira.

Pregled uzorkovanja:

- 25 uzoraka sjemenskog krompira iz skladišta i merkantilnog krompira (prilikom vađenja ili iz skladišta);
- 65 uzoraka prilikom uzorkovanja u okviru posebnog nadzora *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *Sepedonicus* i
- 10 uzoraka u promet (uvoz merkantilnog ili sjemenskog krompira).

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similis*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberis*.

1.1.5 Posebni nadzor *Bursaphelenchus xylophilus*

Posebni nadzor se sprovodio radi sprječavanja unošenja i širenja borove nematode *Bursaphelenchus xylophilus*. Posebni nadzor borove nematode sprovodio se sakupljanjem i laboratorijskim ispitivanjima uzoraka osjetljivog bilja, drveta i kore, kao i vektora borove nematode (insekti roda *Monochamus*). Uzorkovanje i laboratorijsko ispitivanje na prisustvo borove nematode vršen je naročito na:

1. osjetljivom bilju u područjima pogođenim požarima ili olujama, na oslabljenim stablima;
2. oblicama i drugim djelovima od sječenja drveta ili prirodnim ostacima nastalim uticajem biotskih faktora, stablima u parkovima i dr. van šumskog područja i u blizini graničnih prelaza;
3. na drvenom materijalu za pakovanje u skladištima uvoznika roba porijeklom iz Kine i drugih zemalja u kojima je prisutna borova nematoda;
4. drvoprerađivačkim kapacitetima, kao i aktivnosti vezane za eksploataciju šuma.

Odgovorno lice Fitosanitarne laboratorije – Laboratorije za nematologiju vršilo je uzorkovanje, a fitosanitarna inspekcija uzorkovanje drvenog materijala za pakovanje. Pregled uzorkovanja:

- 50 uzoraka iz tač. 1, 2 i 4;
- 30 uzoraka vektora borove nematode (insekti roda *Monochamus*);

² Neregistrovanim (malim) proizvođačima, ispod 1000m² pripada naknada za vrijednost uzetog uzorka. Ako stranka prilikom uzimanja uzorka zahtijeva nadoknadu vrijednost uzetog uzorka hrane, isti se može fakturisati na račun Uprave, a faktura je jedino validna za plaćanje ukoliko je prati zapisnik nadležnog inspektora o uzetom uzorku na kojem je navedeno da stranka zahtijeva nadoknadu.

– 20 uzorke drvenog materijala za pakovanje,
STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od *Bursaphelenchus xylophilus*.

1.1.6 Posebni nadzor *Phytophthora ramorum*

Posebni nadzor se sprovodio radi sprječavanja unošenja *Phytophthora ramorum*. Uzorkovanje je vršeno u rasadnicima, vrtnim centrima i na javnim gradskim površinama nad osjetljivim biljem, a naročito nad: *Rhododendron* spp. L., *Viburnum* spp. L., *Camellia* spp. L., *Pieris* spp. D. Don, *Syringa vulgaris* L., *Taxus* spp. L. Tokom vršenja posebnog nadzora uzeto je i analizirano 35 uzorka. Odgovorno lice Fitosanitarne laboratorije – Laboratorije za mikologiju vršilo je uzorkovanje. Laboratorijska ispitivanja vršena su u Fitosanitarnoj laboratoriji – mikologija.

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od *Phytophthora ramorum*.

1.1.7 Posebni nadzor *Fusarium circinatum*

Posebni nadzor se sprovodio radi sprječavanja unošenja *Fusarium circinatum* na sadnom materijalu roda *Pinus* L. i vrste *Pseudotsuga menziesii*, uključujući sjeme i šišarke, namijenjene razmnožavanju. Fitosanitarne preglede i uzorkovanje je vršilo odgovorno lice Fitosanitarne laboratorije za mikologiju (u rasadnicima, šumskim sastojinama, parkovima, okućnicama i drugim površinama. Pregledi su vršeni najmanje dva puta godišnje u periodu od maja do oktobra. U sklopu posebnog nadzora uzeto je 25 uzoraka.

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od *Fusarium circinatum*.

1.1.8 Posebni nadzor *Anoplophora chinensis*

Posebni nadzor se sprovodio radi sprječavanja unošenja i širenja *Anoplophora chinensis* (Forster) i vršio se na određenom bilju u skladu sa posebnim propisom. Poseban nadzor vršila je fitosanitarna inspekcija. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Anoplophora chinensis*.

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od *Anoplophora chinensis*.

1.1.9 Posebni nadzor *Anoplophora glabripennis*

Poseban nadzor *Anoplophora glabripennis* se sprovodi u Crnoj Gori od 2014. godine u cilju sprječavanja unošenja i utvrđivanja eventualnog prisustva *Anoplophora glabripennis* – azijske strižibube kao i sprječavanja daljeg širenja u području širem od lokacije Lastve Grbaljske, na kojoj je pronađen ovaj štetni organizam 2015. godine. Posebni nadzor sproveden je nad biljem namijenjenom sadnji, osim sjemena, čiji je prečnik stabla ili korijenovog vrata na najdebljem dijelu 1 cm ili veći, sljedećih rodova i vrsta: *Acer* spp., *Aesculus* spp., *Alnus* spp., *Betula* spp., *Carpinus* spp., *Cercidiphyllum* spp., *Corylus* spp., *Fagus* spp., *Fraxinus* spp., *Koelreuteria* spp., *Platanus* spp., *Populus* spp., *Salix* spp., *Tilia* spp. i *Ulmus* spp. Posebni nadzor - sistematsko istraživanje obuhvatao je vizuelne preglede navedenog bilja i uzimanje uzoraka u slučaju sumnje na prisustvo štetnog organizma. Poseban nadzor je sproveden na sljedećim lokacijama: okolini potencijalnih mjesta unošenja i kod ditributera sadnog materijala.

Na osnovu dostavljenih informacija od strane Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Evropska i mediteranska organizacija za zaštitu bilja – EPPO je na svojoj internet stranici ažurirala promjenu statusa štetnog organizma *Anoplophora glabripennis* (Motschulsky) u Crnoj Gori, na način da se Crna Gora sada smatra slobodnom od *Anoplophora glabripennis*:

STATUS: Absent, pest eradicated <https://gd.eppo.int/taxon/ANOLGL/distribution/ME>

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od *Anoplophora glabripennis*.

1.1.10 Posebni nadzor *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*

Posebni nadzor se sprovodio radi sprječavanja unošenja i širenja *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*, prouzrokovачa bakterijskog raka kivija u rasadnicima i proizvodnim zasadima gdje se uzgajaju biljke *Actinidia* Lindl., prikupljanjem uzoraka i laboratorijskim ispitivanjima u skladu sa EPPO protokolom. Uzorkovanje su vršili fitosanitarni inspektori, a laboratorijska ispitivanja u Fitosanitarnoj laboratoriji – Laboratorija za bakteriologiju. Pregled uzorkovanja: uzeto ukupno

30 uzoraka. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*.

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*.

1.1.11 Posebni nadzor *Xylella fastidiosa* sa monitoringom vektora

Posebni nadzor se sprovodio radi sprječavanja unošenja i širenja štetnog organizma *Xylella fastidiosa* (Well and Raju) nad određenim biljem, a naročito *Olea europea*, *Nerium oleander*, *Coffea sp.*, *Polygala myrtifolia*, *Prunus sp.* (*P. dulcis*, *P. avium*), *Myrtus communis*, *Laurus nobilis L.*, *Westringia fruticosa*, *Westringia glabra L.*, *Lavandula angustifolia*, *Lavandula stoechas*, *Vitis vinifera*. Program posebnog nadzora *Xylella fastidiosa* je obuhvatao vizuelne preglede sadnog materijala i proizvodnih zasada, ukrasnih stabala u parkovima i okućnicama biljaka domaćina u skladu sa propisom i rizikom. Tokom vršenja posebnog nadzora uzeto je i analizirano 40 uzorka određenog bilja. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Xylella fastidiosa*. Monitoringom vektora bakterije *Xylella fastidiosa* tokom 2021. godine vršen je na području Valdanosa, Radanovića i Vranovića. Bakterija *Xylella fastidiosa* nije potvrđena na teritoriji Crne Gore, a u slučaju njenog prisustva rizik od širenja bi postojao jer se osim sadnim materijalom bakterija širi i vektorima.

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od *Xylella fastidiosa*.

1.1.12. Posebni nadzor *Aleurocanthus spiniferus*

Posebni nadzor *Aleurocanthus spiniferus* se sprovodio u cilju potvrde statusa štetnog organizma. *Aleurocanthus spiniferus* Quaintance je polifagna štetočina i u ekonomskom smislu najznačajniji domaćini su citrusi, a napada i vinovu lozu, krušku, japansku jabuku, vrste *Rosa spp.* i druge biljke. Na području Mediterana predstavlja veliki rizik za proizvodnju citrusa. S obzirom da je prisustvo ovog štetnog organizma potvrđeno na crnogorskom primorju, na lokalitetima u Bokokotorskom zalivu i na području Bara, nadzor se sprovodio na teritoriji opštine Ulcinj, gdje do sada nije utvrđeno njegovo prisustvo. Praćeno je eventualno dalje širenje i biljke domaćini na području Ulcinja i period aktivnosti u cilju primjene pravovremenih mjera zaštite. U Ulcinju su pregledani proizvodni zasadi citrusa u Gornjem i Donjem Štoju i druge biljke domaćini i na teritoriji opštine Ulcinj nije utvrđeno prisustvo *Aleurocanthus spiniferus*.

STATUS PODRUČJA OPŠTINE ULCINJ: Na teritoriji opštine Ulcinj nije utvrđeno prisustvo *Aleurocanthus spiniferus*

STATUS CRNE GORE: *Aleurocanthus spiniferus* prisutan na ograničenom području

1.1.13. Posebni nadzor *Neoleucinodes elegantalis* i *Anthonomus eugenii*

Posebni nadzor *Neoleucinodes elegantalis* i *Anthonomus eugenii* vrši se u cilju potvrde statusa Crne Gore kao zemlje „slobodne od“ ovih štetnih organizama. Zdravstveni pregledi su vršeni u usjevima na glavnim biljkama domaćinima: paprici, patlidžanu i paradajzu. Zdravstvene preglede i ispitivanje uzoraka vršilo je odgovorno lice Fitosanitarne laboratorije – entomolog. Ukupno je za oba štetna organizma urađeno 55 pregleda različitih usjeva na različitim lokalitetima i različitim terminima pregleda. Prilikom pregleda nije uočeno prisustvo štetnih organizama *Neoleucinodes elegantalis* i *Anthonomus eugenii*. Od neciljanih štetnih organizama u usjevima registrovani su: trips, vaši lista, grinja, larve sovice, virusi i uvenuća biljaka. Za štetnu vrstu *Neoleucinodes elegantalis* u toku vegetacije vršeni su vizuelni pregledi usjeva paradajza, paprike i plavog patlidžana u glavnom proizvodnom području (Malesija, Zeta), praćenjem pojave ulaznih sitnih rupica na mladim plodovima i velikih izlaznih rupa na starijim plodovima koje prouzrokuje štetni organizam *N. elegantalis*. Pregledi su rađeni u periodu od kraja jula do polovine oktobra. Praćenje vrste *Anthonomus eugenii* je vršeno postavljanjem, pregledom i zamjenom postavljenih žutih ploča, a istovremeno je rađen vizuelni pregled usjeva na prisustvo sitnih rupica na listovima, cvjetnim pupoljcima i plodovima.

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od *Neoleucinodes elegantalis* i *Anthonomus eugenii*.

1.1.14. Posebni nadzor *Aromia bungii*

Posebni nadzor se sprovodio u cilju potvrde statusa Crne Gore kao zemlje „slobodne od“ i radi sprječavanja unošenja i širenja štetnog organizma *Aromia bungii*, šetočina vrsta iz roda *Prunus* prije svega breskve i kajsije, potom šljive, trešnje i ukrasnih vrsta *Prunus*-a osim vrste *Prunus laurocerasus* L. Pored *Prunus*-a može napadati vrste iz 11 familija, a među domaćinima je i maslina, *Salix*, *Quercus*, japanska jabuka.

Poseban nadzor vršen je kroz vizuelne preglede sadnog materijala u rasadnicima i distributivnim centrima na prisustvo štetnog organizma *Aromia bungii* i znakova njegovog prisustva, a laboratorijska ispitivanja vršena su u Fitosanitarnoj laboratoriji – Laboratorija za entomologiju. Rađeni su vizuelni pregledi na koštičavim voćnim vrstama (breskva, nektarina, kajsija, badem, višnja, trešnja i šljiva). Na biljkama je tražena piljevina koju prouzrokuju larve i izlazne rupe koje pravi imago kada napušta napadnutu biljku. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Aromia bungii*.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Aromia bungii*.

1.1.15 Posebni nadzor *Candidatus Phytoplasma vitis* (Flavescence dorée)

Posebni nadzor nad *Candidatus Phytoplasma vitis* (Flavescence dorée) sprovodio se vizuelnim pregledom proizvodnih zasada u odgovarajućem vremenskom periodu i uzimanjem uzoraka u slučaju prisustva simptoma na vinovoj lozi. Nadzor i uzorkovanje vršilo je odgovorno lice Fitosanitarnе laboratorije. Uzorkovano je ukupno 55 uzoraka simptomatološkog lišća vinove loze. Laboratorijske analize vršio je Institut za zaštitu bilja i životnu sredinu, Beograd. U jednom uzorku vinove loze utvrđeno je prvi put prisustvo *Candidatus Phytoplasma vitis* u lokalitetu Godinje. Fitosanitarna inspekcija je sprovedla sve propisane mjere (uništavanje zaraženog čokota iskopavanjem biljke sa korijenom i nakon toga spaljivanje) u cilju sprečavanja širenja štetnog organizma. Nakon utvrđenog prisustva štetnog organizma, u istom lokalitetu je izvršeno i dodatno uzorkovanje, ukupno 47 uzoraka: 16 uzoraka lišća vinove loze sa biljaka koje su pokazivale sumnjive simptome zarazom fitoplazmama (u neposrednoj blizini ovog vinograda uzorkovana su i tri uzorka divlje loze), 10 uzoraka *Clematis vitalba* – pavitina, 10 uzoraka kiselog drveta *Ailanthus altissima*, 6 uzoraka jove *Alnus* sp. i 2 uzorka divlje loze. Na osnovu izvještaja Instituta za zaštitu bilja i životnu sredinu, Beograd, utvrđeno je prisustvo Ca. *Phytoplasma vitis* (FD fitoplazma) u jednom uzorku povijuše, *Clematis vitalba* (pavitina) i u svih šest uzoraka jove (*Alnus* sp.). U preostalih 40 uzoraka (uključujući svih 16 uzoraka vinove loze iz vinograda u kojem je nađena jedna inficirana biljka) bili su negativni na Ca. *Phytoplasma vitis*. Genotipizacija izolata vinove loze koju je izvršio Institut za zaštitu bilja i životnu sredinu, Beograd pokazala je da fitoplazma koja je nađena u uzorku pripada genotipu FD3 čiji je prirodni rezervoar biljka spontane flore, pavitina - *Clematis vitalba*, odnosno da je porijeklom iz prirodnog rezervoara.

STATUS CRNE GORE: Cikade vinove loze *Scaphoideus titanus* prisutne su na ograničenom području.

STATUS CRNE GORE: Zemlja slobodna od *Candidatus Phytoplasma vitis* (Flavescence dorée).

1.1.16 Posebni nadzor štetnih organizama u listopadnim i četinarskim šumama

Nadzor nije sproveden zbog kasnog usvajanja budžeta.

STATUS CRNE GORE: Zemlja slobodna od *Agrilus anxius* Gory, *Agrilus planipennis* Fairmaire, niti je utvrđeno prisustvo sljedećih štetnih organizama u četinarskim šumama: *Dendrolimus sibiricus* Chetverikov, *Monochamus* spp. (neevropskih vrsta), *Pissodes* spp. (neevropskih vrsta).

1.1.17 Posebni nadzor Pepino mosaic virus

Monitoring se sprovodio radi sprječavanja unošenja, utvrđivanja prisustva i sprječavanja širenja Pepino mosaic virus. Monitoring je obuhvatao zdravstvene preglede u proizvodnji rasada paradajza i plodova paradajza uglavnom u zaštićenom prostoru. Uzorkovanje su vršili

fitosanitarni inspektori. Zdravstvene preglede i ispitivanje uzoraka vršilo je odgovorno lice Fitosanitarne laboratorije – Laboratorija za virusologiju. Pregled uzorkovanja: 50.

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od Pepino mosaic virus

1.1.18 Posebni nadzor Tomato brown rugose fruit virus

Posebni nadzor se sprovodio u cilju sprečavanja unošenja i širenja štetnog organizma Tomato brown rugose fruit virus u proizvodnji paradajza i paprike. Uzimanje uzoraka bilja vršili su fitosanitarni inspektori, a laboratorijska ispitivanja obavljaju se u Fitosanitarnoj laboratoriji – Laboratorija za virusologiju. Pregled uzorkovanja: 50.

STATUS CRNE GORE: zemlja slobodna od Tomato brown rugose fruit virus

1.1.19 Posebni nadzor voćnih muva iz familija *Tephritidae* i monitoring *Drosophilidae*

Drosophila suzukii je veoma polifagna štetočina, a posebno vrsta čiji plodovi imaju tanku pokožicu ploda (malina, kupina, borovnica, jagoda, trešnja, višnja, breskva, nektarina, kajsija, šljiva, aktinidija, japanska jabuka, smokva i grožđe). Monitoring je obuhvatao: postavljanje klopki u proizvodnim zasadima voćnih vrsta koje su najznačajniji domaćini, radi davanja preporuke proizvođačima o mjerama suzbijanja. Imajući u vidu prošlogodišnji prvi nalaz *D. suzukii* na području podgoričkog i crmničkog subregiona monitoringom su obuhvaćeni i vinogradi. Monitoring vrsta *Rhagoletis completa* (orahova muva) vršen je postavljanjem žutih ljepljivih ploča u okolini Podgoprice i u Godinju. Tokom 2021. godine nije utvrđeno prisustvo *Rhagoletis completa*. Monitoring *Bactrocera zonata* i *Bactrocera dorsalis* vršio se radi dobijanja podataka o njihovoj eventualnoj pojavi. Tokom 2021. godine nije utvrđeno prisustvo *Bactrocera zonata* i *Bactrocera dorsalis*. Zdravstvene preglede i ispitivanje uzoraka vršilo je odgovorno lice Fitosanitarne laboratorije – Laboratorija za entomologiju.

MONITORING, IZVJEŠTAJNO PROGNOZNI PROGRAMI I FITOSANITARNE MJERE

Monitoring i fitosanitarne mjere sprovode se kroz: praćenje pojedinih štetnih organizama; zdravstvene preglede bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom; prikupljanje uzoraka; laboratorijska ispitivanja i druge aktivnosti koje doprinose praćenju zdravstvenog stanja bilja, kao i utvrđivanju statusa pojedinih štetnih organizama na teritoriji Crne Gore.

1.2.1 Monitoring *Dryocosmus kuriphilus*

Monitoring nije sproveden zbog kasnog usvajanja budžeta.

STATUS CRNE GORE: *Dryocosmus kuriphilus* prisutan na ograničenom području.

1.2.2 Monitoring *Bactrocera oleae* (muva masline)

Monitoringom je praćena dinamika populacije muve masline postavljanjem klopki i uzorkovanjem plodova u zasadima maslina i davanja preporuke proizvođačima o mjerama suzbijanja. Klopke za kontrolu brojnosti muve masline na području Bara i Ulcinja su postavljene 21. 07. 2021. na tri lokaliteta u Baru (Mrkojevići, Stari Bar i Bjeliši) i četiri u Ulcinju (Valdanos). Na svim lokalitetima postavljene su žute ljepljive ploče i Mc Phail klopke sa hranidbenim atraktantom. Pregled klopki rađen je jednom nedjeljno do kraja prve dekade oktobra. Istovremeno, sa svih lokaliteta, uzorkovani su plodovi radi pregleda u laboratoriji. Posljednji pregled plodova urađen je sedmog oktobra. Nakon svakog pregleda udruženjima maslinara, kao i nadležnim savjetodavnim službama u biljnoj proizvodnji je dostavljan izvještaj o stanju na terenu i maslinarima preporučivane mjere zaštite. Ukupno je urađeno 12 pregleda.

Sve vrijeme praćenja muve su se hvatale na klopka, ali brojnost je bila niska posebno na području Bara, gdje je prosječno hvatano manje od dvije jedinice po klopki sve do 23.09. Tek u pregledu od 23.09. registrovano je u prosjeku 10,7 jedinki po klopki. Na području Valdanosa prosječan broj muva po klopki kretao se od 0,9 u pregledu od 04.08. do 91,9 u pregledu od 01.10. Mogu se izdvojiti dva maksimuma koji se poklapaju u oba područja.

Jedan maksimum je bio početkom septembra, a drugi početkom oktobra. Takođe, muve su se sve vrijeme više hvatale u Mc Phail klopka nego na žutim ljepljivim pločama. Izuzetak je jedino pregled od 01.09. kada je uhvaćeno više muva na žutim ljepljivim pločama u odnosu na McPhail klopke. Takođe, više muva na žutim pločama uhvaćeno je pri posljednjem pregledu.

1.2.3 Monitoring *Ceratitis capitata* (voćna muva)

Monitoring obuhvata praćenje dinamike populacije voćne muve postavljanjem klopki i uzorkovanjem plodova u proizvodnim zasadima citrusa radi davanja preporuke proizvođačima o mjerama suzbijanja. U sklopu rada na programu praćenja mediteranske voćne muve *Ceratitis capitata*, tokom prve dekade jula postavljene su Tephri klopke (sa trikomponentnim hranidbenim atraktantom - Biolure) i Jackson klopke (sa atraktantom Trimedlure) na lokalitetima od Ulcinja do Herceg Novog (Ulcinj - Gornji i Donji Štoj, Bar – Čeluga, Bigovo, Baošići, Đenovići) u plantažnim zasadima citrusa, u lokalitetu Godinje u mješovitom voćnom zasadu (jabuka, kruška, šljiva, japanska jabuka, vinova loza, iglica) i u lokalitetima u okolini Podgorice (Beri, Lekići, Donji Kokoti) u okućnicama u kojima se nalaze stabla smokve, mandarine, japanske jabuke. *Ceratitis capitata* (mediteranska voćna muva) je odomaćena štetočina na području Primorja, iako sa izraženim oscilacijama u brojnosti i štetama koje nanosi, kako po godinama, tako i po lokalitetima. Glavni, i u ekonomskom smislu najznačajniji domaćini su citrusi (prije svega mandarina), iako brojne populacije može ostvariti i na smokvi i japanskoj jabuci. Pored ovih domaćina utvrđeni su breskva, jabuka, iglica. Ono što se može konstatovati za 2021. godinu je da, generalno, nije bila visoka brojnost populacije. Kao i prethodnih godina najveća brojnost zabilježena je u lokalitetima u Bokokotorskom zalivu.

1.3 EDUKACIJE

Tokom 2021. godine Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja je vršio edukaciju fitosanitarnih inspektora na temu stručnog usavršavanja za postupke uzorkovanja krtola merkantilnog i sjemenskog u skladu sa pripremljenom instrukcijom: *Pravila za standardne postupke fitosanitarnih inspektora prilikom uvoza pošiljaka sjemenskog i merkantilnog krompira, način vršenja pregleda, uzorkovanje i izvještavanje.*

U skladu sa planiranim aktivnostima, održana je i obuka carinika za pregled drvenog materijala za pakovanje 29.12.2021. godine. Obuka je zbog Covid-19 održana online, uz detaljnu prezentaciju koja je nakon obuka elektronski prosleđena nadležnim carinskim službenicima.

Započeta je edukacija proizvođača rasada povrća i cvijeća na temu stručnog osposobljavanja lica za izdavanje biljnih pasoša, koja će se nastaviti i tokom 2022. godine u cilju edukacije odgovornih lica za zdravstvenu kontrolu bilja.

1.4 HITNE FITOSANITARNE MJERE

Hitne fitosanitarne mjere obuhvatale su praćenje pojave, kao i predlog mjera za suzbijanje štetnih organizama, procjenu mogućih šteta na bilju i naknada šteta se vršilo u cilju smanjenja obima gubitaka na poljoprivrednim kulturama, biljnim proizvodima i objektima pod nadzorom, vršenje laboratorijskih ispitivanja uzetih uzoraka, kao i nabavku nedostajuće laboratorijske opreme i hemikalija, pravovremeno obavještavanje putem medija, savjeta i objavljivanja stručnih publikacija o pojavi, širenju i načinu suzbijanja štetnih organizama, instrukcija i vodiča za sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera, troškove međunarodne saradnje i druge poslove.

PROGRAM 2

PROGRAM PRAĆENJA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA I SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Cilj: Program se sprovodi radi smanjenja rizika i mogućih negativnih efekata sredstava za zaštitu bilja i sredstava za ishranu bilja na zdravlje ljudi i životnu sredinu, kao i radi postizanja održive upotrebe sredstava za zaštitu bilja i sredstava za ishranu bilja, a istovremeno je i podrška realizaciji Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja.

Pravni osnov: Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja, Zakon o sredstvima za zaštitu bilja, Zakon o sredstvima za ishranu bilja, Zakon o bezbjednosti hrane i godišnji plan službenih kontrola.

Odgovorna institucija: Uprava – Fitosanitarni sektor – Odsjek za sredstava za zaštitu bilja i ishranu bilja i Odsjek za fitosanitarnu inspekciju.

Uključene institucije:

- ovlašćene laboratorije za vršenje poslova u oblasti sredstava za zaštitu bilja i ishranu bilja: Centar za ekotoksikološka ispitivanja (CETI);

- naučne i visoko školske ustanove iz oblasti zaštite bilja (sredstva za zaštitu bilja) i ishranu bilja: Biotehnički fakultet, Univerzitet Crne Gore.

Aktivnosti:

2.1: REGISTRACIJA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA

U promet se mogu stavljati samo pesticidi čije su aktivne supstance odobrene u EU i koje se nalaze na Listi aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja. Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja je usklađena sa EU listom objavljuje se u Službenom listu Crne Gore i redovno se ažurira. S obzirom na činjenicu da Crna Gora nema proizvodnju pesticida, u Crnoj Gori uspostavlja se sistem priznavanja registracije pesticida u skladu sa Pravilnikom o priznavanju registracije sredstava za zaštitu bilja (SL CG 50/14) koji propisuje sadržaj zahtjeva za registraciju, bliže uslove i način priznavanja registracije, dodjelu jedinstvenog registracionog broja i procjenu uporedivosti prilika i klimatskih uslova, način dostavljanja i sadržaj dokumentacije za priznavanje registracije, bliži sadržaj rješenja o registraciji i visina naknade za registraciju sredstava za zaštitu bilja.

Troškove registracije snosi podnosilac zahtjeva, pri čemu program podržava rad Komisije na procesu registracije u skladu sa propisima. Objavljen je javni poziv svim proizvođačima, uvoznicima i distributerima sredstava za zaštitu bilja da inteziviraju podnošenje zahtjeva za registraciju sredstava za zaštitu bilja zbog sprovođenja administrativnih procedura u postupku registracije.

Zahtjevi za registraciju podnose se Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove na propisanom obrascu i uz propisanu dokumentaciju. U skladu sa ranije donešenim odlukama sredstva za zaštitu bilja se od 31.09.2021. uvoze samo ukoliko su registrovana u Crnoj Gori. Zainteresovanim stranama je još 12.09.2017. godine određen period od dvije godine kako bi se blagovremeno podnijeli zahtjevi za registraciju sredstava za zaštitu bilja koji se plasiraju na tržište Crne Gore. Do 31.12.2021. godine pristiglo je ukupno 55 zahtjeva za registraciju sredstava za zaštitu bilja.

2.2: MONITORING PROMETA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA

U Crnoj Gori registrovano je 37 uvoznika pesticida i 90 distributera za promet pesticida na veliko i/ili malo. Monitoring se sprovodio u skladu sa posebnim Programom u skladu sa analizom rizika, na osnovu dosadašnjih dokaza o utvrđenim nepravilnostima sa ciljem utvrđivanja stvarnog stanja u prometu pesticidima u objektima za promet sredstava za zaštitu bilja u pogledu kadra i opreme kroz primjenu kontrolne liste. U toku 2021. godine od strane fitosanitarnih inspektora izvršena je 161 kontrola u skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja.

2.3: SPROVOĐENJE SPECIJALISTIČKOG KURSA

Zbog situacije izazvane epidemijom COVID19 nije u 2021. godini nije bilo moguće organizovati specijalistički kurs za upotrebu sredstava za zaštitu bilja.

Na osnovu Ugovora o vršenju stručnih poslova edukacije lica odgovornih za promet sredstava za zaštitu bilja između Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i Univerziteta Crne Gore – Biotehnički fakultet od 16.03.2017. godine, broj 32/17-0101-796, Biotehnički fakultet je organizovao online specijalistički kurs lica odgovornih za promet sredstava za zaštitu bilja. Predavanja su održana 04. i 05. decembra, a ispit 12. decembra. Kurs je pohađao 21 polaznik, a svi koji su položili ispit dobili su sertifikate i legitimacije.

2.4: MONITORING UREĐAJA ZA UPOTREBU PESTICIDA

Za upotrebu pesticida mogu se koristiti samo uređaji koji garantuju sigurnu upotrebu i koji su u tehnički ispravnom stanju. Vlasnik uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja dužan je da uređaje drži u tehnički ispravnom stanju. Vlasnik uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja dužan je da čuva tehničku dokumentaciju o uređaju (sertifikat proizvođača, prospekt, dokaz o izvršenoj popravci i sl.). Kontrola uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja podrazumijeva primjenu pravila za provjeru tehničke ispravnosti uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja čime se obezbjeđuje ispunjavanje ekoloških zahtjeva i na najmanju moguću mjeru smanjuju

štetni uticaji na zdravlje ljudi i životnu sredinu koji bi mogli uzrokovati takvi uređaji i da bi se uspostavio sistem redovnog pregleda uređaja koji su već u upotrebi. Ova aktivnost je predviđena i Nacionalnim akcionim planom ali je potrebno sprovesti niz aktivnosti na nacionalnom nivou počev od analize postojećeg stanja uređaja za primjenu pesticida, nacionalne odluke o kategoriji uređaja koje treba provjeravati do samog načina ko i kako će sprovesti kontrolu uređaja kao i na koji način će se obezbijediti sprovođenje ovih zahtjeva.

Kroz program fitosanitarnih mjera za 2021. godinu propisano je da se kao pilot projekat testira ispravnost 20 uređaja. Ovakav vid pregleda se do sada nije sprovodio u Crnoj Gori.

U skladu sa tim da je Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, kroz pismo namjere, koje je dostavljeno od strane IPC Tehnopolis, upoznata sa posjedovanjem AAMS – Salvarani opreme za testiranje tehničke ispravnosti mehanizacije koja se koristi za aplikaciju sredstava za zaštitu bilja, dostavljeni su uslovi po kojima treba da se postupi u cilju dobijanja ovlašćenja za vršenje stručnih poslova. Nakon ispunjenja uslova i angažovanja stručnog lica, dobijeno je ovlašćenje od strane Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove za obavljanje stručnih poslova.

Rad na ovom projektu je započeo mapiranjem poljoprivrednih proizvođača i firmi koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom uzimajući u obzir sljedeće faktore, u skladu sa propisima datim programom monitoringa:

- poljoprivrednu površinu,
- zastupljenost na tržištu,
- obim prometa,
- kao i sistem rangiranja u skladu sa potencijalnim nivoom rizika.

Pregledano je 20 traktorskih prskalica i atomizera.

Na osnovu dobijenih rezultata testiranih prskalica, može se konstatovati da generalno stanje uređaja nije zadovoljavajuće. Proizvođači su dobili instrukcije šta je neophodno da zamijene ili poprave na svojim uređajima kako bi oni bili tehnički ispravni.

2.5: PROGRAM POST-REGISTRACIJSKE KONTROLE SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA

U skladu sa propisima za registraciju sredstava za zaštitu bilja, formulacije sredstva koje se stavljaju na tržište treba da odgovaraju formulaciji navedenoj na rješenju o registraciji. Promjene temperature, uslovi skladištenja, ambalaža i ostali faktori mogu uticati na kvalitet i njegova svojstva sredstava za zaštitu bilja. Svaka promjena može: uticati na efikasnost sredstva za zaštitu bilja ili predstavljati opasnosti za ljude, životinje, bilje ili životnu sredinu. Postregistracijska kontrola sredstava za zaštitu bilja predstavlja važnu komponentu u procesu registracije, prometa i upotrebe sredstva za zaštitu bilja. Usvoje je i realizovan Program post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja u cilju praćenja sredstava za zaštitu bilja nakon izvršene registracije i sprovodi se radi kontrole dejstva i upotrebe sredstva za zaštitu bilja na teritoriji Crne Gore. Sva sredstva za zaštitu bilja koja su provjerena laboratorijskim ispitivanjima ispunjavaju uslove u skladu sa etiketom i rješenjem o registraciji (sadržaj i količina aktivne supstance). Sva ispitivana sredstva za zaštitu bilja odgovarala su propisanim uslovima (sadržaj i količina aktivne supstance). U toku godine došlo je do promjene ciljanih aktivnih supstanci te su analizirane:

Broj	Naziv	Odgovara	Naziv aktivne supstance	Sadržaj aktivne supstance (g/l)
454/03	CABRIO TOP	DA	piraklostrobin	49 g/kg
486/03	QUADRIS	DA	azoksistrobin	242 g/l
487/03	SIGNUM	DA	boskalid	254 g/kg
			piraklostrobin	64 g/kg
488/03	SIGNUM	DA	boskalid	273 g/kg
			piraklostrobin	71 g/kg
489/03	CABRIO TOP	DA	piraklostrobin	48 g/kg
490/03	QUEEN	DA	azoksistrobin	261 g/l

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

491/03	QUADRIS TOP	DA	azoksistrobin	209 g/l
			difenokonazol	129 g/l
514/03	GLOBASTAR SC	DA	azoksistrobin	257 g/l
515/03	QUEEN	DA	azoksistrobin	254 g/l
545/03	ŠIMAN 200 SP	DA	acetamiprid	207 g/kg
540/03	ABASTATE	DA	abamektin	16.9 g/l
541/03	AZOX 25	DA	azoksistrobin	243 g/l
542/03	VIVANDO	DA	metrafenon	485 g/l
544/03	ABASTATE	DA	abamektin	17.3 g/l
543/03	AFINEX	DA	acetamiprid	194 g/kg

2.6: POST-REGISTRACIJSKA KONTROLA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA – REZISTENTNOST

U cilju ispitivanja osjetljivosti izolata prouzrokovača sive truleži jagode (*Botrytis cinerea*) (slika 1) obavili smo testiranje 10 izolata sa različitih gajenih biljaka na kojima se koriste fungicidi za suzbijanje navedenog patogena. Izolati su uzeti sa različitih lokaliteta i sljedeće gajenog bilja:

- tri izolata sa jagode;
- dva izolata su dobijena sa ukrasnog bilja (petunija, muškatica);
- dva izolata sa vinove loze;
- jedan sa maline;
- jedan sa paprike i
- jedan sa zelene salate;

Osjetljivost izolata testirana je prema sljedećim aktivnim materijama: piraklostrobin, boskalid, ciprodinil, fludioksonil i fenheksamid. Ove aktivne materije su izabrane zbog toga što poljoprivredni proizvođači najviše za suzbijanje prouzrokovača sive truleži (*Botrytis cinerea*) koriste sljedeće fungicide: Teldor (aktivna materija fenheksamid), Switch (ciprodinil + fludioksonil) i Signum (piraklostrobin + boskalid). Analiza izolata je obavljena u fitopatološkoj laboratoriji Biotehničkog fakulteta. Nakon izolacije gljive *B. cinerea* ona je izlagana različitim koncentracijama fungicida (0,05%, 0,1%, 0,15% i 0,2%) koji su inkorporirani u hranljivu podlogu krompir dekstrozni agar (KDA). Uticaj fungicida je poređen sa kontrolom u kojoj nije bilo fungicida i ona je označena sa 0%. Analizom dobijenih rezultata nije utvrđena pojava rezistentnosti ni kod jednog ispitivanog rezultata.

2.7: MONITORING ODRŽIVE UPOTREBE PESTICIDA

Bezbednost korisnika sredstava za zaštitu bilja (poljoprivrednih proizvođača i njihovih radnika) važan su dio održive i pravilne upotrebe pesticida kroz primjenu preventivnih mjera zaštite i kroz pravilno rukovanje. Korisnici često ne poštuju bezbjedonosne, zaštitne i higijenske mjere, naročito u oblastima sa visokim temperaturama, gdje nošenje zaštitne opreme može biti neugodno. Pravilna primjena propisanih mjera, pravilno rukovanje sredstvima za zaštitu bilja smanjuje rizike koje nosi primjena sredstava za zaštitu bilja i osigurava bezbjednost korisnika. Usvojen je i realizovan Program monitoringa kroz praćenje transporta, skladištenja, pripreme za upotrebu, upotrebe, vođenja evidencija, pa i rezidua pesticida kroz primjenu kontrolne liste. U period od februara do decembra izvršen je obilazak preko 250 gazdinstava/subjekta koji se bave biljnom proizvodnjom.

2.8: PROGRAM INTEGRALNE ZAŠTITE BILJA – CITRUSI

Integralna zaštita bilja vrši se racionalnom upotrebom kombinacije bioloških, biotehnoških, hemijskih i drugih mjera za uzgoj bilja, uz ograničenu upotrebu sredstava za zaštitu bilja, neophodnih za održavanje populacije štetnih organizama na nivou koji ne izaziva ekonomski neprihvatljivu štetu ili gubitak. Integralna zaštita bilja obuhvata mjere zaštite bilja, kroz smanjenu upotrebu sredstava za zaštitu bilja uz prednost primjene nehemijskih metoda zaštite bilja, koje se zasnivaju na agronomskim tehnikama ili fizičkim, mehaničkim ili biološkim metodama suzbijanja štetnih organizama. Prilikom smanjene upotrebe sredstava za zaštitu bilja koriste se ona sredstva za zaštitu bilja, koja imaju najmanji rizik za zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Najznačajnije štetočine i bolesti citrusa u Crnoj Gori su: lisne vaši, Grbava štitasta vaš masline (*Saissetia oleae*), Štitasta vaš pomorance (*Isherya purchasi*), Lisni miner citrusa (*Phyllocnistis citrella*), Crvena grinja citrusa *Panonychus citri*, bijele leptirasta vaš citrusa *Dialeurodes citri*, Leptirasta vaš *Aleurocanthus spiniferus*, Mediteranska voćna muva (*Ceratitis capitata*), puževi i Antraknoza agruma (*Colletotrichum gloeosporioides*)

Tokom oktobra obavljen je obilazak jednog zasada mandarine u opštini Ulcinj, u periodu berbe plodova. Pregledom zasada utvrđeno je prisustvo simptoma antraknoze citrusa i mina na listovima koje prouzrokuje *Phyllocnistis citrella*. Iz zasada je uzet uzorak plodova na analizu na prisustvo pesticida, a nakon obavljene analize u Centru za ekotoksikološka ispitivanja (CETI) nije otkriveno prisustvo ni jedne aktivne materije.

2.9: PROGRAM ZAŠTITE LISNATOG POVRĆA

U Crnoj Gori gajenje lisnatog povrća predstavlja značajnu granu poljoprivredne proizvodnje, a njegovo gajenje ograničavaju brojni štetni organizmi. Od lisnatog povrća koje se gaji kod nas najzastupljeniji su: zelena salata, blitva, spanać, raštan.

Najznačajnija oboljenja koja se mogu javiti na ovim kulturama su: plamenjača salate (*Bremia lactucae*), plamenjača spanaća (*Peronospora spinaciae*), antraknoza salate (*Microdochium panattonianum*), bijela trulež (*Sclerotinia sclerotiorum*). Od štetočina treba obratiti pažnju na lisne vaši, tripse, grinje, bijelu leptirastu vaš, minere i zemljišne štetočine. Salata je biljka koja ima kratku vegetaciju i kod koje se u ishrani koriste listovi, te je to razlog više za strogo pridržavanje uputstva pri korišćenju insekticida.

Za suzbijanje ovih brojnih oboljenja neophodno je primjeniti sredstva za zaštitu bilja (SZZB) koja su u većini slučajeva nezamjenjiva u procesu proizvodnje. Iako imaju veliki značaj ona mogu da izazovu i brojne probleme.

Tokom 2021. godine praćeno je zdravstveno stanje u plasteničkoj proizvodnji zelene salate i blitve u lokalitetima koji se nalaze u Opštini Ulcinj (Vladimir), Opštini Tuzi (Sukuruć i Vuksanlekić) i gradskoj opštini Golubovci.

Osnovni problemi u zaštiti zelene salate i blitve:

- ✓ pojedini poljoprivredni proizvođači ne vode knjigu evidencije;
- ✓ nema podataka o dozama, koncentracijama, broju tretiranja;
- ✓ proizvođači često tretiraju usjeve bez obzira da li postoji potreba štetni organizam;
- ✓ upotrebljava preparata koji njesu registrovani za tu namjenu (nema karence);
- ✓ prazna ambalaža od utrošenih sredstava za zaštitu bilja na pojedinim lokalitetima nepravilno se odlaže;
- ✓ određeni proizvođači sa sredstvima za zaštitu bilja rukuju bez nošenja lične zaštitne opreme;
- ✓ skladištenje i čuvanje sredstava za zaštitu bilja kod velikog broja korisnika nije adekvatno;

2.10: MONITORING UPOTREBE SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA U LISNATOM POVRĆU KROZ PRAĆENJE REZIDUA

U cilju pravilne zaštite poljoprivrednih zasada i usjeva neophodno je poštovati tri principa:

1. pravilan odabir sredstava za zaštitu bilja;
2. pravovremena primjena sredstava za zaštitu bilja i
3. adekvatna aplikacija sa podešenim uređajima za primjenu sredstava za zaštitu bilja

Da bi u poljoprivrednim proizvodima imali sadržaj aktivnih materija koji ne ugrožava zdravlje ljudi, odnosno koji je ispod graničnih vrijednosti koje nazivamo MDK – maksimalno dozvoljena količina, neophodno je ispoštovati dozu primjene preparata i karencu (vrijeme koje mora da protekne od posljednje primjene pa do berbe ili žetve). Tokom 2021. godine na običena četiri lokaliteta uzeto je šest uzoraka lisnatog povrća: četiri uzorka zelene salate i dva uzorka blitve.

Laboratorijska ispitivanja uzetih uzoraka izvršio je JU Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore (CETI). U analiziranim uzorcima pronađene su određene aktivne supstance ali ni jedna nije prelazila granične vrijednosti MRL.

Napomene:

- ✓ do pojave ostataka aktivnih materija koje prelaze propisane granične vrijednosti dolazi ukoliko se ne poštuje doza primjene i karenca;
- ✓ proizvođači često ne saopštavaju koja su sredstva za zaštitu bilja koristili, a u dobijenim rezultatima ispitivanja utvrđeno je prisustvo aktivnih supstanci koje nijesu prijavljene prilikom obavljenog intervjua;
- ✓ poseban problem je ne vođenje knjige evidencije o upotrebi pesticida.

2.11: UNAPREĐENJE SISTEMA ZA POSTUPANJA I UPRAVLJANJA OTPADOM ODNOSNO POSTUPANJA SA AMBALAŽOM NAKON UPOTREBE PESTICIDA

Otpad koji nastaje upotrebom pesticida, odnosno ambalaže u koju su upakovani pesticidi postupa se na način kojim se sprječava negativan uticaj na životnu sredinu u skladu sa propisom kojim se uređuje otpad (rukovanje i skladištenje pesticida i zbrinjavanje njihove ambalaže i ostataka). Na osnovu Izvještaja o izvršenoj analizi postojećeg načina postupanja sa otpadom sa predlogom mjera za unapređenje i izvršenom revizijom o ispunjenosti uslova za upis u registre u skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja i Uputstvom o načinu postupanja otpadom koji nastaje nakon upotrebe pesticida. Mjera se odnosi na podizanje svijesti javnosti o problemu odlaganja otpada koji nastaje upotrebom pesticida, odnosno ambalaže u koju su upakovani pesticidi. Tokom obilaska primjećene su i neke negativne pojave koje se uočavaju svake godine. Ovo se posebno odnosi na nenošenje zaštitene opreme tokom rada i bacanja ambalaže odnosno njenog neodlaganja na za to predviđeno mjesto. Na ovim pojavama se mora raditi i u budućnosti sve moguće mjere koje mogu spriječiti ovakve pojave preduzimati. Cilj je da se spriječi trovanje ljudi i zaštita životne sredine.

Za 2021. godinu objavljen je poziv za NVO za: "Upravljanje otpadom koji je nastao upotrebom sredstava za zaštitu bilja". Prijavilo se šest nevladinih organizacija i realizacija Programa će biti u prvoj polovini 2022. Godine zbog kasnog objavljivanja budžeta za 2021.

2.12: MONITORING UTICAJA UPOTREBE PESTICIDA NA ŽIVOTNU SREDINU

Monitoring nije sproveden zbog kasnog usvajanja budžeta i COVID19, kao i ne dostavljanja sumljivih uzoraka. Predlog je da se planirane aktivnosti sprovedu u 2022. godini.

Uticaj upotrebe pesticida na životnu sredinu je jedna od aktivnosti utvrđena propisima koji uređuju vode, zaštitu prirode i otpad i aktivnosti utvrđene drugim propisima koji se odnose na vode, a imaju indirektnu vezu sa upotrebom pesticida.

Izvori zagađenja odnose se na sve izvore kontaminacije, pa i na nepravilnu pripremu, curenje ili isticanje sredstava za zaštitu bilja, kao i na nepravilno ispiranje ambalaže, prosipanje tokom pripreme, čišćenja ili na nepropisno odlaganje preostale količine radnog rastvora.

Radi očuvanja voda potrebno je voditi računa i o zaštiti izvorišta, površinskih i podzemnih voda. Okvirna direktiva o vodama promovira integrisano upravljanje riječnim slivom kao najkorisnijim načinom za postizanje održive upotrebe voda, što zauzvrat, zahtijeva koordinisano planiranje upotrebe zemljišnih i vodnih resursa unutar cjelokupnog sliva i obuhvatanje svih površina, priobalnih i podzemnih voda kao i aktivnosti obrade zemljišta.

Ispitivanje voda Skadarskog jezera na sadržaj pesticida je sproveo CETI u sklopu planiranih aktivnosti tokom realizacije projekta pod nazivom "Skadarsko jezero bez hemijskog zagađenja". Projekat je finansiran od strane Evropske Unije u kome je CETI lider partner. Realizovane su dvije kampanje uzorkovanja vode i sedimenta (u toku je analiza ribe). Rezultati analize pokazuju neophodnost praćenja određenih segmenata na sadržaj rezidua sredstava za zaštitu bilja.

2.13: MONITORING KARAKTERISTIKA SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Na tržištu Crne Gore mogu se stavljati samo sredstva za ishranu bilja koja su određenih karakteristika i treba da imaju određeni najmanji sadržaj hraniva, kao i odgovarajuća hemijska, fizička, fiziološka i druga svojstva i moraju odgovarati karakteristikama navedenim u deklaraciji.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Sredstva za ishranu bilja mogu biti u prometu ako: ispunjavaju uslove, označena na propisani način i pravilnom upotrebom ne ugrožavaju zdravlje ljudi, životinja, bilja i životnu sredinu.

R. br.	Broj uz	Naziv	Odgovara
1.	480/03	FITOFERT 10:40:10	DA
2.	482/03	HAIFA CAL CG	DA
3.	481/03	POLY-FEED DRIP	DA
4.	512/03	YARA TERA KRISTALON	DA
5.	513/03	MR JOKER	DA
6.	517/03	SUPREMO 10:50:10	DA
7.	518/03	EVERLAST 16	DA
8.	519/03	FILL 25:20:15	DA
9.	520/03	VIGNAFILL	DA
10.	516/03	MR MISTRAL	DA
11.	535/03	COMPLEX 15:15:15	DA
12.	536/03	Yara ferticare 14:11:25	DA
13.	537/03	Agroleaf power	DA
14.	538/03	Wuxal super	DA
15.	539/03	Plant đubrivo za jagode	DA
16.	552/03	Afert 20:20:20	DA
17.	553/03	Planta vita	DA

**PROGRAM 3
PROGRAM KONTROLNIH ISPITIVANJA PROIZVODNJE SJEMENSKOG I SADNOG
MATERIJALA I BILJNI GENETIČKI RESURSI**

Cilj: Obezbeđivanje sertifikovanog, zdravstveno ispravnog sjemenskog i sadnog materijala poljoprivrednog bilja iz domaće proizvodnje uz korišćenje komparativnih prednosti područja na većim nadmorskim visinama doprinosi razvoju sjevera Crne Gore, očuvanje biljnih genetičkih resursa i kontroli GMO.

Pravni osnov: Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja, Zakon o sadnom materijalu, Zakon o genetički modifikovanim organizmima, Zakon o potvrđivanju međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu.

Odgovorna institucija: Uprava – Fitosanitarni sektor – Odsjek za sjeme, sadni materijal, zaštitu biljnih sorti, GMO i genetičke resurse i Odsjek za fitosanitarnu inspekciju.

Uključene institucije:

- ovlašćene visoko školske ustanove za vršenje poslova u oblasti sjemenskog i sadnog materijala poljoprivrednog bilja, biljne genetičke resurse i GMO.

Aktivnosti:

3.1: SJEMENSKA PROIZVODNJA KROMPIRA

U 2021. godini sjemenski krompir u Crnoj Gori proizvodilo je 9 registrovanih proizvođača:

1. KD »Tuko«, Nikšić (01)
2. KD »Tuko«, Nikšić, kooperant Zoran Jakšić (03)
3. KD »Tuko«, Nikšić, kooperant Miloš Medenica (05)
4. ZZ »Vrbica«, Berane, kooperant Melis Adrović (06)
5. »Agro-Mil« DOO, Nikšić (07)
6. Preduzetnik Zdravko Perović, Danilovgrad (11)
7. KD »Tuko« Nikšić, kooperant Puniša Jasnić (13).

Oni su na 132,69 ha uzgajali 11 sorti korompira (Prilog 1). Od ukupno prijavljenih 132,69 ha sjemenom kategorije elita (E) bilo su zasađena 103,99 ha (78,4%), a sa sjemenom kategorije

original (A) 28,7 ha (21,6%). Sadni materijal koji je korišćen u proizvodnji vodi porijeklo iz Holandije, Belgije i Danske, a za sadnju je korišćeno i sjeme proizvedeno u Crnoj Gori. Sjemenski krompir je sađen na teritoriji 9 opština (Kolašin, Nikšić, Žabljak, Bijelo Polje, Mojkovac, Berane, Plužine, Pljevlja i Petnjica), u centralnom i sjevernom dijelu Države, na 103 parcele, prosječne veličine 1,29 ha (Prilog 2).

Zbog velikih količina padavina u aprilu, izražene suše u maju, a zatim i veoma niskih temperatura u prvoj polovini juna, sadnja krompira je trajala puna tri mjeseca - od 15. aprila do 15. jula. Velike količine padavina u aprilu prouzrokovale su odloženo nicanje posađenih krtola, pa je na pojedinim lokalitetima nicanje trajalo i do 30-40 dana. Obilne padavine prouzrokovale su i značajnije ispiranje đubriva i primijenjenih herbicida. U takvim uslovima, uz prilično redukovanu nadzemnu masu biljke krompira došlo je i do masovne pojave korova.

Pregled sjemenskog krompira u toku vegetacionog perioda

Shodno zakonskoj regulativi koja tretira ovu oblast: Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja (Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06, 61/11 i 48/15), Pravilnik o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala krompira (Sl. list CG, br. 8/15), Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja (Sl. list RCG br. 28/06 i Sl. list CG br. 28/11) i Pravilnik o zdravstvenom pregledu useva i objekata za proizvodnju semena, rasada i sadnog materijala i zdravstvenom pregledu semena, rasada i sadnog materijala (Sl. list SRJ br. 66/99) i Pravilnik o izmjeni Pravilnika o zdravstvenom pregledu useva i objekata za proizvodnju semena, rasada i sadnog materijala i zdravstvenom pregledu semena, rasada i sadnog materijala (Sl. list SRJ br. 13/2002), vegetacioni pregledi su obavljani u optimalnoj fazi razvoja usjeva:

- prvi vegetacioni pregled obavljan je pri uzrastu biljaka od 15 do 25 cm,
- drugi, kada su biljke bile u fazi punog cvjetanja,
- treći, u fazi nalijevanja krtola krompira (kada su određeni termini za desikaciju) i
- četvrti, u vađenju krtola krompira.

U toku PRVOG PREGLEDA koji je obavljen u periodu od 17.06 do 25.07. 2021. godine Komisija je obišla svih 132,69 ha (103 parcele, odnosno 162 partije sjemena). Tokom ovog pregleda zbog nepoštovanja plodoreda i izolacije isključene su 4 parcele ukupne površine 2,56 ha. Nakon prvog pregleda u procesu sertifikacije je ostala su 130,13 ha, odnosno 99 parcela ili 158 partija sjemena.

DRUGI PREGLED je obavljen u periodu od 08. jula do 18. avgusta. U ovom pregledu je zbog lošeg stanja usjeva (velika zakorovljenost, loš sklop i neujednačen porast, potpuno izostajanje nicanja, samorast, virusi) isključeno 13 parcela (24 partije), odnosno 22,4 ha. Nakon drugog pregleda u procesu sertifikacije je ostalo je 107,73 ha, odnosno 86 parcela ili 134 partije sjemena.

TREĆI PREGLED je obavljen u periodu od 15-23. septembra. Komisija je obišla svih 107,73 ha, odnosno 86 parcela ili 134 partije sjemena. Tokom ovog pregleda gdje god je to bilo moguće određen je optimalni rok za desikaciju. Zbog kasnije sadnje, ali i suše na pojedinim lokalitetima za veći broj usjev termin za desikaciju u ovom pregledu nije mogao biti određen.

ČETVRTI PREGLED je obavljen u periodu od 17. septembra do 03. oktobra. U ovom pregledu Komisija je kontrolisala da li je na svim njivama izvršena desikacija i provjeravala kvalitet iste. Zbog neizvršene desikacije iz daljeg praćenja isključene su 2 parcele (6 partija), odnosno 7,2 ha. Nakon ovog pregleda u procesu sertifikacije je ostalo je 100,53 ha, odnosno 84 parcela ili 128 partija sjemena. Tokom četvrtog pregleda obavljen je i detaljan zdravstveni pregled krtola na svim usjevima krompira. U ovom periodu uzeti su uzorci krtola za postkontrolna ispitivanja. Dio uzoraka uzet je direktno sa njive a dio iz magacina nakon vađenja. Broj uzoraka i krtola u pojedinačnim uzorcima uzet je na osnovu važećih pravilnika. Uzorci krtola svih partija sjemena dostavljeni su fitosanitarnoj i virusološkoj laboratoriji radi utvrđivanja konačnog zdravstvenog stanja. Iako je zbog veoma loših vremenskih uslova u toku 2021. godine desikacija usjeva kasnila na mnogim parcelama, uzimanje uzoraka i naknadna zdravstvena kontrola obavljena su na vrijeme. Iako su zadnjih godina uložena značajna sredstva u tehnološko opremanje

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

gazdinstava, zbog sve većeg uticaja klimatskih promjena, prvenstveno visokih temperatura i suše, naši proizvođači još uvijek nemaju dovoljno kapaciteta da na njih efikasno odgovore. Kao i posljednjih godina, glavni problem u proizvodnji krompira i u ovoj godini predstavljala je suša. Pošto je sadnja u brdsko-planinskom području obavljena od 15. maja do 15. jula većina usjeva je zbog suše imala veliko kašnjenje u nicanju, dok na određenim površinama krompir uopšte nije ni nicao. U uslovima konstantne suše primijenjena đubriva i herbicidi imali su veoma slab efekat. To je dovelo do toga da, generalno posmatrano, ovogodišnja proizvodnja sjemenskog krompira bez dileme bude jedan od najgorih. Zbog suše, broj formiranih krtola bio je veoma mali, što je na kraju dovelo i do veoma malih prinosa sjemena. Najslabiji prinosi ostvareni su na parcelama na kojima su sađene rane i srednje rane sorte, jer su one već vrlo rano stradale od suše. Na parcelama sa kasnijim sortama krompira, situacija se nakon prvih jesenjih kiša donekle popravila, ali je ipak zbog malog broja krtola na tim parcelama zabilježeno isuviše visoko učešće krupnih krtola. U 2021. godini posađeno je 32,69 ha sjemenskog krompira više nego što je od strane UBHVFP planirano za podršku. Zbog loših vremenskih prilika prinosi krompira u ovoj godini bili su veoma niski - 10,7 t/ha (obračunato za 100,53 ha koliko je ostalo u procesu seretifikacije). Ukupni prirodni prinos krtola procijenjen je na 1072,1 t, a ukupna količina sjemena na 674 t (63%). Kašnjenje u desikaciji usjeva bilo je vidno i u ovoj godini, pa je, uz već navedeno, i to bio jedan od razloga za veoma veliko učešće krupne frakcije krtola (37%).

3.2 SJEMENSKA PROIZVODNJA ŽITA

Sjemenskom proizvodnjom žita u 2020/21. godini bavio se samo jedan proizvođač - KD »Tuko« Nikšić, kooperant Puniša Jasnić - Bijelo Polje.

Sjemenska žita su u ovoj godini bila zasijana na 34,9 ha (29 partija). U proizvodnji su bila zastupljena i jara i ozima žita. Proizvodnja sjemenskih žita u 2021. godini odvijala se na teritoriji 2 opštine: Bijelo Polje i Berane. Sjemenskom pšenicom bilo je zasijano 19,1 ha (54,7%), dok je pod jarim ovsom bilo je 15,8 ha (45,3%). Detaljan pregled posijanih žitnih vrsta, površina i kategorija posijanog sjemena dat je u tabeli 1.

Tab. 1: Proizvodnja sjemenskih žita u 2020/21. godini (Proizvođač: KD Tuko – Nikšić, Kooperant Puniša Jasnić – Bijelo Polje (FUME 052-13))

Broj zapisnika i deklaracije	Vrsta / Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Ukupno posijano (ha)	Isključeno tokom I pregleda (ha)	Isključeno tokom II pregleda (ha)	Ostalo u procesu sertifikacije (ha)
13/13	Ovas jari	Prosje 5	C1	1,12			1,12
13/14	Ovas jari	Prosje 6	C1	0,61			0,61
13/15	Ovas jari	Prosje 7	C1	0,71		0,71	-
13/16	Ovas jari	Prosje 8	C1	1,23			1,23
13/17	Ovas jari	Prosje 9	C1	1,24			1,24
13/18	Ovas jari	Prosje 10	C1	0,62			0,62
13/19	Ovas jari	Ruište 1	C1	0,52			0,52
13/20	Ovas jari	Prosje 11	C1	1,91			1,91
13/21	Ovas jari	Tomaševo 1	C1	1,13		1,13	-
13/22	Ovas jari	Tomaševo 2	C1	0,71		0,71	-
13/23	Ovas jari	Osmanbegovo	C1	2,5			2,5
13/24	Ovas jari	Savin Bor 1	C1	1,83			1,83
13/24A	Ovas jari	Savin Bor 2	C1	1,56			1,56
13/25	Pšenica ozima	Štitari 1	C	1,11			1,11
13/26	Pšenica ozima	Štitari 2	C	0,89		0,89	-
13/27	Pšenica ozima	Štitari 3	C	0,58		0,58	-
13/28	Pšenica ozima	Prosje 12	C	0,53			0,53
13/29	Pšenica ozima	Brzava	C	2,1			2,1
13/30	Pšenica ozima	Kaludra	C	2,3		2,3	-
13/31	Pšenica ozima	Štitari 4	C	0,53			0,53
13/32	Pšenica ozima	Zaton 1	C	0,54		0,54	-
13/33	Pšenica ozima	Zaton 2	C	1,96			1,96
13/34	Pšenica ozima	Zaton 3	C	1,21		1,21	-
13/35	Pšenica ozima	Sušica	C	1,23			1,23

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

13/36	Pšenica ozima	Crljevine	C	0,52		0,52
13/37	Pšenica ozima	Srđevac 1	C	2,14	2,14	-
13/38	Pšenica ozima	Srđevac 2	C	0,91		0,91
13/39	Pšenica ozima	Pašića Polje 1	C	1,62		1,62
13/40	Pšenica ozima	Pašića Polje 2	C	1,04	1,04	-
UKUPNO:				34,9	11,25	23,65

U 2020/21. godini sjemenskom pšenicom bilo je zasijano 19,1 ha (54,7%), dok je pod jarim ovsom bilo je 15,8 ha (45,3%).

Zdravstvena kontrola sjemenskih žita je važna iz razloga što se sa zaraženim sjemenskim materijalom prenose razni prouzročivači bolesti koji ugrožavaju ne samo klijance i mlade biljke, nego i klasove, a preko njih i nova zrna koja će naredne godine predstavljati polazni sjemenski materijal.

Zbog toga se mora znati da bolesti koje se javljaju tokom vegetacionog perioda, predstavljaju jedan od glavnih ograničavajućih faktora za konačan uspjeh. Ovo ne samo u smislu dobijanja manjih prinosa lošeg kvaliteta nego i dobijanja zaraženog sjemenskog materijala koji će naredne godine proizvođačima praviti ogromne probleme u proizvodnji.

Shodno navedenom kao i spoznaji da je pojava bolesti na žitima redovna i često nepredvidljiva, u sjemenskoj proizvodnji žita zakonske odredbe nalažu obavezne zdravstvene preglede. Zdravstvenim pregledima se utvrđuje činjenično zdravstveno stanje usjeva i na osnovu toga, shodno klimatskim faktorima, daju se preporuke za dalju njegu usjeva, a sve u cilju dobijanja zdravog i kvalitetnog sjemenskog materijala. Preporučene mjere zaštite treba da obezbijede očuvanje zdrave lisne mase odnosno zadnja tri lista (zastavičar i 2 lista ispod njega) i zdravog klasa. Preporučene mjere zaštite, shodno stanju na terenu, odvijaju se u tri faze:

1. prolječno preventivno tretiranje usjeva u periodu kada još uvijek nema vidljivih simptoma bolesti, a u cilju što dužeg očuvanja zdrave lisne mase. Ovo tretiranje je veoma važno jer u tom periodu vladaju optimalni ekološki uslovi (prohladno – kišoviti periodi) za razvoj mnogih patogena;
2. tretiranje usjeva adekvatnim fungicidima u slučaju pojave vidljivih simptoma određene bolesti u cilju sprečavanja daljeg razvoja bolesti, a time i očuvanja zdravstvenog stanja lisne mase i
3. preventivno tretiranje usjeva u fazi klasanja, a u cilju zaštite klasa od određenih prouzročivača bolesti.

PRVI VEGETACION PREGLED izvršen je 19 i 20. juna. Tokom ovog pregleda stanje usjeva je bilo uglavnom redovno.

DRUGI VEGETACION PREGLED obavljen je 28 i 29. jula. Tokom ovog pregleda zbog pojave bolesti (žitna rđa, gar) i prekomjerne zakorovljenosti Komisija je iz daljeg praćenja isključila 11,25 ha, odnosno 10 partija (13/15, površine 0,71 ha, 13/21, površine 1,13 ha, 13/22, površine 0,71 ha, 13/26, površine 0,89 ha, 13/27, površine 0,58 ha, 13/30, površine 2,3 ha, 13/32, površine 0,54 ha, 13/34, površine 1,21 ha, 13/37, površine 2,14 ha i 13/40, površine 1,04 ha). Nakon drugog pregleda za dalji postupak sertifikacije ostalo je 23,65 ha, odnosno 19 partija. Nakon žetve i tretiranja sjemena odgovarajućim fungicidom, a po prijavi proizvođača Komisija je uzela uzorke za laboratorijska ispitivanja. Ispitivanje zdravstvenog stanja proizvedenog sjemena žita obavlja se u Fitosanitarnoj laboratoriji Biotehničkog fakulteta, a analize kvaliteta sjemena u Laboratoriji za sjeme.

U 2021. godini proizvedeno je ukupno 24 t sjemena (13,3 t pšenice i 10,7 t ovs). Laboratorijske analize kvaliteta sjemena do sada su urađene za 8 partija sjemenskih žita (izdato 210 etiketa za 6,3 t sjemena).

3.3 PROGRAM KONTROLNOG ISPITIVANJA SJEMENSKOG MATERIJALA

U 2021. godini je Laboratoriji za sjeme Biotehničkog fakulteta od strane Fitosanitarne inspekcije dostavljen je 61 uzorak sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja (predlogom projekta predviđeno je 60 uzoraka). Dostavljena su sjemena sljedećih grupa kultura:

- povrće – 48 uzorka,

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

- žita – 4 uzorka,
- ljekovito bilje – 8 uzorka i
- krmne kulture – 1 uzorak.

Od ukupnog broja uzoraka njih 33 proizvedeno je u Italiji, 16 u Srbiji, 6 u Sloveniji, po 2 u Mađarskoj i Tajlandu i po 1 u Indiji i Kini. Ove godine Laboratoriji mza sjeme nije dostavljen ni jedan uzorak proizveden u Crnoj Gori. Dostavljeni uzorci uzeti su u 4 opštine: Danilovgrad (12 uzoraka), Bijelo Polje (3 uzorka), Nikšić (3 uzorka) i Podgorica (43 uzorka).

Kvalitet sjemenskih kultura utvrđen je ocjenjivanjem sljedećih parametara:

- klijavost (%) i
- energija klijanja (%).

Kontrolno ispitivanje kvaliteta krompira obuhvatilo je sljedeće parametre:

- sortna čistoća, u %,
- mehaničke primjese, u masenim %,
- mehanička oštećenja krtola, u masenim % i
- odstupanje veličine krtola od standardne kalibraže (<28 i >55 mm).

Laboratorijske analize su pokazale da 10 (16,4%) uzorka nije zadovoljavalo predviđene standarde kvaliteta:

- 6 uzoraka povrća (2 uzorka celera, 1 uzorak, tikvice, 1 uzorak spanaća, 1 uzorak špagle i 1 uzorak mrkve)
- 1 uzorak žita (ovas) i
- 3 uzorka ljekovitog bilja (po jedan uzorak korijandera, anisa i žalfije).

Od uzoraka koji nisu zadovoljili predviđene standarde njih 7 proizvedeno je u Italiji, a prestala 3 u Srbiji.

Osim navedenih 10, svi ostali uzorci su zadovoljili propisane norme kvaliteta za sve ispitivane parametre.

3.4 PROGRAM KONTROLNOG ISPITIVANJA SADNOG MATERIJALA

U 2022. godini, do 31.12. Fitosanitarna uprava je preko svojih inspektora Laboratoriji za ispitivanje kvaliteta sadnog materijala dostavila 62 uzorka sadnog materijala u prometu voćaka, vinove loze, ukrasnog i drugog hortikulturnog bilja. Za svaki do sada dostavljeni uzorak je napravljen pojedinačni izvještaj, dostavljen Fitosnitarnoj upravi na daljnje postupanje.

Tabela 1. Sadni materijal voća koji je analiziran je sadržao uzorke sljedećih voćnih vrsta:

Red. br.	Vrsta	Broj uzoraka	Broj kontrol. jedinki
01.	KRUŠKA	2	2
02.	ARONIJA	1	2
03.	BOROVNICA	3	7
04.	JABUKA	5	5
05.	RUŽA	2	4
06.	ŠLJIVA	6	6
07.	VINOVA LOZA	13	29
08.	FORTUNELA	1	1
09.	RIBIZLA	2	4
10.	KUPINA	7	20
11.	MASLINA	3	3
12.	MALINA	13	96
13.	BRUSNICA	1	1
14.	JAPANSKA JABUKA	1	1
15.	ŠIPAK (NAR)	1	1
16.	SMOKVA	1	1

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

UKUPNO:	62	183
----------------	-----------	------------

Od ukupno 62 uzoraka, sa 183 kontrolisane jedinice sadnica, od čega je bilo 60 uzoraka voća i vinove loze i 2 uzoraka ukrasnog bilja. Od ukupnog broja analiziranih uzoraka sadnog materijala 15 uzorka je porijeklom iz Crne Gore, a po 1 je iz Albanije, Poljske, Holandije i Hrvatske. Najveći dio sadnog materijala koji je kontrolisan je uvezen iz Srbije (42 uzorka). Prikaz analiziranog sadnog materijala po namjeni i porijeklu je dat u tabeli 2.

Tabela 2. Sadni materijal po porijeklu i namjeni

Zemlja porijekla	Sadnice voća i v. loze	Sadnice ukrasnog bilja
Crna Gora	15	-
Srbija	40	2
Albanija	1	-
Hrvatska	1	-
Holandija	1	-
Italija	1	-
Poljska	1	-

Prema rezultatima ispitivanja standard kvaliteta sadnog materijala u ovoj godini nisu bili ispunjeni kod 11 uzorka. Uzorci koji nisu ispunili standarde kvaliteta se odnosi na 6 uzoraka maline i 4 uzorka kupine. Kod 10 uzoraka je konstatovana zaraženost biljnog tkiva fitopatogenim gljivama u prevelikoj mjeri, većim od onih koja su predviđena Prvilnikom o proizvodnji i stavljanju u promet sadnog materijala voća (Sl.list CG 81/16). Sadnice kupine su presađene u veće kontejnere kako bi se pokušale odnjegovati, ali je kod svih uzoraka došlo do propadanja i sušenja sadnica. Jedan uzorak morfološki nije ispunio standarde propisane ovim Pravilnikom (Uzorak 25/21).

3.5 PROGRAM KONTROLNOG ISPITIVANJA MATIČNIH STABALA SADNOG MATERIJALA

U 2021. godini nastavljena je kontrola matičnih stabala sadnog materijala. Programska linija je provedena uz učešće tima sastavljenog od sljedećih saradnika: dr Miroslav Čizmović, ovlašćeno lice za izvršenje ispitivanja, doc.dr Jelena Zindović, virusološke kontrole matičnih stabala, doc.dr Tatjana Perović, Katedra za zaštitu bilja i BAPs Žarko Klisić, tehnički saradnik. Kontrola matičnih stabala je obavljena po prijavi za kontrolu dobijenih od strane Uprave za bezbjednost hrane i fitosanitarne poslove. Prilikom pregledai uzeti su uzorci listova maslina i citrusa za utvrđivanje prisustva virusa na matičnim stablima. Ukupno je analizirano 10 uzoraka citrusa i 5 uzoraka maslina.

Prijavu za kontrolu matičnih stabala u 2021. godini podnijeli su:

- »HONA«, DOO Tuzi, kooperant Đon Drešaj,
- »Fitofarma« DOO, Ulcinj, kooperant Mujo Seferović, Pečurice
- Zdravko Perović, kooperant Božidar Brajović
- »Ekoplant« DOO, Podgorica
- »Ekoplant«, kooperant Rajko Đurišić
- »Ekoplant« kooperant Goran Škatarić
- P.U. »Biotehnički centar« Dejan Zeak sa kooperantima
- »13. jul – Plantaže« AD Podgorica

Realizacija „Programa kontrolnog ispitivanja matičnih stabala sadnog materijala“ obuhvatila je i laboratorijsko testiranje biljnog materijala uzorkovanog sa matičnih stabala citrusa i masline. Prilikom vizuelnih pregleda sakupljeno je 10 uzoraka citrusa i 5 uzoraka masline (Olea€opea L.). Shodno Pravilniku o uslovima za proizvodnju i stavljanju u promet sadnog materijala voća (Službeni list CG br. 81/16), uzorci citrusa testirani su na prisustvo sledećih virusa:

- Virus šarenila citrusa (Citrus veriegation virus, CVV),
- Psorosis virus citrusa (Citrus psorosis virus, CPsV),
- Virus mrljavosti lišća citrusa (Citrus leaf blotch virus, CLBv),
- Egzokortis viroid citrusa (Citrus exocortis viroid, CEVd) i
- Viroid kržljivosti hmelja (Hop stunt viroid, HSVd)
- Citrus tristeza virus (CTV)

Uzorci masline testirani su na prisustvo sledećih virusa:

- kompleksa virusa žutila lišća masline (Olive leaf yellowing-associated virus, OLYaV),
- Virusa mozaika gušarke (Arabis mosaic virus, ArMV),
- Virusa uvijenosti lišća trešnje (Cherry leaf roll virus, CLRV) i
- Virus latentne prstenaste pjegavosti jagode (Strawberry latent ring spot virus, SLRSV).

Ove godine testiranje matičnih biljaka je provedeno u rasadniku "Ekoplant" u Podgorici i kod kooperanta "Fitofarme" rasadničara Muja Seferovića.

U cilju pouzdane detekcije virusa i viroida, a imajući u vidu mogućnost njihove neravnomjerne distribucije u biljci, jedan uzorak je sadržao mlade grančice sa četiri različite strane jednog stabla. Matična stabla sa kojih je izvršeno uzorkovanje adekvatno su obilježena, kako bi se kod stabala u kojima je utvrđeno prisustvo virusa mogle preduzeti adekvatne mjere kontrole. Uzorci su smješteni u plastičnu vrećicu i obilježeni etiketom koja je sadržala podatke o biljnoj vrsti i broj uzorka. Uzorci su čuvani u frižideru (na +4 °C) do laboratorijskog testiranja. Uzorci koji su poslani na virusološke analize su dati u tabeli 1.

Laboratorijsko testiranje:

a) Molekularne analize

Laboratorijske analize u cilju detekcije HSVd, CEVd, CVV, CPsV i CLBv obavljene su primjenom metode reverzne transkripcije i lančane reakcije polimeraze (Reverse Transcription, Polymerase Chain Reaction, RT-PCR) uz korišćenje odgovarajućih parova prajmera.

RT-PCR metodi, koja je izvođena korišćenjem One-step RT-PCR kita (Qiagen, Njemačka), predhodila je ekstrakcija totalnih ribonukleinskih kiselina (Rneasy Plant Mini kit-a, Qiagen, Njemačka). Pozitivna kontrola za CVV obezbjeđena je iz kolekcije izolata Biološkog fakulteta Univerziteta u Zagrebu. Produkti RT-PCR vizuelizovani su elektroforetski, u 1,3% agaroznom gelu. Kao DNA marker korišćen je 100 bp DNA ladder (Invitrogen, USA).

b) Serološke analize

U cilju detekcije virusa tristeze citrusa u biljnom materijalu primjenjen je DAS-ELISA test uz korišćenje komercijalnih antitijela firme Bioreba (Švajcarska) koji omogućavaju detekciju blagih i agresivnih izolata CTV. Pozitivna i negativna kontrola obezbjeđene su od istog proizvođača.

Rezultati laboratorijskih analiza.

Primjenom RT-PCR analiza uzoraka citrusa, prisustvo ispitivanih patogena detektovano je kod 6 od ukupno 10 uzoraka. Primjenom RT-PCR analiza uzoraka citrusa, prisustvo ispitivanih patogena detektovano je kod 4 od ukupno 10 uzoraka. Prisustvo HSVd dokazano je u uzorku fortunele (03/21), limuna (04/21), kalamondina 07/21) i pomorandže (12/21), (slika 1.). Prisustvo CEVd i CPsV utvrđeno je u uzorku pomorandže (12/21) (slika 2. i 3.).

3.6 PROGRAM KONTROLNOG ISPITIVANJA SJEMENSKOG I SADNOG MATERIJALA NA GMO

Zbog situacije izazvane epidemijom COVID-19 i zbog formalnog postupka slanja uzoraka u laboratorije van Crne Gore finansijska sredstva predviđena za ove namjene nijesu iskorištena u 2020. godini.

3.7 PROGRAM BILJNIH GENETIČKIH RESURSA

U toku 2021. godini u okviru ovog budžetskog programa obavljene su sljedeće aktivnosti:

- Konzervacija deponovanog biljnog materijala (sušenje, pakovanje i čuvanje na -20 °C)

- Regeneracija autohtonih sorti krompira putem poljske banke biljnih gena (4 autohtone i 5 novosakupljenih populacija)
- Regeneracija kolekcije autohtonih populacija tetraploidne pšenice u poljskoj banci biljnih gena u Danilovgradu
- Nastavak DNK karakterizacije 80 autohtonih populacija kukuruza u Institutu za kukuruz Zemun Polje
- Kontrola farmera koje genetičke resurse gaje u organskoj proizvodnji
- Publikovanje naučnih rezultata i nabavka relevantne literaure iz ove oblasti
- Međunarodna razmjena uzoraka.

U toku 2021. godine saradnici Biotehničkog fakulteta su na području opština Pljevlja, Bijelo Polje i Žabljak izvršili obilazak 16 farmera koji gaje genetičke resurse radi uzimanja podataka neophodnih za izdavanje uvjerenja da sorte koje gaje na svojim njivama pripadaju genetičkim resursima. Ova uvjerenje su im potrebna radi ostvarivanja prava u organskoj proizvodnji kod Monteorganica-e.

Pored redovnih aktivnosti u 2020. godini redovno su izvršavane i međunarodne obaveze u oblasti genetičkih resursa (učešće u aktivnostima ECPGR i razmjeni genetičkog materijala), a objavljeno je i nekoliko poglavlja u monografijama i radova u časopisima sa SCI liste:

- Petrović, B., Vukomanović, P., Popović, M.V., Jovović, Z., Nikolić, M., Šarčević-Todosijević Lj., Jović, S. (2021): Herbal Remedies in the Treatment of Anxiety Disorders. Chapter 7. Ed. Emerald Mila. Book Title: An Introduction to Medicinal Herbs. NOVA Science publishers, USA, ISBN: 978-1-68507-147-9, pp. 205-236;
- Jovović, Z. (2021): Ratarske kulture. U monografiji Genetički resursi u biljnoj proizvodnji Crne Gore autora Lazović, B., Marković, M., Jovović, Z., Božović, Đ. itd., Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 303-371;
- Jovović, Z. (2021): Ljekovito, začinsko i aromatično bilje. U monografiji Genetički resursi u biljnoj proizvodnji Crne Gore autora Lazović, B., Marković, M., Jovović, Z., Božović, Đ. itd., Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 393-399;
- Lazović, B., Jovović, Z., Marković, M. (2021): Budućnost genetičkih resursa u biljnoj proizvodnji. U monografiji Genetički resursi u biljnoj proizvodnji Crne Gore autora Lazović, B., Marković, M., Jovović, Z., Božović, Đ. itd., Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 401-436;
- Velimirovic, A., Jovovic, Z., Pržulj, N. (2021): From Neolithic to late modern period: brief history of wheat. Genetika, Vol 53, No.1, 407-417;
- Babic, V., Andjelkovic, V., Jovovic, Z., Babic, M., Vasic, V., Kravic, N. (2021): Diversity Assessment of the Montenegrin Maize Landrace Gene Pool Maintained in Two Gene Banks. Plants, 10, 1503.

PROGRAM 4 – MATERIJALI ZA POSEBNE NAMJENE (KLOPKE, EX TEMPORE TESTOVI ZA ŠTETNE ORGANIZME, HEMIKALIJE, MAMCI)

Program je uključivao obezbjeđivanje stalne rezerve neophodnih materijala: klopke, *ex tempore* testovi za štetne organizme, hemikalije, mamci i drugi potrebni materijali i oprema, radi blagovremenog izvršavanja Programa fitosanitarnih mjera i ispunjavanja već preuzetih mjera definisanih programom, a naročito u odnosu na hitne fitosanitarne mjere i krizne situacije čiji se obim i vrijeme ispitivanja ne može predvidjeti - obezbjeđivanje kontinuiranog i nesmetanog obavljanja programa u smislu pravovremenog uzimanja uzoraka, terenskih obilazaka (nedostajući materijal, gorivo i drugi operativni troškovi) i ostalih poslova iz nadležnosti Uprave – Fitosanitarnog sektora.

PROGRAM 5 – TEHNIČKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA IMPLEMENTACIJI PROGRAMA

Sprovođenje Programa fitosanitarnih mjera uključuje i ispunjavanje već preuzetih brojnih međunarodnih obaveza IPPC, EPPO, UPOV, ECPGR, WTO, implementaciju Programa pristupanja Crne Gore EU, implementaciju Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU za poglavlje 12 – Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika sa Opštim akcionim planom i Posebnim akcionim planom za suzbijanje i

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

iskorjenjivanje klasične kuge svinja, pregovora sa EU, sprovođenje fitosanitarne politike i mjera definisanih ovim programom koji pored institucionalne, zahtijevaju i znatnu finansijsku podršku. Pristupanje Crne Gore EU ima za posljedicu uvođenje novina u svakodnevnu praksu, što je uslov za implementaciju niza mjera fitosanitarne politike koje nameću potrebu dodatnog osposobljavanja i angažovanja ljudskih resursa. Brojni zadaci u oblasti harmonizacije zakonodavstva sa *Acquis communautaire* EU, a posebno u kvalitetnoj primjeni nove zakonske regulative, zahtjevi za sprovođenja projekata nameću dodatne finansijske obaveze koje se ne mogu predvidjeti. Ovi procesi i reforme traže saradnju sa najširim krugom korisnika, a program je imao višestruku namjenu.

7.2. UPRAVA ZA VODE

Zakon o vodama i Zakon o finansiranju upravljanja vodama kao i brojni podzakonski akti proistekli iz ovih zakona prepoznaju upravu za vode kao glavnu instituciju zaduženu za sprovođenje zakonom propisanih mjera i obaveza i sa stanovišta upravljanja vodama ona je najvažniji izvršni organ u ovoj oblasti.

Uprava za vode kao organ državne uprave vrši poslove koji se odnose na: obezbjeđenje i sprovođenje mjera i radova na uređenju voda i vodotoka, zaštiti od štetnog dejstva voda i zaštiti voda od zagađivanja; obezbjeđenje korišćenja voda, materijala iz vodotoka, vodnog zemljišta i vodnih objekata u državnoj svojini, putem koncesija, zakupa i sl.; upravljanje vodnim objektima za zaštitu od štetnog dejstva vode; vođenje investitorskih poslova, vršenje stručnog nadzora i kontrolu kvaliteta izvedenih radova; tehnički pregled i prijem izvedenih radova; izdavanje vodnih akata; obračun vodnih naknada; uspostavljanje i vođenje vodnog informacionog sistema, vodnih katastara, registra voda od značaja za Crnu Goru i monitoringa prirodnih i drugih pojava radi obezbjeđenja podataka za zaštitu od štetnog dejstva voda; pripremu stručnih osnova za propise, planove i programe; utvrđivanje granica vodnog dobra i određivanje statusa javnog vodnog dobra; zaštitu voda i vodnog zemljišta od protivpravnog prisvajanja i korišćenja; stručno usavršavanje (savjetovanje, kursevi i dr.), saradnju sa odgovarajućim međunarodnim organizacijama i institucijama u okviru utvrđenih ovlašćenja, kao i druge poslove koji su joj određeni u nadležnosti.

REALIZACIJA OBAVEZA PO POGRAMU ZA 2021. GODINU

Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama za 2021. godinu

Vlada Crne Gore donijela je Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama za 2021. godinu i isti je objavljen u Službenom listu Crne Gore dana 28.09.2021. godine. Za finansiranje obaveza i potreba za upravljanje vodnim resursima u 2021. godini, Programom su planirana sredstva u iznosu od 200.000,00€a. Sredstva u navedenom iznosu obezbijedena su Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2021. godinu ("Službeni list CG", broj 70/21), u razdjelu Uprave za vode, aktivnost 16 006 004 002, ekonomska klasifikacija 4411 (kapitalni izdaci) za sljedeće namjene:

I Obezbjedenje podataka potrebnih za poslove upravljanja vodama		120.000€
1. Prikupljanje podloga, izrada i revizija planske i projektne dokumentacije	15.000€	
2. Katastar vodnog zemljišta - II faza	45.000€	
3. Katastar tehničke dokumentacije	15.000€	
4. Katastar vodnih objekata i sistema – I faza	20.000€	
5. Obezbjedenje uslova za adekvatno funkcionisanje Vodnog informacionog sistema	10.000€	
6. Ekonomska analiza opravdanosti sredstava potrebnih za finansiranje upravljanja vodama	15.000€	

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

II Zaštita od štetnog dejstva voda		60.000€
1. Uređenje vodotoka i zaštita od štetnog dejstva voda	50.000€	
2. Nadzor nad izvođenjem radova	10.000€	
III Sredstva neophodna za funkcionisanje Programa		20.000€
UKUPNO ZA 2021. GODINU		200.000€

Projekat regulacije rijeke Sutorine

Programom korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama za 2021. godinu opredijeljena su sredstva za izradu glavnog projekta rijeke Sutorine. Opšti cilj projekta predstavlja poboljšanje sistema za zaštitu od poplava u opštini Herceg Novi. Svrha izrade tehničke dokumentacije jeste regulacija rijeke Sutorine na dvije neregulisane dionice u dužini od oko 400m i 350m. Prva lokacija je na mjestu mosta koji je izgrađen na lokalnom putu prema naselju Šćepoševići u dužini od oko 400m, a druga lokacija u dužini od oko 350m je na udaljenosti od oko 300m od prve lokacije. Projektnim zadatkom definisano je da se kroz fazu I sagledaju hidrauličke osobine vodotoka, te izradi hidrološka studija rijeke Sutorine za profil uliva u more sa prikazom proticaja velikih voda povratnog perioda od 50 i 100 godina, sa analizom i prikazom postojećih hidroloških podataka. Faza I predviđala je i izradu hidrauličkog modela predmetne dionice postojećeg stanja uz primjenu HEC-RAS modela. Faza II predviđala je izradu Glavnog projekta u skladu sa važećom zakonskom regulativom, sa prikazom numeričkih modela u vidu: proračuna linija nivoa vodnog ogleдалa za mjerodavne proticaje u relevantnom softverskom paketu (HEC RAS), izbor karakterističnih kota i dimenzija regulisanog korita; provjeru hidrauličkih uslova za izabrane regulacione elemente i upoređenje sa uslovima koje treba postići; provjeru stabilnosti regulisanog korita. Nakon izrade Glavnog projekta u narednom periodu isti je potrebno revidovati, a zatim i obezbijediti sredstva i stvoriti uslove za implementaciju projektom prepoznatih aktivnosti. Uprava za vode je u 2021. godini finansijski pomogla i akciju čišćenja korita rijeke Sutorine, sve u cilju sprječavanja negativnih posljedica porasta vodostaja i ugrožavanja stanovništva, životne sredine i privredne aktivnosti.

Izrada Katastra vodnog zemljišta –Faza II

Zakon o vodama definiše vodno zemljište kao zemljište koje čine korito i obale vodotoka, jezera, obalnog mora, akumulacije i drugih površinskih voda. Zakonskom regulativom propisano je da se oznake i granice vodnog zemljišta, na predlog nadležnog organa, upisuju u katastar nepokretnosti, a Vlada Crne Gore donijela je Uredbu o načinu određivanja granica vodnog zemljišta. Preduslov za adekvatno upravljanje vodama i vodnim zemljištem podrazumijeva određivanje granica vodnog zemljišta, njegovo knjiženje u zemljišne knjige i unos u prostorne planove, a zatim kontrolu vlasničkog statusa i način korišćenja.

Uprava za vode je u 2021. godini kroz Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama obezbijedila sredstva za izradu II faze katastra vodnog zemljišta i to za: rijeku Taru, rijeku Nudolsku i Crno jezero. Za potrebe izrade Katastra vodnog zemljišta prikupljeni su podaci potrebni za određivanje granica vodnog zemljišta za predložene lokacije, analizirani su katastarski podaci, urađeni Elaborati. Svi podaci pripremljeni su u formi koji je potreban za upis u katastar nepokretnosti i biće integrisani i obrađeni u georeferenciranoj formi dostupnoj za unos u Vodni informacioni sistem.

Izrada Katastra tehničke dokumentacije

Kako organ uprave nadležan za poslove upravljanja vodama u Crnoj Gori još uvijek nije uspostavio Katastar tehničke dokumentacije, to su Programom korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama za 2021. godinu opredijeljena sredstva za izradu ovog katastra, kao dijela vodnog katastra. Dostupna dokumentacija u posjedu Uprave za vode nije bila adekvatno niti popisana niti fizički razvrstana. Uz asistenciju službenika Uprave za vode prikupljena je sva

dostupna dokumentacija u papirnoj formi, ista je popisana, izvršeno je njeno razvrstavanje po vodnim područjima i vodotocima od značaja za Crnu Goru, odnosno po namjeni, a zatim je adekvatno sortirana u dostupnom prostoru u kancelarijama Uprave za vode. Ukupno su popisana 923 dokumenta. Kroz izradu Katastra tehničke dokumentacije u posjedu Uprave za vode preporučeno je da sva dokumentacija za koju su izdati vodni akti (bilo od strane organa državne ili lokalne samouprave) bude integrisana u budući Vodni informacijski sistem.

Izrada Katastra vodnih objekata i sistema - Faza I

Da bi se upravljalo u skladu sa načelima upravljanja vodnim objektima i sistemima, Vodni informacijski sistem bio funkcionalan i operativan, sve u skladu sa postojećom zakonskom regulativom, izrada Katastra vodnih objekata i sistema jedna je od bitnih obaveza koje Uprava za vode u narednom periodu planira da implementira.

S tim u vezi, u 2021. godini Uprava za vode je kroz Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama obezbijedila sredstva za izradu Katastra vodnih objekata i sistema, a čiji je iznos dovoljan samo za prvu fazu projekta.

U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama izabran je vršilac predmetne usluge koji je u obavezi da prikupi podatke po kategorijama o vodnim objektima i sistemima, za: prihvatanje, prečišćavanje i odvođenje otpadnih voda i zaštitu voda od zagađivanja, zaštitu od štetnog dejstva voda, odvodnjavanje, monitoring voda (hidrološke stanice) i vodnim objektima koji mogu služiti istovremeno za više namjena - višenamjenski vodni objekti. Zatim je potrebno sve prikupljene podatke integrisati i obraditi za upis u katastar nepokretnosti i u georeferenciranu formu dostupnu za unos u Vodni informacijski sistem.

Realizacijom navedenog projekta stvorice se preduslovi za uspješnije upravljanje vodama, odnosno korišćenje voda, zaštitu voda od zagađivanja i zaštitu od štetnog dejstva voda.

Obezbjeđenje uslova za adekvatno funkcionisanje Vodnog informacionog sistema

Radi klasifikovanja voda, praćenja i unapređenja vodnog režima, planiranja razvoja vodne infrastrukture i upravljanja vodama u Crnoj Gori se uspostavlja vodni informacijski sistem. Kroz IPA 2014 predpristupna sredstva za životnu sredinu, u Upravi za vode nabavljena je hardverska i softverska oprema koja čini Geodata bazu podataka, ali Vodni informacijski sistem (VIS) još uvijek nije uspostavljen u formi u kojoj važeća zakonska regulativa nalaže. Zato je u 2021. godini osposobljena posebna prostorija u kom će VIS biti smješten, a kroz Program upotrebe sredstava nabavljena je oprema za adekvatno funkcionisanje Vodnog informacionog sistema. Takođe, urađena je i analiza postojećeg hardvera i softvera (fizičko stanje, rezervni (backup) sistem, dizajn interfejsa), definisane su sve zainteresovane strane uključene u ovaj proces, kao i administrativni i informatički procesi koji bi bili sastavni dio budućeg vodnog informacionog sistema. Još je procijenjen i inventar dostupne vodne knjige i dizajniran tako da bude sastavni dio VIS-a (vrsta dokumentacije, broj predmeta, podatke za čuvanje itd.). Kroz Program konsultanti su bili dužni definisati interfejs (interno, sa drugim institucijama, javno), uključujući prava pristupa i dozvole za pisanje/čitanje na osnovu definicije procesa, zatim procijeniti troškove ulaganja i održavanja (prikupljanje podataka, zahtjevi hardvera i softvera, elektronska komunikacija, programiranje, web usluge). Kroz obezbjeđivanje uslova za adekvatno funkcionisanje Vodnog informacionog sistema, zapošljavanjem službenika koji će biti zadužen za ovaj sistem, te prikupljanjem podloga i uspostavljanjem svih katastara koje važeća zakonska regulativa prepoznaje, u narednom periodu se očekuje da će Vodni informacijski sistem biti funkcionalan u formi u kojoj to propisuje Uredba o sadržaju i načinu vođenja vodnog informacionog sistema.

Ekonomska analiza opravdanosti sredstava potrebnih za finansiranje upravljanja vodama na teritoriji Crne Gore

Ekonomska analiza urađena je sa ciljem da se na osnovu ocjene postojećeg stanja i identifikovanih finansijskih nedostataka u Upravi daju preporuke za unapređenje upravljanja vodnim resursima u Crnoj Gori;

Analiza predočava trenutne preraspodjele sredstava koja pripadaju budžetu Crne Gore a samo dijelom se koriste za finansiranje poslova upravljanja vodama i predlaže način eventualnih promjena visine naknade iz Odluke o visini i načinu obračunavanja vodnih naknada, kriterijuma i načinu utvrđivanja stepena zagađenosti voda ("Sl. List CG" 29/09, 39/19, 96/20 i 74/21), sa predlogom i pojašnjenjem mogućih novih iznosa visine nakande. Takođe, analiza predlaže koncept buduće raspodjele finansijskih sredstava koji će se koristiti za poslove upravljanja vodama u Crnoj Gori, kako bi Uprava za vode ispunila sve domaće i međunarodne obaveze.

Hitni interventni radovi u svrhu regulacije i zaštite od štetnog dejstva voda

U toku 2021. godine Opština Andrijevica, Berane, Bijelo Polje i Mojkovac, podnijele su zahtjeve za izvođenje hitnih interventnih radova na lokalitetima koje treba zaštititi od erozije i zasipanja riječnim nanosom. Uprava za vode je obrazovala Komisiju sa ciljem da izvrši pregled korita rijeke Lim i rijeke Tare, na potezima gdje se formiraju riječni sprudovi i gdje erozija uništava priobalno zemljište i procjeni stvarno stanje na terenu. Na osnovu navedenog Komisija je podnijela Izvještaje sa ocjenom postojećeg stanja i predlogom izvođenja hitnih sanacionih mjera;

Komisija smatra izvođenje hitnih interventnih radova opravdanim imajući u vidu posledice koje mogu nastupiti zbog neodržavanja vodotoka, a sve u cilju zaštite od štetnog djelovanja voda. Posebno je, zbog neadekvatnog održavanja i korišćenja rječnih korita, ugroženo priobalje vodotoka bujičnim hidrološkim režimom;

Vlada Crne Gore donijela je Zaključak broj: 04-6466 od 01.12.2021. godine kojim obavezuje Upravu za vode i Ministarstvo odbrane da zaključe Sporazum o izvođenju hitnih interventnih radova u svrhu regulacije i zaštite od štetnog dejstva voda, u opštinama Andrijevica, Berane, Bijelo Polje i Mojkovac;

Uprava za vode je angažovala geodetsku firmu „Geo-sistem” d.o.o. iz Podgorice, koja je izvršila geotesko snimanje na lokacijama gdje su se izvodili hitni interventni radovi uz obavezu da bude na raspolaganju Izvođaču radova svakodnevno ukoliko se ukaže potreba za snimanjem količina materijala;

Izvođač hitnih interventnih radova, Vojska Crne Gore, otpočela je predmetne radove 14.12.2021. godine., i iste završila 21.12.2021. godine, na lokacijama i to :

- “Marsenića most” - Izvođač je uz konsultaciju sa Nadzornim organom izvršio prosijecanje spruda, uzvodno od mosta, u dužini od 180m i širine 5m. Sprud je prosječen na način da se jedan dio Lima usmjeri pod pravim uglom na oporac mosta i na taj način smanji erozija koju matica vrši na temelj oporca.
- “Pešca 1 i 2” u Beranama - Izvođač je uz konstataciju sa Nadzornim organom i predstavnicima Opštine Berane izveo prosijecanje sprudova i usmjeravanje vodotoka rijeke Lim, na način da se vodotok što više kanališe sredinom korita a sa ciljem da se smanji erozija koju rijeka Lim pravi na lijevoj obali i tako zaštititi nasip obilaznice oko Berana. Izvođač je za kratko vrijeme u kojem su se izvodili radovi uspio da ostvari gore pomenuti cilj. Prilikom izvođenja radova u Beranama materijal nije vađen iz korita rijeke Lim već je deponovan u korito.

Nadzor nad izvođenjem navedenih hitnih interventnih radova vršila je firma „Arch and Soul” d.o.o. iz Bijelog Polja koja je podnijela izvještaje o izvedenim radovima Upravi za vode u decembru 2021.godine.

Na lokacijama u Bijelom Polju i Mojkovacu nijesu se izvodili hitni interventni radovi zbog velikih vodostaja.

Rijeka Morača

Za rijeku Moraču u 2021. godini sprovedene su sledeće aktivnosti:

Nelegalna eksploatacija u koritu Morače jeste smanjena na minimum ali nije iskorijenjena. Koordinacioni tim koji prati sprovođenje mjera iz Akcionog plana za suzbijanje nelegalne eksploatacije rječnih nanosa iz vodotoka 2019 - 2021 godine sproveo je niz aktivnosti, inicirao obilaske terena, otvorio telefonsku liniju i mail za prijavu nelegalne eksploatacije, slao dopise svim organima koji imaju nadležnosti kako bi spriječili devastaciju i nelegalnu eksploataciju riječnog nanosa. Djelovanjem Koordinacionog tima nelegalne aktivnosti u koritu vodotoka svedene su na minimum.

Međutim, kao glavni problem u donjem toku rijeke Morače poslednjih godina pojavljuje se eksploatacija materijala pored rječnog toka, uglavnom sa lijeve, a dijelom i sa desne strane Morače, sa poljoprivrednog i nepoljoprivrednog zemljišta. Nad ovim radovima koji se izvode van riječnog toka Uprava za vode nema nikakvu nadležnost i svaku prijavu nelegalnih aktivnosti ovaj organ je redovno prosljeđivao nadležnim inspekcijskim organima. Svaki zatečeni subjekat u korito vodotoka procesuiran je pred nadležnim organima koji su preduzeli dalje mjere i radnje u skladu sa Zakonom. Takođe, ostvarena je dobra saradnja između Uprave policije - odjeljenje bezbjednosti kriminalističke policije i tužilaštva kako bi koordinisanom akcijom riješili problem u donjem toku rijeke Morače, čime će se stvoriti uslovi za održivo korišćenje voda zasnovano na dugoročnoj zaštiti raspoloživih vodnih resursa.

U toku je postupak analize izvedenih radova po revidovanom projektu "Izmjena glavnog projekta regulacije rijeke Morače na dionici od ušća rijeke Sitnice do Ponara" od PR.19 do PR.52 i shodno tome izradiće se Projekat izvedenog stanja usklađen sa relevantnim geodetskim podlogama.

Urađeno je batimetrijsko mjerenje rijeke Morače u dužini od cca 2 km u cilju utvrđivanja kota dna korita izvedenih radova. Finalni proizvod daje 3D model dna korita rijeke Morače sa prikazanim izobatama, koji sa terestičkim mjerenjem čini cjelinu i prikazuje osovinske i podužne profile i sve ostale podatke koji su potrebni za obračun količina iskopa i nasipa.

Izvršeno je i geodetsko mjerenje i izrada geodetske situacije terena na prostoru korita rijeke Morače u površini od cca 120ha. Kao optimalna metoda snimanja predmetnog zahvata korišćena je fotogrametrijska metoda uz upotrebu najsavremenije bespilotne letilice za potrebe geodetskog snimanja Wingtraone.

Valorizacija riječnog materijala iz korita rijeke Bojane

Zaključkom br. 04-5164/2 od 4. novembra 2021. godine, Vlada Crne Gore usvojila je Informaciju o ustupanju preostalog deponovanog materijala s ušća za revitalizaciju plaže na Adi Bojani i prihvaćen je Sporazum između Uprave za vode i Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom Crne Gore o ustupanju preostalih količina deponovanog materijala s ušća za realizaciju dugoročnih mjera revitalizacije plaže na Adi Bojani. Na osnovu zaključenog Sporazuma o ustupanju cjelokupne količine deponovanog materijala nastalog pročišćavanjem desnog rukavca rijeke Bojane, blizu ušća, radi njegovog korišćenja za prihranjivanje plaže na Adi Bojane, Uprava za vode i Služba za kontrolu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom Crne Gore konstatovali su početak radova i ustupanje materijala koje preuzima JPMD. Radovi su započeti 08.11.2021. godine i ustupljena je količina od 76.622,16 m³ deponovanog materijala sa ušća, nastalog pročišćavanjem desnog rukavca rijeke Bojane, a koji će se isključivo iskoristiti za prihranjivanje plaže na Adi Bojani, u cilju zaštite državne imovine, odnosno hitnog sprječavanja veće štete po državnu imovinu koja se nalazi u zoni morskog dobra. Vlada Crne Gore usvojila je i Informaciju o trenutnom stanju, preduzetim aktivnostima i sprovođenju daljih mjera na suzbijanju erozije na Adi Bojani.

Veoma je važno napraviti distinkciju između deponovanog pijeska sa ušća i deponovanog pijeska sa račve. Zaključkom Vlade Crne Gore br. 07-7527 od 12.12.2019. godine Uprava za

vode bila je zadužena da pokrene postupak prodaje materijala sa račve, u skladu sa Zakonom o državnoj imovini. Ispitivanje izvađenog materijala sa račve pokazalo je da je salinitet ispod 3%, što znači da bi materijal mogao biti građevinski upotrebljiv. U međuvremenu, u 2021. godini pristigli su zahtjevi određenih privrednih subjekata, a sve u cilju otkupa materijala i njegovog korišćenja u građevinske svrhe. Predviđanja su da bi prihod budžeta po ovom osnovu bio ne manji od 500.000€, u zavisnosti od procijenjene vrijednosti m³ materijala, a koju bi odredila Komisija u skladu sa Uredbom o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj svojini kojom je uređen način, postupak i uslovi prodaje državne imovine.

Imajući u vidu navedeno, Vlada Crne Gore donijela je Zaključak br. 04-5165/2 od 4. novembra 2021. godine kojim se zadužuje Uprava za katastar i državnu imovinu da pokrene postupak prodaje materijala sa račve, u skladu sa Zakonom o državnoj imovini. Izvršeno je geodestko snimanje presotalog materijala sa račve, Uprava za katastar i državnu imovinu pokrenula je postupak prodaje istog, a Uprava za vode je ovom organu dostavila svu dostupnu dokumentaciju.

Koncesije u oblasti voda

Koncesiono pravo korišćenja prirodnog bogatstva može se ostvariti na način i pod uslovima definisanim zakonom. Pravni okvir koji reguliše postupak dodjele koncesije u oblasti voda kao i finansiranje upravljanja vodama čine Zakon o koncesijama („Službeni list CG”, br. 8/09 i 73/19), Zakon o vodama („Službeni list RCG”, br. 27/07, „Službeni list CG”, br. 73/10, 32/11, 47/11, 48/15, 52/16, 55/16, 2/17, 80/17 i 84/18), Zakon o finansiranju upravljanja vodama („Službeni list CG”, br. 65/08, 74/10, 40/11 i 82/20), Uredba o bližem načinu sprovođenja postupka javnog nadmetanja u otvorenom i dvostepenom postupku davanja koncesije („Službeni list CG”, br. 67/09) i Odluka o visini i načinu obračunavanja vodnih naknada i kriterijumima i načinu utvrđivanja stepena zagađenosti voda („Službeni list CG”, br. 29/09, 39/19, 96/20 i 74/21).

Koncesije na javnom vodnom dobru definisane su Zakonom o vodama, a što je u skladu sa članom 6 stav 1 i 2 Zakona o koncesijama, kojim je uređen način i postupak dobijanja koncesije za korišćenje prirodnih bogatstava. Svako korišćenje voda koje prelazi opštu upotrebu predstavlja posebnu upotrebu, za koju je potrebno steći vodno pravo, ukoliko zakonom nije drukčije određeno. Vodno pravo stiče se vodnom dozvolom ili ugovorom o koncesiji.

Na osnovu Zakona o koncesijama, Vlada Crne Gore, donijela je Plan davanja koncesija u oblasti voda za 2021. godinu. Planom davanja koncesija obuhvaćena su izvorišta na kojima se mogao pokrenuti postupak za dodjelu koncesije za korišćenje dijela voda za potrebe flaširanja vode u komercijalne svrhe. Međutim, nije bilo zainteresovanih investitora za pokretanje postupka dodjele koncesije u skladu sa navedenim planom.

U oblasti voda trenutno je na snazi 15 ugovora o koncesiji, od čega 10 ugovora za korišćenje vode za potrebe flaširanja vode u komercijalne svrhe, 1 ugovor za korišćenje vode za uzgoj ribe, 2 ugovora za korišćenje vode za pogonske i tehnološke potrebe i 2 ugovora o koncesiji kod kojih je otvoren stečajni postupak nad stečajnim dužnikom.

Fabrike vode

Voda, posebno voda za piće čini naš značajan prirodni resurs. S obzirom da je danas u svijetu prisutna sve veća nestašica vode, Crna Gora se javlja kao potencijalno veoma značajan izvoznik vode za piće, gledajući sa aspekta količina i kvaliteta voda. I pored značajnog potencijala karstnih izdanskih voda, samo određen broj izvora ispunio je zahtjeve u pogledu mogućnosti korišćenja vode putem flaširanja vode.

U Crnoj Gori trenutno radi 7 fabrika za flaširanje vode u komercijalne svrhe, i to:

- „Water Group“ d.o.o. Kolašin, izvorište „Bukovička vrela“ opština Kolašin, voda Suza;
- „Aqua Bianca“ d.o.o. Podgorica, izvorište „Đedov izvor“, opština Kolašin, voda Aqua Bianca;
- „Eko Per“ d.o.o. Šavnik, izvorište „Gusarevci“ opština Šavnik, voda Diva;
- „Gorska“ d.o.o. Kolašin, izvorište „Jeremija“, opština Kolašin, voda Gorska;

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

- „Božja voda“ d.o.o. Cetinje, Meterizi, opština Cetinje, voda Monte Minerale;
- „Eko Per“ d.o.o. Šavnik, izvorište „Veliki Maljen“ Bukovica, opština Šavnik, voda Diva;
- „Water Group“ d.o.o. Kolašin, izvorište mineralne vode „Čeoče“, opština Bijelo Polje, voda Rada.

Proizvodnja flaširane vode u 2021. godini u 7 fabrika iznosila je 32.905.291,50 litara, od čega je prodato 30.496.132,92 litra, i to na domaćem tržištu 29.445.778,17 litara i inostranom tržištu 1.050.354,75 litara.

Najveću proizvodnju flaširane vode u 2021. godini imala je fabrika vode „Water Group“ d.o.o. iz Kolašina (izvorište „Bukovička vrela“) i to 11.073.573,00 litra, što procentualno čini 33,65% od ukupne proizvodnje, zatim slijedi „Eko Per“ d.o.o. iz Šavnika (izvorište „Gusarevci“) sa ukupnom proizvodnjom od 7.422.438,00 litara, tj. 22,55% od ukupne proizvodnje, dok je „Aqua Bianca“ d.o.o. Podgorica imala proizvodnju od 6.450.979,00 litara, odnosno 19,60% od ukupne proizvodnje vode. Slijede „Water Group“ doo Kolašin za izvorište mineralne vode Rada sa proizvodnjom od 3.786.421,50 litara, što čini 11,51% od ukupne proizvodnje, „Eko Per“ d.o.o. Šavnik (izvorište Veliki Maljen) sa proizvodnjom od 2.255.977,00 litara, što čini 6,85%, „Gorska“ d.o.o. Kolašin sa proizvodnjom od 1.098.645,00 litara, tj. 3,34 % od godišnje proizvodnje i „Božja voda“ d.o.o. Cetinje koja je proizvela 817.258,00 litara, tj. 2,50 % od godišnje proizvodnje.

Porast prodaje se naravno očekuje sa porastom turističke sezone koja traži veću ponudu i tražnju flaširane vode, kao i obezbjeđivanje tržišta za plasman proizvoda, kako u zemlji tako i u inostranstvu.

U tom smislu, potrebno je raditi i na promociji potencijala sektora vodoprivrede Crne Gore i u dijelu privlačenja stranog kapitala za unapređenje postojećih proizvodnih kapaciteta, odnosno, ulaganja u izgradnju novih postrojenja za eksploataciju izvorišta i flaširanje vode.

Sasvim je jasno da raspoloživi kapaciteti za proizvodnju vode u Crnoj Gori nijesu dovoljno iskorišćeni i da fabrike nijesu u mogućnosti da realizuju veću prodaju voda na domaćem, a posebno na inostranom tržištu. Skroman marketinški nastup, nepostojanje odgovarajuće robne marke u izvozu, kao i značajan uvoz voda, naročito kroz vezanu prodaju voda sa drugim proizvodima od strane konkurencije ograničavaju plasman vode kako na domaćem, tako i na inostranom tržištu.

U cilju povećanja prodaje, potrebno je:

- putem poslovnog povezivanja proizvođača voda u Crnoj Gori, objediniti ponudu, intenzivirati marketinški nastup i postepeno stvarati crnogorski brend koji bi bio prepoznatljiv ne samo na domaćem već i na inostranom tržištu,
- povećati izvoz voda kroz plasman na tržištima kako regiona, tako i udaljenim destinacijama gdje i druge države iz okruženja plasiraju svoje vode,
- u okviru jačanja identiteta crnogorskih proizvoda, učestvovati u promovisanju crnogorskih voda u medijima, turističkim objektima, javnim ustanovama, aerodromima i maloprodajnim objektima.

U narednom periodu država sa svim akterima uključenim u ovaj proces mora raditi na održivom iskorišćavanju raspoloživih kapaciteta za proizvodnju vode u Crnoj Gori i plasiranju flaširane vode na domaćem i inostrano tržište.

Vodne i koncesione naknade za korišćenje voda, zaštitu voda od zagađivanja i izvađeni materijal iz vodotoka

Zakonom o finansiranju upravljanja vodama („Sl. list CG“, br. 65/08, 74/10, 40/11 i 82/20) utvrđuju se izvori sredstava za finansiranje upravljanja vodama, način obračunavanja i plaćanja naknada za zaštitu i korišćenje voda i vodnog dobra a druga pitanja od značaja za obezbjeđivanje

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

i korišćenje tih sredstava. Vodne naknade su naknada za korišćenje voda, naknada za zaštitu voda od zagađivanja i naknada za izvađeni materijal iz vodotoka.

Vodne naknade plaćaju se po osnovu privremenog obračuna, u toku obračunskog perioda i konačnog obračuna, po isteku obračunskog perioda. Obračunski period za plaćanje vodnih naknada je jedna kaledarska godina.

Uprava za vode vrši obračun iznosa naknade i donosi rješenja, a naplatu, kamatu, zastarjelost i kontrolu plaćanja vodnih naknada vrši Uprava prihoda.

Tokom 2021. godine izvršen je konačan obračun vodnih naknada za 2020. godinu i privremeni obračun vodnih naknada za 2021. godinu. Donijeta su 222 rješenja, od čega su po osnovu konačnog obračuna za 2020. godinu donijeta 123 rješenja, a na osnovu privremenog obračuna za 2021. godinu 99 rješenja.

U 2021. godini, istekom obračunskog perioda, izvršen je konačan obračun vodnih naknada za 2020. godinu u iznosu od 2,867,536.72€, od čega je prihod po osnovu konačnog obračuna naknada za zaštitu voda od zagađivanja 454.255,16€, konačnog obračuna naknade za korišćenje voda 2,158,571.65€, konačnog obračuna koncesione naknade za korišćenje voda za potrebe flaširanja u komercijalne svrhe 123,941.09€, kao i konačnog obračuna naknade za izvađeni višak materijala iz vodotoka, shodno regulacionim radovima, u iznosu od 130,768.83€.

Tabelarni prikaz prihoda budžetu po osnovu konačnog obračuna za 2020. godinu

Korišćenje voda (vodovodi)	608,319.97 €
Regionalni vodovod „Crnogorsko primorje“	136,601,41 €
Korišćenje voda (ostali)	157,938.12 €
Proizvodnja električne energije i korišćenje vode u izuzetno povoljnim prirodnim uslovima korišćenjem hidroakumulacija	1,253,326.68 €
Koncesiona naknada za flaširanje vode u komercijalne svrhe	123,941.09 €
Naknada za zaštitu voda od zagađivanja (vodovod i kanalizacija)	333,699.36 €
Naknada za zaštitu voda od zagađivanja (ostali)	120,555.80 €
Izvađeni višak materijala iz vodotoka (interventni radovi)	37,710.45 €
Naknade za izvađeni višak materijala iz vodotoka u skladu sa Glavnim projektom - Morača	93,058.38 €
Rafteri	2,386.07 €
Ukupno :	2,867,536.72 €

U skladu sa Zakonom o finansiranju upravljanja vodama izvršen je i privremeni obračun vodnih naknada za 2021. godinu, u toku obračunskog perioda, u iznosu od **2,308,506.23€**, od čega je prihod po osnovu privremenog obračuna naknade za zaštitu voda od zagađivanja **444,482.68€**, privremeni obračun naknada za korišćenje voda **1,740,302.35€**, privremeni obračun koncesione naknade za korišćenje voda za potrebe flaširanja vode u komercijalne svrhe **123,721.20€**.

Tabelarni prikaz prihoda budžetu po osnovu privremenog obračuna za 2021. godinu

Korišćenje voda (vodovodi)	606,494.41 €
Regionalni vodovod „Crnogorsko primorje“	136,191.61 €
Korišćenje voda (ostali)	157,464.30 €
Proizvodnja električne energije i korišćenje vode u izuzetno povoljnim prirodnim uslovima korišćenjem hidroakumulacija	840,152.03 €
Koncesiona naknada za flaširanje vode u komercijalne svrhe	123,721.20 €

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Naknada za zaštitu voda od zagađivanja (vodovod i kanalizacija)	325,759.85 €
Naknada za zaštitu voda od zagađivanja (ostali)	118,722.83 €
Ukupno :	2,308,506.23 €

Treba istaći da za neke obveznike plaćanja naknade nijesu donijeta rješenja o privremenom obračunu iz razloga specifičnosti rokova datim vodnim aktima, saglasnostima ili iz razloga vođenja postupka žalbe. U skladu sa navedenim proizilazi da bi konačan obračun po osnovu naknada za 2021. godinu trebao biti otprilike jednak sa privremenim.

Finansijska sredstva od naknada pripadaju budžetu Crne Gore i budžetima lokalnih samouprava na čijim teritorijama se nalaze vode, vodno dobro, vodni objekti i sistemi koji se koriste ili zagađuju vode recipijenta, u srazmjeri 30:70%.

Javne nabavke i finansije

Uprava za vode, u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama („Službeni list CG“, br. 42/11, 57/14, 28/15, 42/17 i 74/19), tokom 2021. godine Planom javnih nabavki realizovala je sredstva u iznosu od 104.999,99 € sa PDV-om, za sledeće postupke:

- Otvoreni postupak javne nabavke - jedan postupak;
- Jednostavne nabavke - šest postupaka.

Služba za finansije Uprave za vode za 2021. godinu obavila je sljedeće poslove:

- Izvršeno je usaglašavanje svih plaćanja po pozicijama, u skladu sa odobrenim mjesečnim planom korišćenja budžetskih sredstava Uprave za vode. Nakon izvršenog usaglašavanja troškova po pozicijama sačinjen je izvještaj o izvršenju Budžeta Uprave za vode sa Programa 41104 – Uprava za vode za period od 01.01.2021. godine do 31.12.2021 godine;
- Finansijski Izvještaj je usaglašen i proslijeđen Ministarstvu finansija, u rokovima i na način propisan Pravilnikom o jedinstvenoj klasifikaciji računa za Budžet Crne Gore;
- Mjesečno su pripremani podaci za obračun zarada, za službenike i namještenike Uprave;
- Obrađeni su računi po sklopljenim Ugovorima i izvršene usluge plaćanja. Isplaćeni su prispjeli gotovinski računi, u skladu sa važećim zakonskim propisom, preko blagajne i izvršena isplata određenih ličnih primanja (dnevnice, putni troškovi i dr.).

Međunarodne i međuresorne aktivnosti

Za unapređenje stanja u oblasti voda, Uprava za vode kao jedan od prioriteta prepoznala je nastavak aktivnosti u vezi sa implementacijom EU direktiva iz oblasti upravljanja vodama, prije svega Okvirnom direktivom o vodama i Direktivom o upravljanju rizicima od poplava, kao i uspostavljanjem tješnije saradnje sa svim institucijama na državnom i lokalnom nivou, međunarodnim komisijama, nevladinim sektorom, akademskom zajednicom. Situacija sa pandemijom korona virusa nije dozvoljavala direktne sastanke sa međunarodnim partnerima, ali su službenici Uprave za vode u više navrata imali online sastanke sa predstavnicima Dunavske i Savske komisije (ICPDR i ISRBC), sa ciljem donošenja planskih dokumenata za sliv rijeke Dunava i rijeke Save. Aktivnim participiranjem službenika Uprave za vode ova saradnja je poboljšana, na čemu su partneri iz ovih međunarodnih komisija iskazali zahvalnost.

Kada je u pitanju implementacija EU direktiva iz oblasti upravljanja vodama, Uprava za vode ima delegirane službenike koji su zaduženi za praćenje IPA 2016 projekta „Podrška implementaciji i monitoringu upravljanja vodama u Crnoj Gori“ koji pokriva 4 EU direktive i to: Nitratnu direktivu, Direktivu o upravljanju rizicima od poplava, Direktivu o vodi za kupanje i Marinsku direktivu. U dijelu sprovođenja EU direktive o upravljanju rizicima od poplava, u 2021. godini pripremljena je Preliminarna procjena rizika od poplava za Dunavski i Jadranski sliv, a definisana su i područja značajno ugrožena od poplava za oba sliva. Uprava za vode je u 2021.

godini imala brojne razgovore sa međunarodnim konsultantima u dijelu konačnog definisanja Planova upravljanja Dunavskim i Jadranskim slivom sa Programima mjera, kao i korigovanjem Strateške procjene uticaja na životnu sredinu za oba plana. Službenici Uprave za vode bili su zaduženi i za praćenje brojnih drugih međunarodnih projekata. Kroz projekat CCAWB – „Adaptacija na klimatske promjene u prekograničnom upravljanju rizikom od poplava za Zapadni Balkan“, koji sprovodi Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ) pripremljene su mape opasnosti i mape rizika od poplava za odabrana pilot područja na rijeci Zeti, Skadarskom jezeru i rijeci Bojani. Uprava za vode direktno je bila uključena i u projektu Adaptacionog fonda i UNDP-a – „Klimatski otporno, integralno upravljanje rizicima od poplava u prekograničnom slivu rijeke Drim na Zapadnom Balkanu“, kroz koji će biti izvedeni infrastrukturni radovi za prioritetne dionice na rijeci Bojani. Takođe, ovaj organ prati i implementaciju projekta Svjetske banke kojim se očekuje izvođenje infrastrukturnih radova na regulaciji vodotoka Lima i Grnčara, a ima predstavnika i u IPA Floods and Fire projektu kojim je kao jedna od komponenti prepoznato donošenje Plana upravljanja rizikom od poplava za pilot područje na rijeci Ibar. Uprava za vode imala je i predstavnika u izradi Procjene rizika od katastrofa Crne Gore u dijelu upravljanja rizicima od poplava.

U 2021. godini održani su mnogobrojni sastanci sa predstavnicima institucija u Crnoj Gori, kako na državnom tako i na lokalnom nivou. Intezivirana je komunikacija sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede koje donosi politiku upravljanja vodama u Crnoj Gori, a održani su i brojni sastanci sa predstavnicima Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva kapitalnih investicija, Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju, Agencije za zaštitu životne sredine, Uprave javnih radova, Regionalnog vodovoda, Morskog dobra, jedinica lokalnih samouprava i mnogih drugih aktera, sve u cilju adekvatnog upravljanja vodama i vodnim dobrom u Crnoj Gori. Uprava za vode odlukama Vlade Crne Gore u 2021. godini ima delegirane predstavnike u Savjetu za vode, Komisiji za upravljanje vodama između Crne Gore i Republike Albanije i Komisiji za sagledavanje stanja o ugovorima o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana.

Aktivnosti CIM eksperta u Upravi za vode

U septembru 2019. godine, CIM ekspert iz Njemačke, g-din Rolf Baur započeo je svoj radni angažman u Upravi za vode, a nakon isteka dvogovodišnjeg perioda, ugovor je obnovljen u 2021. godini.

U 2021. godini finalizovani su kartografski prikazi područja podslivova na vodnom području Dunavskog i Jadranskog sliva, područja malih slivova na vodnom području Crne Gore, kao i područja malih slivova sa granicama jedinica lokalnih samouprava, na kojima je CIM ekspert radio. Ovi kartografski prikazi sastavni su dio Pravilnika o granicama područja podslivova i područja malih slivova koji je usvojen u Službenom listu u 2021. godini.

CIM ekspert je u 2021. godini kao glavni zadatak imao alokaciju podataka i informacija vezano za digitalnu bazu podataka površinskih vodnih tijela. Aktivnosti su se odnosile na korekciji geometrije na osnovu ortofoto snimaka, dodeljivanju podataka o nadmorskoj visini rječnim segmentima i razvoju analize karakteristika toka koja pomaže u korekciji geometrije rijeke. Fokus ovog rada u 2021. godini bio je na površinskim vodama na vodnom području Dunavskog sliva. U podslivu Ibra, sprovedene su pilot studije za model hijerarhije vodotoka, orohidrografske karte, karte zemljišnog pokrivača i karte malih slivnih područja za kasniju integraciju u Vodni informacioni sistem Crne Gore.

Jačanje kapaciteta u Upravi za vode

Zaključkom br. 04-3374/2 od 8. jula 2021. godine Vlada Crne Gore utvrdila je Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za vode. U Upravi za vode, za vršenje poslova iz djelokruga nadležnosti Pravilnikom su utvrđena službenička radna mjesta za 18 izvršioaca. U Upravi za vode u 2021. godini radilo je svega 7 ljudi (uključujući i direktora/v.d. direktoricu Uprave) i 1 CIM ekspert iz Njemačke i nije bilo raspisanih javnih konkursa i javnih oglasa za

popunjavanje slobodnih radnih mjesta. Kao najvažniji nedostatak za adekvatno upravljanje vodama u Crnoj Gori kroz brojne analize i izvještaje konstatovan je nedostatak administrativnih kapaciteta u Upravi. S tim u vezi povećanje broja službenika i uspostavljanje efikasne, odgovorne i operativne administrativne strukture u Upravi za vode najvažniji je preduslov za uspješno vršenje poslova u oblasti upravljanja vodama u Crnoj Gori.

ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

Shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za vode sistematizovano je 6 radnih mjesta od čega su tri popunjena i tri upražnjena.

Rješavanje prvostepenih upravnih predmeta po zahtjevu stranke

Uprava za vode postupak izdavanja vodnih akata sprovodi primjenom Zakona o upravnom postupku i Zakona o vodama, po zahtjevima na osnovu ispunjenosti uslova za izdavanje vodnih akata, radi obezbjeđenja jedinstvenog vodnog režima, integralnog upravljanja i pravilnog pristupa vodama, kojim se utvrđuju uslovi i način ostvarivanja prava na vodu.

U toku 2021. godine riješena su 156 upravna predmeta po zahtjevu stranke. Predmeti se odnose na objekte i radove za koje su potrebni vodni akti iz nadležnosti ove uprave. U skladu sa zakonskom regulativom izdata su sljedeća vodna akta: 69 rješenja za utvrđivanje vodnih uslova za izradu projektne dokumentacije, 17 rješenja za vodnu saglasnost na tehničku dokumentaciju, 23 rješenja za vodnu dozvolu i 47 odgovora po predmetnim zahtjevima.

Upravi za vode u 2021. godini, shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, podnijeto je ukupno 42 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Postupajući po predmetnim zahtjevima, Uprava za vode donijela je 42 rješenja od kojih je za 9 dozvoljen pristup u cjelosti, dok su za 2 predmeta donijeta dva rješenja kojim je djelimično usvojen pristup traženoj informaciji. U ostalim predmetima donijeto je 31 rješenje kojim su odbijeni zahtjevi kao neosnovani jer organ nije posjedovao tražene informacije u skladu sa zakonom.

Protiv rješenja i drugih upravnih akata ove uprave, od strane podnosioca zahtjeva, izjavljeno je 15 žalbi Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama. U postupcima po žalbama, drugostepeni organ je donio 2 rješenja kojim su žalbe odbijene kao neosnovane, dok su u ostalim predmetima žalbe usvojene i predmeti vraćeni prvostepenom organu na ponovni postupak i odlučivanje.

U daljem postupku prvostepeni organ postupajući po rješenju Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama donio je 13 rješenja kojim odbio zahtjeve zbog neposjedovanja informacije.

Svi podnešeni zahtjevi su riješeni u skladu sa zakonom, što pokazuje otvorenost Uprave za vode u odnosu na pristup traženim informacijama.

Rješavanje prvostepenih upravnih predmeta po službenoj dužnosti

U 2021. godini, riješeno je 222 upravna predmeta pokrenuta po službenoj dužnosti. Predmeti se odnose na naknade za korišćenje voda, naknade za zaštitu voda od zagađivanja i naknade za izvađeni materijal iz vodotoka. Podnijete su tri žalbe na rješenja prvostepenog organa koje su u postupku odlučivanja.

U skladu sa zakonskom procedurom, koji se odnosi na obezbjeđivanje jedinstvenog mjesta za kontakt i koordinaciju, ovaj organ u potpunosti omogućava da se na jednom mjestu dobije potpuna informacija, savjet i koordinacija, a sve u cilju ostvarivanja prava i interesa stranaka iz nadležnosti ovog organa.

7.3. UPRAVA ZA ŠUME

Propisanim i utvrđenim nadležnostima Uprava za šume je obavezna da primjenjuje planska dokumenta koja uređuju odnose u šumarstvu, kako po pitanju definisanja pravaca, odnosno

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

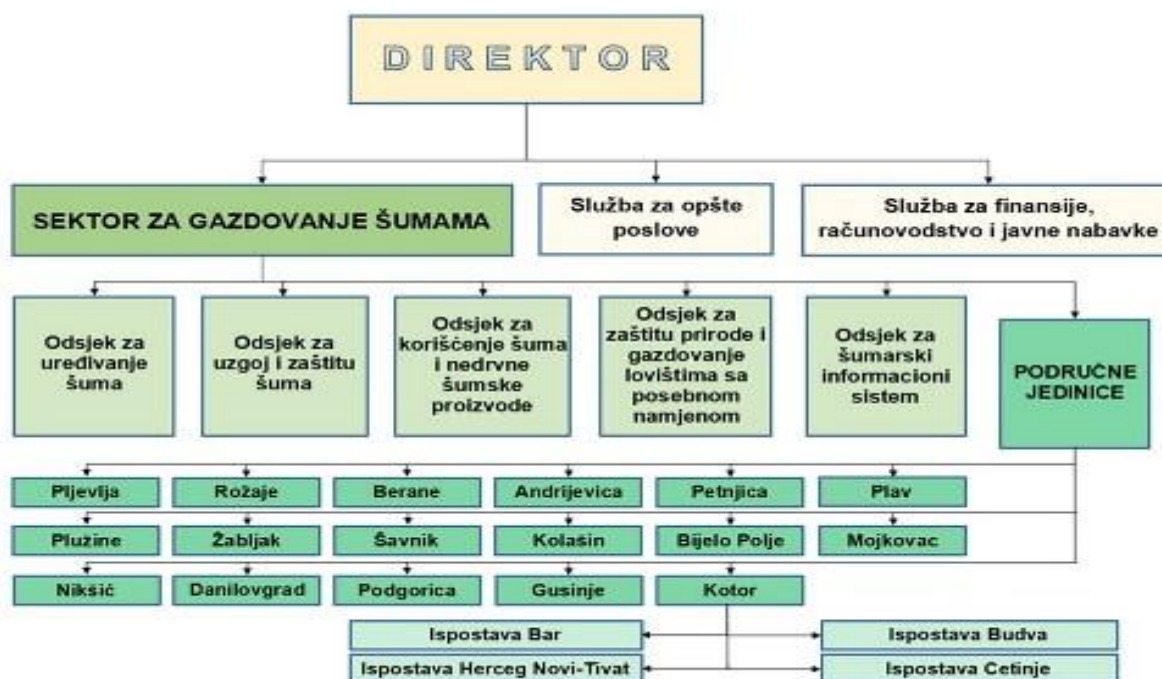
ciljeva održivog gazdovanja šumama, tako i kada je u pitanju stvaranje uslova za unapređenje razvoja šumarstva kao privredne grane od posebnog značaja za Crnu Goru.

U 2021. godini, usvojena planska dokumenta su primjenjivana u skladu sa stvarnim materijalnim mogućnostima i pretpostavkama, koje su nužno uticale na realizaciju programski postavljenih ciljeva i zadataka.

Uprava za šume je do kraja 2018. godine egzistirala kao organ u sastavu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, dok od januara 2019. godine, u skladu sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, br. 87/18 i 02/19) postaje samostalni državni organ, koji organizaciono u svom sastavu ima 17 područnih jedinica sa sjedištem Uprave u Pljevljima.

Otežani uslovi poslovanja u prethodnoj godini, prije svega raspisivanje Javnih poziva za prodaju drveta u dubjećem stanju tek u avgustu, potpisivanje Ugovora u septembru, epidemija Covida 19 kao i bojkot najvećeg broja korisnika šuma za Javni poziv 4 doveli su do toga da je obim ugovorenih količina od 232.990 m³ manji za 25%, a obim sječe manji za 51% u odnosu na 2020. godinu.

TABELA 1: Organizacija Uprave za šume

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, koji je donijet u septembru 2021. godine, u Upravi za šume je sistematizovano 440 radno mjesto, a u izvještajnoj godini, sve izvorne, zakonom utvrđene poslove je obavljalo

364 izvršilaca, od čega 362 zaposlena lica na neodređeno vrijeme i 2 lica određena za vršioce dužnosti za radna mjesta Direktor i Pomoćnik Direktora.

Ono što je karakterisalo godinu za nama je i odavno naslijeđeni problem za neophodnom radnom snagom, koja je u ovom periodu bila angažovana putem ugovora a njihov ukupan broj je 60. Iako je Uprava za šume djelimično započela sa rješavanjem ovog problema, koji je evidentan gotovo cijelu deceniju, i dalje smatramo neophodnim potrebu iznalaženja mogućnosti za njegovo trajno rješenje.

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

U prethodnoj godini su raspisani konkursi za prijem 2lica: Starješina organa uprave i Pomoćnik starješine organa uprave, procedura je uglavnom završena za jedan broj oglasa je u toku. Ono što smatramo bitnim je i činjenica da je ukupno Upravu za šume napustilo 10 službenika i namještenika iz zakonom utvrđenih razloga.

FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ

Zakonom o privremenom finansiranju i Zakonom o budžetu Crne Gore za 2021. godinu, za obavljanje planiranih aktivnosti Uprave za šume u skladu sa Programom gazdovanja šumama, odobreno je ukupno 5.083.704,03€.

Tabela: Budžet Uprave za šume za 2021. godinu

2441		Uprava za šume	Odobreno	Utrošeno
2441		Uprava za šume	5.083.704,03	4.516.675,87
	4	Izdaci	5.083.704,03	4.516.675,87
	41	Tekući Izdaci	3.864.797,89	3.543.778,84
	411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	3.209.952,43	3.018.265,78
0482	4111	Neto zarade	1.942.093,61	1.837.512,13
0482	4112	Porez na zarade	269.649,44	246.829,14
0482	4113	Doprinos na teret zaposlenog	711.120,49	663.626,16
0482	4114	Doprinos na teret poslodavca	251.811,29	237.991,14
0482	4115	Opštinski prirez	35.277,60	32.307,21
	412	Ostala lična primanja	28.700,00	20.175,58
0482	4122	Naknada za stanovanje i odvojen život	8.700,00	8.535,00
0482	4125	Otpremnine	17.600,00	11.640,58
0482	4127	Ostale naknade	2.400,00	0,00
	413	Rashodi za materijal	232.000,00	171.230,12
0482	4131	Administrativni materijal	100.000,00	59.158,94
0482	4133	Materijal za posebne namjene	80.000,00	72.001,67
0482	4134	Rashodi za energiju	40.000,00	29.774,83
0482	4135	Rashodi za gorivo	10.000,00	9.993,28
0482	4139	Ostali rashodi za materijal	2.000,00	301,40
	414	Rashodi za usluge	62.398,82	28.316,82
0482	4141	Službena putovanja	12.000,00	6.300,00
0482	4142	Reprezentacija	898,82	391,80
0482	4143	Komunalne usluge	6.500,00	4.773,70
0482	4144	Bankarske usluge negativne kursne razlike	1.000,00	195,00
0482	4145	Usluge prevoza	6.000,00	1.109,00
0482	4146	Advokatske, notarske i pravne usluge	4.000,00	2.273,67
0482	4147	Konsultantske usluge, projekti i studije	20.000,00	4.297,62
0482	4148	Usluge stručnog usavršavanja	4.000,00	1.227,28
0482	4149	Ostale usluge	8.000,00	7.748,35
	415	Rashodi za tekuće održavanje	39.000,00	30.357,67
0482	4151	Tekuće održavanje javne infrastrukture	3.000,00	0,00
0482	4152	Tekuće održavanje građevinskih objekata	24.000,00	20.682,29
0482	4153	Tekuće održavanje opreme	12.000,00	9.675,38
	416	Kamate	1,00	0,00
0482	4161	Kamate rezidentima	1,00	0,00
	417	Renta	20.000,00	19.097,67
0482	4171	Zakup objekata	20.000,00	19.097,67
	419	Ostali izdaci	272.745,64	256.335,20
0482	4191	Izdaci po osnovu isplate ugovora o djelu	232.645,64	225.145,72
0482	4192	Izdaci po osnovu sudskih postupaka	10.000,00	4.033,38
0482	4193	Izrada i održavanje softvera	15.000,00	12.156,10
0482	4194	Osiguranje	100,00	0,00
0482	4196	Komunalne naknade	15.000,00	15.000,00

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

	431	Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru	30.000,00	27.905,60
0482	4316	Transferi za jednokratne socijalne pomoći	30.000,00	27.905,60
	44	Kapitalni izdaci	1.178.810,00	723.082,55
	441	Kapitalni izdaci	1.178.810,00	723.082,55
0482	4414	Izdaci za uređivanje zemljišta	1.118.810,00	663.082,55
0482	4415	Izdaci za opremu	60.000,00	60.000,00
	46	Otplata dugova	10.096,14	221.908,88
	463	Otplata obaveza iz prethodnog perioda	10.096,14	221.908,88
0482	4630	Otplata obaveza iz prethodnog perioda	10.096,14	221.908,88

Ovom treba dodati i odobrena sredstva Upravi za šume od strane budžeta, za potrebe finansiranja objedinjenih javnih nabavki, koje su se u 2021. godini, shodno Zaključku Vlade Crne Gore br.07-5011 od 01.11.2018. godine, i Zakonom o budžetu za 2021. godinu, finansirale preko Uprave za katastar i državnu imovinu, u ukupnom iznosu od 197.084,82€, odnosno:

Tabela: Sredstva odobrena Budžetom za 2021. godinu za objedinjene javne nabavke

4024		Program: Uprava za imovinu, objedinjene javne nabavke Uprava za šume	Odobreno	Utrošeno
4024		Program: Uprava za imovinu, objedinjene javne nabavke Uprava za šume	197.084,82	173.075,20
	41	Tekući izdaci	194.016,66	173.075,20
	413	Rashodi za materijal	122.125,46	115.397,90
0482	4131	Administrativni materijal – potrošni kancelariski materijal	16.820,82	13.574,43
0482	4135	Rashodi za gorivo – motorna goriva	105.304,64	101.823,47
	414	Rashodi za usluge	37.408,00	37.408,00
0482	4143	Komunikacione usluge – fiksna i mobilna telefonija i internet	37.408,00	37.408,00
	419	Ostali izdaci	34.483,20	20.269,30
	4194	Osiguranje – osiguranje zaposlenih, registracija i osiguranje motornih vozila i osiguranje imovine	34.483,20	20.269,30
	44	Kapitalni izdaci	3.068,16	0,00
	411	Kapitalni izdaci	3.068,16	0,00
	4415	Izdaci za opremu	3.068,16	0,00

Dakle, ukupan Budžet Uprave za šume zajedno sa odobrenim sredstvima za objedinjene javne nabavke koje se finansiraju preko Uprave za katastar i državnu imovinu, za 2021. godinu, iznosio je 5.280.788,85€. Ukupno potrošena sredstva za funkcionisanje Uprave za šume zajedno sa utrošenim sredstvima za objedinjene javne nabavke koje se finansiraju preko Uprave za katastar i državnu imovinu u 2021. godini u iznosu od 4.689.751,07€.

Ukupno ostvareni prihodi Uprave za šume po svim osnovama zaključno sa 31.12.2021. godine, utvrđeni u knjigovodstvenoj evidenciji, iznose 6.130.633,06€.

Tabela: Pregled prihoda Uprave za šume po vrstama za 2021. godinu

UPLATNI RAČUNI	NAZIV	IZNOSE
820-41113-06	Naknada za korišćenje šuma	4.697.537,41
832-6185-72	Naknada za doznaku stabala stabala, premjer i žig.drvnih sortimenata i izradu Izv.projekata	459.447,96
832-6186-69	Taksa za ogrijev i drvene sortimente za seoska domaćinstva	494.419,63

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

832-6187-66	Naknada za vlasnike privatnih šuma	550.355,04
832-6188-63	Taksa za nezaštićene biljne vrste	91.735,22
832-6183-78	Naknada za izdavanje lovne dozvole	5.650,00
832-6189-60	Ostali prihodi	31.487,80
UKUPNO:		6.130.633,06

Upoređujući odobreni budžet Uprave za šume za 2021. godinu, zajedno sa odobrenim sredstvima za finansiranje objedinjenih javnih nabavki Uprave za šume koje se realizuju preko Uprave za katastar i državnu imovinu, u iznosu od 5.280.788,85€, kao i ukupno utrošena sredstva u 2021. godini, za obavljanje redovnih aktivnosti Uprave za šume u iznosu od 4.689.751,07€, može se konstatovati da je izvršenje budžeta bilo manje od planiranog, najviše iz razloga izazvanih kašnjenjem u donošenju Zakona o budžetu za 2021. godinu i pandemije Corona 19 usled kojih nismo mogli sprovesti sve planirane procedure, mjere i aktivnosti na izvršenju Godišnjeg programa gazdovanja šumama, posebno u prvoj polovini godine.

Ovaj izvještaj bavi se i analizom poslovanja Uprave za šume sa aspekta ostvarenih prihoda po osnovu naknade za korišćenje šuma i distribucije predmetnih sredstava. Ovdje se isključivo misli na raspodjelu ostvarenih prihoda po osnovu naknade od korišćenja šuma (koncesiona naknada, naknada od prodaje drveta u državnoj svojini u dubećem stanju – redovna i sanitarna sječa i aukcijska prodaja drvnih sortimenata iz šuma u državnoj svojini), a koja se shodno Zakonu o finansiranju lokalnih samouprava, raspoređuje na pripadajući dio budžetima opština, na čijoj teritoriji se naknada ostvaruje i dio koji pripada budžetu države. Dakle, od ukupno ostvarenih prihoda po pomenutom osnovu u iznosu od 4.697.537,41€, opštinama je opredijeljeno, odnosno u njihove budžete se slilo 3.288.276,19€ (70 % od ostvarenog prihoda po osnovu naknade od korišćenja šuma), dok se u državni budžet usmjerio iznos od 1.409.261,22€ ili 30 % od ukupno naplaćene naknade za korišćenje šuma.

Tabela: Raspodjela prihoda od naknade za korišćenje šuma za 2021. godinu po opštinama

Šifra	Opština	Bruto	70% opštinama
302	Podgorica	79.594,23	55.715,97
329	Danilovgrad	12.391,50	8.674,05
400	Nikšić	31.495,62	22.046,93
418	Šavnik	8.202,00	5.741,40
426	Plužine	436.929,28	305.850,56
507	Pljevlja	1.474.531,90	1.032.172,43
515	Žabljak	444.965,14	311.475,60
604	Berane	299.653,27	209.757,29
612	Plav	165.165,87	115.616,11
620	Rožaje	666.530,75	466.571,53
639	Andrijevica	298.621,41	209.034,99
647	Petnjica	56.813,26	39.769,28
655	Gusinje	81,19	56,83
701	Bijelo Polje	355.939,58	249.157,72
710	Mojkovac	68.163,79	47.714,66
728	Kolašin	298.458,62	208.921,02
UKUPNO:		4.697.537,41	3.288.276,37

Dakle, svi prihodi Uprave za šume, koji su ostvareni u poslovnoj 2021. godini, po svim osnovima iznose 6.130.633,06€. Sa ovog aspekta, tretirajući uporedne pokazatelje vezano za odobreni budžet Uprave za šume zajedno sa objedinjenim javnim nabavkama koje se finansiraju preko Uprave za katastar i državnu imovinu, a koji je utvrđen u izvještajnom periodu na iznos od

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

5.280.788,85€, kao i utrošena sredstva za poslovanje Uprave, uključujući i vanredne rashode na iznos od 4.689.751,07€, te ostvareni ukupni prihod od 6.130.633,06€, Uprava za šume je ostvarila dobit i to: u odnosu na odobreni budžet, ostvarena dobit je 849.844,21€, dok je dobit u odnosu na ukupno iskazane troškove poslovanja 1.440.881,99€.

U knjigovodstvenoj evidenciji utvrdili smo da su ukupne obaveze/dug svih korisnika šuma po osnovu naknade za korišćenje šuma, na dan 31.12.2021. godine, utvrđene na iznos od 8.786.019,75€.

Najveći dio duga odnosi se na dospjela potraživanja koncesionara DOO "Vektra Jakić" Pljevlja, po osnovu plaćanja koncesione naknade po zaduženjima za period 2012-2017. godine, u iznosu od 6.424.062,71€. Takođe, značajan dio ukupnog duga se odnosi na potraživanja koja datiraju još iz vremena funkcionisanja akcionarskih društava u većinskom državnom vlasništvu, koja su kasnije bila predmet likvidacije ili pak privatizacije, kao što su: A.D. "Korporacija Jakić" Pljevlja i slično, kao i potraživanja od bivših korisnika šuma/koncesionara iz perioda 2008-2016. godine, koji se takođe nalaze u postupcima stečaja. Činjenica je da je dug u gore pomenutom iznosu evidentiran i kod Poreske uprave u čijoj nadležnosti je naplata i pokretanje mjera prinudne naplate potraživanja po osnovu naknade za korišćenje šuma. Iz tog razloga smatramo da ovo pitanje treba ozbiljno analizirati, potruditi se da se naplate sva potraživanja u svim predmetima u kojima je to moguće naplativo, a ona koja su nenaplativa, otpisati na zakonom dozvoljen način, kako bismo došli do realnog stanja potraživanja.

Na kraju, evidentno je da se ukupan dug korisnika šuma odnosi na potraživanja Uprave za šume iz perioda 2006-2017.godine, da su za izvještajnu 2021. godinu svi korisnici šuma uredno izmirili dospjele obaveze, te da su sva potraživanja po osnovu naknade za korišćenje šuma za 2021. godinu bila uredno obezbijeđena bankarskim garancijama i naplaćena.

IZVJEŠTAJ SJEMENSKE, RASADNIČARSKJE PROIZVODNJE I ZAŠTITE ŠUMA ZA 2020. GODINU

SJEMENSKA PROIZVODNJA:

Obzirom da u 2021. godina nije bilo uroda glavnih vrsta, sjeme/šišarice nije sakupljano/brano. Poznato je da je proizvodnja sadnica i sjemena iz domaće provinijencije pokazala punu opravdanost i zato se kada je godina punog uroda ulažu napori na sakupljanju sjemena iz registrovanih sjemenskih sastojina.

TABELA 6: Registrovane sjemenske sastojine u Crnoj Gori

Red.br.	Opština	Gaz.Jedinica	Odeljenje	Vrsta	Pr.mjera
1	Pljevlja	Maočnica	65	Jela	Tret.s.o,n.i.š
2	Pljevlja	Kovač	19	Smrča	
3	Pljevlja	Kovač	8	Bukva	
4	Pljevlja	Kovač	46	Jela	
5	Pljevlja	Ljubišnja	81	Smrča	
6	Žabljak	G.Šaranci	25	Bijeli bor	
7	Žabljak	Tepačke šume	18	Smrča	
8	Rožaje	Baltičke šume	40	Smrča	
9	Rožaje	Bač-Besnik	45	Smrča	
10	Berane	Jelovica	85	Munika	
11	Berane	Mrtvica-Tivran	80 b	Crni bor	Izd.kao.pr.rez
12	Plav	Bab.poljeTreskav.	34 b	Molika	
13	Kotor	Vrmac	-	Dal.cрни.b	
14	Kotor	Vrmac	-	Atlanski Kedar	
15	Kolašin	NP B.Gora	-	Bukva	
16	Kolašin	NP B.Gora	-	Jasen,lipa,brijest,javor	

Ukupna površina sjemenskih objekata iznosi 332 ha od čega 277 ha četinarskih sastojina i 55 ha sjemenskih sastojina lišćara. U godini punog uroda u sjemenskim sastojinama moguće je sakupiti oko 1.000 kg sjemena što bi bilo više od potreba Uprave za šume Crne Gore. U sjemenskim sastojinama organizuju se i realizuju aktivnosti:

1. Kratkoročne aktivnosti

- 1) uklanjanje inferiornih sjemenskih stabala oko sjemenskih sastojina i u njima,
- 2) izdvajanje i obilježavanje sjemenskih stabala,
- 3) evidentiranje obilnosti cvjetanja i uroda,
- 4) stimulisanje prinosa sjemena putem proreda i đubrenja,
- 5) zaštita sjemenskih sastojina od štetočina i bolesti,
- 6) stručna kontrola nad pravilnostima berbe i zdravstvenog stanja šišarica, plodova i sjemena, kontrola kvaliteta sjemena i sadnog materijala u skladu s propisanim normativima.

2. Dugoročne aktivnosti

Koje podrazumijevaju i planiranje adekvatne strukture zaposlenja osoblja, nabavku opreme i materijala koje su u funkciji sprovođenja genetičke melioracije u sjemenskim objektima, očuvanju stabilnosti sastojina i povećanu proizvodnju sjemena.

RASADNIČKA PROIZVODNJA:

U toku 2021. godine u rasadnicima Županica i Trebaljevo proizvodnja, njega, hemijsko - mehanička zaštita, gajenje, kao i aktivnosti u smislu pripreme (vađenje, pakovanje, utovar, istovar...) sadnog materijala, odnosila se na slijedećim količinama sadnica :

- Proizvodnja u 2021. godini: oko 700.000 komada sadnica različitih vrsta, tipa i starosti sadnica
- Za pošumljavanje u 2021. godini: Pravnim i fizičkim licima dato je oko 146.005 komada sadnica.
- Za pošumljavanje u 2022. god. može se upotrijebiti 658.923 komada.
- Ostvareni trošak za povremenu radnu snagu u rasadnicima iznosi 18.630,00€

POŠUMLJAVANJE:

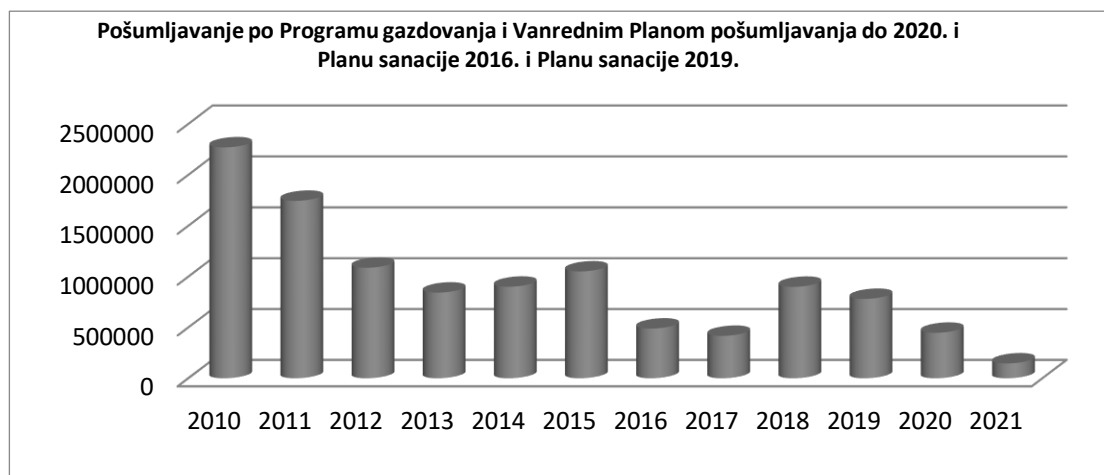
Realizacija šumsko-uzgojnih radova u 2021. godini djelimično je ostvarena, dok će se dio nerealizovanih a ugovoreni obaveza na pošumljavanju realizovati u I kvartalu 2022. godine, kada se stvore povoljne vremenske prilike.

Programom gazdovanja šumama za 2021. godinu, projektovani obim radova na uzgoju šuma iznosio je 742,30 ha, i to:

- Njega šuma - na površini od 186,81 ha
- Obnova šuma - na površini od 413,29 ha
- Podizanje novih šuma - na površini od 132,20 ha
- Rekonstrukcija šuma- na površini od 10,00 ha

Takođe, tokom 2021. godine planirano je da se dodijele sadnice vlasnicima privatnih šuma u količini oko 4.000 komada sadnica, što ima za posticaj pošumljavanje goleti i opožarenih površina i u privatnom vlasništvu.

Tabelaran i grafički prikaz pošumljavanja u državnim i privatnim šumama za period 2010-2021. godina

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
2.270.024	1.745.298	1.087.685	843.006	901.957	1.051.870	489.120	457.320	899.917	781.136	447.690	146.005

Pošumljavanje u 2021. godini ostvareno je dijelom Akcijom “21. Mart –svjetski dan šuma“, dijelom putem Javnih nabavki angažovanjem izvođača radova sa sadnim materijalom iz rasadnika Uprave za šume, kao i u sopstvenoj režiji. U 2021. godini ukupno je zasađeno 146.005 komada sadnica.

Obzirom da su loše vremenske prilike onemogućile realizaciju već započetih i ugovorenih radova na uzgoju, ti radovi biće nastavljeni u prvom kvartalu 2022. godine sa povoljnim vremenskim uslovima a po Ugovoru iz prethodne godine.

ZAŠTITA ŠUMA:

Zaštita šuma na području sa kojima gazduje Uprava za šume usmjerena je na sprečavanju pojava bespravnih sječa, zaštiti šuma od biljnih bolesti i štetočina i zaštitu šuma od požara. Zaštita šuma podrazumijeva zaštitu od abiotskih faktora, atmosferskih taloga (kiša, snijeg, inje, led i grad) šumskih požara i biotskih (organski): šumske gljive, bakterije koje prouzrokuju bolesti na šumskom drveću, (fitopatogene bakterije), parazite i poluparazitske biljke, šumski korov, štetni šumski insekti, neki štetni šumski glodari, domaća stoka i na kraju čovjek.

Od gore navedenih abiotskih faktora najznačajniji radovi treba da se odnose na doznaku, sječu i brzo izvlačenje stabala koja su oštećena od abiotskih faktora i imaju za cilj sprečavanje sekundarnih bolesti od štetnih insekata.

Zaštita šuma od biljnih bolesti i štetočina vrši se u skladu sa zakonskim propisima, godišnjim planovima i dugoročnim programom saradnje sa nadležnim institucijama iz ove oblasti.

Monitoring gazdovanja šumama

Nesumnjivo da najviše štete u šumama nastaju kao posledica požara a nakon toga su štete koje nastaju kao posledica nerealizacije planskih dokumenata.

Gazdovanje šumama, ukoliko se ne vodi računa o mjerama koje zaštita preporučuje (pretjerano prosvjetljavanje sastojna, neodgovarajuća obnova, uklanjanje stabala koja nisu iskoristila svoj proizvodni potencijal, zanemarivanje stabala budućnosti, ne vođenje računa o stabilnosti sastojna, zdravstvenom stanju i vitalnosti) time bi se izbjegle greške koje vode u šumsko-uzgojne neuspjehe sa posledicama populaciono ekološke degradacije. Ove posledice kao i kod šteta od požara ne mogu se sanirati i za nekoliko decenija.

Ovo je naročito važno i u kontekstu uzročno posledične veze - zdravstvenog stanja šuma i unapređenja opšte otpornosti šuma i posljedica klimatskih promjena.

Zaštita šuma od štetnih insekata

Suzbijanje borovog litijaša na proljeće 2021. godine, vršeno je na području područne jedinice Danilovgrad, Nikšić, Podgorica i Kotor. Realizovane su planirane aktivnosti na uništavanju i sprečavanju njegovog razvoja na ukupnoj površini od **609,00 ha**.

Zaštita šuma od štetnih insekata sprovodi se i na preduzimanju mjera protiv malog šestozubog smrčevog potkornjaka (*Pityogenes chalcographus*), velikog osmozubog smrčevog potkornjaka (*Ips typographus* L.), krivozubog jelinog potkornjaka (*Pityokteines curvidens*), šestozubog borovog potkornjaka (*Ips sexdentatus*) i trozubog borovog potkornjaka (*Ips acuminatus*). Svake godine se nabavljaju feromonske klopke i feromonski preparati za sve područne jedinice, daju rezultati o njihovoj brojnosti, intezitetu napada odnosno blagovremenom otkrivanju početka gradacije sipaca potkornjaka.

Kontrola brojnosti potkornjaka svodi se na postavljanju klopki i preparata na najugroženijim mjestima i redovno se evidentira broj klopke, datum postavljanja feromonskog preparata i njihova zamjena i broj ulovljenih potkornjaka. Na teritoriji državnih šuma ukupno je postavljeno 302 klopke, gdje vizualni simptomi ukazuju na prisutnost i povećanu brojnost, i to :138 u područnoj jedinici Pljevlja, gdje je intezitet napada najveći posebno u Gazdinkoj Jedinici "Ljubišnja".

U cilju rješavanja problema sušenja šuma u GJ "Ljubišnja", koji je nastao kao rezultat dugogodišnjeg neblagovremenog uklanjanja sanitara, što je prouzrokovalo invazije napada potkornjaka koji je u nekim situacijama sekundarni a sada i primarni uzročnik sušenja stabala smrčje i jele, te u skladu sa preporukom Komisije formirane od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, u 2018.godini se pristupilo postavljanju dodatnih 69 feromonskih klopki u ovoj Gazdinskoj jedinici i tri na stovarištima drvnih sortimenata. Vodeći računa na pravilan izbor lokacije (postavljene su klopke na svim uočenim potencijalnim žarištima), raspored, redovno evidentiranje i izvještavanje o ulovu potkornjaka: Područnoj Jedinici Rožaje 12 klopki, područnoj Jedinici Berane 10 klopki, područnoj Jedinici Plav 10 klopki, područnoj Jedinici Bijelo Polje 18 klopki, područnoj Jedinici Andrijevića 8 klopki, područnoj Jedinici Plužine 42 klopke, područnoj Jedinici Šavnik 17 klopki, područnoj Jedinici Danilovgrad 10 klopki, područnoj Jedinici Podgorica 4 klopke, područnoj Jedinici Nikšić 14 klopki, područnoj Jedinici Gusinje 4 klopke, područnoj Jedinici Petnjica 15 klopki.

Tokom 2021. godine, sve klopke su bile u funkciji i na svima je vršena kontrola brojnosti imaga potkornjaka.

Kontrolom i prebrojavanjem broja ulovljenih imaga tokom 2021. godine, evidentno je da se stanje značajno popravilo u smislu pojave potkornjaka u državnim šumama Crne Gore, intezitet napada je „slab“ ili ga nema, što je rezultat aktivnosti redovne kontrole i uništavanja imaga potkornjaka, kao i blagovremenih sanitarnih sječa.

Pored kontrole i preduzimanja mjera protiv štetnih organizama poznatih šumarskoj praksi Crne Gore, vrši se još i monitoring nad štetnim organizmima posebno rizičnim za zdravlje bilja u listopadnim i četinarskim šumama.

Na osnovu Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja svake godine se sprovode posebni nadzori i monitoring nad štetnim organizmima posebno rizičnim za zdravlje drveća.

Tabela: Doznaka sanitara u 2021. godini

Područna jedinica	Ukupan broj doznačenih odjeljenja	Bruto doznačena drvena masa slučajnih užitaka		
		Četinari m ³	Lišćari m ³	Ukupno m ³
Pljevlja	9	4621,34	0,00	4621,34
Rožaje	74	3583,00	0,00	3583,00

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Berane	8	613,00	0,00	613,00
Plav	26	4257,47	346,19	4603,66
Bijelo Polje	35	562,87	54,75	617,62
Žabljak	85	3603,06	184,00	3787,06
Kolašin	62	282,02	1080,02	1362,04
Andrijevica	9	161,30	229,14	390,44
Plužine	3	0,00	133,00	133,00
Šavnik	5	67,40	0,00	67,40
Danilovgrad	12	107,00	870,00	977,00
Podgorica	0	0,00	0,00	0,00
Nikšić	9	386,60	71,04	457,64
Mojkovac	0	0,00	0,00	0,00
Kotor	0	0,00	0,00	0,00
Petnjica	6	1395,99	38,80	1434,79
Gusinje	6	813,24	67,98	881,22
Ukupno:	349	20454,29	3074,92	23529,21

Tabela: Bespravne sječe u državnim šumama u 2021. godini

Područna jedinica	Broj krivičnih prijava	Broj prekršajnih prijava	Posječena drvena zapremina (m ³)	Zaplijenjena drvena masa (m ³)
Pljevlja	9	0	164,20	77,59
Rožaje	9	1	59,06	4,46
Berane	51	0	953,07	103,75
Plav	10	0	87,99	4,06
Bijelo Polje	25	0	261,45	0,00
Žabljak	3	0	183,74	13,44
Kolašin	89	1	537,19	15,26
Andrijevica	16	0	180,77	3,50
Plužine	2	0	15,49	12,39
Šavnik	4	0	286,63	21,94
Danilovgrad	0	0	0,00	0,00
Podgorica	10	6	53,60	0,00
Nikšić	7	0	16,54	3,38
Mojkovac	32	0	750,62	0,00
Kotor	1	0	4,36	0,00
Petnjica	17	0	148,41	20,17
Gusinje	0	1	1,22	0,00
Ukupno:	285	9	3704,34	279,94

Tabela: Bespravne sječe u privatnim šumama u 2021. godini

Područna jedinica	Uzurpacija (ha)	Prekršajne prijave
Pljevlja	0	0,00
Rožaje	31	1503,79
Berane	4	42,95
Plav	0	0,00
Bijelo Polje	0	0,00
Žabljak	0	0,00

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Kolašin	29	622,96
Andrijevica	0	0,00
Plužine	0	0,00
Šavnik	0	0,00
Danilovgrad	0	0,00
Podgorica	1	98,90
Nikšić	0	0,00
Mojkovac	1	1,25
Kotor	0	0,00
Petnjica	0	0,00
Gusinje	1	3,46
Ukupno	67	2.273,31

Tabela: Uzurpacija u 2021. godini

Područna jedinica	Uzurpacija (ha)	Prekršajne prijave
Pljevlja	0,20	1
Rožaje	0,00	0
Berane	0,00	0
Plav	0,21	3
Bijelo Polje	0,00	0
Žabljak	0,00	0
Kolašin	0,00	0
Andrijevica	0,00	0
Plužine	0,00	0
Šavnik	0,00	0
Danilovgrad	0,00	0
Podgorica	0,00	0
Nikšić	0,00	0
Mojkovac	0,00	0
Kotor	0,00	0
Petnjica	0,00	0
Gusinje	0,00	0
Ukupno	0,41	4

Zaštita šuma od požara

Šume su jedan od najznačajnijih prirodnih ekosistema koje daju osnovu za održivi razvoj Crne Gore. Zauzimaju 60% teritorije Crna Gore, a sektori koji se baziraju na šumskim resursima imaju veliki potencijal za rast (prerada drveta, obnovljivi izvori energije, proizvodnja hrane, turizam...). Šumski požari predstavljaju globalni ekološki i ekonomski problem. Zbog svoje geografske pozicije u Mediteranu i sve izraženijeg negativnog uticaja klimatskih promjena, crnogorske šume su posebno ugrožene.

Najviše su ugrožene šume u primorskom i središnjem dijelu, gdje visoke temperature vazduha u ljetnjem periodu i osobine vegetacije pogoduju nastanku i razvoju požara. Naročito kritičan period za nastanak požara u našim uslovima su mjeseci jul i avgust, kada je intenzitet padavina veoma nizak, kao i mjeseci februar i mart u uslovima suvih i toplijih zima. Požari uglavnom izbijaju danju u vremenu između 10 i 18 časova. Može se konstatovati da se dnevni ritam šumskih požara podudara sa dnevnom aktivnošću čovjeka.

Poražavajuća činjenica je prisutnost namjernog izazivanja požara zbog povećanja proizvodnje nedrvenih šumskih proizvoda kao što su šipurak, vriesak, različite vrste pečurki, malina, kupina, kao i zbog pašarenja. Sada, uz izuzetak požara nastalih od groma, smatra se da oko 95%

šumskih požara u našim uslovima uzrokuje čovjek nekom svojom djelatnošću. Evidenciju o šumskim požarima na cijeloj teritoriji Crne Gore pod šumama, po područnim jedinicama, vodi Uprava za šume, gdje se podaci sumiraju na godišnjem nivou.

Stepen ugroženosti:

Prema Nacionalnom planu za zaštitu od požara, u zavisnosti od količine i sastava gorivog materijala, vrste drveća, klime, zemljišta i ekspozicije, šume u Crnoj Gori se prema stepenu ugroženosti dijele u četiri grupe:

- **I stepen** – područje vrlo velike ugroženosti: Bar, Budva, Ulcinj, Kotor, Herceg Novi, Cetinje i dio područja Nikšića, Danilovgrada i Podgorice.
- **II stepen** – područje velike ugroženosti: Pljevlja, Žabljak, Mojkovac, Andrijevica, Plužine, Rožaje, Bijelo Polje, Plav, Berane i Kolašin.
- **III stepen** – područje umjerene ugroženosti: brdsko – planinsko područje (šume hrasta, graba i drugih lišćara) i ravničarsko (meki lišćari) – planinsko područje opština: Šavnik, Bijelo Polje, Berane i Kolašin).
- **IV stepen** – područje male ugroženosti: sjeverni i sjeveroistočni dio brdsko-planinskog i planinskog područja (šume bukve).

Intenzitet i pojava požara je u direktnoj zavisnosti od klime koja vlada na određenom prostoru, sa maksimalnim dnevnim temperaturama i dužinom trajanja sušnih perioda. Hidrometeorološki zavod Crne Gore je 2004. i 2008. godine, u saradnji sa Sektorom za vanredne situacije, primjenjivao Kanadski metod određivanja indeksa opasnosti od pojave šumskih požara FWI (Fire Weather Index). Ovaj metod se zasniva na procjeni zapaljivosti šumskog goriva u zavisnosti od prošlih i trenutnih vremenskih uslova. Meteorološki elementi koji utiču na opasnost su: temperatura vazduha, relativna vlažnost vazduha, brzina vjetra i količina padavina u prethodnih 24 časa. Rezultati prognoze su bili izuzetno dobri, međutim, zbog nedostatka sredstava, dalji rad na prognozi je prekinut.

Pregled šumskih požara:

Broj požara varira od godine do godine, u zavisnosti od klimatskih prilika. Od 2003. godine (130 zabilježenih požara) opadao je do 2006. godine (16 zabilježenih požara), dok se 2007. godine broj drastično povećao (210 zabilježenih požara), čemu je doprinijela suša i visoke temperature u ljetnjem periodu kada se najveći broj požara desio u sjevernoj regiji.

U toku 2012. godine u državnim šumama registrovano je 215 šumskih požara. Požarima je uništeno 6.663 ha šuma, što je apsolutni negativni rekord. Pričinjena šteta šumama procijenjena je na oko 4.268.000€. U toku 2013. godine, Vlade Crne Gore usvojila je **Plan sanacije** šuma degradiranih šumskim požarima. Plan sanacije predstavlja odgovor na štete pričinjene šumama prilikom šumskih požara u 2012. godini, a kojima je bilo zahvaćeno skoro 7 % ukupne površine šuma u Crnoj Gori.

Realizacija Plana sanacije se odvijala kroz dvije faze: **prva faza** je sječa opožarenih stabala i njihovo uklanjanje sa požarišta (ukupno ponuđena opožarena bruto drvna masa dostupna za sječu iznosila je 370 000 m³), dok se **druga faza** realizuje pošumljavanjem opožarenih površina, na kojima nije došlo do prirodnog podmlađivanja matičnom vrstom šumskog drveća (predviđeno je pošumljavanje 539 ha opožarenih šumskih površina).

Broj požara u toku 2014. godine je bio 17, sa 58,23ha opožarene površine. Broj požara u 2015. godini zabilježen je 61 šumski požar, a opožarena površina je iznosila 2.063,31ha. Tokom 2016. godine u državnim šumama bio je 53 požara, opožarena površina je iznosila 969.67ha. U privatnim šumama 19 požara, a opožarena površina je iznosila 130.00ha. U 2017. godini u državnim šumama bilo je 115 požara na površini od 13.577,86ha. U privatnim šumama bilo je 39 požara na površini od 7638.00ha. U 2018. godini u državnim šumama bilo je 16 požara na površini od 2.116,53ha. Uništeno je 6.200 komada sadnica, pošumljenih u 2015. i 2018. godini. U privatnim šumama bilo je 2 požara na površini od 1.300,00ha.

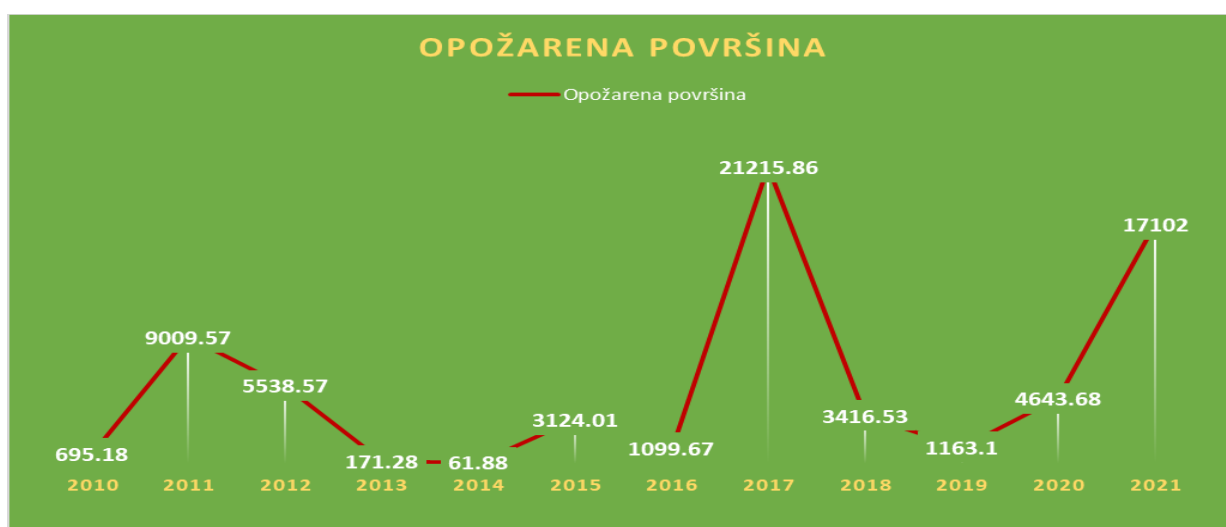
IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

U 2019. godini u državnim šumama bilo je 69 požara na površini od 1.089,40ha. Uništeno je 68.260 komada sadnica u tri područne jedinice, pošumljenih u 2018. i 2019.godini. U privatnim šumama bilo je 13 požara na površini od 80,70 ha.

U 2019. godini Vlada Crne Gore usvojila je Plan sanacije šuma, koji su uradile stručne službe Uprave za šume Crne Gore, za šume degradirane djelovanjem abiotičkih i biotičkih činilaca. Ovaj plan predstavlja nastavak aktivnosti nerealizovanog Plana sanacije šuma za šume degradirane šumskim požarima u 2012.godini, na sanaciji opožarenih površina i sanaciji štete u šumama nastale od biotičkih i abiotičkih činilaca u periodu 2015 - 2018. godine. Zaključno sa 31.12.2018. godine, realizovano je svega 40% uzgojnih radova iz Plana sanacije šuma za šume degradirane šumskim požarima u 2012.godini.

U 2020. godini u državnim šumama bilo je 146 požara na površini od 1.497.59 ha. U privatnim šumama bilo je 74 požara na površini od 2.146.09 ha.

U 2021. godini u državnim šumama bilo je 72 požara na površini od 2.376,95 ha. U privatnim šumama bilo je 81 požara na površini od 14.725,05 ha.

Grafički prikaz opožarenih površina u državnim i privatnim šumama za period 2010-2021.godina

Organizacija protivpožarne službe

U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova formiran je Direktor za zaštitu i spašavanje (DZiS), koji ima mandat za cjelokupno organizovanje i sprovođenje mjera zaštite i spašavanja u Crnoj Gori, kao i za uspostavljanje sveobuhvatne međunarodne saradnje sa srodnim institucijama i organizacijama u Crnoj Gori u oblasti upravljanja vanrednim situacijama/katastrofama. Direktor za zaštitu i spašavanje, između ostalog, ima nadležnosti za zaštitu od požara uključujući zaštitu od šumskih požara. Ova misija DZiS sprovodi se uglavnom preko operativnih snaga za zaštitu i spašavanje i sastoji se od aktivnosti za prevenciju, pripravnost i reagovanje, a omogućava se rukovođenjem i obezbeđivanjem centralne koordinacije službi zaštite i spašavanja na svim nivoima i unutar svih struktura.

Samo pravovremeno i dobro organizovana služba za borbu sa šumskim požarima može obezbijediti njihovo brzo otkrivanje, to je preduslov za njihovu brzu lokalizaciju, od čega i direktno zavisi visina materijalne štete.

Rukovođenje ovim poslovima obavljaju šumarski stručnjaci koji su zaduženi za cjelokupnu zaštitu šuma u okviru Područnih jedinica. Pored njihove interne povezanosti sa ostalim stručnim službama oni su u stalnom kontaktu sa reonskim lugarima koji se svakodnevno nalaze na terenu. Takođe, oni treba tijesno da sarađuju i sa organima vlasti u Opštini, organima MUP-a i dr.

Borba sa šumskim požarima može se podijeliti na:

- Preventivne mjere (kao redovni poslovi);
- Mjere za brzo otkrivanje požara;
- Gašenje požara;
- Mjere poslije požara.

Preventivne mjere :

Ove mjere imaju za cilj da iz šume uklone, po mogućnosti, sve uzroke javljanja šumskih požara.

One podrazumijevaju sljedeće mjere:

- **Uredno poslovanje u šumi**
- **Protivpožarne prepreke**

Uredno poslovanje u šumi je značajna preventivna mjera. S toga je pravilno uspostavljanje i održavanje šumskog reda jedan od najbitnijih faktora preventive. U šumama posebno ugroženim od pojave požara, po mogućnosti, napraviti protivpožarne prosjeke, pruge i sl.

Nadzor

U kritičnom periodu pojačati kontrolu kretanja i zadržavanja privatnih lica u šumi sa ciljem da se spriječi zlonamjerno paljenje šume, kao i požari iz nehata.

Propaganda

Obuhvata organizovanje prigodnih predavanja, kurseva, seminara i sl. za djecu školskog uzrasta, šumske radnike, prolaznike kroz šumu, turiste i druga lica koja na bilo koji način dolaze u kontakt sa šumom, u cilju podizanja nivoa znanja o šumi i postizanja njihovog pravilnog odnosa prema njoj. Ovdje spada i štampanje brošura, članaka u dnevnoj štampi, reklame preko radija i TV, štampanje letaka koje treba dijeliti svima koji prolaze kroz ugrožene šume, zatim postavljanje znakova upozorenja na opasnost od izbijanja požara i obavještenja o zabrani paljenja vatre u šumi i pored nje, dužnost građana da ugasi eventualno nastali požar ili da obavijesti nadležne organe. Ova obavještenja se postavljaju pored javnih puteva i saobraćajnica, na mjestima boravka većeg broja ljudi. Takođe i postavljanje reklamnih panoa pored javnih puteva.

U 2021. godini Uprava za šume je pored redovnih aktivnosti na propagandi u cilju zaštite od požara, nabavila novih 1200 tabli upozorenja „Zabranjeno paljenje vatre“ i „Zabranjeno bacanje smeća“.

Mjere za brzo otkrivanje požara

Brzo otkrivanje požara igra vrlo važnu ulogu za njegovu lokalizaciju, jer ukoliko se požar brzo otkrije to je njegova lokalizacija lakša, a šteta manja.

Za brzo otkrivanje požara organizacije se osmatračka služba i požarne patrole, koje će cilju bržeg otkrivanja požara vršiti osmatranje i to:

- Sa osmatračkih mjesta
- U pokretu (pješke i motorizovano)

Osmatranje uglavnom vrši lugarsko osoblje, pored ostalih poslova, a kao osmatračnice koriste se prirodna uzvišenja i vrhovi.

U kritičnom periodu i na posebno ugroženim lokalitetima angažovana su posebna lica – osmatrači.

Osmatrači su u stalnom kontaktu sa službom zaštite u Područnoj jedinici i svakodnevno ih obavještavati o stanju na terenu.

Zaštiti šuma od požara se pridaje veliki značaj jer požari predstavljaju izuzetno ozbiljnu opasnost za šume i šumske eko sisteme. Uprava za šume je izradila godišnje planove zaštite šuma od požara i to za svaku Područnu jedinicu posebno.

U slučaju pojave požara, te nakon konstatacije da je požar potpuno ugašen, izrađuje se plan sanacije, koji treba da obuhvati radove za pripremu površine, radove pošumljavanja, njege i zaštite.

POSTOJEĆI RESURSI ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE OD ŠUMSKIH POŽARA

Ljudski i materijalni resursi su značajna komponenta sistema zaštite i spašavanja. Prava i obaveze državnih organa i organa opštine, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika i fizičkih lica uređena su Zakonom o zaštiti i spašavanju („Sl.listCG,“ br 13/07 i 05/08). Pod uslovima koji su propisani ovim Zakonom gore navedeni subjekti su dužni da učestvuju u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom i da stave na raspolaganje svoj alat, prevozna, tehnička i druga sredstva za gašenje i spašavanje ljudi i materijalnih dobara.

Zakon o šumama („Sl. list Crne Gore“, br.74/10 i 47/15), u članu 46 propisuje:

Zabranjeno je loženje otvorene vatre i odlaganje predmeta koji mogu prouzrokovati požar u šumi i na šumskom zemljištu, osim na mjestima određenim za tu namjenu.

Nadležni organ uprave, u periodu povećane opasnosti od požara u šumi i šumskom zemljištu, dužan je da obezbijedi poslove čuvanja šuma uspostavljanjem stalnih dežurstava.

Za šume i šumska zemljišta koja su izložena povećanoj opasnosti od požara primjenjuju se posebne mjere za sprječavanje i pripremu za gašenje požara, u skladu sa Zakonom. Vlasnici i korisnici šuma dužni su da preventivno djeluju, suzbijaju i učestvuju u gašenju požara u svojim šumama, odnosno šumama koje koriste.

Saglasno navedenim odredbama Zakona Uprava za šume je izradila detaljne Planove zaštite šuma od požara, sa detaljnim kartografskim prikazom po kategorijama ugroženosti [1-4], planovi i karte u elektronskoj formi dostavljene MUP-u sektoru za vanredne situacije.

U vremenu povećane opasnosti od požara Uprava za šume uspostavlja stalna dežurstva [0-24h] i prijem informacija o vremenu nastanka požara, lokaciji, intezitetu požara, površini, procjene širenja požara kao i mogućnost lokalizovanja nastalog požara. Dežurni službenik je u obavezi da dobijene podatke unese u knjigu, da bez odlaganja obavjesti opštinsku službu zaštite i spasavanja, MUP i koncesionara.

Ugovorom o koncesijama zaključen na period [0 -7 godina] je pored ostalog predviđeno da koncesionari imaju obavezu stalnog uspostavljanja šumskog reda, održavanje lokalnih puteva i traktorskih vlaka i angažovanje na gašenju požara.

Od potrebnih sredstava za gašenje požara Uprava za šume trenutno posjeduje dovoljan broj naprtnjača (svaki lugar ima naprtnjaču) i mlatilica (svaka područna jedinica posjeduje po 10 komada).

Imajući u vidu da se dobar dio alata/sredstava brzo kvari ili izgubi u požaru, alati/sredstva za gašenje požara se u skladu sa konkretnim potrebama područnih jedinica nabavljaju svake godine.

Takođe, vlasnici i korisnici šuma dužni su da preventivno djeluju, suzbijaju i učestvuju u gašenju požara u svojim šumama, odnosno šumama koje koriste.

Tabela: Uprava za šume posjeduje opremu za gašenje požara manjeg inteziteta i to:

Red. br.	Stanje oprema za gašenje požara	Vrsta	Količina
1.	Terensko auto „Lada niva“	kom	28
2.	Terensko auto „Moka“	kom	20
3	Terensko auto „Dacia Duster“	kom	1

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

4.	Kombi transporter	kom	1
5.	Putničko auto „Caddy“	kom	13
6.	Naprtnjače	kom	300
7.	Protivpožarne metle(mlatilice)	kom	150
8.	Cistjerne za vodu V =10000 l.	kom	10
9.	Hidrantno crijeva za vodu	kom	20
10.	Ašovi	kom	35
11.	Gvozdene grabulje	kom	14
12.	Kramp	kom	61
13.	Lopata	kom	4

Uprava za šume Crne Gore periodično vrši nabavku u količini koju može da obezbijedi iz sopstvenih sredstava. Na na predlog Direktorata za vanredne situacije, 12.05.2020. godine, održan je sastanak sa institucijama koje upravljaju šumskim resursima u Crnoj Gori i to: Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume i JP Nacionalni parkovi Crne Gore. Jedan od zaključaka sastanka bio je da upravljači šumskim resursima dostave trenutno stanje sredstava i opreme za gašenje požara kojima raspolaže, kao i listu potrebe opreme za gašenje požara. Zaključci i potrebe su upućeni Vladi na odobravanje potrebnih sredstava za nabavku nedostajuće opreme.

Pored predhodnih aktivnosti potrebna je podrška i saradnja sa drugim privrednim subjektima [Elektroprivreda Crne Gore, Pošta Crne Gore, JP putevi, i dr.] u skladu sa zakonom i zakonom propisanim mjerama.

POTREBE:

- Donošenje Pravilnika o mjerama i aktivnostima za zaštitu šuma od požara.

Poseban problem u realizaciji sprovođenja obaveza Uprave za šume utvrđenih Zakonom, su:

- neophodno angažovanje povremene radne snage, po Zakonu o radu (osmatrača požara);
- izgradnja vodozahvata, protivpožarnih puteva, protivpožarnih pruga;
- obezbjeđenje sredstava za troškove gašenja požara (cistjerne, traktori, buldožeri, sjekači);
- obezbjeđenje sredstava za nabavku opreme (naprtnjače, mlatilice, lopate, itd..)
- preventivno uzgojne mjere: njega sastojina i pravovremeno proređivanje sastojina.

Sredstva za navedene aktivnosti i namjene samo su djelimično odobrena Budžetom iako su neophodna.

Tabela: Požari u državnim šumama u 2021. godini

Područna jedinica	Opožarena površina (ha)	Broj požara	Opožarena drvena zapremina (m ³)	Opožarene kulture (sadnice)	Šteta (€)	Troškovi gašenja
Ukupno	2376,95	72	104172,31	63720,00	1781080,00	2517,00

Tabela: Požari u privatnim šumama u 2021. godini

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Područna jedinica	Opožarena površina (ha)	Broj požara	Opožarena drvena zapremina (m3)	Opožarene kulture (sadnice)	Šteta (€)	Troškovi gašenja
Ukupno	14725,05	81	93195,00	0	762600,00	200,00

UREĐIVANJE ŠUMA U 2021. GODINI

Planovi razvoja šuma:

U toku 2021. godine zbog nedostatka budžetskih sredstava Planovi razvoja šuma nijesu izrađivani.

Preporuka: Donijeti Pravilnik o izradi Plana razvoja šuma.

Programi gazdovanja šumama

Ugovori po osnovu Otvorenog postupka javne nabavke za izradu Programa gazdovanja šumama za 2021. godinu, za trinaest Gazdinskih jedinica, potpisani su 10.09.2021. godine, za sljedeće Gazdinske jedinice:

Tabela:

R.br.	GAZDINSKA JEDINICA	PODRUČNA JEDINICA
1.	LJUBOVIĐA	BIJELO POLJE
2.	BALOTIČKE ŠUME	ROŽAJE
3.	CRNJA IBARAC	ROŽAKE
4.	ZUPANICA	ROŽAJE
5.	OBZIR-BUREN	PLJEVLJA
6.	JUGOŠTICA	PLJEVLJA
7.	MAGANIK	KOLAŠIN
8.	MORAČKO TREBALJEVO	KOLAŠIN
9.	SINJAJEVINA-SEMOLJ	ŠAVNIK
10.	KRNOVO VUČJE	NIKŠIĆ
11.	ŽUPA PIVSKA	PLUŽINE
12.	VOJNIK BREZNA	PLUŽINE
13.	DRAGALJ	KOTOR

Za Gazdinske jedinice: Ljuboviđa, Balotičke šume, Crnja –Ibarac, Županica, Obzir-Buren, Jugoštica, Sinjavina-Semolj, Krnovo-Vučje, Dragalj i Vojnik-Brezna prikupljeni su terenski podaci potrebni za izradu PGŠ, i u toku su ili obrada istih, ili kontrola baza podataka. Za ostale Gazdinske jedinice prikupljanje terenskih podataka očekuje se čim to vremenske prilike dozvole.

Preporuke:

U periodu 2014-2021 godine, planirana budžetska sredstva za izradu PGŠ su u kontinuitetu manja od potrebnih, što je uzrokovalo kašnjenje u izradi istih, te trenutno imamo situaciju da je važnost PGŠ istekla za trinaest GJ-ca. Ako imamo u vidu činjenicu da za cca 45% površine Crne Gore PGŠ nikada nijesu izrađivani, nameće se neophodnost povećanja budžetskih sredstava po ovom osnovu.

Izmijeniti i dopuniti Pravilnik o sadržaju i načinu izrade Programa i planova gazdovanja šumama i načinu obilježavanja granica u šumi ("Službeni list CG " broj 57/16).

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Plan gazdovanja privatnim šumama:

U toku 2021 godine, izrađen je Plan Gazdovanja privatnim šumama "KO Slacko parcela br. 516" u vlasništvu Radević/ Miraš/ Radomira, na površini od 16.06 ha.

KORIŠĆENJE ŠUMA

Tabela: Pregled ugovorene i posječene bruto drvne mase za 2021. godinu (koncesioni ugovori)

PREGLED UGOVORENE I POSJEČENE BRUTO DRVNE MASE ZA 2020 GODINU DUGOROČNI UGOVORI	Ugovorena bruto drvna masa m ³ za 2021 godinu	Posječena bruto drvna masa m ³ za 2021 godinu	%	Zaduženja za ugovorenu bruto drvnu masu za 2021 godinu	PLAĆANJE (€)
SVE UKUPNO	59.117	40.579	69	766.613,30	766.613,30

Tabela: Pregled ugovorene i posječene bruto drvne mase za 2021. godinu (jednogodišnji ugovori)

PREGLED UGOVORENE I POSJEČENE BRUTO DRVNE MASE ZA 2021 GODINU JEDNOGODIŠNJI UGOVORI	Ugovorena bruto drvna masa m ³ za 2021 godinu	Posječena bruto drvna masa m ³ za 2021 godinu	%	Finansijska zaduženja za 2021 godinu	PLAĆANJE (€)
SVE UKUPNO	140.473	42.822	30	3.466.943,39	3.172.121,84

Tabela: Pregled ugovorene i posječene bruto drvne mase za 2021. godinu, aukcije (sanitari)

PREGLED UGOVORENE I POSJEČENE BRUTO DRVNE MASE ZA 2020 GODINU SANITARI I AUKEIJE	Ugovorena bruto drvna masa m ³ za 2021 godinu	Posječena bruto drvna masa m ³ za 2021 godinu	%	Zaduženja za ugovorenu bruto drvnu masu za 2021 godinu	PLAĆANJE (€)
SVE UKUPNO	33.400	13.982	42	482.910,00	482.910,00

Tabela: Vanredna zaduženja/viškovi za 2021 godinu

UKUPNA FINANSIJSKA ZADUŽENJA ZA 2021 GODINU/VIŠKOVI	Finansijska zaduženja za 2021 godinu	PLAĆANJE (€)
SVE UKUPNO	129.148,30	129.148,30

Tabela: Plaćanje obaveza po rješenjima o reprogramu poreskih potraživanja i obaveza iz predhodne godine u 2021 godini

PLAĆANJE DOSPJELIH OBAVEZA PO RJEŠENJIMA O REPROGRAMU PORESKIH POTRAŽIVANJA I OBAVEZA IZ PREDHODNE GODINE	PLAĆANJE (€)
SVE UKUPNO	178.401,47

Tabela: Pregled ugovorene i posječene bruto drvne mase sa iznosima zaduženja za 2021. godinu

PREGLED UGOVORENE I POSJEČENE BRUTO DRVNE MASE ZA 2021 GODINU	Ugovorena bruto drvna masa m ³ za 2021 godinu	Posječena bruto drvna masa m ³ za 2021 godinu	%	Zaduženja za ugovorenu bruto drvnu masu za 2021 godinu	PLAĆANJE (€)
SVE UKUPNO	232.990	97.383	42	4.845.614,99	4.697.537,41

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Tabela: Pregled ugovorene bruto drvne mase i posjećene bruto drvne mase za 12 mjeseci 2020 godine, po opštinama

PODRUČNA JEDINICA	UGOVORENA BRUTO DRV.MASA ZA 2020 GOD.	OSTVARENA PROIZ. ZA 2020 GOD.	% REALIZACIJE
PLJEVLJA	42.473	20.196	48
ROŽAJE	31.589	5.471	17
BERANE	10.541	3.461	33
ŽABLJAK	16.329	5.711	35
KOLAŠIN	35.517	10.877	31
PLUŽINE	19.634	5.341	27
B.POLJE	18.884	14.622	77
NIKŠIĆ	1.996	1.986	99
PLAV	9.150	2.713	30
PODGORICA	7.967	1.543	19
ANDRIJEVICA	27.057	17.401	64
DANILOVGRAD	1.502	1.008	67
MOJKOVAC	5.076	3.324	65
PETNJICA	5.281	3.729	71
ŠAVNIK			

Ukupno dospjela naknada za korišćenje šuma po zaduženjima Uprave za šume za 2021. godinu, dugoročnih koncesionara, jednogodišnjih korisnika šuma i kupaca drvnih sortimenata, sanitara i zaplena, na dan 31.12.2021. godine, iznosi 4.845.614,99€.

Ukupno naplaćena naknada za korišćenje šuma na dan 31.12.2021. godine, po svim naprijed navedenim osnovama i naplaćenim potraživanjima iz predhodnih godina, iznosi 4.697.537,41€, odnosno:

1. Naplaćena koncesiona naknada po ugovorima za koncesiono korišćenje šuma (dugoročni ugovori), po zaduženjima iz 2021. godine, iznosi 766.613,30€;
2. Naplaćena naknada za korišćenje šuma po ugovorima o prodaji drveta u dubecem stanju, po zaduženjima za 2021. godinu, iznosi 3.172.121,84€;
3. Naplaćena naknada za korišćenje šuma po ugovorima o aukcijskoj prodaji drveta, po zaduženjima za 2021.godinu, iznosi 482.910,00€;
4. Naplaćena naknada za korišćenje šuma po obavezama iz predhodnih godina a rješenjima o zaduženju donijetim u 2020 godini i 2021 godini - vanrednim rješenjima, iznosi 97.490,80€ i
5. Naplaćena naknada za korišćenje šuma u 2021. godini, po obavezama iz predhodnih godina iznosi 178.401,47€.

Ukupna razlika između zaduženja i naplate naknade za korišćenje šuma za 2021. godinu, iznosi 326.479,05€a, što ujedno predstavlja i ukupan dug korisnika šuma po osnovu predmetne naknade po rješenjima o zaduženju za 2021 godinu, koja u cjelosti čine sigurna potraživanja koja smo naplatili početkom 2022 godine, nakon sprovođenja postupka od strane Uprave prihoda i carina po rješenjima o povraćaju PDV-a i akciza korisnicima šuma i preusmjeravanja tih sredstava za plaćanje obaveza po osnovu naknade za korišćenje šuma.

Tabela: Pregled ugovorene i posjećene bruto drvne mase za 2021. godinu, dugoročni ugovori

PODRUČNA JEDINICA	KONCESIONAR	GAZDINSKA JEDINICA	UGOV. BRUTO DRVNA MASA m ³ U 2021	POS.BR. DRV.MASA m ³ ZA 2021	%	Zaduženjeza 2021 godinu	PLAĆANJE (€)
PLAV	DOO„Pelengić Trade“	„Čakor Visitor“	4.405	2.713	62	59.934.30	59.934.30
UKUPNO:			4.405	2.713	62	59.934.30	59.934.30

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

BERANE	DOO „ŠIK Polimlje“	„Jelovica“	/	/	/	93.074.60	93.074.46
		„Šekularske Šume“	5.469	1.460	27		
		„Turjak“	589		/		
UKUPNO:			6.058	1.460	24	93.074.46	93.074.46
PETNJICA	DOO „ŠIK Polimlje“	„Turjak“	2.404	1352	56	24.221.80	24.221.80
		UKUPNO:	2.404	1352	56	24.221.80	24.221.80
ANDRIJEVICA	DOO „Bojkomerc“	„Gradišnica Jelovica“	12.078	7.895	65	252.082.50	252.082.50
		„Mojanska Rijeka“	12.518	8.630	69		
		UKUPNO:	24.596	16.525	67		
BIJELO POLJE	DOO „Šik Lim“	„Bliškovo“	8.115	6.451	79	269.242.10	269.242.10
		„Rudo Polje“	6.360	6.333	99		
		„Bjelasica“	2.109	1838	87		
UKUPNO:			16.584	14.622	88	269.242.10	269.242.10
MOJKOVAC	DOO „Trudbenik“	„Jezerska gora“				68.058.00	68.058.00
		„Štitarica“					
		„Pertovića omar Buren“	5.076	3.324	65		
UKUPNO:			5.076	3.324	65	68.058.00	68.058.00
SVE UKUPNO:			59.117	40.579	69	766.613.30	766.613.30

Tabela: Ugovorena bruto drvena masa za 2021. godinu – ugovori o prodaji drveta u dubjećem stanju

PODRUČNA JEDINICA	KORISNIK	GAZDINSKA JEDINICA	UGO V. BRUTO DRVNA MASA m ³ U 2021	POS.BR .DRV.M ASA m ³ ZA 2021.	%	Zaduženje za 2021. godinu	PLAĆANJE (€)
PLJEVLJA	DOO „Jasen“	„Kraljevagora – Bunetina“	1.240	1283	103	1.024.103.62	1.024.103.62
		„Petinske šume“	1.710	1.230	72		
		„Kovač “	3.739	793	21		
		„Maočnica“	8.015	1958	24		
		„Obzir-Buren“	4.861	2663	55		
		„Ljubišnja“	1.279	1.058	83		
		„Otilovići-Obarde“	1.401	1.113	79		
		„Potkovač“	3.210	1.674	52		
		„Tara-Kosanica“	2.556	1.096	43		
	„Vežišnica“	3.950	/	0			
	DOO „Živas“	„Petinske šume“	1070	1087	102	39.351.75	39.351.75
		„Voloder II“	399	/	0		
	DOO „Bekom Co“	„Tara-Kosanica“	1.716	/	0	52.767.00	52.767.00
DOO „Taxus Forest Projekt“	„Vežišnica“	1.461	1.211	83	47.051.25	47.051.25	
DOO „Nikola“	„Vežišnica“	1.091	/	0	32.827.50	17.912.98	
UKUPNO:			37.698	15.166	40	1.196.101.12	1.181.186.60
ROŽAJE	DOO „Timber king Montenegro“	„BačkoBesničkešume“	8.533	3.119	37	395.376.75	395.376.75
		„Crnjalarac“	535	/	0		
		„Gornji Ibar“	850	185	22		
		„Županica“	815	/	0		
	DOO „Delta Comerc“	„Gornji Ibar“	158	/	0	44.477.25	44.477.25
		„Paučinske šume“	548	91	17		
		„Županica“	280	/	0		

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

	DOO "Forest"	"Paučinske šume"	526	/	0	8.017.50	5.345.00
UKUPNO:			12.245	3.395	28	447.871.50	445.199.00
BERANE	DOO „Nikola“	„Kaludarsko-Dapsičke šume“	3.843	776	20	114.210.00	114.210.00
	DOO "AR-WOOD"	"Crni vrh - Rujišta"	640	642	100	6.048.00	2.782.45
UKUPNO:			4.483	1.418	32	120.258.00	116.992.45
PETNJICA	DOO „Pelengić trade“	„Mrtvica – Tivran“	2.297	1.826	80	91.279.50	60.354.00
	DOO "Budim promet"	„Mrtvica – Tivran“	580	551	95	17.835.00	17.835.00
UKUPNO:			2.877	2.377	83	109.114.50	78.189.00
PLAV	DOO "Nikola"	"Babina gora - Vaganica"	3.884	/	0	116.520.00	116.520.00
	DOO "Mit - Berane"	"Babina gora - Vaganica"	861	/	0	35.516.25	35.516.25
UKUPNO:			4.745	/	0	152.036.25	152.036.25
KOLAŠIN	DOO „Keker“	„Vučje“	4.700	/	0	122.961.75	122.962.25
		„Pčinja Pješčanica“	7.634	1.032	14		
	DOO "ŠIK Polimlje"	"Komovi I"	3.945	/	0	35.505.00	35.505.00
	DOO "Pelengić trade"	„Pčinja Pješčanica“	9.689	4.699	48	101.361.37	67.574.28
	DOO "AR Wood"	„Pčinja Pješčanica“	2.264	247	11	37.232.25	37.232.25
UKUPNO:			28.232	5.987	21	297.060.37	263.273.78
BIJELO POLJE	DOO "Ekoplod"	„Majdanica Lisa“	2.300	/	0	69.000.00	69.000.00
	UKUPNO:			2.300	/	0	69.000.00
PODGORICA	DOO "Bekom CO"	„Opasanica – Travaska gora“	7.967	1.543	19	76.401.00	76.401.00
UKUPNO:			7.967	1.543	19	76.401.00	76.401.00
PLUŽINE	DOO "Radović Plus"	"Bundos"	1.027	634	62	26.125.50	26.105.50
		"Goransko"	996	/	0		
	DOO „Becom CO“	„Bundos“	7.392	1.727	23	218.929.50	218.929.50
		"Planina pivska"	5.019	427	9		
	DOO „DIT Duga“	"Volujak Mratinje"	3.858	1.632	42	33.922.50	33.922.50
	DOO "Obzovik"	"Goransko"	1.342	921	69	23.715.75	23.715.75
UKUPNO:			19.634	5.341	27	302.693.25	302.673.25
ŽABLJAK	DOO „Bekom Co“	„Gornji Šaranci“	1.148	827	72	34.440.00	34.440.00
	DOO „Pelengić trade“	„Tepačke šume“	5.294	1.563	30	445.312.50	241.417.11
		„Gornji Šaranci“	3.514	649	18		
		„Donji Šaranci“	5.527	2.468	45		
	DOO "Radović Plus"	„Tepačke šume“	846	204	24	25.380.00	20.038.50
UKUPNO:			16.329	5.711	35	505.132.50	295.895.61
DANILOVGRAD	DOO "Bekom Co"	"Prekornica"	1.502	1.008	67	12.391.50	12.391.50
UKUPNO:			1.502	1.008	67	12.391.50	12.391.50
ANDRIJEVIĆ A	DOO "19. Decembar"	"Kutska rijeka"	2.461	876	34	70.162.50	70.162.50
UKUPNO:			2.461	876	34	70.162.50	70.162.50
SVE UKUPNO:			140.473	42.822	30	3.358.222.49	3.063.400.94
Prispjele rate u 2021. godini, po ugovorima iz 2020. godine						108.720.90	108.720.90
SVE UKUPNO:						3.466.943.39	3.172.121.84

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU

Tabela: Ugovorena bruto drvena masa za 2021. godinu – ugovori o prodaji drveta u dubjećem stanju sanitar

PODRUČNA JEDINICA	KORISNIK	GAZDINSKA JEDINICA	UGOV. BRUTO DRVNA MASA m ³ U 2020	POS.BR. DRV.MA SA m ³ ZA 2020	%	Zaduženje za 2020 godinu	PLAĆANJE (€)
PLJEVLJA	DOO „ŽIVAS“	„Kovač“	1.649	1.618	98	133.692.00	133.692.00
	DOO „Jasen“	„Kovač“	642	673	105	50.270.00	50.270.00
		„Obzir-Buren“	922	971	105		
	DOO„Drvocomerc“	„Maočnica“	586	707	121	12.892.00	12.892.00
	DOO„Ecoplod“	„Obzir-Buren“	274	278	101	4.110.00	4.110.00
	DOO„Deljevina“	„Tara-Kosanica“	702	783	112	15.429.00	15.429.00
	UKUPNO:		4.775	5.030	105	216.393.00	216.393.00
ROŽAJE	DOO„Hasko Company“	„Crnja-Ibarac“	19.344	2.076	11	193.440.00	193.440.00
	UKUPNO:		19.344	2.076	11	193.440.00	193.440.00
NIKŠIĆ	DOO„Šume“	„Duga-Crnovrh“	251	283	113	2.477.00	2.477.00
		„Zla Gora“	89	86	97		
	DOO „Wolves W“	„Javorak – Vojnik“	200	159	79	8.124.00	8.124.00
		„DugaGolija“	1.087	265	24		
		„Bijela Gora“	172	/	0		
		„Župa-Štitovo“	197	/	0	1.560.00	1.560.00
	DOO„Golden Wood“						
	UKUPNO:		1.996	793	40	12.161.00	12.161.00
KOLAŠIN	DOO„Pelengić Trade“	„Vučje“	7.285	4.890	67	50.995.00	50.995.00
	UKUPNO:		7.285	4.890	67	50.995.00	50.995.00
	SVE UKUPNO:		33.400	12.789	38	472.989.00	472.989.00
	Prispjele rate u 2021. godini, po ugovorima iz 2020. godine					9.921.00	9.921.00
	SVE UKUPNO:					482.910.00	482.910.00

Tabela: Pregled vanrednih zaduženja/viškova za 2021. godinu

Područna jedinica	Koncesionar	Br. Ugovora	Br. Rješenja	Zaduženje	Dospjele rate	Plaćeno
Pljevlja	DOO„Vektra Jakić“	482/17.04.2007	UPI-2976/1/30.12.2020	31,657.50	31,657.50	0.00
	DOO„Jasen“	UPI-409/4/08.09.2021	UPI-1545/1/21.10.2021	1,107.00	1,107.00	1,107.00
Žabljak	DOO„Nesiren“	2056/1/25.06.2020	UPI-2971/1/24.12.2020	4,185.00	4,185.00	4,185.00
	DOO„Radović plus“	2032/1/23.06.2020	UPI-2970/1/24.12.2020	5,535.00	5,535.00	5,535.00
	DOO„Pelengić trade“	2029/1/23.06.2020	UPI-2967/1/23.12.2020	21,000.00	21,000.00	21,000.00
		2030/1/23.06.2020	UPI-2968/1/23.12.2020	33,750.00	33,750.00	33,750.00
		2030/1/23.06.2020	UPI-16/1/03.02.2021	5,295.00	5,295.00	5,295.00
	DOO„Trudbenik“	2064/1/24.06.2020	UPI-6/1/14.01.2021	21,115.00	21,115.00	21,115.00
Plužine	DOO„Dit duga“	UPI-276/3/17.03.2020	UPI-17/1/09.02.2021	1,318.00	1,318.00	1,318.00
	DOO„Radović plus“	UPI-2815/2/10.12.2020	UPI-273/1/16.08.2021	1,977.00	1,977.00	1,977.00
Petnjica	DOO„Pelengić trade“	UPI-262/3/17.03.2020	UPI-1467/1/06.10.2021	1,663.48	1,663.48	1,663.48
Plav	DOO„Pelengić trade“	3058/08.07.2008	UPI-1465/1/06.10.2021	545.32	545.32	545.32
Ukupno				129,148.30	129,148.30	97,490.80

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I
RURALNOG RAZVOJA I ORGANA UPRAVE ZA 2021. GODINU**

Tabela: Pregled ugovorene bruto drvne mase za 2021. godinu – ogrev i maloprodaja iz državnih šuma

PREGLED POSJEČENE NETO DRVNE MASE ZA 2021 GODINU MALOPRODAJA	Planirana bruto drvna masa m ³ za 2021 godinu	Posječena neto drvna masa m ³ za 2021 godinu	%	Zaduženja neto drvna masa za 2021 godinu	PLAĆANJE (€)
SVE UKUPNO	66.183	37.228	56	494.419.63	494.419.63

Tabela: Pregled ugovorene bruto drvne mase za 2021. godinu – private šume

PREGLED POSJEČENE NETO DRVNE MASE ZA 2021 GODINU PRIVATNE ŠUME	Planirana bruto drvna masa m ³ za 2021 godinu	Posječena neto drvna masa m ³ za 2021 godinu	%	Zaduženja neto drvna masa za 2021 godinu	PLAĆANJE (€)
SVE UKUPNO	247.552	202.168	82	550.355.04	550.355.04

Tabela: Ugovorena i naplaćena taksa za korišćenje nedravnih šumskih proizvoda 2021. godinu

Područna jedinica	Korisnik	Broj Ugovora	Naplaćena taksa
PLJEVLJA	Mivex Food d.o.o	02/3-311/21-4261/1	13.231,39
Ukupno Pljevlja			13.231,39
ROŽAJE	DOO Interfood 35	02/3-311/21-4468/1	13.483,15
	DOO K D Sloga	02/3-311/21-4205/1	18.871,38
	D.O.O Hodesa	02/3-311/21-4202/1	24.205,71
	D.O.O Šumski plodovi	02/3-311/21-4206/1	5.206,99
Ukupno Rožaje			61.767,64
MOJKOVAC	D O O Flores	02/3-311/21-4173/1	1.990,35
	DOO Mushroom-MN	02/3-311/21-4188/1	5.818,65
	DOO Mrdo	02/3-311/21-4144/1	1.558,50
Ukupno Mojkovac			9.367,50
BIJELO POLJE	DOO Magik Mont	03/11-311/21-4671/1	1.653,53
	DOO Forest Food-M	02/3-311/21-4116/1	245,70
	DOO Ekopromet	02/3-311/21-4186/1	3.323,47
	DOO Ilić LS	02/3-311/21-4204/1	1.158,60
Ukupno Bijelo Polje			6.381,27
KOTOR	DOO In Spe	02/3-311/21-4218/1	247,00
Ukupno Kotor			247,00
ŠAVNIK	DOO Bio Bilje	02/3-311/21-4117/1	-
UKUPNO			91.735,22

REZIME IZVJEŠTAJA O RADU UPRAVE ZA ŠUME ZA 2021. GODINU

Izvještaj o radu Uprave za šume za 2021. godinu, je urađen u skladu sa realizovanim aktivnostima koje su planirane Programom gazdovanja šumama za 2021.

Uprava za šume od januara 2019. godine, u skladu sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, br. 87/18 i 02/19), dobila je status samostalnog državnog organa, koji organizaciono ima 17 područnih jedinica sa sjedištem Uprave u Pljevljima. Novim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, koji je donijet u septembru 2021. godine, u Upravi za šume je sistematizovano 440 radnih mjesta, a u izvještajnoj godini, sve izvorne, zakonom utvrđene poslove je obavljalo 364 izvršilaca, sa odgovarajućim periodičnim odstupanjima.

Izvještajem su jasno precizirani ukupni prihodi i rashodi budžeta Uprave za šume, kao i sve aktivnosti vezane na planiranim šumsko uzgojnim radovima, izradi planova uređenja šuma i korišćenju šuma.

Ono što je evidentno jeste da je u izvještajnoj godini ostvaren prihod od 6.130.633,06€ što je za 25% manje u odnosu na 2020. godinu. Takođe je i fizički obim kako ugovorene tako i posječene bruto drvne mase značajno manji u odnosu na prethodnu 2020. godinu. Ugovorena količina u 2021. godini iznosila je 232.990 m³ i manja je za 25%, dok je posječena bruto drvna masa iznosila 97.383 m³ i manja je za 51% u odnosu na prethodnu godinu. Izvršenje Programa gazdovanja šumama za 2021. godinu direktna je posledica kašnjenja u donošenju Zakona o budžetu, pa samim tim i kašnjenja u usvajanju Programa gazdovanja šumama. Javni pozivi za prodaju drveta u dubjećem stanju raspisani su tek u avgustu, dok su Ugovori po osnovu istih sklopljeni u septembru, tako da je bilo fizički nemoguće ostvariti veće izvršenje ugovorenih obaveza.

Kada je u pitanju zaštita šuma u 2021. godini evidentno je smanjenje broja šumskih požara u državnim šumama u odnosu na 2020. godinu, s tim što je opožarena površina u 2021. godini u državnim šumama bila veća za 880 ha. Situacija u privatni šumama daleko je nepovoljnija, bilo je sedam požara više ali je opožarena površina veća za čak 12580ha.

Kada je riječ o bespravnim sječama one su se kretale u nešto većem obimu u odnosu na 2020. godinu, pri čemu je bespravno posječena bruto drvna zapremina iznosila 3.704,34 m³, a u istom periodu je zaplijenjeno 279,94 m³ bruto drvne mase po ovom osnovu. Pred nadležnim organima podneseno je 285 krivičnih prijava a 9 prekršajnih prijava za državne šume. Evidentno je povećanje obima bespravnih sječa u privatnim šumama i iznosi 2.273,31m³ i podnešeno je 67 prekršajnih prijava.

U 2021. godini posađeno je 146.005 sadnica obzirom da su loše vremenske prilike onemogućile realizaciju već započetih i ugovorenih radova na uzgoju, ti radovi biće nastavljeni u prvom kvartalu 2022. godine sa povoljnim vremenskim prilikama a po Ugovoru iz prethodne godine.

U toku 2021. godine zbog nedostatka budžetskih sredstava Planovi razvoja šuma nisu izrađivani.

Ugovori po osnovu Otvorenog postupka javne nabavke za izradu Programa gazdovanja šumama za 2021.godinu za trinaest gazdinskih jedinica potpisani su 10.09.2021. Izrađen je Plan gazdovanja privatnim šumama za KO Slacko parcela br. 516 na površini od 16,06ha.

U toku 2021. godine Uprava za šume je po svim osnovama ugovorila 232.990m³ bruto drvne zapremine, pri čemu je posječena bruto drvna zapremina iznosila 97.383 m³.U ovoj godini nije bilo prodaje drvnih sortimenata, i ako postoji značajna količina, na lageru. Zaduženja za ugovorenu bruto drvnu zapreminu iznosila su 4.845.614,99€, a naplaćena finansijska sredstva po osnovu naknade za korišćenje šuma po zaduženjima iz 2021 godine i naplaćenim potraživanjima iz predhodnih godina u iznosu 4.697.537,91€.

Iz Izvještaja se može utvrditi da je došlo do smanjenja proizvodnje u šumarstvu u odnosu na prethodnu 2020. godinu, za 51%, stim što bi ista, bez obzira na objektivno otežane uslove poslovanja, u opšte u privredi Crne Gore, bila bitno veća da nije bilo opstrukcija od strane korisnika šuma, kao i građana u većini opština, koja je imala za cilj sprečavanje realizacije ugovora koji su zaključeni od strane Uprave za šume sa svojim poslovnim partnerima a shodno zakonskim nadležnostima,kao i da su javni pozivi sprovedeni na vrijeme.